

 SISMANOGGIO
MIRAFIORI

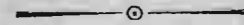
8294

ΛΕΥΚΩΜΑ

ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΙΜΒΡΟΥ

*Κατηρίσθη τῇ μερίμνῃ τοῦ Σεβασμιωτάτου
Μητροπολίτου Ἰμβρου καὶ Τενέδου Ἰακώβου
καὶ ἐξεδόθη δαπάνῃ τῶν ἀπανταχοῦ Ἰμβρίων.*

SIEMANOGLIO
MEGARO

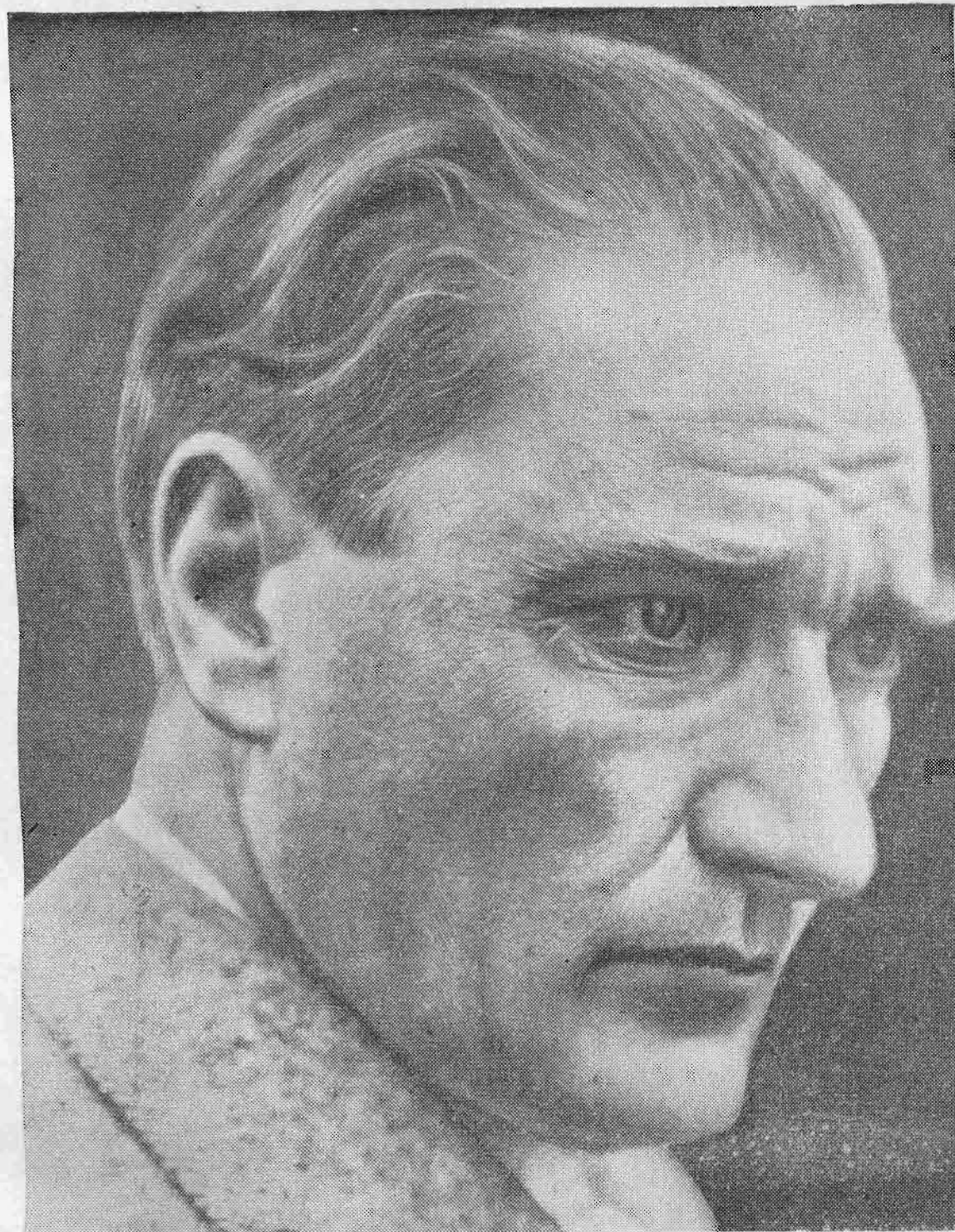
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1938

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΔΕΑΝ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

 ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ

SISMANOGLIO

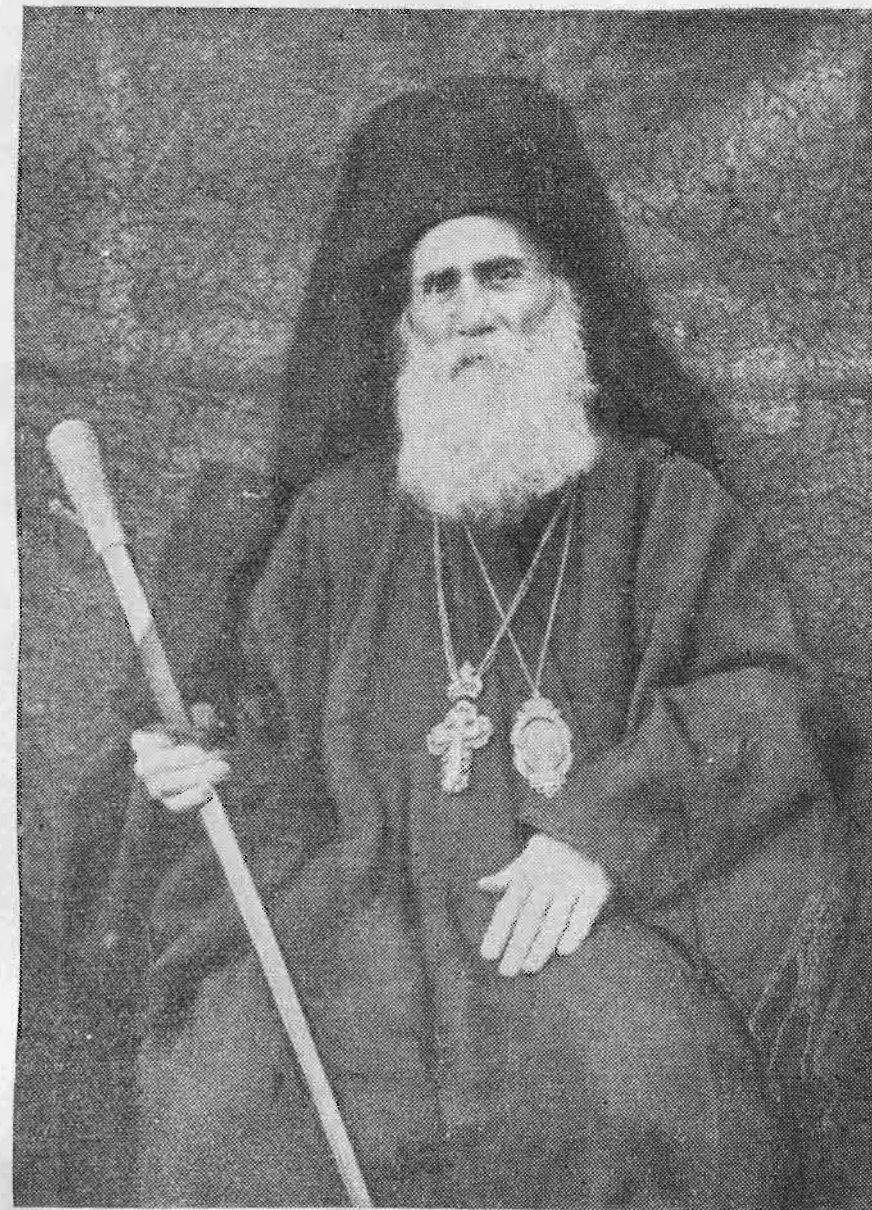
Η Α. Ε. Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
Κ. ΚΕΜΑΛ ΑΤΑΤΟΥΡΚ

Η Α. Ε. Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ
Κ. ΤΖΕΛΑΛ ΜΠΑΓΙΑΡ

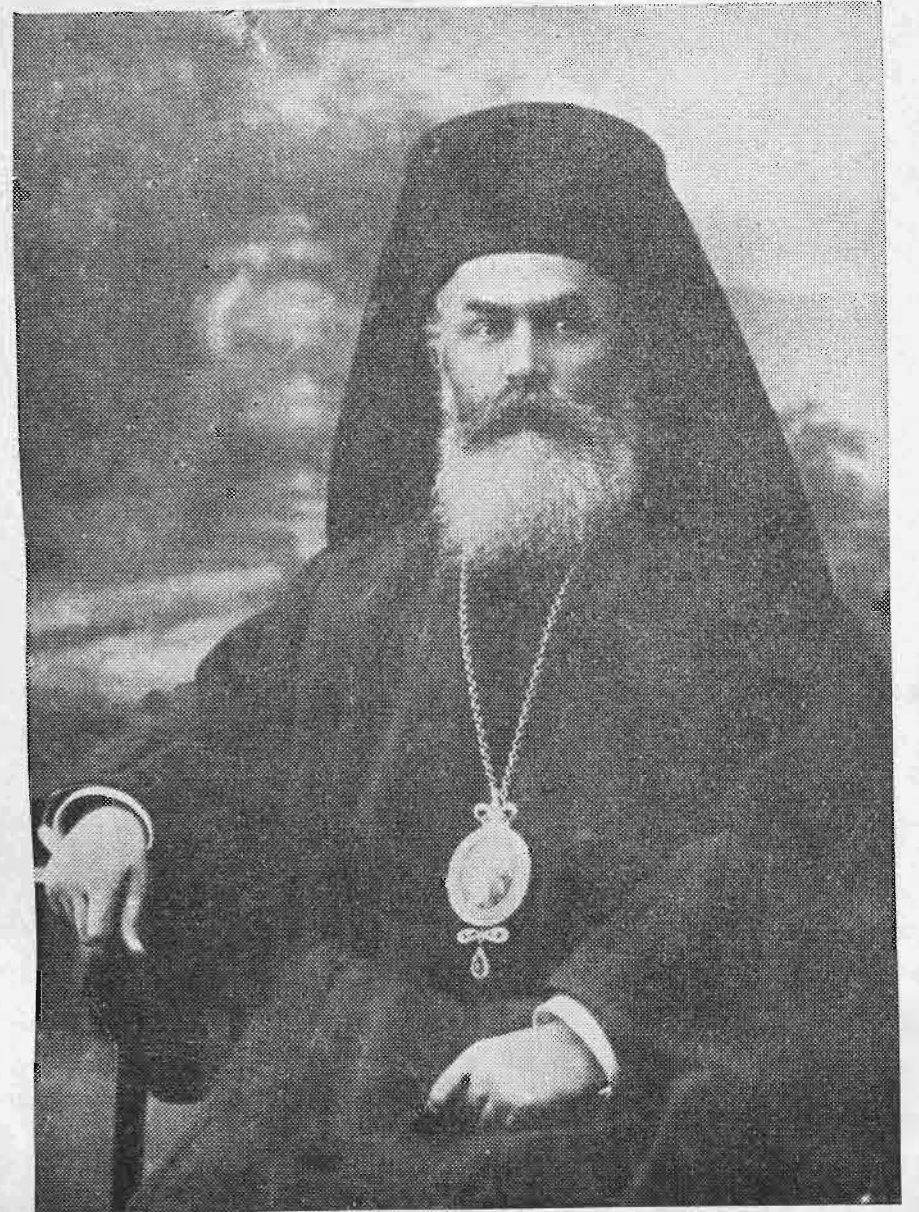

Η Α. Ε. Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ
Κ. ΣΟΥΚΡΗ ΚΑΓΙΑ

Η Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
BENIAMIN Β'.

© ΣΙΜΑΝΟΠΟΛΙΤΗΣ

Η Α. ΣΕΒΑΣΜΙΟΤΗΣ Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΙ ΤΕΝΕΔΟΥ
ΙΑΚΩΒΟΣ

ΙΑΚΩΒΟΣ

*Ἐλέω Θεοῦ Μητροπολίτης τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Ἰμβρου καὶ
Τενέδου, παντὶ τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι τῆς καθ' ἡμᾶς
Θεοσώστου Ἐπαρχίας χάρις εἶη ὑμῖν καὶ
εἰρήνη παρὰ Θεοῦ ἐνανθρωπήσαντος
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.*

Παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν τὴν διακαῆ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα, ὅπως ἐπὶ ταῖς ἀγίαις ἑορταῖς τοῦ Δωδεκαημέρου εὐρεθῶμεν μεταξὺ ὑμῶν εὐλογοῦντες τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς πάντων ὑμῶν, ἀναγκαζόμεθα νὰ μείνωμεν μακρὰν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, μὲ τὴν σκέψιν ὅμως ἡμῶν καὶ τὴν καρδίαν ὅλην ἐστραμμένην πρὸς ὑμᾶς.

Δι' αὐτῶν παρακολουθοῦμεν ὑμᾶς κατὰ τὴν μυστικοπαθῆ ταύτην νύκτα ἐλθόντας ἐν πλήθει εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χῶρον, ὅπως σὺν τοῖς ἀγγέλοις δοξολογήσητε τὸ ἐν τῇ φάτνῃ σπαργανούμενον Θεῖον Βρέφος καὶ ἐνηχηθῆτε τοῦ τρανοφθόγγου ἀγγελικοῦ ἄσματος « Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ». Συγκινούμεθα εἰς τὰ μύχια ἐπὶ τῇ ὄψει τῆς χαρᾶς, ἣτις ἔχει ὑποκαταστατήσῃ σήμερον τὴν περίφροντιν σκέψιν εἰς τὰς μορφὰς ὑμῶν καὶ τὴν ὁποῖαν ἔχει φέρει εἰς τὸν μελαγχολικὸν κόσμον τὸ θεῖον βρέφος ἐν Βηθλεέμ. Διότι τοῦτο τὸ ἐξάίρετον ὑπάρχει εἰς τὸ κοσμοσωτήριον γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐτελεσιουργήθη πρὸ χιλίων ἑννεακοσίων τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν ἐντὸς ἐνὸς Σπηλαίου μίαν νύκτα ὡσάν αὐτήν. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον τὸ Θεῖον Βρέφος καὶ διεχύθη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἡ χαρὰ. Ὁ οὐρανὸς ἠγγίσε τὴν γῆν. Ἡ γῆ ἐθωπεύθη ἀπὸ τὰ πτερυγίσματα τῶν ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι ἠγγελον, ὅτι ἐτέχθη τῷ κόσμῳ Σωτὴρ. Ἡ νύξ ἔγινε φωτόλουστος ὄρθρος. Τὸ σκότος φωτοπλήμμουρα. Οἱ φόβοι τῆς νυκτὸς ὑπεχώρησαν εἰς τὸ φῶς

τῶν νέων ἐλπίδων. Ἦλθε καὶ ὁ κόσμος ἐχαιρέτισεν ὅτι ἀπ' αἰῶνων περιέμενε. Ἦλθε καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνεγεννήθησαν. Οἱ ταπεινοὶ μετὰ τῶν περιφρονημένων ἐξυψώθησαν. Οἱ πτωχοὶ μετὰ τῶν πλουσίων ἐλεήθησαν. Οἱ ἀδύνατοι μετὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐδυναμώθησαν. Οἱ ἁμαρτωλοὶ μετὰ τῶν ἀνόμων συνεχωρήθησαν. Οἱ μισούμενοι μετὰ τῶν διωκομένων ἠγαπήθησαν. Οἱ δυστυχοῦντες μετὰ τῶν πασχόντων ἀνεκουφίσθησαν. Οἱ ὑπερήφανοὶ ἐδιδάχθησαν τὴν ταπείνωσιν, οἱ ἐγωῖσταὶ τὴν ἀνιδιοτέλειαν, οἱ πλούσιοι τὴν φιλανθρωπίαν, οἱ δυνατοὶ τὴν προστασίαν τῶν ἀδυνάτων, οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν μετάνοιαν, οἱ πάντες τὴν ἀγάπην. Ἦλθε καὶ ἔδωκε μίαν νέαν ζωὴν εἰς τὸν κόσμον. Ἐκήρυξε τὴν ταπεινοφροσύνην, ὡς τὴν ὑψηλοτέραν ἀρετὴν. Παρέστησε τὴν ἀγάπην ὡς τὸ ὑπέρτατον ἰδεῶδες. Ἦλθε καὶ κατελύθη τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας. Ἐγνώρισεν ὁ ἄνθρωπος ὅτι ὀφείλει νὰ γίνῃ καὶ δύναται νὰ γίνῃ κύριος τῶν ἀδυναμιῶν του, τῶν παθῶν του, νὰ ἀποβῆ ἑκπρόσωπος τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγάπης. Ὑπεγράμμισε τὴν διενέργειαν τοῦ γενικοῦ καλοῦ ὡς τὴν ὠραιότεραν, εὐγενεστέραν, τιμιωτέραν ἐνασχόλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἠφάνισε τὰς κοινωνικὰς διακρίσεις. Τὸ σύνολον, εἶπεν, εὐτυχεῖ, ὅταν τὰ ἄτομα συνδέονται πρὸς ἀλληλα δι' ἀγάπης καὶ ἐργάζονται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος. Ὁ τόπος, ἐβροντοφώνησε, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν. Αὐτὸς ἐξύψωσε καὶ ἐξηυγένησε τὸν ταπεινότερον, τὸν εὐτελέστερον ἐπὶ γῆς τόπον. Τὴν φάτνην τὴν ἔκαμε λίκνον του, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ παγκόσμιον προσκύνημα, πρὸ τοῦ ὁποίου ἔκλιναν εὐλαβῶς τὴν κεφαλὴν εἴκοσιν ὅλοι αἰῶνες, κλίνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν παροῦσαν ἱερὰν στιγμὴν.

Ἀντικρῦζοντες ὁμως ἡμεῖς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἐν αὐτῇ τὸ ἐσπαργανωμένον Θεῖον Βρέφος καὶ συγκινούμενοι βαθύτατα, ὡς ἀντικρῦσωμεν ἐν ταύτῳ καὶ τὰς μεγάλας ἀρχὰς διὰ τῶν ὁποίων ἐκήρυξεν ὅτι κατορθοῦται ἡ εὐτυχία: τὰς ἀρχὰς τῆς συγγνώμης, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐργασίας. Ναί, δι' αὐτῶν κατορθοῦται ἡ εὐτυχία εἰς τὸν τόπον τῆς δυστυχίας, τὴν ὁποίαν δημιουργοῦν ἡ ἰδιοτέλεια, ἡ ἐχθροπάθεια καὶ ἡ ὀκνηρία. Αὐταὶ εἶχον κάμει εἰς ἄκρον δυστυχῆ τὸν κόσμον, διὰ τοῦ ὁποίου τὴν ἀπολύτρωσιν ἐνηνθρώπησεν ὁ Θεός. Αὐταὶ κάμουν καὶ τὸν κόσμον σήμερον δυστυχῆ, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο εὐτυχῆς, ἐὰν κατὰ τὸν ὄρθρον τοῦτον ἐχαιρέτα μαζὺ μὲ τὸν Γεννώμενον Χριστὸν καὶ τὴν γέννησιν ἐντὸς τῆς ψυχῆς των τῆς συγγνώμης, τῆς ταπεινότητος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐργατικότητος.

Ἡ **συγγνώμη** εἶναι ὁ τρόμος τῶν δαιμόνων, εἶναι ἡ χαρὰ τῶν ἀγγέλων, ἡ δόξα τοῦ οὐρανοῦ, τῆς κακίας τὰ δεσμά, τῆς ἀρετῆς τὸ

βάθρον, ὁ θρίαμβος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων, ἡ μήτηρ τῆς ταπεινότητος.

Ἡ **ταπεινότης** πατάσσει τὴν ἰδιοτέλειαν. Ὑποτάσσει τὸ ἀτομικὸν εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον, κατασυντριβεί καὶ ἐξορίζει τὸν ἐγωϊσμόν, φέρει τὴν ἀγάπην.

Ἡ **ἀγάπη** εἶναι τὸ κύριον γνώρισμα τῶν ἀληθῶν χριστιανῶν, ἡ ἀγάπη ἢ ἐγκάρδιος, ἡ ἀγάπη ἢ ἀνιδιοτελής, ἡ ἀγάπη ἢ ὀλόθερμος καὶ καθολικὴ ἢ περικλείουσα καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἐν ἑαυτῇ. Ἡ Χριστιανικὴ αὕτη ἀγάπη ἐκδιώκει τὴν ἐμπάθειαν, τὴν μνησικακίαν, τὴν ὀργὴν, τὴν ἀδικίαν, τὴν βιαιοπραγίαν, τὴν σκληρότητα, τὴν μοχθηρίαν, τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς ζωῆς, φέρει πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, πρὸς τὴν εἰρηνικὴν βίωσιν, πρὸς τὴν εὐτυχίαν. Αὕτη γεννᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν αὐταπάρησιν, τὴν ἐργατικότητα.

Ἡ **ἐργατικότης** πατάσσει τὴν ὀκνηρίαν, τὴν μαλθακότητα, τὸ χαῦνον τοῦ ἠθους, τὴν πονηρίαν, τὴν δολίευσιν, τὴν ἀπάτην, τὴν κλοπὴν. Καθ' ἡμέραν δημιουργεῖ κάτι μὴ ὑπάρχον καὶ φέρει ἡμᾶς πρὸς τὴν πρόοδον καὶ ἡ πρόοδος στηριζομένη εἰς τὴν ἀγάπην ἀποτελεῖ βασικώτερον συντελεστὴν τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰς κοινωνικὰς αὐτὰς καὶ ἠθικὰς ἀρχὰς χαιρετίσατε καὶ ὑμεῖς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, κατὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον ὄρθρον, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἡ ἐμπρακτος ἐφαρμογὴ των ταχέως θὰ σᾶς φέρει εἰς μίαν εὐτυχῆ προῖταν, εὐτυχοῦς ἐποχῆς, ἐποχῆς γενικῆς εὐημερίας. Ταύτην ὁμως πλήττουσι παρ' ἡμῖν τόγε νῦν τρία τινά: 1) Ἡ παράδοξος νοοτροπία τοῦ ἀσυγχρονίστου τῆς παραγωγῆς. 2) Ἡ πολλαχῶς ἀσύμφορος ἀποστολὴ τῶν κορασίων εἰς τὴν ξένην καὶ 3) Ἡ ἀκατανόητος ἀφροντισία διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς υγείας ὑμῶν, ἧτις ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῶν ὑπονομευτῶν της.

Ὑπεδείξαμεν, ἀφ' ἧς Θεία χάριτι ἐτάχθημεν εἰς τὴν διαποίμανσιν ὑμῶν καὶ μετὰ τὴν διάγνωσιν τῶν ἀναγκῶν ὑμῶν, τόσον τὸ πρῶτον, ὅσον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον.

Διὰ τὴν πάταξιν τῆς ἀβελτηρίας τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν παραγωγῶν διεφωτίσαμεν καὶ ὑπεδείξαμεν τόσον εἰς τοὺς ἐμπόρους, ὅσον καὶ εἰς τοὺς κοινοτικούς παράγοντας καὶ τοὺς ἐν γένει διανοουμένους, τὴν ἀνάγκην βιομηχανοποιήσεως τῶν προϊόντων, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ περισσότερον τὸ συμφέρον τῶν ἐμπορευομένων καὶ τῶν παραγωγῶν. Ἐφροντίσαμεν ἐν τῷ μεταξύ, ὅπως καταρτισθῶσιν εἰδικῶς εἰς εἰδικὰς σχολὰς μαθηταὶ διὰ τὴν ἐλαιοκομίαν, τὴν κτη-

νοτροφίαν, τὴν τυροκομίαν, τὴν φυτοκομίαν καὶ τὴν μελισσοκομίαν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς παραγωγῆς τοῦ τόπου καὶ γενικῶς δὲν ἐπαύσαμεν συγχρόνως συνιστῶντες τὴν καθ' οἷονδήποτε τρόπον βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς.

Διὰ τὸν περιορισμὸν ἰδίᾳ τοῦ κακοῦ τοῦ ἐκπατρισμοῦ τῶν κορασίων, ἐτονίσσαμεν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως τῆς σηροτροφίας, ἐφροντίσαμεν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ταπητουργικῆς, τῶν ὠραίων τούτων καὶ ἐπωφελῶν ἀπασχολήσεων τῶν θυγατέρων ὑμῶν. Διὰ τὴν προστασίαν ἀφ' ἑτέρου τῶν ἤδη εὐρισκομένων, ἀλλ' ἄνευ κηδεμονίας καὶ καθοδηγήσεως, ἐν Κων)πόλει ὑπηρετιῶν, ὑπεδείξαμεν τὴν ἀνάγκην ἰδρύσεως γραφείου προνοίας, μὲ ἔργον τὴν ἀγρουπνον καὶ στοργικὴν παρακολούθησιν καὶ προφύλαξιν τῶν ἀπὸ κινδύνους ἐκμεταλλευτῶν. Τέλος παρακολουθήσαντες ἐξ ἀρχῆς, παρακολουθοῦντες δὲ καὶ πάντοτε καὶ μετὰ βαθυτάτου πόνου τὴν ἔκτασιν τῆς ἐλονοσίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν λαμβανούσης τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαράτου φυματιώσεως, δὲν ἐπαύσαμεν συμβουλευόντες καὶ προτρεπόμενοι τὴν ἐπωφελῆ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου περὶ χωρίων, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν συστηματικὴν καὶ ἐξοντωτικὴν καταπολέμησιν τοῦ νοσογόνου αἰτίου.

Ἐπὶ τούτων τῶν σημείων ἐπανερχόμενοι καὶ σήμερον, ὅτε πάντες συνεκεντρώθητε ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν ἱερῶν Ναῶν, ἐπιμένομεν καὶ πάλιν, ἐφ' ὅσον οὕτω μόνον ἐξασφαλίζεται ἢ εἰς τὸ μέλλον εὐημερία ὑμῶν, συνιστῶντες θερμῶς ἀγάπην, ἀνιδιοτελεῆ προθυμίαν καὶ συνεργασίαν πάντων ὑμῶν διὰ τὴν κατόρθωσίν της. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ἔχετε ὅλοι νὰ εἰσφέρητε ἀπὸ κάτι. Οἱ ἱερεῖς τὴν ἐνθάρρουνσιν· οἱ διδάσκαλοι τὰ καθοδηγητικὰ φῶτα τῶν· οἱ κοινοτικοὶ παράγοντες τὰς ἀνιδιοτελεῖς ὑπηρεσίας τῶν· οἱ ἔμποροι τὴν ἐγκάρδιον ὑποστήριξίν τῶν· οἱ τεχνῖται τὰς ἱκανότητάς τῶν· οἱ γεωργοὶ τὴν ὠραίαν φιλοπονίαν τῶν· οἱ ποιμένες τὴν πολλὴν προθυμίαν τῶν· οἱ γέροντες τὰς ἀγαθὰς συμβουλὰς τῶν· οἱ νέοι τοὺς εὐγενεῖς ἐνθουσιασμούς τῶν· ὅλοι ἀμερίστως τὰς δυνάμεις τῶν.

Ἡ Ἰμβρος τότε ἀπὸ τόπος δυστυχίας, ὡς νομίζεται, θὰ γίνῃ τόπος εὐτυχίας. Ὅχι μόνον εἶναι ὠραία ἀλλὰ καὶ αὐτάρκης, ἱκανὴ ἀναπτυσσομένων τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν της, δηλαδὴ τῆς παραγωγῆς της, νὰ διαθρέψῃ ὅχι ἀπλῶς 7.000 τοὺς ὁποίους μετὰ δυσκολίας διατρέφει σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἄλλους τόσους.

Ἡ εὐθύνη τῆς στασιμότητος καὶ τῆς δυστυχίας τῆς πατρίδος ἡμῶν, βαρύνει ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἡμᾶς, ὅσοι ταχθέντες ἐπὶ ἀπλῆ ἀπο-

στολῆ τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ γενικοῦ καλοῦ, φαινόμεθα ράθυμοι καὶ ὀλίγωροι εἰς τὴν ἐκπλήρωσίν της.

Ἐχοντες δι' ἐλπίδος ὅτι τὸ Νέον Ἔτος κατόπιν τόσης πικρᾶς πείρας θὰ χρησιμεύσῃ ὡς σταθμὸς ἀφυπνίσεως, συναισθήσεως τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς ἕκαστον ἐξ ὑμῶν ἀπέναντι τῆς εὐημερίας τοῦ τόπου, ὅσον καὶ ἐνάρξεως συντονισμένης καὶ κοινωφελοῦς ἐνεργείας ἀπὸ κοινοῦ παρὰ πάντων ἡμῶν, ἐπικαλούμεθα τὴν χάριν, τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ δι' ἡμᾶς τεχθέντος Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφ' ὑμᾶς καὶ τὰς εὐσεβεῖς οἰκογενείας ὑμῶν, εὐχόμενοι καὶ τὸν νέον ἐνιαυτὸν, ἐνιαυτὸν χρησιμότητος καὶ πάσης ἀγαθωσύνης παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Χριστούγεννα 1937.

Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης.

Ὁ Ἰμβρου καὶ Τενέδου

† ΙΑΚΩΒΟΣ

ΠΩΣ ΕΙΔΟΝ ΤΗΝ ΙΜΒΡΟΝ

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΑΙ

“Όταν κανείς επιχειρή νὰ περιγράψῃ τὰς καλλονὰς τῆς ἰδιαίτερας του πατρίδος, τοῦ τόπου μὲ τὸν ὁποῖον τόσον τρυφεραὶ ἀναμνήσεις καὶ αἰσθήματα τὸν συνδέουν, ἡ περιγραφή του κινδυνεύει νὰ μὴ εἶναι ἀντικειμενική. Ὁ κίνδυνος αὐτὸς εἶναι ἔτι μεγαλύτερος ὅταν ὁ γράφων εὐρίσκεται ἀπὸ μακροῦ χρόνου μακρὰν τῆς πατρίδος του, ὅποτε ὁ πόθος καὶ ἡ νοσταλγία περιβάλλουν μὲ φωτιστέφανον λατρείας τὴν εἰκόνα τῆς εἰς τὴν ψυχὴν του.

Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ θὰ προσπαθῆσω νὰ παραμερίσω ἀναλαμβάνων νὰ γράψω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμάς. Θὰ προσπαθῆσω νὰ δώσω ὅσον τὸ δυνατόν ἀντικειμενικὴν εἰκόνα τῆς Ἰμβροῦ εἰς τὸν ἀναγνώστην, τὸ μὲν ἐπικαλούμενος τὰς προσωπικὰς μου ἀναμνήσεις, τὸ δὲ παραθέτων τὰς ἐντυπώσεις Ἑλλήνων καὶ ξένων περιηγητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν κατὰ καιροὺς τὴν νῆσον. Ἀποδίδω δὲ μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὰς ἐντυπώσεις τῶν περιηγητῶν τούτων, ἀφ’ ἑνὸς διότι ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἔχουν ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν νῆσον, ἀφ’ ἑτέρου διότι εἶναι ἐντελῶς ἀντικειμενικαὶ καὶ τέλος διότι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐγράφησαν ἀπὸ συγγραφεῖς περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ ἱκανοὺς εἰς τὸ νὰ αἰσθανθοῦν καὶ νὰ περιγράψουν τὰς φυσικὰς καλλονὰς ἑνὸς τόπου.

Ἡ Ἰμβρος ἔχει ἔκτασιν 225 τετρ. χιλιομέτρων, γεωλογικῶς δὲ ἀποτελεῖ προέκτασιν τῶν Β. Δ. παραλίων τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου τῆς Ἑλλης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει μόνον 17 χιλιόμετρα καὶ μὲ τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι συνεδέετο εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν, πρὶν ἐπέλθουν αἱ μεταβολαὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, αἵτινες ἐδημιούργησαν τὴν σημερινὴν μορφήν τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως ταύτης συνηγορεῖ, ἐκτὸς τῆς ὁμοιότητος τῆς ἐδαφικῆς διαπλάσεως τῆς νήσου πρὸς τὴν τῆς Χερσονήσου, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ χωρίζων αὐτὰς θαλάσσιος πυθμὴν εἶναι σχετικῶς ἀβαθὴς, ἐνῶ ἡ πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου θάλασσα ἢ χωρίζουσα αὐτὴν ἀπὸ τῆς Σαμοθράκης ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ βαθύτερα σημεῖα τοῦ Αἰγαίου. Ἡ νῆσος ὄρωμένη μακρὰν ἀπὸ τοῦ πελάγους ἢ

Ο ΕΞ ΙΜΒΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΕΡΡΩΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

ἀπὸ τῶν γειτονικῶν νήσων παρουσιάζει ἐντελῶς συμμετρικὴν διάπλασιν, συνισταμένην ἀπὸ γραφικὰς πτυχώσεις βουνῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνυψοῦνται βαθμηδὸν πρὸς τὸ κέντρον καὶ χαμηλώνουν σχεδὸν ἀνεπαισθήτως πρὸς τὰ ἄκρα, κατὰ τρόπον ἐναρμονιζόμενον πρὸς τὴν αἰσθητικὴν τοῦ θαλασσίου ὁρίζοντος. Τὴν συμμετρίαν δὲ ταύτην τῆς νήσου φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ ποιητῆς τοῦ Ὀμηρικοῦ Ὑμνου εἰς Ἀπόλλωνα στίχ. 35 χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς *εὐκτιμένην*, ἂν καὶ ἡ λέξις εἶναι ἐξ ἴσου πιθανὸν νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν πόλεων τῆς :

*Σκῦρος καὶ Φώκαια καὶ Αἰγοκάνης ὄρος αἰπύ,
Ἴμβρος εὐκτιμένη καὶ Λήμνος ἀμιχθαλόεσσα.*

Διὰ τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τῆς νήσου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαῖωνα, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα ἔχει συγκομίσει πλούσιον ὕλικόν, δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ λόγος εἰς τὸ σύντομον τοῦτο σημείωμα. Περιορίζομαι μόνον νὰ σημειώσω ὅτι ἡ ἱστορία τῆς Ἴμβρου, καθὼς καὶ τῶν δύο γειτονικῶν νήσων Λήμνου καὶ Τενέδου, εἶναι καὶ διὰ τὸ παρελθὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον συνυφασμένη μὲ τὴν ἐξόχως σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν των. Καὶ αἱ τρεῖς νῆσοι, ὅπως προσφυῶς παρατηρεῖ αὐστριακὸς γεωγράφος, «ἀνῆκουν εἰς τὸ τὸ θαλάσσιον ρεῦμα, τὸ ὁποῖον κινεῖται ἀπὸ τῶν Δαρδανελλίων πρὸς τὰς ἀκτὰς των. Ἐκεῖνος ὅστις θέλει νὰ πλεύσῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ ἢ πρὸς τὸν Βόσπορον, ἢ ἐκεῖνος ὅστις ἀπὸ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου θέλει νὰ κυριαρχῇ ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης, ζητεῖ νὰ θέσῃ στερεὸν πόδα ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων νήσων» (*Eug. Oberhumer, Imbros, ἐν Festschrift für H. Kierpert 1898 σελ. 241*).

Διὰ τοῦτο, ἀφ' ἧς ἐποχῆς αἱ ἀρχαῖαι Ἀθηναῖαι ἀνήχθησαν εἰς θαλασσίαν δύναμιν καὶ εἶχον νὰ ἐξασφαλίσουν ζωτικὰ των συμφέροντα διὰ τῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ μεταξὺ Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου, ἐθεώρουν τὰς νήσους Ἴμβρον καὶ Λήμνον ὡς σπουδαιότατον σταθμὸν τοῦ πρὸς τὸν Πόντον πλοῦ, δι' ὃ καὶ κατέλαβον αὐτὰς ἐνωρὶς καὶ διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἀθηναίων κληρούχων ἐπ' αὐτῶν (494 π.Χ.) προσέδωκαν εἰς τὰς νήσους τόσον ἀθηναϊκὸν χαρακτῆρα, ὥστε αὐταὶ παρέμειναν μόνιμον κτῆμα τῶν Ἀθηναίων, ἀκόμη καὶ εἰς ἐποχὰς κατὰ τὰς ὁποίας αἱ Ἀθηναῖαι ἐστερήθησαν τῆς θαλασσίας των δυνάμεως καὶ τῶν ὑπερποντίων των κτήσεων. Αἱ δύο νῆσοι ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ σχεδὸν πάντοτε ὁμοῦ, αἱ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἐπιμιξίαι ὑπῆρξαν, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, συχναί. Διὰ τοῦτο ὁ Φιλόστρατος ἔγραφε :

Ἐγὼ γὰρ Λήμιος ὦν πατρίδα ἑμαντοῦ καὶ τὴν Ἴμβρον ἠγοῦμαι. Ὁ

δῆμος Ἴμβροίων ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα «*Ἀθηναίων δῆμος ὁ ἐν Ἴμβρω*». Βραδύτερον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὅταν ἡ Σαμοθράκη ἔγινε γνωστὴ ἀνὰ τὸν ἀχανῆ ἑλληνιστικὸν κόσμον ὡς κέντρον τῆς λατρείας τῶν καβειρικῶν θεοτήτων, ἀπέκτησεν ἡ Ἴμβρος σπουδαίαν σημασίαν, ὡς τελευταῖος σταθμὸς τοῦ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου πλοῦ πρὸς τὴν ἱερὰν Σαμοθράκην. Πόσον δὲ συχνὰ καὶ οἱ Ἴμβριοι ἐπεσκέπτοντο τὴν Σαμοθράκην, ἵνα μυηθοῦν εἰς τὰ μυστήριά της, προκύπτει ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ἀνευρεθέντων πινάκων μὲ τὰ ὀνόματα Ἴμβροίων μυστῶν, τοὺς ὁποίους οὗτοι πρὶν φύγουν ἀνέθετον εἰς τὸν ἐκεῖ ναόν.

Αἱ μνεῖαι τῆς Ἴμβρου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶναι πολλαί, ἀλλὰ δυστυχῶς βραχεῖαι καὶ ἀποσπασματικαὶ καὶ ἀναφέρονται κυρίως εἰς πολιτικὰ γεγονότα. Ἡ πρώτη ἐκτενὴς περιγραφή τῆς νήσου εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ νομοφύλακος διακόνου Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ συγγραφεῖσα «*Ἐγκωμιαστικὴ ἔκφρασις*», τῆς ὁποίας τὸ κείμενον ἐξεδόθη ὑπὸ J. F. Boissonade εἰς τὰ *Anecdota nova* (1844) σελ. 329—331. Ὁ Ἰωάννης Εὐγενικός, ὁ ὁποῖος συνέγραψε καὶ ἄλλας παρομοίας ἐγκωμιαστικὰς ἐκφράσεις τόπων τοὺς ὁποίους ἐπεσκέφθη, ὡς λ.χ. τῆς Τραπεζοῦντος, Κορίνθου κ. ἄ. ἐπεσκέφθη τὴν Ἴμβρον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐπ' αὐτῆς κυριαρχίας τοῦ Βυζαντίου, ὑπὸ συνθήκας τὰς ὁποίας ἀγνοοῦμεν, ἔμεινε δὲ τόσον γοητευμένος ἐκ τῶν καλλωνῶν τῆς νήσου, ὥστε ἀναχωρῶν ἀφιέρωσεν εἰς αὐτήν, ὡς «δῶρον ξένιον», ὅπως γράφει, τὴν ἐξῆς σύντομον, ἀλλὰ ὡραίαν περιγραφὴν τῆς. Παραθέτομεν τὸ κείμενον ἀμετάφραστον :

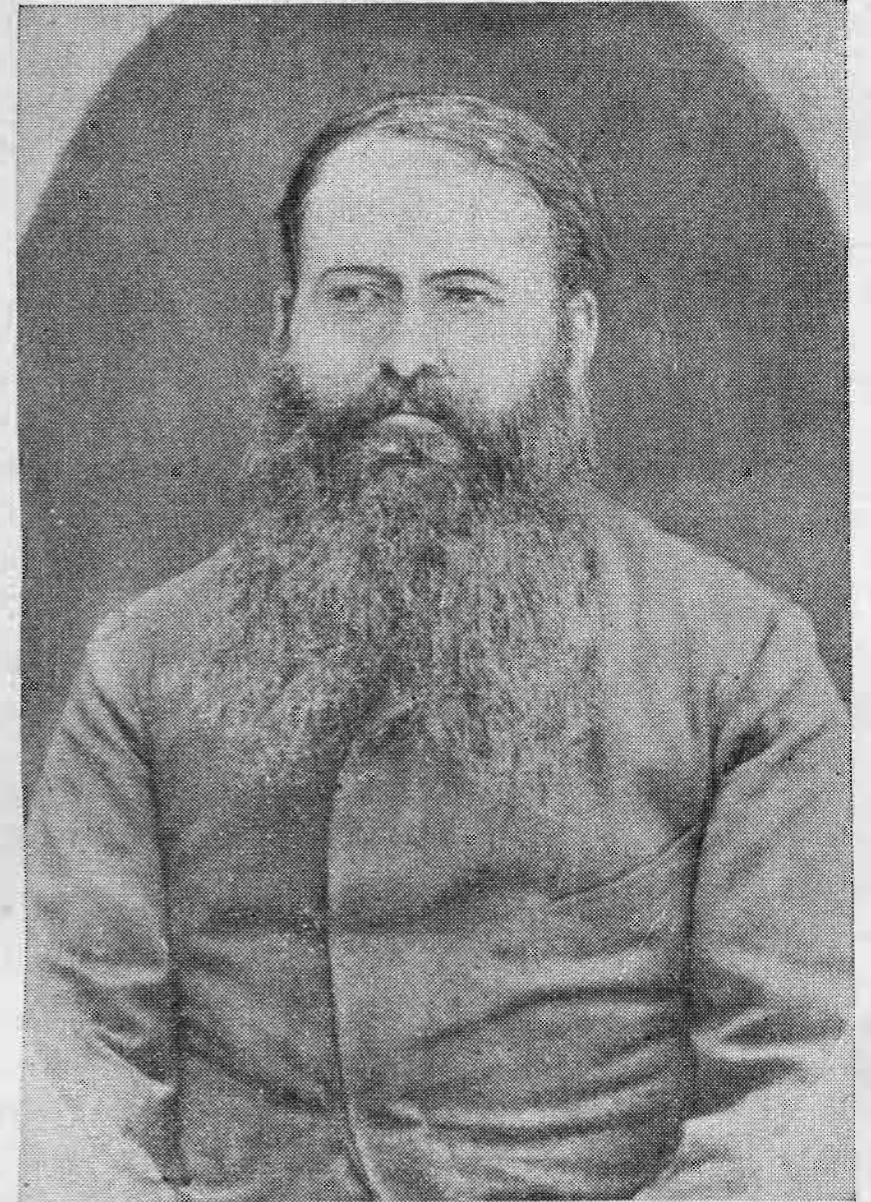
«Ἴμβρος ἡ νῆσος, νῆσος χαριεστάτη καὶ τῶν γε ἐν Αἰγαίῳ πελάγει ἀρίστη, κεῖται μὲν ἐν καλῷ τῆς θαλάττης, οἶμαι δὲ καὶ τοῦ κόσμου παντός, εὐθὺς μετὰ τὸν Ἑλλησπόντον ἐν ἀρχῇ τοῦ πελάγους. Φύσεως δὲ εἴληχε καὶ ἀέρων κράσεως καλλίστης σφόδρα καὶ εὐφυοῦς. Τῇ τε γὰρ ἀρίστη Χερσονησία γεινιάζουσα καὶ μὴν καὶ τῇ πρὸς δυσμὰς αὐτῆς ἠλείρω καὶ νήσοις κύκλω περιστοιχιζομένη καὶ οἷα σελήνη τοῖς ἄστρασιν ἐγκλειομένη, θέσιν τε ἐντεῦθεν τὴν ἀρίστην ἔχει καὶ πνοὰς ἀνέμων διὰ παντός τοῦ ἔτους τὰς ἐπικαιροτάτας καὶ τοῖς σώμασι λυσιτελεστάτας, ἔγγιστα δὲ καὶ οἶον μέση Λήμνου καὶ Σαμοθράκης κειμένη, καλλύνεται τε τοῖν ἀμφοῖν καλοῖς καὶ τὴν ἀμετρίαν ἐκατέρας ἐκφεύγει· τῆς μὲν τὸ σφόδρα ὑπτιον καὶ ἐξ Ἡφαίστου πτώσεως οὐρανὸθεν ἀνικμον, μυθικὸς ἂν τις εἴπε· τῆς δὲ τὸ τραχὺ καὶ δυσχεῖμερον καὶ τῷ πλείστῳ ἠλίβατον, ποταμοῖς ἀεννάοις ἀρδευομένη, νάμασι πικνοῖς διαρροεμένη, φυτοῖς ἀειθαλέσι κατεστεμμένη, κήποις καὶ λειμῶσι δο-

ρουφορουμένη, θήρα παντοία και κυνηγεσίους πληθυνομένη, πέριξ τε και ὄρνυξι και λαγωῖς και περιστραῖς γε και φάτταις τὸ τραχὺ τῶν ὄρεων ἡμεροῦσα και τὸ τῆδε δύσβατον καθηδύνουσα και μογοῦντί τινι ἐκ τοῦ σύνεγγυς δεξιουμένη και χάριν ἄφθονον παρεχομένη. Θεριστὰς μὲν και νομεῖς ἐν θάλλουσι ὄρα δένδρων τε σκιᾶ και διειδέσι νάμασι ἀναψύχουσα, ἀρότας δὲ και θηρατὰς και τοὺς παριόντας ἀπλῶς τούτοις τε και παντοίοις φιλοφρονοῦσα καρποῖς, οὐδαμῆ οὐδαμῶς θῶας ἢ λύκους ἢ ἀλώπεκας ἢ αἰλούρους ἢ τι τῶν λυμαιομένων κνωδάλων, ἀλλ' ὅλας ἀγέλας μόνων ἡμέρων ζῶων πανταχόσε προβαλλομένη. Μόνη δὲ ἢ νῆσος ἦδε, ἢ κομιδῆ σὺν ὀλίγαις, ὑπτιάζει τε πεδιάσιν και ὄρεων κορυφαῖς ὀγκοῦται χαριέντως και τῆ πυκνῆ ὑπαλλαγῆ τὴν ὄψιν ποικίλως ἔστι, μὴ μόνον πεδία και βήσσας, ἀλλὰ και προῶνας ἔστιν οὐ και ἀκρωρείας σπείρειν παρεχομένη. Τὸ δὲ δὴ θαυμασιότερον, τὰ γοῦν κατὰ τὸν βίον ἀναγκαῖα και μὴν τὰ τεργνὰ οἴκοθεν ἀποκυΐσκει. Ἡ οὖν δεῦρο γῆ σιδηροῖτις και ἀργυροῖτις και χρυσοῖτις ἔστιν οὐ και μηδενὸς ἀπλῶς ἔξωθεν ἐπιδομένη, ἐλαιοφόρος, μελιτοφόρος ὑπὲρ τὸν Ὑμηττόν, εὐβοτος, εὐμηλος, οἰνοπληθῆς πολύφυρος, ἦσεν ἂν Ὀμηρος. Δυστοῖν δὲ πόλεων, οἷον ὀφθαλμῶν γενναίων, ζεύγει κατασφαλίζεται πρὸς ἄρκτον τε και περὶ τὰ μεσημβρινά, ἀπορθητοῖς τείχεσιν εἰς ἀέρα μέσον ὀκδομημένων και μέση μείονι, οἷον ρινί τινι μορφῆς καλλίστης ἐπικοσμεῖται. Ὁ δ' αὐτῆς ἐγὼ μᾶλλον τῶν ἄλλων καλῶν τεθαύμακα, ὅτι και τοῖς Θεῶ μόνω ζῶσι και προσανέχουσι μοναχοῖς πρὸς τὸν οἰκεῖον αὐτοῖς σκοπὸν τὰ μάλιστα συνεπικουρεῖ και ἅμα τοῖς ἐν βίῳ ζῆν κατὰ μοναχοὺς τῷ πλέονι μέρει παρέχεται τῷ ἐρημικῷ και ἡρέμῳ τοῦ χώρου.

Ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα τῆ καλλίστη τῶν νήσων Ἰμβροῦ, ἐμοὶ μὲν ἡδυσμα, τοῖς ἐγχωρίοις δὲ φιλοτίμημα, τῆ νήσῳ δὲ αὐτῇ δῶρον ξένιον».

Παρέθεσα ὀλόκληρον τὸ κείμενον τοῦ ἐγκωμίου, ἐπειδὴ τοῦτο, ἐξαιρουμένης τῆς περὶ ὑπόξεως κοιτασμάτων ἀργύρου και χρυσοῦ ἐν αὐτῇ, περὶ τῶν ὁποίων οὐδὲν εἶναι γνωστὸν σήμερον, καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ἀποδίδει πιστὴν εἰκόνα και τῆς σημερινῆς Ἰμβροῦ. Αἱ φυσικαὶ καλλοναί, τὰ ἥρεμα και εἰδυλλιακά τοπία, ἢ ἀπουσία βλαβερῶν ἀγρίων ζῶων, ὁ θηρευτικὸς και κτηνοτροφικὸς πλοῦτος, ἢ ποικιλία τῶν προϊόντων και ἢ ἐπάρκεια αὐτῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων της εἶναι ἀρεταὶ διὰ τὰς ὁποίας και σήμερον ἡ νῆσος καυχᾶται.

Ὅλιγα ἔτη πρὸ τοῦ 1422 διῆλθεν ἐξ Ἰμβροῦ, ταξιδεύων ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὁ ἐκ Φλωρεντίας Ἰταλὸς Christoforo Buondel-

ΚΛΕΑΝΘΗΣ - ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΣΤΕΚΑΣ
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ - ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΙΜΒΡΟΥ

monti καὶ κατεχώρησε τινὰς τῶν ἔξ αὐτῆς ἐντυπώσεών του εἰς τὸ κατὰ τὸ 1422 συγγραφὲν γνωστὸν ἔργον του *Liber insularum Archipelagi* (Berlin 1824) σελ. 67. Ὁ Buondelmonti ἦτο μαθηματικός, αἱ δὲ ἱστορικαὶ καὶ γεωγραφικαὶ γνώσεις του δὲν φαίνεται νὰ ἦσαν ἐφάμιλλοι πρὸς τὰς μαθηματικὰς. Αἱ περιγραφαὶ του εἶναι συνήθως ἐπιπόλαιαι, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν νήσων καὶ τὰ τοπωνύμια τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἀνακριβῆ καὶ παραμορφωμένα. Ἀρχεῖ νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ Ἰμβρος ὀνομάζεται ὑπ' αὐτοῦ *Embaros*, ἡ δὲ Σαμοθράκη *Mandrachi*. Ἀπὸ ὅ,τι περὶ τῆς Ἰμβρου γράφει, φαίνεται ὅτι δὲν εἶδε τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου καὶ δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἀντίληψίν του τίποτε ἀπὸ ὅσα εἶδε καὶ ἐξυμνεῖ Ἰωάννης ὁ Εὐγενικός. Ἡ ἐντύπωσίς του ἐκ τῆς νήσου, ἡ ὁποία φαίνεται νὰ ἐγράφη ἀπὸ ἐρήμου τινὸς ἀκτῆς, ὅπου τὸ πλοῖον του προσήγγισε, εἶναι ὅτι ἡ νῆσος ἦτο ἀμελῶς καλλιεργημένη καὶ ὅτι ἀνὰ τὰς ἀκαλλιεργήτους κλιτύς τῶν βουνῶν τῆς περιφέρονται ἐλεύθερα ποίμνια αἰγῶν καὶ ἄγρια ζῷα, (*quo in loco pauci in arboribus domesticas vident fructus, quia ege atque indomnita animalia per omnen vagare disponunt et per inusitatasque ripas immeabilis iter eis gradiendo leve manifestatur*).

Κατὰ τὸ 1444 ἐπεσκέφθη τὴν Ἰμβρον ὁ *Cyriaco d'Angona*, εἰς ἐκ τῶν πρώτων Ἰταλῶν λογίων οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀναγεννήσεως ἤρχισαν νὰ ἐπισκέπτονται τὴν ἑλληνικὴν Ἀνατολὴν πρὸς μελέτην τῶν ἀρχαιοτήτων. Ὁ *C. d'Angona* ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Κέφαλον τῆς Ἰμβρου, πλέων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς ἐπιστολὴν του, λατινιστὶ γεγραμμένην, τὴν ὁποῖαν ἔξ Ἰμβρου ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἐν Κων)πόλει τότε διατρίβοντα φίλον του Γεώργιον Σχολάριον, τὸν μετέπειτα ὑπὸ Μωάμεθ Β' ἀνηγορευθέντα πατριάρχην Γεννάδιον, καὶ ἡ ὁποία σωθεῖσα εἰς βατικανὸν καὶ ναπολιτικὸν κώδικα, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ *Ziebarth* ἐν τῷ ἔργῳ του *Eine Inschriftenhandschrift der Hamburger Stadtbibliothek. Programm des Wilhelm-Gymnasiums in Hamburg 1903* σελ. 14 κ.έ., (πβ. τοῦ αὐτοῦ σχετικὸν δημοσίευμα ἐν *Athenische Mitteilungen* τόμ. 31 (1906) σελ. 406) περιγράφει διὰ μακρῶν τὸ ταξιδιὸν του ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς Προικόνησον, Λάμψακον, Καλλιπόλιν, Ἰμβρον καὶ Σαμοθράκην. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν, ἡ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὴν προσφώνησιν *Cyriacus Scholario, viro graecorum doctissimo, salutem*, δεικνύουσαν πόσον πολὺ ἐξετιμᾶτο τότε ὁ Σχολάριος, καίτοι ἀνθενωτικός, ὑπὸ Ἰταλῶν λογίων, διηγεῖται ὁ *C. d'Angona* ὅτι τὴν 20 Ὀκτωβρίου, πλέων μὲ εὐνοϊκὸν ἄνεμον διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀπεβι-

βάσθη εἰς τὸν Κέφαλον περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου (*oceanò cadente Phoebo!*). Ἐκεῖ συνήντησε τὸν Κριτόβουλον, τὸν γνωστὸν Ἰμβριον εὐπατορίδην καὶ ἱστοριογράφον τοῦ Μωάμεθ Β' καὶ συνοδευόμενος ὑπ' αὐτοῦ μετέβη διὰ ξηρᾶς εἰς τὸ Κάστρον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου, ὅπου συνήντησε τὸν διοικοῦντα αὐτὴν Μανουὴλ Ἀσάνην, ὁ ὁποῖος ὠχύρωνε τότε τὸ ἐκεῖ φρούριον, οὗτινος τὰ ἐρείπια στέφουν σήμερον τὸν λόφον τοῦ Κάστρου. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ πληροφορία του ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μετὰ τοῦ Κριτοβούλου ἐβοήθησεν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς μαρμαρίνης ἐπιγραφῆς, ἣτις μέχρι σήμερον κοσμεῖ τὴν ἀνατολικὴν πύλην τοῦ φρουρίου καὶ τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει εἰς τὴν ἐπιστολὴν του. Ἄλλη ἐνδιαφέρουσα πληροφορία τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς εἶναι ὅτι ὁ Κριτόβουλος ἦτο προσωπικὸς φίλος τοῦ Γ. Σχολαρίου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνωρίζομεν ἄλλοθεν. Περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου δὲν γράφει πολλὰ ὁ *C. d'Angona*, διότι δὲν ἔμεινεν πολὺν χρόνον εἰς αὐτήν. Ἀπὸ τὴν περιγραφὴν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τὸν Κέφαλον εἰς τὸ Κάστρον προκύπτει ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅπως σήμερον, τὰ βουνὰ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου ἦσαν ἄδενδρα καὶ πετρώδη.

Πολλὰ πληροφορία περὶ τῆς Ἰμβρου ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀλώσεως καὶ μετ' αὐτήν, αἱ ὁποῖαι ὅμως εἶναι κυρίως πολιτικῆς φύσεως, εὐρίσκονται ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ Ἰμβρίου ἱστοριογράφου τῆς Ἀλώσεως Κριτοβούλου, ἔχουν δὲ συγκεντρωθῆ καὶ συντόμως διατυπωθῆ εἰς τὴν πραγματείαν μου *Κριτόβουλος ὁ Ἰμβριος καὶ τὸ ἱστορικὸν του ἔργο*, εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἑλληνικὸν» τόμ. 2 (1929), σελ. 167—200.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1675 δύο Ἀγγλοὶ περιηγηταὶ *Jacob Spon* καὶ *George Wheeler* ἐπεχείρησαν ταξιδιωτικὴν περιήγησιν τῆς Ἰταλίας, Δαλματίας καὶ τῶν ἑλληνικῶν νήσων, ἐξέθεσαν δὲ τὰς ἐντυπώσεις των ἕκαστος εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ *G. Wheeler*, τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα εἰς τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν ὑπὸ τὸν τίτλον *Voyage de Dalmatie, de Grèce et du Levant. traduit de l'Anglais. Amsterdam 1689* τόμ. 1 σελ. 112, ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς περὶ τῆς Ἰμβρου: «Τὸ Σάββατον 7ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀπεπλεύσαμεν καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὰ νότια τῆς Ἰμβρου, ἐν ἀναμονῇ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Τενέδου (ἐδῶ πρόκειται βεβαίως περὶ λάθους) καὶ ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν αὐτῆς. Ἐχει τέσσαρα χωρία, τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ Ἰμβρος (ἐννοεῖ τὸ Κάστρον) προφυλασσόμενον διὰ

φρουρίου. Ἡ νῆσος εἶναι ὑψηλὴ καὶ ὄρεινὴ καὶ καλύπτεται ἀπὸ δάση, τὰ ὁποῖα συνίστανται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ εἶδος ἀγρίων ἀγλαδεῶν καὶ βρίθουν ἀπὸ κυνήγι, λαγούς καὶ μερικοὺς ἀγριοχοίρους. Ἀπ' αὐτοὺς ἐσχότωσεν εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῶν δύο ὠρῶν ὁ ἱππότης μας Flamand μὲ τὸν σκύλον του καὶ τὸ τουφέκι του ἓνα ἀγριοχοῖρον καὶ μίαν θηλυκὴν μὲ τὰ τέσσαρα ἀγριοχοιρίδιά της. Ἀλλὰ ἡ εὐχαρίστησις αὕτη τοῦ ἐκόστισεν ἀκριβῶς, διότι τὸν ἐγκατελείψαμεν ἐπὶ τῆς νήσου, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στολίσκου ἔδωκε τὸ σῆμα τῆς ἀναχωρήσεως ἐνωρίτερον ἀπ' ὅ,τι ἐνομίζομεν. Ὁ πλοίαρχος ὅμως ἦτο τόσο ὑποχρεωτικὸς ὥστε ἄφησε μίαν ἄκατον μὲ τέσσαρες ναύτας του διὰ νὰ τὸν ἀναμένουν, οἱ ὁποῖοι μᾶς συνήντησαν δύο ἡμέρας βραδύτερον κατόπιν κακοκαιρίας καὶ μόχθου, ἀγκυροβολοῦντας ὑπὸ τὸ φρούριον, λόγῳ τῆς σφοδρότητος τοῦ ρεύματος κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐγὼ καὶ ὁ Sprout εἶχομεν αἰφνιδιασθῆ ὅταν εἶδομεν τὰ πλοῖα μας ἔτοιμα πρὸς ἀπόπλουν, διότι εὕρισκόμεθα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ὅπου εἶχομεν ἀνέλθει διὰ νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὴν νῆσον καὶ ὅσον καὶ ἂν ἐσπεύσαμεν δὲν ὑπῆρξε μέσον νὰ ἐπιστρέψωμεν. Ἐν τούτοις παρατηρήσαμεν ὅτι τὸ βουνὸν αὐτὸ περιβάλλεται ἀπὸ ὠραίας κοιλάδας ἐπιμελῶς καλλιεργημένας καὶ διηρημένας εἰς ἀγροὺς σίτου καὶ ὅτι ὑπάρχουν πολλαὶ πηγαὶ μὲ ἔξοχον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ρέον ἀπὸ ἀποτόμους κλιτύας βράχων σχηματίζει ἔδω καὶ ἐκεῖ μικρὰς δεξαμενάς, ὅπου δύναται τις νὰ κολυμβήσῃ, σκιαζομένας ἀπὸ συκέας, αἰγοκλήματα καὶ ροδοδάφνας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ πληροφορία ὅτι κατὰ τὸ 1675 ἔζων ἐπὶ τῆς Ἰμβρου ἀγριοχοῖροι. Ἡ πληροφορία αὕτη, εὕρισκομένη εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν μαρτυρίαν Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ περὶ παντελοῦς ἀπουσίας τοιούτων ἀγρίων ζῴων ἐπὶ τῆς νήσου, φαίνεται ἐντελῶς ἀπίθανος καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τοιαῦτα ζῶα, σπάνια γενικῶς ἐν Ἑλλάδι, εἶναι ἄγνωστα ἀκόμη καὶ εἰς τὰς μεγαλυτέρας νήσους, ὅπως ἡ Κρήτη, Εὐβοία, Λέσβος κ. ἄ. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Wheler ἀναφερόμενον γεγονός πρέπει νὰ δοθῆ μία οἰαδῆποτε ἔρμηνεία, δὲν εὕρισκω ἄλλην πιθανωτέραν ἐκδοχὴν εἰμὴ ὅτι τὰ φονευθέντα ζῶα ἦσαν οἰκόσιτοι χοῖροι βοσκοῦ τινος, περιφερόμενοι ἐκεῖ γύρω. Οἱ οἰκόσιτοι χοῖροι ἐπὶ τῆς νήσου ἀνήκουν καὶ σήμερον εἰς φυλὴν ὀλίγον διαφέρουσαν κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ μῆκος τοῦ ρύγχους ἀπὸ ἄγρια εἶδη χοίρων καὶ δύνανται εὐκόλως νὰ ἐκληφθοῦν ἀπὸ ἓνα ἐρασιτέχνην κυνηγὸν ὡς ἄγριοι. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ ἰδιοκτήτου των δὲν θὰ ἐγείρουν ἀξιῶσεις ἀποζημιώσεως.

Κατὰ τὸ 1776 ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἰμβρον ὁ μόλις 24 ἐτῶν τότε Γάλλος εὐπατρίδης Choiseul Gouffier, ὁ βραδύτερον πρέσβυς ἐν Κων)πόλει, ἀκαδημαϊκὸς καὶ ἐπὶ παλινορθώσεως ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας. Ὁ Gouffier ἐταξίδευε τότε μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν νέου ποιητοῦ, προθύμου νὰ συγγράφῃ ὕμνους διὰ πᾶν ὅ,τι ἔβλεπε καὶ διὰ τοῦτο αἱ περιγραφαὶ του εἶναι ποιητικαὶ καὶ στεροῦνται εἰδήσεων ἐπὶ πρακτικῶν ζητημάτων. Ἐκ τῶν πολλῶν τὰ ὁποῖα γράφει περὶ τῆς Ἰμβρου εἰς τὸ βιβλίον του Voyage pittoresque de la Grèce σελ. 126 κέ. παραθέτω ὀλίγα ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ λιμένος της. «Τὰ πλοῖα ἔτοιμα πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων τῆς νήσου, τὰ ὁποῖα ἢ κακοκαιρία ἠνάγκασε νὰ μείνουν εἰς τὸν λιμένα, ὁ θόρυβος τῶν ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι παλαμάρουν τὰ πλοῖα ἢ ναυπηγοῦν νέα καὶ οἱ ἄλιεις, οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέφουν μὲ πλουσίαν ἄγρην ἀπὸ μπαρμπούνια, σαργοὺς καὶ στρεΐδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τρέχουν τα μικρὰ παιδάκια νὰ διεκδικήσουν τὸ μερίδιόν των, σκορπίζουσιν ὀλίγην κίνησιν εἰς τὸν μικρὸν λιμένα τῆς Ἰμβρου. Ὁ ταξιδιώτης διακρίνει τὰ παράλια τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἀριθμεῖ τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα διευθύνονται πρὸς τὸ ὑπερήφανον Βυζάντιον καὶ φέρουν ἴσως τὴν εἶδησιν νέων καταστροφῶν. Ἄλλ' ἄς ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν παραλίαν ἄς καταφύγῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου· θὰ εὕρῃ ὅλα τὰ ὑψώματα στεφανωμένα ἀπὸ δάση, ὅπου ἀφθονοῦν ζῶα παντὸς εἶδους. Θὰ διατρέξῃ τὰς θελκτικὰς πεδιάδας της καὶ τὰ χλοερά της λειβάδια, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ θρέψουν πολυάριθμα ποίμνια...λίμνας εἰς τὰς ὁποίας ἀντικατοπτρίζονται συστάδες συκεῶν καταφόρτων ἀπὸ καρπούς, ἐκτάσεις ἀπὸ μύρτους καὶ ροδοδάφνας ἢ παλαιὰς ἀγριαμπέλους, αἱ ὁποῖαι ἐναγκαλίζονται τὸν κορμὸν καὶ τοὺς κλώνους ἀκόμη καὶ τῶν ὑψηλοτέρων πλατάνων καὶ αἱ ὁποῖαι ἔχουν φθάσει πρὸ πολλοῦ εἰς τὰς κορυφὰς των, τοὺς φορτῶνουν καὶ τοὺς στολίζουσιν μὲ ὑπερόχους σταφυλὰς καὶ ἐκτείνονται περαιτέρω ἵνα φθάσουν εἰς τὰς γειτονικὰς κορυφὰς».

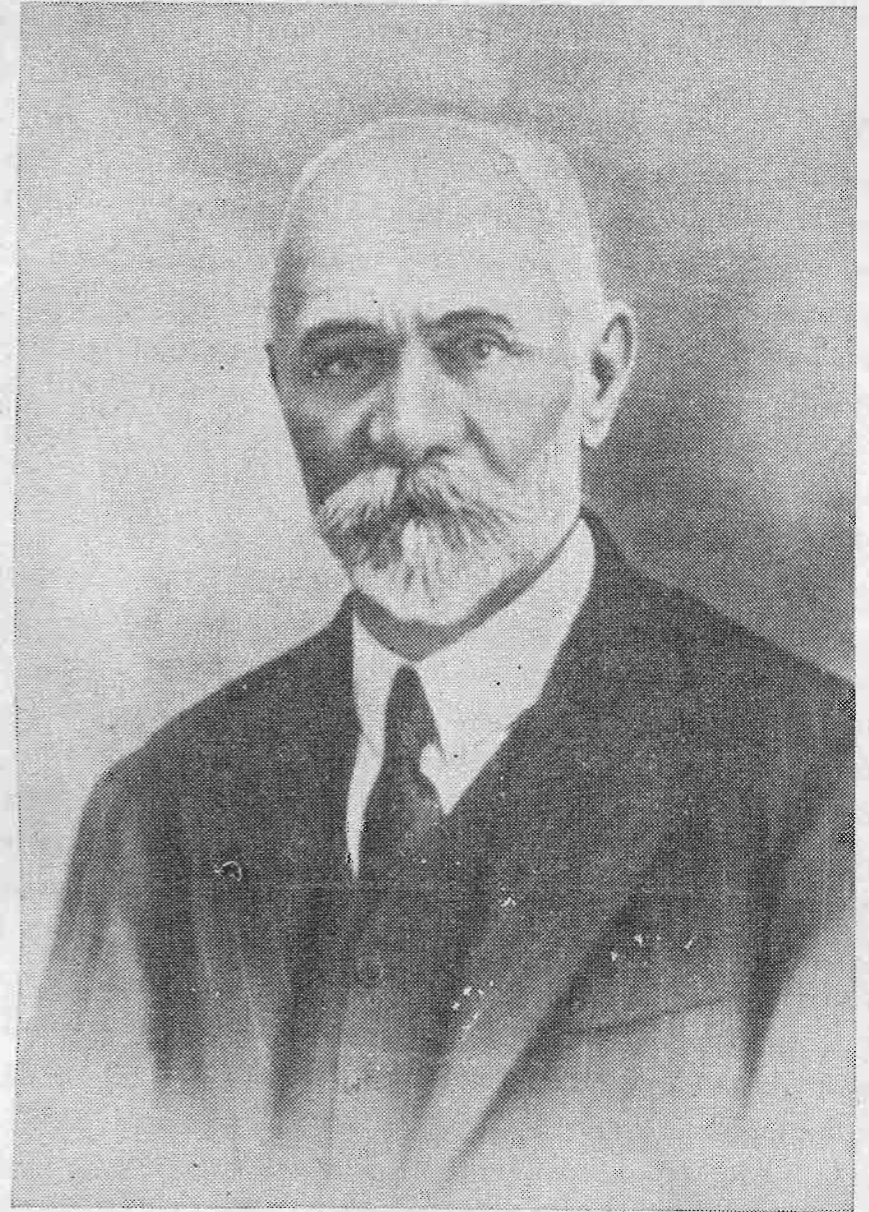
Περαιτέρω ὁ Gouffier, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἰμβρου καθήμενος, ἀναπολεῖ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, ἅτινα κατὰ καιροὺς ἐπάτησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της. Τὸν Μιλτιάδην, ὅστις κατέφυγεν εἰς τὸν λιμένα της διωκόμενος ἀπὸ τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων, ἀφοῦ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς του Μετίοχος περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν διωκτῶν. Ἐπειτα τὸν βασιλέα Ἀντίοχον Γ', ὅστις ἐν ἔτει 192 π. Χ. ἀνεπαύθη ὀλίγον εἰς τὴν νῆσον, πλέων ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τῶν κυριάρχων τότε τῆς Ἑλλάδος Ρωμαίων. Καὶ τέλος τὸν ἀτυχῆ λατῖνον ποιητὴν Ὀβίδιον, ὅστις ὀδηγού-

μενος ἐν ἔτει 9 μ. Χ. εἰς τὴν μακρυνὴν του ἑξορίαν εἰς Εὐξείνιον Πόντον, ἀνεπαύθη ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἰμβρου.

Διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰμβρου ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι, ἐνῶ Ἰωάννης ὁ Εὐγενικός πρὸ τῆς Ἀλώσεως μόνων τριῶν χωρίων τὴν ὑπαρξιν ἐπὶ τῆς νήσου μαρτυρεῖ, ὁ Gouffier, καθὼς καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Wheeler, εὔρον ἐπ' αὐτῆς τέσσαρα ἤδη χωρία, ὑποθέτω δὲ ὅτι ταῦτα θὰ ἦσαν τὸ Κάστρον, ἡ Παναγία, οἱ Ἅγ. Θεόδωροι καὶ τὸ Σχοινοῦδι. Τὰ ὑπόλοιπα φαίνεται ὅτι εἶναι νεώτερα τοῦ 1776.

Παρατρέχων χάριν συντομίας τὰς ἐξ Ἰμβρου ἐντυπώσεις τοῦ γνωστοῦ Γερμανοῦ γεωγράφου Heinrich Kierpert, καὶ τὰς περὶ αὐτῆς ἐκθέσεις τῶν Γερμανῶν ἀρχαιολόγων Blau, Schlottmann, τοῦ A. Konze, τοῦ ὁποίου ἡ λεπτομερὴς ἐκθεσις ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν διὰ τὴν γνῶσιν τῆς σημερινῆς τοπογραφίας τῆς νήσου, τοῦ Franz von Löhner, ὅστις ἐξερεύνησε κατ' Ἰούνιον τοῦ 1873 θαλασσογραφικῶς τὰ δυτικὰ κυρίως παράλια τῆς νήσου, τὸ πολιτικὸν καὶ γεωγραφικὸν χαρακτῆρος σημεῖωμα περὶ Ἰμβρου τοῦ Γάλλου V. Guinet, τὴν ὑπὸ τοῦ Αὐστριακοῦ Eug. Oberhummer δημοσιευθεῖσαν ἐκτενῆ περὶ Ἰμβρου πραγματείαν, σταματῶ εἰς τὸν Γερμανὸν ἀρχαιολόγον C. Friedrich, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον κατὰ Μάϊον τοῦ 1904, ἐρχόμενος ἐκ Λήμνου. Τὰ πορίσματα τῶν ἀρχαιολογικῶν του παρατηρήσεων ἐδημοσίευσεν ὁ C. Friedrich βραδύτερον εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Athenische Mitteilungen τόμ. 33 (1908) σελ. 81—112, τὰς δὲ γενικωτέρας του ἐντυπώσεις ἐπὶ τῆς νεωτέρας πολιτιστικῆς καταστάσεως τῆς Ἰμβρου καθὼς καὶ τῶν γειτονικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, τὰς ὁποίας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην εἶχε τότε ἐπισκεφθῆ, ἐξέθεσεν εἰς ἰδιαιτέρον βιβλίον ἐκδοθὲν βραδύτερον γερμανιστὶ ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τὸν τίτλον: Vor den Dardanellen auf altgriechischen Inseln und auf dem Athos. Berlin 1915.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον τυχαίως εὔρον καὶ ἠγόρασα κατὰ νὸ παρελθὸν θέρος ἐν Βόννη, ὁ συγγραφεὺς περιγράφει διὰ μακρῶν πῶς ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Πύργον τοῦ Σχοινοῦδιου καὶ ποίας ἐντυπώσεις τοῦ ἔκαμαν τὰ διάφορα χωρία τῆς Ἰμβρου, τὰ ὁποῖα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐπεσκέφθη. Περισσότερον ἐνδιατρίβει εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Κάστρου, τότε ἀκόμη ἔδραν τοῦ Μητροπολίτου, τὸ ὁποῖον συγκεντρώνει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀρχαιολόγον. Πολλὰς λέξεις ἀφιερώνει διὰ τὸ φιλόξενον τῶν κατοίκων, τὰς περιποιήσεις τῶν ὁποίων ἀντικείμενον ἔγινε, τὰς ἐξοχὰς καὶ τὰ παρεκκλήσια, ὅπως οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι. Τοὺς ναυτικούς τῆς Ἰμβρου χαρακτηρίζει ὡς τοὺς ἐμπει-

ΘΕΜ. ΝΤΑΚΟΣ

ροτέρους ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισε κατὰ τὸν ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πλοῦν του. Μὲ ζωηρὰ χρώματα διηγείται τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν τοῦ ἄφησε μία ἐκδρομὴ ἀπὸ τὴν Παναγίαν εἰς τὴν Ἄρασιαν καὶ τὸ συμπόσιον τὸ ὁποῖον τοῦ παρετέθη ἀπὸ τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, παρὰ τὴν γνωστὴν κρύαν βρύσιν, κάτωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ. «Μουσικὴ ἀπὸ κλαρίνον, βιολὶ καὶ σαντούρι ἀντηχοῦσε. Ἐνα ἄρνάκι περασμένον εἰς ξεφλουδισμένον νεαρὸν βλαστὸν δένδρου ἐψήνετο εἰς τὴν πυράν. Κρασί, μαστίχα, καφὲς ὑπῆρχον ἄφθονα. Ἡ συντροφία ἐγένετο διαρκῶς εὐθυμότερη· πυροβολοῦσαν. Διαρκῶς τολμηρότεροι πηδοῦσαν καὶ ἐγύριζαν βόλτες εἰς διαφόρους —ἀκόμη καὶ ἀσέμνους—χορούς. Κοντὰ μας ἐκελλάριζεν ἡ βρύσις καὶ ἐψιθύριζαν τὰ ὑψηλὰ δένδρα. Πίσω μας ὁ κρημνὸς τοῦ βουνοῦ καὶ ἔμπροστά μας ὁ πράσινος κάμπος καὶ ἡ βαθυγάλανη θάλασσα, καὶ ἔπάνω ἀπ' ὅλα ἕνας διαυγῆς καὶ ἀνέφελος οὐρανός. Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης θὰ ἠσθάνοντο μεγάλην εὐχαρίστησιν ἂν ἠμποροῦσαν νὰ ἦσαν ἐδῶ».

Ὁ συγγραφεὺς συνεχίζει μὲ ζωηρὰ χρώματα τὴν περιγραφὴν τῆς ὠραίας θεᾶς τὴν ὁποίαν ἀπέλαβε ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ. Καὶ πράγματι ἡ ἐντεῦθεν ἄποψις εἶναι θαυμασία, ὅπως ὁ ἴδιος εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ βεβαιωθῶ. Ὁ θεατὴς ἰστάμενος παρὰ τὸ ἐπιστέφον τὴν βραχώδη κορυφὴν μικρὸν ἐξωκκλήσιον τῆς Παναγίας, δύναται νὰ ἐπισκοπήσῃ ἀπλουμένην ὑπὸ τοὺς πόδας του δλόκληρον τὴν νῆσον μὲ ὅλα τὰ βουνά, τὰς κοιλάδας καὶ τὰ χωρία τῆς, μέχρι τῶν ἀπωτάτων παραλίων τῆς, ὅλα πλαισιωμένα ἀπὸ ἕνα εὐρύτατον πλαίσιον γαλανῆς θαλάσσης. Εἰς τὸ βάθος τοῦ πρὸς βορρᾶν θαλασσίου ὁρίζοντος διαγράφονται αἱ ὑψηλαὶ κορυφογραμμὰ τῆς Σαμοθράκης. Δυτικὰ προβάλλει ἄμυδρὰ ἡ κωνικὴ σιλουέττα τοῦ ἱεροῦ Ἄθωνος. Νοτιοδυτικὰ ἀπλοῦται ἡ χαμηλὴ Λῆμος καὶ πρὸς νότον ἡ Τένεδος καὶ τὰ κράσπεδα τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὴν ὠραιότητα τῆς εἰκόνης συμπληροῖ εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀθανάτων ἀρχαίων θρύλων, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ ὁμηρικὰ ἔπη συνδέονται μὲ τὸ περὶ τὴν Ἴμβρον πέλαγος. Εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ ἀναζῆ ἡ εἰκὼν τοῦ πτερωτοῦ ἄρματος τοῦ Ποσειδῶνος βυθιζομένου ὑπὸ τὰ κύματα τοῦ μεταξὺ Ἴμβρον καὶ Τενέδου πελάγους, ὅπου, κατὰ τὸν ποιητὴν, εὗρισκοντο οἱ στάβλοι τῶν πτερωτῶν τοῦ Ποσειδῶνος ἵππων :

*Ἔστι δέ τι σπέος εὐρὸν βαθείης βένθεσι λίμνης,
μεσσηγὺς Τενέδοιο καὶ Ἴμβρον παιπαλοέσσης*

*ἐνθ' ἵππους ἔστησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
λύσας ἐξ ὀχέων, παρὰ δ' ἀμβρόσιον βάλεν εἶδαο...*

(Ἰλιάδ. Ν 32)

Μία ἄλλη ὄχι ὀλιγώτερον ὠραία εἰκὼν προβάλλει ἀπὸ τὸ πρὸς βορρᾶν μεταξὺ Ἴμβρον καὶ Σαμοθράκης πέλαγος : ἡ ἄγγελος τοῦ Διός, ἡ πτερωτὴ Ἴρις βυθιζομένη ὑπὸ τὰ κύματα, ἵνα συναντήσῃ τὴν ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ βυθοῦ πενθοῦσαν Θέτιν, ἀναγγέλλουσα εἰς αὐτὴν τὰς περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀχιλλέως ἀποφάσεις τοῦ Διός :

*Ὡς ἔφατ'· ὦρτο δὲ Ἴρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα,
μεσσηγὺς δὲ Σάμου τε καὶ Ἴμβρον παιπαλοέσσης
ἐνθορε μείλανι πόντῳ· ἐπεστονάχησε δὲ λίμνη...
εὔρε δ' ἐν σπῆι γλαφυρῷ Θέτιν...*

(Ἰλιάδ. Ω 77)

Παρατηρῶν τὸ εὐρὸν μεταξὺ Ἴμβρον καὶ Μέλανος κόλπου πέλαγος ἀναπολεῖ τὸν μυθικὸν ἐκείνον πλοῦν τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν, οἱ ὁποῖοι διέσχισαν κάποτε μὲ τὸ ἐλπιδοφόρον σκάφος τῆς Ἀργοῦς τὰ κύματά του, πλέοντες ἀπὸ τῆς Σαμοθράκης εἰς τὸν Ἑλλησπόντον, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ συμβολικοῦ χρυσοῦ δέρατος, ὅπως μᾶς διηγείται ὁ Ἀπολλώνιος Ρόδιος εἰς τὰ Ἀργοναυτικὰ στίχ. 922.

*Κεῖθεν δ' εἰρεσίη Μέλανος διὰ βένθεα πόντου
ἴεμενοι, τῆ μὲν Θρηκῶν χθόνα, τῆ δὲ περαίην
Ἴμβρον ἔχον καθύπερθε· νέον γε μὲν ἠελίοιο
δυομένου, Χερόνησον ἐπὶ προὔχουσαν ἴκοντο.*

Ὁ σημερινὸς ταξιδιώτης παραπλέων τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἄδενδρα παράλια τῆς νήσου, κινδυνεύει νὰ σχηματίσῃ καθὼς ὁ Buon-delmonti ἀνακριβῆ ἐντύπωσιν περὶ αὐτῆς. Ἐντελῶς διάφορον ὅμως ἐντύπωσιν ἔχει ὁ ἐπιχειρῶν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἐνδότερά της, διότι πᾶν ὅ,τι ὠραῖον ἔχει ἡ νῆσος εὗρισκεται εἰς τὸ ἐσωτερικόν της. Εἶναι γνωστοὶ οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους οἱ νησιῶται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεσαιῶνος, σχεδὸν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, κατέφευγον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου, ἵνα ζητήσουν ἀσφάλειαν ἀπὸ τῶν λυμαιομένων τὰ παράλια πειρατῶν. Ἐνεκα τούτου τὰ παράλια ὄλων σχεδὸν τῶν νήσων παρουσιάζουν εἰκόνα ἐγκαταλείψεως.

Ἀποβιβαζόμενός τις εἰς τὸν κύριον λιμένα τῆς νήσου, τὸ Κάστρον, καὶ προχωρῶν κατὰ μῆκος τοῦ Μεγάλου ποταμοῦ, τοῦ ἀρχαίου Ἰλισσοῦ, ὁ ὁποῖος διαρρέει τὴν εὐρεῖαν καὶ εὐφορον ἀνατολικὴν κοιλάδα τῆς νήσου, μετὰ περίπατον μιᾶς περιόπου ὥρας ἐν μέσῳ ἐπιμελῶς καλ-

λιεργημένων ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων, φθάνει εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, ἐκτισμένην ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου ναοῦ, πλησίον ἐνὸς μικροῦ ἀλλὰ θαυμασίου δάσους καὶ περιβαλλομένην ἀπὸ κήπους καὶ εὐφόρους ἀγρούς. Αἱ κλιτῆς τοῦ ὑπερκειμένου τῆς μονῆς βουνοῦ εἶναι κατάφυτοι ἀπὸ ἐλαιόδενδρα, εἰς δὲ τὰς χαράδρας αὐτοῦ βλαστάνουν μυρσίνας καὶ ροδοδάφνας, ἀπὸ τὰς ὁποίας οἱ μαθηταὶ κατασκευάζουν τὰς πανηγυρικὰς ἀψίδας πρὸς διακόσμησιν τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων τῶν σχολείων κατὰ τὰς σχολικὰς ἐορτάς. Προχωρῶν ἔτι περαιτέρω διασχίζει τὸν θαυμασίον ἐλαιῶνα τοῦ ὑπερκειμένου χωρίου τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ὅπου τὸ ἀνοικτὸν πράσινον χρῶμα τῆς ἐλαίας ἐναλλάσσεται μὲ τὸ βαθὺ πράσινον τῶν καρπεῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Ἀντιπαρέρχεται τὰς καταφύτους ὑπωρείας τῆς Ἄρασιᾶς καὶ εἰσδύει εἰς τὴν μαγευτικὴν κοιλάδα τῆς Κουλέθρας ὅπου εὐρίσκονται οἱ καλύτεροι ἐλαιῶνες καὶ οἱ νερόμυλοι τοῦ χωρίου Παναγίας, συνεχιζόμενοι ἀπὸ κλιτῆς καταφύτους ἀπὸ συστάδας πυκνὰς πρίνων, ἀγριοκέδρων, μελιῶν, ἀγριοτριανταφυλλεῶν καὶ ἄλλων θαμνωδῶν φυτῶν. Κατενθνόμενος πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου χωρία Ἀγρίδια καὶ Σχοινοῦδι καὶ ὀδεύων κατὰ μῆκος τῆς μακρᾶς χαράδρας, τὴν ὁποίαν σχηματίζει ὁ μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν κεντρικῶν βουνῶν ῥέων Μέγας ποταμός, διέρχεται τοπεῖα εἰδυλλιακῆς ἠρεμίας καὶ ὠραιότητος. Εἰς τὰ περιβάλλοντα τὸ Σχοινοῦδι βουνὰ συναντᾷ τὰ μόνα ἐπὶ τῆς νήσου δάση ἐκ πεύκων, τὰ ὁποῖα πολὺ ὀλίγα νῆσοι κέκτηνται.

Ἐκαστον ἀπὸ τὰ χωρία τῆς παρέχει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἐπισκέπτην. Τὸ παλαιὸν Κάστρον, ὅπου ἡ ἀρχαία πόλις καὶ μέχρις ἐσχάτων ἔδρα τοῦ μητροπολίτου καὶ πρωτεύουσα τῆς νήσου, ἐλκύει τὸν ἐπισκέπτην μὲ τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις αἱ ὁποῖαι ἀναδίδονται ἀπὸ τὰ ἐρείπια του, μὲ τὴν δεσπόζουσαν θέσιν του καὶ τὴν ὠραίαν θέαν ἐπὶ τῆς πεδιάδος καὶ τῶν ἐκατέρωθεν κόλπων τῆς θαλάσσης, τῶν ὁποίων οἱ βράχοι καὶ οἱ ἀμμουδιᾶς συνδέονται μὲ τὰς τρυφεροτέρας παιδικὰς ἀναμνήσεις ὅλων τῶν Ἰμβρίων. Τὸ Γλυκὸ γοητεύει μὲ τὴν τερπὴν ὑψηλὴν τοποθεσίαν του εἰς ὑψηλὴν πτυχὴν τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, τὴν μεγαλοπρεπῆ θέαν του ἐπὶ τοῦ βορείου πελάγους, τῆς πεδιάδος καὶ τῶν λοιπῶν περὶ αὐτὴν χωρίων καὶ μὲ τὸ πλαίσιον τῶν κήπων ἀπὸ ἀμυγδαλιᾶς ποὺ τὸ περιβάλλουν. Ἡ Παναγία μὲ τὸ γειτονικὸν Εὐλάμπιον, ἀπλωμένη εἰς τὸν μυχὸν τῆς εὐφόρου καὶ καταφύτου κοιλάδος, προξενεῖ ἀρίστην ἐντύπωσιν μὲ τὰς εὐπρεπεῖς τῆς οἰκοδομᾶς, ὡς τὸ μέγαρον τῆς Μητροπόλεως, ἡ σχολή, τὰ κτήρια τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, μὲ τοὺς εὐρεῖς δρόμους καὶ τοὺς βαθυσκίους πλα-

τάνους του. Οἱ Ἁγιοὶ Θεόδωροι μὲ τὸν θαυμασίον ἐλαιῶνα καὶ τὴν τερπὴν τοποθεσίαν των, τὰ Ἀγρίδια μὲ τὸ ὑγιεινότερον κλίμα των καὶ τὰς γοητευτικὰς ἐξοχὰς των καὶ τέλος τὸ Σχοινοῦδι, ἡ μεγαλυτέρα κωμόπολις τῆς Ἰμβρου μὲ τὰ περίξ δάση του. Ὅλα τὰ χωρία συνδέονται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν καὶ τηλεφώνου, οἱ δὲ κάτοικοί των διακρίνονται διὰ τὴν ἐργατικότητα, διὰ τὸ φιλέορτον καὶ διὰ τὴν φιλοξενίαν των.

Ἡ προσφιλεστέρα δι' ἐμὲ εἰκὼν τῆς Ἰμβρου, ἡ ὁποία μένει ἀνεξάλειπτος εἰς τὴν μνήμην μου, εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποίαν τοσάκις ἀπῆλαυσα ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν ἔξοδον τοῦ γενεθλίου μου χωρίου Παναγίας μικροῦ ὑψώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑψοῦται ἡ Κεντρικὴ Ἑλληνικὴ Σχολὴ τῆς νήσου. Πρὸς τὴν σχολὴν δὲ ταύτην, τὴν ποινίαν μητέρα ὅλων τῶν μορφωμένων Ἰμβρίων, στρέφονται κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν, καθ' ἣν περαίνω τὸ παρὸν σημείωμα, αἱ ἀναμνήσεις μου. Εἰς τὴν μνήμην μου ἀναζῆ ἡ ἀτμόσφαιρα προσφιλῶν συμμαθητῶν καὶ διδασκάλων εἰς στιγμὰς ἀλησιμονήτους, ὅταν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐσπερινῶν μαθημάτων, ἀπηγγέλλετο ἡ κοινὴ εὐχαριστήριος προσευχή, ἐνῶ ὁ ἥλιος, δύων πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων, ἐχρύσωνε τὸ λευκὸν τῆς σχολῆς οἰκοδόμημα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τῆς. « . . . Κατηύγασας ἡμῶν τὰς διανοίας, τῷ φωτὶ τῆς σῆς θεογνωσίας, ἐφαίδρυνας ἡμῶν τὸν νοῦν τῇ ἐπιγνώσει τῆς σῆς ἀληθείας καὶ ἀπεκάλυψας ἡμῖν τὰ καλὰ μαθήματα . . . ».

Βερολίνον 1936

Ν. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΙΜΒΡΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ (1-1204)

1. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (1 - 324).

Ἡ ἐποχὴ τοῦ οἱ Ἰμβριῶτες ἔγιναν χριστιανοί, εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστη· δὲν ἔχουμε καμμιά πηγὴ, κανεὶς ἀπ' τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἢ ἱστορικοὺς συγγραφεῖς δὲν ἀναφέρει τίποτε σχετικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τοῦ νησιοῦ. Γιὰ νὰ βγάλουμε ἓνα ὑποθετικὸ συμπέρασμα γιὰ τὸν χρόνον ποὺ ἔγιναν χριστιανοὶ οἱ Ἰμβριῶτες, πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψην μας: 1) τίς πηγές ποὺ ἔχουμε γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ στοὺς πρώτους αἰῶνες, 2) τὴν κατάστασιν τοῦ νησιοῦ σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν του ἐξάρτησιν, 3) τὸ περιεχόμενον μερικῶν ἐπιγραφῶν ποὺ ἔχουν εὑρεθῆ ἰσὺν Ἰμβρο καὶ ποὺ ἀνήκουν στοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους, 4) τὰ σύμβολα τῶν πρώτων χριστιανῶν καὶ τέλος τίς σχετικὲς παραδόσεις ποὺ σώθηκαν στὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἕως σήμερον. Ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἀνωτέρω φτάνουμε στὸ συμπέρασμα, πὼς πολὺ ἀργά, μόνο κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα, πιθανώτατα δὲ κατὰ τὸν πέμπτον, διαδόθηκε ὁ Χριστιανισμὸς ἰσὺν Ἰμβρο.

2. Η ΙΜΒΡΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (1)

Γιὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν Ἰμβριωτῶν, μιὰ παλιὰ παράδοσιν μᾶς λέγει τὰ ἑξῆς: «Ὅταν οἱ εἰδωλολάτρες ἔκαμαν τὸ μεγάλο πανηγύρι»

1) Ἡ παράδοσιν ἐκτίθεται σὲ ἰδιαιτέρον διήγημα μετὰ τὸν τίτλον «Ὁ Ἅγιος Κόνενος καὶ ἡ θαμμένη γῆ».

Α. Θ. ΛΑΓΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

γύρι τους, στους ναούς του Ἀγριδιανοῦ βουνοῦ ¹⁾, παρουσιάστηκε ἕνας νέος πού εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, ὁ Κόνων, καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς διδάσκη γιὰ τὸν Χριστό, συμβουλευόντάς τους νὰ ἀφίσουν τὴν εἰδωλολατρεία. Μὰ τόσο ὁ κόσμος, ὅσο καὶ οἱ ἱερεῖς, τὸν ἐδίωξαν μὲ φόβερους. Φεύγοντας ὁ Κόνων, τοὺς εἶπε πὼς σὲ μιὰ ὥρα, θὰ γίνῃ μέγας σεισμός καὶ θὰ καταστραφοῦν οἱ ναοὶ καὶ ἄνθρωποι πολλοὶ θὰ χαθοῦν. . . . Σὲ λίγο ἔγινε μέγας σεισμός, πού δὲν ξανάγινε ἀπὸ τότε στὸ νησί, ὅλοι οἱ ναοὶ καταστράφηκαν καὶ σκεπάστηκαν ἀπὸ μεγάλους βράχους πού ἔπεσαν ἀπὸ τὸ βουνό· τὸ μέρος πού ἔπαθε τὴ καταστροφή, τὸ λένε ἕως σήμερα οἱ Ἀγριδιανοὶ *Θαμμένη γῆ*. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρεις γλύτωσαν, ἔτρεξαν μὲ τὰ ὄπλα νὰ κυνηγήσουν τὸν Κόνωνα καὶ τὸν ἔφτασαν στὶς νοτινὲς ἀκρογιαλιές τοῦ νησιοῦ· μὰ ἐνῶ πλησίαζαν νὰ τὸν πιάσουν καὶ νὰ τὸν σφάξουν στὴν ἀκρογιαλιά, χτύπησε ὁ Κόνων μὲ τὸν ἀγκῶνα του ἕνα μικρὸ κρημνάρι καὶ ἀμέσως ἔγινε ἕνας μέγας καὶ ἀπόκρημνος βράχος στὴν ἀκρὴ τῆς θάλασσας, πού χώρισε τὸν Κόνωνα ἀπὸ τοὺς διώχτες του. Στὸν βράχο αὐτόν, σχηματίστηκε μιὰ μεγάλη σπηλιά, μὲ ἀνοιγμα πρὸς τὴ θάλασσα καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ περάσῃ ἄνθρωπος ὅταν ἔχη λίγη φουρτούνα. Τὸ κούφωμα αὐτὸ τοῦ βράχου, πού γεμίζει θάλασσα μὲ τὴ νοτιά, ἔγινε ἡ κατοικία τοῦ Κόνωνα, πού ἄγιασε καὶ πέθανε ἐκεῖ, καὶ οἱ νησιῶτες καὶ τώρα μόνον ὅταν εἶναι γαλήνη, περνοῦν καὶ ἀνάβουν τὸ καντήλι του. Καὶ οἱ εἰδωλολάτρεις, βλέποντας τὸ θαῦμα, γύρισαν πίσω καὶ πίστεψαν στὸν Χριστό, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ νησιῶτες». Ἡ ἀκρογιαλιά αὐτὴ μὲ τοὺς βράχους καὶ τὴ σπηλιά, φέρνει τὸ ὄνομα ἕως τώρα Ὁ Ἅγιος Κόνωνας.

Σύμφωνα μὲ τὴ παράδοση αὐτή, πού φυλάχτηκε τόσους αἰῶνες ἀπὸ τοὺς νησιῶτες, πρέπει νὰ θεωρήσουμε πὼς ἡ τελευταία εἰδωλολατρικὴ ἑορτὴ στὴν Ἴμβρο, ἔγινε κάποια χρονιά πού μέγας σεισμός ἔκαμε μεγάλες καταστροφές στὸ νησί· στὸ διάστημα τοῦ Ε' αἰῶνα, ἔγιναν πολλοὶ σεισμοὶ στὸ Βυζαντινὸ κράτος, πρὸ πάντων δὲ ἡ Πόλη, ἔπαθε στὸν φοβερὸ σεισμὸ τοῦ 480 πού βάσταξε 40 ἡμέρες. Ἀλλὰ λίγο πρὶν, ἀναφέρεται μέγας καὶ καταστρεπτικὸς σεισμός στὸ Αἰγαῖο στὰ 462—463 ἢ κατὰ Σίντον στὰ 468—469, καὶ τότε ἔπαθαν πολὺ ἡ Θράκη, ὁ Ἑλλάσποντος, ἡ Ἰωνία καὶ τὰ νησιά. Βλ. Εὐαγγελίου Β' 14: «Υπὸ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τοῦ Σκυθικοῦ πολέμου συνισταμένου πρὸς τοὺς ἑσπεροὺς Ῥωμαίους, ἡ τε Θρακία γῆ καὶ ὁ Ἑλλάσποντος ἐσεισθη, καὶ

Ἰωνία καὶ αἱ καλούμεναι Κυκλάδες νῆσοι, ὡς Κνίδου καὶ Κῶ τῶν νήσων, τὰ πολλὰ κατενεχθῆναι.... καὶ ὄρη μὲν ἐς πεδία κατενεχθῆναι, κατακλυσθείσας δὲ κόμας παραπολέσθαι....» ¹⁾).

Μὲ βάση ὅσα ἀνωτέρω εἶπαμε καὶ τὴ τοπικὴ παράδοση, ἔχουμε τὴ γνώμη πὼς οἱ Ἴμβριοῦτες ἔγιναν χριστιανοὶ μόνο κατὰ τὸ δεύτερο ἡμῖς τοῦ Ε' αἰῶνα καὶ ὄχι ἐνωρίτερα.

3. ΠΙΘΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ.

Ἡ ἐποχὴ ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἶναι ἡ περίοδο πού διαμορφώθηκε τέλεια τὸ πολίτευμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Κάθε πολιτεία, λίγο σπουδαία, εἶχε καὶ δικό της ἐπίσκοπο· ἡ Ἴμβρος, ἀσήμαντο φυσικὰ νησί, καὶ ὅταν ἀκόμα ὅλοι οἱ κάτοικοί της ἔγιναν Χριστιανοί, δὲν ἀναφέρεται νὰ εἶχε ἐπίσκοπο, καθὼς δὲν ἀναφαίρεται καὶ ποῦ ἀνῆκε ἐκκλησιαστικῶς. Ἡ Τένεδο, εἶχε ἐπίσκοπο ἀπὸ τὸν Γ' αἰῶνα, τὸ 431 ἀναφέρεται Τενέδου Ἀναστάσιος καὶ τὸ 450 Φλωρέντιος, Θάσου δὲ τὴν ἴδια ἐποχὴ Ὀνωρᾶτος· θὰ ἦταν πιστευτὸ πὼς ἡ Ἴμβρος θὰ ὑπάγονταν σὲ οἰοδήποτε ἀπὸ τὰ κοντινὰ νησιά ἢ σὲ κάποια ἀπὸ τὶς ἐπισκοπές τοῦ Ἑλλησπόντου ἢ τῆς Θράκης. Πουθενὰ ὅμως δὲν γίνεται λόγος περὶ Ἰμβροῦ.

Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κέντρο τῆς θρησκευτικῆς ἀρχῆς στὶς Κυκλάδες γίνεται ὁ ἐπίσκοπος Πάρου (ἀργότερα μὲ τὸν τίτλο Παροναξίας), στὸν ὁποῖον ὑπάγονται καὶ οἱ ἐπίσκοποι Νάξου, Καρπάθου, Σίφνου, Ἀμοργοῦ καθὼς καὶ ἄλλες πολλὲς ἐκκλησίες πολλῶν μικρονησιῶν, πού δὲν εἶχαν ἐπίσκοπο, ἐπεκράτησε ἡ γνώμη πὼς καὶ ἡ Ἴμβρος ἐκκλησιαστικῶς πῆγαινε στὴ μητρόπολη Παροναξίας, σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς πρώτης περιόδου τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν ὑπαγωγὴ τῆς Ἰμβροῦ στὸν ἐπίσκοπο Παροναξίας καὶ στὰ χρόνια τῆς Φραγκοκρατίας (1204-1262).

ΜΕΡΟΣ Β'

4. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ (1204—1278).

Ἡ τειάρτη Σταυροφορία, πού εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴ κατάληψη τῶν Βυζαντινῶν χωρῶν ἀπὸ τοὺς Φράγκους καὶ τὸν περιορισμὸ τῆς

1) Ἐκεῖ ὑποτίθεται πὼς ἦταν ὁ ναὸς τοῦ Ἑρμοῦ.

1) Πρίσκου Πανίτου, Ἀποσπάσματα, ἀριθ. 43, παρὰ Müller, Fragmenta historicorum graecorum, τόμ. IV σελ. 110.

Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας στὸ βασίλειο τῆς Νίκαιας καὶ μερικὲς ἄλλες μικρὲς ἡγεμονίες, ἔφερε μεγάλη ἀνασιάτωση καὶ στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Ὁ πόθος τῶν δυτικῶν, νὰ ὑποτάξουν τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία στὸν Πάπα, τοὺς ἔκαμνε νὰ χρησιμοποιοῦν κάθε τρόπο γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τῶν· στὴ Πόλη διώρισαν Λατῖνο Πατριάρχη καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐπαρχίες Φράγκους ἀρχιεπισκόπους καὶ παπάδες. Ἀλλὰ δὲν ἄλλαξαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη τῶν ἀρχιεπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων καὶ γιὰ τοῦτο, ἐπειδὴ στὸ διάστημα τῆς Βενετοκρατίας ἡ Ἰμβρος ἀναφέρεται πὼς ὑπάγονταν ἐκκλησιαστικῶς στὴν ἀρχιεπισκοπὴ Παροναξίας (Κυκλάδων), γιὰ τοῦτο φαίνεται βέβαιο, πὼς τὸ νησί καὶ στὴ Βυζαντινὴ ἐποχὴ, ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγονταν στὸν ὀρθόδοξο μητροπολίτη Παροναξίας (1). Φυσικώτερο θὰ ἦταν νὰ παραδεχθοῦμε πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπαχθῆ στὴ μητρόπολη Λήμνου, ὅπου καὶ πολιτικῶς ἀνῆκε στὸ Δουκάτο τῶν Ναυιγαγιόζων, σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς Βενετικῆς κατοχῆς.

Καὶ στὴν Ἰμβρο, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ μέρη, οἱ Λατῖνοι ἔστειλαν δικούς των παπάδες, πῆραν τὶς ἐκκλησίες καὶ μεταχειρίζονταν ὅλα τὰ πιεστικὰ μέτρα γιὰ νὰ γυρίσουν τοὺς Ὁρθοδόξους στὸν Παπισμὸ. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε πὼς στὰ 1211 ὁ Πάπας ἔστειλε στὴ Πόλη τὸν ἐπίσκοπο Πελάγιο, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ μεταχειρισθῆ κάθε μέσο γιὰ τὴν ὑποταγὴ τῶν ὀρθοδόξων. Καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς ἔκαμε ὅ,τι μπορούσε, « . . . ἀπειλῶν διὰ θανάτου τοὺς παρακούοντας, φυλακίζων μοναχοὺς, δεσμεύων ἱερεῖς, κλείων ναοὺς, . . . » ὥστε οἱ κάτοικοι ἀναγκάστηκαν νὰ παρουσιαστοῦν στὸν αὐτοκράτορα Ἐρρῖκο καὶ τοῦ δήλωσαν, πὼς ἂν ἐξακολουθοῦσαν αἱ πιέσεις τοῦ Πελαγίου, θὰ ἔφευγαν στὴν Ἀσία καὶ ὅτι ὑποτάχθηκαν σωματικῶς στοὺς Φράγκους, ὄχι ὅμως πνευματικῶς καὶ ψυχικῶς. Τότε ὁ Ἐρρῖκος διάταξε νὰ ἀπολυθοῦν οἱ φυλακισμένοι καὶ ἔπαυσαν οἱ πιέσεις. Ἡ κατάσταση τῶν ὀρθοδόξων καλλιτέρευσε ὅταν δυνάμωσε τὸ βασίλειο τῆς Νίκαιας καὶ ἄρχισαν νὰ φοβοῦνται οἱ Φράγκοι τῆς Πόλης.

5. Η ΙΜΒΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΞΑΡΧΙΑ.

Ἄμα οἱ Βυζαντινοὶ ἔδιωξαν τοὺς Λατίνους ἀπὸ τὴν Πόλη (126) καὶ ὁ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἀνακατέλαβε τὶς περισσότερὲς ἐπαρχίες,

1) Βλ. Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδ. ἐν ἄρθρῳ «Ἰμβρος» καὶ Μουστοξύδου. Ὑπόμνημα § 73.

διωρίστηκαν ὀρθόδοξοι ἀρχιεπίσκοποι στὶς ἀνακαταληφθεῖσες χώρες· οἱ περισσότερὲς ὅμως ἀπὸ τὶς Κυκλάδες, ὡς καὶ ἡ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας, ἔμειναν στὰ χέρια τῶν Βενετῶν καὶ ἀναγνωρίστηκαν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ὡς Βενετικὸ Δουκάτο. Ἡ Ἰμβρος, πού τὴν εἶχαν πάρει οἱ Βυζαντινοί, δὲν ἦταν δυνατό νὰ ὑπάγεται στὴν Καθολικὴ μητρόπολη τῆς Παροναξίας, καὶ οἱ Βυζαντινοί, ἐπειδὴ εἶχαν πάντοτε τὴν ἰδέα πὼς θὰ ἔπαιρναν ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς τὶς Κυκλάδες, καὶ θὰ ἔδιναν στὴν μητρόπολη Παροναξίας τὶς ἐπαρχίες της, δὲν προσάρτησαν τὴν Ἰμβρο σὲ καμμιά ἀπὸ τὶς κοντινὲς μητροπόλεις, ἀλλὰ τὴν ἔκαμαν ἀνεξάρτητη *Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία*. Τὴ βρίσκουμε δὲ ὡς Πατριαρχικὴ ἔξαρχία ἕως τὰ τέλη τοῦ 14ου αἰῶνα, καὶ τὴν διοικοῦσε Πατριαρχικὸς ἔξαρχος, ἄλλοτε μὲν ἀπὸ τοὺς ἐγγωρίους ἱερεῖς, ἄλλοτε δὲ σταλμένος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο. Ὁ τίτλος *πρωτόπαπας*, πού ἔδιναν οἱ Ἰμβριῶτες στὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ μητροπολίτου καὶ ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν Πατριαρχικὸ Ἐξαρχο αὐτῆς τῆς περιόδου,

6. ΟΙ ΙΜΒΡΙΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ.

Ὅταν ἔγινε Αὐτοκράτορας Ἰωάννης ὁ Ε' ὁ Παλαιολόγος (1341), ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας του, ἄρχισε ἐμφύλιος πόλεμος μὲ τὸν μέγαν Δομέστικο Ἰωάννη τὸν Κατακουζηνό, πού ἀνακηρύχτηκε κι' αὐτὸς αὐτοκράτορας. Ὁ ἀνήλικος Ἰωάννης ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγῃ στὴ Τένεδο· πολλὲς ἐπαρχίες τάχθηκαν μὲ τὸ μέρος τοῦ Κατακουζηνοῦ, ἐνῶ τὰ νησιά δὲν ἔδειξαν μὲ ποιὸν θὰ πῆγαιναν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Λῆμνο, πού ἔμεινε πιστὴ στὸν Ἰωάννη τὸν Παλαιολόγο. Ἀπὸ τὴ Τένεδο ὁ Παλαιολόγος πῆγε στὴ Λῆμνο, ἀπ' ἐκεῖ δὲ καὶ στὰ ἄλλα νησιά, γιὰ νὰ τὰ κρατήσῃ πιστά, μὲ διάφορες ὑποσχέσεις. Τὰ βασιλικά καράβια ἦλθαν καὶ στὴν Ἰμβρο. Ἡ παράδοση μᾶς λέγει πὼς δὲν πῆγαν στὸ λιμάνι τοῦ Κάστρου ἢ τοῦ Κάροδαμου, ἀλλὰ σὲ μιὰ ἄλλη ἀγκάλη πού εἶναι βορεινὰ ἀπὸ τὸ Γλυκὺ, ἀνατολικά ἀπὸ τὸν Κάροδαμο, ἔκει κάτω ἀπὸ τοὺς γκρέμνους, ἄραξαν τὰ βασιλικά καράβια, γιὰτὶ δὲν ἦταν βέβαιος ὁ αὐτοκράτορας, γιὰ τὴ πίστη τῆς φρουρᾶς τοῦ Κάστρου. Μὰ τὸ νησί, πού παρακολουθοῦσε τὴ Λῆμνο, δήλωσε πίστη στὸν Παλαιολόγο, οἱ δὲ κάτοικοι ζήτησαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη νὰ τοὺς στείλῃ δικό τους ἀρχιεπίσκοπο, ἐπειδὴ γιὰ παραμικρὲς ὑποθέσεις ὁ πρωτόπαπας τοὺς ἔστειλε στὴν Πόλη, στὸ Πατριαρχεῖο. Ὁ αὐτοκράτορας τὸ ὑπεσχέθηκε μὲν, ἀλλὰ δὲν βάσταξε τὸ λόγο του, εἴτε γιὰτὶ λησμόνησε, εἴτε γιὰ ἄλλους λόγους, πιθανὸν ἀπὸ ἀντίδραση τοῦ Πατριαρχείου. Ἀργότερα ὅμως ὁ γυιὸς του *Μανουήλ*, προβίβασε τὴν

Ἰμβρο σὲ ἀρχιεπισκοπή. Οἱ Ἰμβριῶτες στὸ μέρος ποὺ προσήγγισαν τὰ βασιλικά καράβια, ἔδωκαν τὸ ὄνομα *Γκρέμνοι τοῦ βασιλῆα* καὶ αὐτὴ τὴν ὀνομασία κρατεῖ ἡ ἀκρογιαλιὰ αὐτὴ ἕως σήμερα.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

Η ΙΜΒΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

7. ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ.

Στὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ *Μανουὴλ Παλαιολόγου* (1391—1423), ἔγιναν πολλὲς μεταβολὲς στὴ διοίκηση τῆς ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐπειδὴ ἀρκετὲς ἐπαρχίαι εἶχαν ξεπέσει, πολλὲς ἀρχιεπισκοπὲς καταργήθηκαν, ἄλλες μεγάλωσαν καὶ δημιουργήθηκαν καὶ πολλὲς νέες. Καὶ ἡ Ἰμβρος εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπαρχίαι ποὺ προήχθησαν σὲ ἀρχιεπισκοπὲς ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα *Μανουήλ*. Ἔγινε δὲ ἡ προαγωγή αὐτὴ ὅταν ἦταν Πατριάρχης ὁ *Ἀντώνιος ὁ Δ΄*, στὰ 1397 καὶ ἀκριβῶς τὸν τελευταῖο χρόνο τῆς Πατριαρχείας του ¹⁾, τὸν Ἀπρίλιο μῆνα. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔγινε καὶ ἡ Θάσος ἀρχιεπισκοπή. «*Ετιμήθησαν παρὰ τοῦ ἐν βασιλεῦσι κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου εἰς ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἡ Ἰμβρος καὶ ἡ Θάσος*» ²⁾.

Πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Ἰμβρου χειροτονήθηκε κάποιος *Γεώργιος*, ποὺ ἦταν ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τοῦ βασιλικοῦ κλήρου καὶ ἴσως προστατευόμενος τοῦ αὐτοκράτορα. Ἐνῶ δὲ λίγο ἀργότερα, βρίσκεται τὸ νησί σὲ κάποια ἀκμὴ, μὲ εἴκοσι χωριά, μιὰ πόλη καὶ πέντε κάστρα ³⁾, φαίνεται πὼς τὰ ἔσοδα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς θὰ ἦταν πολὺ ἀσήμαντα, καὶ ὁ Δεσπότης δὲν μπορούσε νὰ ζήσει ἀξιοπρεπῶς. Γιὰ τοῦτο, ὁ αὐτοκράτορας *Μανουήλ*, χορήγησε καὶ μερικὰ κτήματα στὴν ἀρχιεπισκοπή, γιὰ νὰ ἀυξηθοῦν τὰ ἔσοδα του Δεσπότη. Ποιὰ ἦταν τὰ κτήματα αὐτὰ δὲν ξέρουμε, καθὼς δὲν ξέρουμε καὶ τίποτε ἄλλο γιὰ τὸν πρῶτο Δεσπότη τοῦ νησιοῦ ⁴⁾.

1) Ἀντώνιος ὁ Δ΄ ἐπατριάρχευσε τὸ Α΄ 1389—1390 καὶ τὸ Β΄ 1391—1397 (Μάιος).

2) Acta, Σημειώσεις. Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων. Ράλλη καὶ Ποτλῆ. Τόμος Ε΄ σελίς 496. Σημειώσεις Α΄ εἰς τὸ «Περὶ Θάσου», Ἐκκλ. Ἀλήθ. ἔτος ΙΘ΄ σελ. 405.

3) Νέος ἑλληνομνήμων Ζ΄. σελ. 363.

4) Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ πίνακες. Περὶ Ἀντωνίου τοῦ Α΄ σελ. 453.

ΧΡΙΣΤ. ΧΡΙΣΤΕΛΛΗΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

8. ΜΙΑ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΛΑΥΡΑ.

Στις αρχές του ΙΕ' αιώνα η αρχιεπισκοπή Ίμβρου άνοιξε δίκη με τὸ μοναστήρι τῆς Μεγάλης Λαύρας τοῦ Ἁγίου ὄρους. Στὴν περίπτωση αὐτὴ δίκη, πὸν ἔφτασε στὸ Πατριαρχικὸ δικαστήριον τῆς Πόλης, ἐνάγοντες εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ίμβρου (χωρὶς νὰ ἀναφέρεται τὸ ὄνομά του) καὶ οἱ κληρικοὶ τοῦ νησιοῦ, ἐναγόμενοι δὲ οἱ καλόγηροι τῆς Λαύρας. Ὁ κλῆρος τῆς Ίμβρου, ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸν μέγαν Χαρτοφύλακα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Θεόδωρον Ἀνεμᾶν, ἡ δὲ Μεγάλη Λαύρα ἀπὸ τὸν μοναχὸν Ἰωάσαφ. Αἰτία τῆς δίκης εἶναι μιὰ ἱερὴ εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, πὸν βρίσκεται στὸ μετόχι τῶν Καλαμιῶν τῆς Ίμβρου. Καὶ ἡ μὲν ἀρχιεπισκοπὴ ζητᾶ νὰ τῆς παραχωρηθῆ τὸ εἰκόνημα, ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε ἀνῆκε στοὺς κληρικοὺς τῆς νήσου, ὁ δὲ Ἁγιορείτης μοναχός, βασιζέται στὸ δικαίωμα τῆς κατοχῆς, ἐπειδὴ ἔχουν περάσει τὰ 40 χρόνια· παρουσιάζει δὲ καὶ γράμματα τοῦ αὐτοκράτορα Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου καὶ σιγίλλια τῶν Πατριαρχῶν Ἰσιδώρου καὶ Καλλίστου. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Πατριαρχικοῦ δικαστηρίου, ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Βερροίας Εὐστάθιο, ἀπὸ τὸν δοῦκα τοῦ Στραβομίτου (;) καὶ ἀπὸ τὸν Λάσκαρι τοῦ Ἀλεξανδρῆ, ὑπογράφει δὲ τελευταῖος καὶ ὁ Καθολικὸς κριτῆς τῶν Ρωμαίων Γεώργιος ὁ Μαριώτης. Ἡ ἀπόφαση δικαιώνει τοὺς καλογήρους, στοὺς ὁποίους παραμένει ἡ εἰκόνα. Φαίνεται πὸς ἡ ἁγία αὐτὴ εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Καλαμιδιώτου θὰ εἶχε ἔσοδα ἀπὸ διάφορα ἀφιερῶματα καὶ ἡ φτωχὴ ἀρχιεπισκοπὴ προσπαθοῦσε νὰ τὴν πάρῃ γιὰ νὰ τὰ καρποῦται. Ἡ ἀπόφαση ἔχει ἐκδοθῆ τὸν Ἰούνιο μῆνα, Ἰνδικτ. ε' ἀπὸ κτίσεως κόσμου ς'ϞϞϞ, περίπου στὰ 1407. Πιθανότατα ἀρχιεπίσκοπος Ίμβρου νὰ ἦταν ἀκόμη αὐτὴν τὴν ἐποχὴ ὁ ἀνωτέρω Γεώργιος.

9. ΕΝΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ (15ος ΑΙΩΝ).

Οἱ τελευταῖοι Παλαιολόγοι βλέποντες τὸν κίνδυνον πὸν ἀπειλοῦσε τὸ κράτος ἀπὸ τὴ πρόοδο τῶν Τούρκων, ἤλθαν πολλές φορές σὲ διαπραγματεύσεις με τοὺς Λυτικούς καὶ προσέφεραν στὸν Πάπα τὴν ὑποταγὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, με τὸν ὄρον νὰ τοὺς δώσῃ στρατιωτικὴ καὶ χρηματικὴ βοήθεια. Ἐπειδὴ οἱ ἐνέργειες αὐτὲς γίνονταν χωρὶς νὰ εἶναι με τὴ γνώμη τῆς πλειονότητος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, τὸ κράτος ἦταν διηρημένο σὲ δυὸ κόμματα, τοὺς ἐνωτικούς καὶ τοὺς

ἀνθενωτικούς· στὴ κίνηση αὐτὴ, ἀντιπροσωπεύεται καὶ ἡ Ίμβρος, ἀπὸ ἓνα καλόγηρον, πὸν τὸν ἔλεγε Θεοφάνη. Ὁ Θεοφάνης ἀσκήτευε στὸ βουνὸ Μονοβυζοῦ τῆς Ίμβρου, στὸν σημερινὸ Προφήτη Ἡλία τῶν Ἀγριδιῶν. Ὅταν μαθεύτηκε καὶ στὴν Ίμβρο, πὸς ὁ αὐτοκράτορας Ἰωάννης Η' ὁ Παλαιολόγος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι κληρικοὶ εἶχαν ὑπογράψει τὴν ἔνωση τῶν ἐκκλησιῶν στὴ Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας (1439), ὁ Θεοφάνης γράφει ἐναντίον τῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς ἐνώσεως. Τὸ σύγγραμμά του τὸ ὀνομάζει «Σύνταγμα», τὸ ἔστειλε δὲ στὸν μητροπολίτη Ἐφέσου Μᾶρκο τὸν Εὐγενικό¹⁾, γιὰ νὰ τὸ δώσῃ στὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννη²⁾.

Καθὼς σὲ ὅλα τὰ μέρη, πὸν εἶχαν παραμείνει στοὺς Βυζαντινοὺς ὡς τὴν ἐποχὴ τῆς ἀλώσεως τῆς Πόλης ἀπὸ τὸν Μωάμεθ, ἔτσι καὶ στὴν Ίμβρο, ὁ κόσμος ἦταν διαιρημένος σὲ δυὸ κόμματα. Οἱ κτηματίες, οἱ περισσότεροι, με τὴν ἰδέα πὸς θὰ εἶχαν ὑποστήριξη ἀπὸ τοὺς Λυτικούς, εἶχαν προχωρήσει στὴν ἔνωση. Στὴν Ίμβρο τοὺς ἐνωτικούς φαίνεται πὸς τοὺς ἀντιπροσώπευε ὁ Ἀλέξανδρος Ἀσάνης στὰ χρόνια τῆς ἀλώσεως, πὸν πιθανὸν νὰ ἦταν γυιὸς τοῦ Μανουήλ Ἀσάνη τοῦ τοῦ Λάσκαρι, τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ίμβρου στὰ 1442. Τοὺς δὲ ἀνθενωτικούς, ἀντιπροσώπευε ὁ Κριτόβουλος, ἀπὸ τοὺς κτηματίες τοῦ νησιοῦ, πὸν διωρίστηκε διοικητῆς τῆς Ίμβρου ἀπὸ τὸν Σουλτάνο καὶ ὁ ὁποῖος θεωροῦσε ὅτι τίποτε δὲν μπορούσε νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν³⁾. Καὶ ὁ μὲν Κριτόβουλος, ὡς διοικητῆς Ίμβρου, ἔγινε αἰτία νὰ μὴν κατοπάθῃ ὁ κόσμος στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ὑποταγῆς τοῦ νησιοῦ στοὺς Τούρκους, οἱ ἄλλοι ὅμως κτηματίες καὶ ἄρχοντες πὸν εἶχαν φύγει, δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐνεργοῦν στὴ Δύση καὶ στὸν Πάπα, γιὰ νὰ ξαναπάρουν τὴν Ίμβρο. Στις ἐνέργειές τους αὐτὲς ὀφείλονται τὰ παθήματα τοῦ νησιοῦ, ἕως τὸ 1479, πὸν ἔγινε ἡ συνθήκη μεταξὺ Βενετίας καὶ Τουρκίας. Στὸ ἀνάμεσα διάστημα ἀναφέρεται μητροπολίτης Ίμβρου ὁ Δωρόθεος (1459), ἐνῶ ὁ Κριτόβουλος δὲν ἀναφέρει ὄνομα μητροπολίτου Ίμβρου αὐτὰ τὰ χρόνια· μόνο στὴ πρεσβεία πὸν στάλθηκε ἀπὸ τὴν Ίμβρο στὸ Σουλτάνο τὸν χρόνον τῆς Ἀλώσεως, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ «ἱε-

1) Α. Δημητρακοπούλου, Ὁρθόδοξος Ἑλλάς, σελ. 103 — 105.

2) Ἀπὸ τὴν «Ἐκφρασι Ίμβρου» τοῦ Ἰω. Εὐγενικοῦ, πὸν γράφηκε στίς ἀρχές τοῦ 15ου αἰῶνα, φαίνεται πὸς βρισκόνταν πολλοὶ καλόγηροι στὸ νησί.

3) Περί Κριτοβούλου, ἔγραψε λεπτομερεστάτη καὶ σπουδαία μελέτη ὁ συμπατριώτης καθηγητῆς Ν. Π. Ἀνδριώτης, «Κριτόβουλος ὁ Ίμβριος καὶ τὸ ἱστορικὸ του ἔργο» εἰς τὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικά» 2 (1929), σελ. 167 — 200.

ρεὺς» τῆς νήσου, λέγει ὁ Κριτόβουλος. Τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτη Δωροθέου, βρίσκεται στὴν ἐπιστολὴ πού ἔστειλε ὁ Πάπας Πίος ὁ Β' στὸν Ἀλέξανδρο Ἀσάνη, καὶ τοῦ παραχωροῦσε τὴν Ἰμβρο ὡς κτῆμα του σ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του! θέτει ὁμῶς τὸν ὄρον, νὰ πληρώνονται στὸν μητροπολίτη Ἰμβρου Δωρόθεο καὶ στοὺς μέλλοντας μητροπολίτας ἑκατὸν χρυσοῦ, δηλ. 1300 περίπου χρυσᾶ φράγκα! Γιὰ τόσο ποσό, πού θὰ μετροῦσε ὁ μητροπολίτης στὸ Παπικὸ Ταμεῖο, παραχωρεῖ ὁ Πάπας τὴν Ἰμβρο στὸν Ἀλ. Ἀσάνη!... Ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ φαίνεται πὼς καὶ ὁ Δωρόθεος ἔκλινε μὲ τὸ μέρος τῶν ἐνωτικῶν 1).

10. ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΠΡΟΚΡΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΙΜΒΡΟ.

Στὴν Ἰμβρο σώζεται μιὰ παράδοση, τὴν ὁποία ἔχουμε τὴν γνώμη πὼς πρέπει νὰ τὴν τοποθετήσουμε στὸ χρονικὸ διάστημα 1460 — 1470, γιατί σχετίζεται μὲ ἀνακατάληψη τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τοὺς Λυτικούς. Ἡ παράδοση μᾶς λέγει ὅτι: «Ὅταν ξαναῆλθαν στὸ νησί τὰ φράγκα καράβια καὶ ἔφυγαν οἱ Τοῦρκοι, οἱ Φράγκοι πῆραν τὸ Κάστρο καὶ φυλάκισαν μέσα στὸ φρούριο ὄλους τοὺς χριστιανούς (ἐν. τοὺς ὀρθοδόξους βέβαια), πού εἶχαν πάει μὲ τὸ μέρος τῶν Τούρκων καὶ πού δὲν πρόλαβαν νὰ φύγουν. Ὅταν ὁμῶς μαθεύτηκε πὼς τὰ τούρκικα καράβια ἐτοιμάζονταν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ Στενὰ γιὰ τὴν Ἰμβρο, οἱ Φράγκοι ἔσφαξαν ὄλους τοὺς φυλακισμένους Ἰμβριῶτες καὶ ἔφυγαν... Τὸ μέρος πού τοὺς ἔσφαξαν, τὸ λένε ἕως σήμερον Χαλάστρα 2) καὶ εἶναι τὸ πλέον ἀπόκρημνο μέρος τοῦ φρουρίου, πρὸς τὰ βορεινά· τὸ ὕψος του εἶναι περίπου 25 μέτρα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἡ παράδοση μᾶς λέγει πὼς τὰ κορμιά καὶ τὰ κεφάλια τῶν σφαγμένων, τὰ κυλοῦσαν οἱ Φράγκοι στὴ θάλασσα.

Ἄν ἔγινε τέτοια σφαγὴ στὴν Ἰμβρο, θὰ εἶναι ὀρθότερο νὰ χρονολογηθῆι στὸ 1467 ἢ 1468. Γιατὶ τὸ θέρος τοῦ 1466 πού κατελήφθη ἡ Ἰμβρος ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς μὲ ναύαρχο τὸν Βίκτωρα Καπέλλο, ἔφυγε καὶ ὁ Κριτόβουλος στὴ Πόλη, ἕως τότε δὲ φαίνεται θὰ παρέμεινε στὴν Ἰμβρο. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτόν, ἀπὸ φόβο ἴσως τῶν Βενετῶν

1) Δεπτομερῆ μελέτη σχετικὴ μὲ τὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ τοῦ Πάπα ἔχει δημοσιεύσει ὁ Σ. Λάμπρος, εἰς τὸν «Νέον Ἑλληνομνήμονα» τόμ. 10 (1913) σελ. 113—126.

2) Χαλάστρα, ἴσως γιατί ἐκεῖ ἔχάλασαν (ἐφόνευσαν) τοὺς προκρίτους.

θὰ ἔφυγαν καὶ ἄλλοι Ἰμβριῶτες καὶ αὐτοὺς θὰ ἐννοῆ ἢ παράδοση. Ὅσοι δὲ δὲν ἔφυγαν, ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Κριτοβούλου, αὐτοὺς θὰ ἐφυλάκισαν καὶ θὰ ἔσφαξαν οἱ Βενετοί. Ὅταν στὰ 1468 ἔγινε ἀπόβαση τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων στὸ νησί, πού τὸ εἶχε καταλάβει ὁ Βενετὸς Νικόλαος Κάναλης καὶ στὴ κατάληψή του ἀπὸ τὸν Μαχμούτ Πασᾶ στὰ 1470 (Ἰούνιος), ὁ Κριτόβουλος δὲν ἦταν στὴν Ἰμβρο.

Ἴσως ὁμῶς νὰ ἀναφέρεται ἡ σφαγὴ Ἰμβριῶτων, στὰ 1698, ὅταν ὁ Βενετὸς ναύαρχος Γερώνυμος Δολφίνος, ἀφοῦ ἐπέτρεψε στοὺς ναῦτες του νὰ λεηλατήσουν τὰ χωριὰ τῆς Λήμνου, ἦλθε στὴν Ἰμβρο καὶ ἔμεινε τέσσαρες μῆνες στὰ νερά της, προκαλῶντας τὸν τουρκικὸ στόλο. Καὶ τότε οἱ Βενετοὶ ρήμαξαν τὸ νησί καὶ ἴσως νὰ ἔκαμαν καὶ σφαγὴ νησιωτῶν, ἂν καὶ ἀναφέρεται μονάχα λαφυραγώγηση.

11. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 16ον ΑΙΩΝΑ.

Ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Δωρόθεο καὶ ἔπειτα, καμμιά πληροφορία δὲν βρίσκουμε γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἰμβρου, οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν μητροπολιτῶν της γνωρίζουμε ἕως τὶς ἀρχές τοῦ 18ου αἰῶνα, ἐκτὸς ἀπὸ δύο, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ πρῶτος ἀναφέρεται σὲ σιγίλλιο πού ἀφορᾷ τὸ μοναστήρι τοῦ Σταυρονικήτα τοῦ Ἀγίου ὄρους καὶ ὀνομάζεται Λεόντιος στὰ 1541, ὁ δὲ δεύτερος εἶναι ὁ Ἰωακείμ, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται πὼς εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ χωριοῦ Σχοινουδιοῦ, κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ 16ου αἰῶνα, ὁ γνωστὸς στὴ σχοινουδιώτικη παράδοση μὲ τὸ ὄνομα Γιακίμης. Τοῦ μητροπολίτη τούτου σώζεται καὶ μιὰ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀρχιγραμματέα τοῦ Πατριαρχείου Θεοδοσίο, γραμμένη ἀπὸ τὴν Προικόνησο, πού μᾶς τὸν φανερῶνει λιγάκι ἀγράμματο. Ὑπογράφει καὶ σὲ συνοδικὸ ψήφισμα στὰ 1580 1).

Στὸ διάστημα τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, ἡ Ἐκκλησία εἶχε ὅλα τὰ βάρη καὶ τὶς ὑποχρεώσεις γιὰ τὸν κανονισμὸ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν χριστιανῶν κατοίκων καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς νήσου· οἱ φορολογικοὶ πίνακες καὶ ἡ κατανομὴ τοῦ φόρου ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμη τοῦ καθενός, ἢ εἴσπραξη τοῦ χαρατισιοῦ, ἢ λύση τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, ὁ περιορισμὸς τῶν ὑπερβολικῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Ἀγᾶ τοῦ νησιοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του, ἦταν κυρίως δουλιές τοῦ μητροπολίτη. Γι' αὐτὸ καὶ ὄλοι οἱ δεσποτάδες προσπα-

1) Βλέπε Μουστοξύδου, Ὑπόμνημα Ἰμβρου § 74, ὅπου δημοσιεύεται καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωακείμ.

θοῦσαν νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μὲ τοὺς μουδίρηδες καὶ κτηματολόγους τοῦ νησιοῦ, γιὰ νὰ διευκολύνουν τοὺς νησιῶτες.

12. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ ΣΤΟΝ 17ον ΑΙΩΝΑ.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν Ἰωακείμ, δὲν ξεύρουμε ἀκριβῶς ποῖος ἔγινε μητροπολίτης Ἰμβρου ἐπὶ Πατριάρχου *Νεοφύτου τοῦ Β'* (1607 — 1612), ἔχει ἐκδοθῆ Συνοδικὸ σιγίλλιο, χρονολογημένο στὰ 1610, μὲ τὸ ὁποῖο παραχωροῦνται στὸν μητροπολίτη Ἀγκύρας μερικὰ χωριά. τὸ σιγίλλιο φέρει τὶς ὑπογραφὰς τῶν παρόντων μητροπολιτῶν, γιὰ τοὺς ἀπόντας δὲ Ἰμβρου, Ἀθηνῶν, Λαρίσης καὶ Θηβῶν, ὑπογράφει ὁ Μέγας ρήτωρ Δημήτριος στὸν ὁποῖον οἱ ἀπόντες εἶχαν δώσει τὴ γνώμη τους¹⁾. Δημοσιεύτηκε ὅμως καὶ ἄλλο σιγίλλιο, στὰ χρόνια τοῦ Πατριάρχου *Τιμοθέου* (1612 — 1621), γιὰ τὴν ὑπόθεση τῶν μετοχιῶν τῆς Λήμνου καὶ χρονολογημένο στὰ 1615, στὸ ὁποῖον ὑπογράφει ὁ «*πρώην*» μητροπολίτης Ἰμβρου *Παρθένιος*. Ἐπομένως ὁ Παρθένιος πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ μητροπολίτης Ἰμβρου στίς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνα, πὺ πιθανὸ νὰ διαδέχτηκε τὸν Ἰωακείμ²⁾. Τὸν Παρθένιο δὲ διαδέχτηκε στὴ μητρόπολη τῆς Ἰμβρου ὁ *Μακάριος*, πὺ ἀναφαίνεται καὶ αὐτὸς ὑπογραμμένος σὲ συνοδικὰς πράξεις στὰ χρόνια τοῦ ἴδιου Πατριάρχου τοῦ Τιμοθέου, καὶ θὰ κράτησε τὸν θρόνο τῆς Ἰμβρου ἕως τὰ 1618.

Στὰ 1618, χειροτονήθηκε μητροπολίτης Ἰμβρου ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Τιμόθεο, ὁ Ἁγιορείτης μοναχὸς *Ἀθανάσιος ὁ Α'* ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀθωνίτης. Ὁ μητροπολίτης αὐτὸς ἔπαιξε σπουδαῖο πρόσωπο στίς μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Ἰησουιτῶν ἔριδες στὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ 17ου αἰῶνα καὶ στὴν Ἰμβρο ἔγινε αἰτία νὰ κτισθῆ νέο χωριό, τὰ σημερινὰ Ἀγρίδια. Τὴ δράση τοῦ Ἀθανασίου, τόσο ἐναντίον τοῦ Πατριαρχείου ὅσο καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς στὴν Ἰμβρο, τὰ ἐκθέτουμε σὲ ἄλλη σελίδα τοῦ παρόντος λευκώματος, μὲ τὸν τίτλο: «*Ἕνας Φράγκος Δεσπότης*».

13. ΤΙ ΕΓΙΝΕ Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

Στὴν Πόλη ὁ πόλεμος τῶν ὀρθοδόξων μὲ τοὺς Ἰησουίτες, ἐξακολουθοῦσε μὲ πείσμα. Στὰ 1621 ἔγινε Πατριάρχης ὁ ὑπέρμαχος τῆς

1) Μαυροκορδ. Βιβλιοθήκη τόμ. Κ—ΚΒ', σελ. 98.

2) Ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια ἔτος 12ον σελ. 321. Ἀνέκδοτα σιγίλλια τοῦ Πατριάρχου Τιμοθέου.

ΧΡΙΣΤ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

ὀρθοδοξίας Κύριλλος ὁ Λούκαρις· σὲ δέκα ἑπτὰ χρόνια, πέντε φορές ἀνέβηκε στὸν πατριαρχικὸ θρόνο καὶ πέντε φορές ἐξωρίστηκε. Τελευταία στὰ 1638, οἱ Ἰησουίτες μὲ τὶς συκοφαντίες τους ἔκαμαν τὸν Σουλτάνο καὶ σκέφτηκε πὼς μόνον ἀπὸ τοὺς τάφους δὲν ἐπιστρέφουν οἱ νεκροὶ καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἐφυλάκισε κι' ὕστερα τὸν ἐπνίξε. Στὸ ἀναμεταξὺ κατὰ τὰ 1626 ὁ Ἀθανάσιος φανερὰ ἀποστάτησε ἀπὸ τὴν ὀρθοδοξία καὶ πῆγε μὲ τὸ μέρος τῶν Ἰησουιτῶν, ἀναγνώρισε τὸν Πάπα ὡς ἀρχηγὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔγινε ὁ χειρότερος ἐχθρὸς τοῦ Πατριαρχείου. Γι' αὐτὸ ὁ Πατριάρχης Κύριλλος, στὴ δευτέρα πατριαρχία του (623—1628), τὸν καθήρεσε κατὰ τὸ 1627 ἢ 1628¹⁾.

Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὸ 1624 ἀναφέρεται μητροπολίτης Ἰμβρου Ἰωακείμ, πιθανώτερο εἶναι νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ὁ Ἀθανάσιος ἀποστάτησε ἀπὸ τὴν ὀρθοδοξία φανερά, πρὶν ἀπὸ τὸ 1624, ἴσως μάλιστα κατὰ τρίμηνο διάστημα τοῦ ἀπὸ Ἀμασειᾶς Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Δ', πού τὸν ἔλεγαν καὶ Στραβομασειᾶς, ἐπειδὴ ἦταν τυφλὸς ἀπὸ τὸ ἓνα μάτι (1623)· καὶ αὐτὸς ἦταν προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Κυρίλλου καὶ τὸν διαδέχτηκε στὸν θρόνο, μὲ αἰσχρὲς μηχανορραφίαι· μόλις δὲ ξαναῆλθε στὸν θρόνο ὁ Κύριλλος ὕστερα ἀπὸ πέντε μηνῶν ἐξορία, θὰ καθήρεσε στὰ 1624 τὸν Ἀθανάσιο καὶ χειροτόνησε τὸν Ἰωακείμ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰωακείμ στὰ 1627, πάλι στὸ διάστημα τῆς δευτέρας πατριαρχίας τοῦ Κυρίλλου, ἀναφέρεται μητροπολίτης Ἰμβρου Σωφρόνιος· δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ Ἀθανάσιος νὰ κατεῖχε τὸν θρόνο τῆς Ἰμβρου μετὰ τὸ 1624. Τὸ λογικὸ εἶναι νὰ παραδεχθοῦμε πὼς ὁ Ἀθανάσιος καθηρέθηκε πρὶν ἀπὸ τὸ 1624 καὶ τὸν διαδέχτηκε ὁ Ἰωακείμ καὶ ἔπειτα ἀκολουθεῖ ὁ Χριστόφορος, τοῦτον δὲ πάλιν ἀποθανόντα τὸ 1627 τὸν διαδέχτηκε ὁ Σωφρόνιος²⁾, θὰ ἐξακολουθοῦσε ὅμως νὰ κρατῆ τὸν τίτλο «Ἰμβρου» ὁ Ἀθανάσιος.

Ὁ Ἀθανάσιος ἀφοῦ ἔχασε τὸν θρόνο τῆς Ἰμβρου, ἔφυγε στὴν Εὐρώπη μαζί μὲ ἄλλους μητροπολίτες, φίλους τῶν Ἰησουιτῶν. Ἐκεῖ δὲν ἔπαυσε νὰ φέρνει τὸν τίτλο «Μητροπολίτης Ἰμβρου» οὔτε σταμάτησε τὶς ἐνέργειές του ἐναντίον τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου. Διαβολεμένος, ἀκούρατος, γύρισε στὶς μεγάλες εὐρωπαϊκὲς πόλεις μὲ ὑποστήριξη τῶν Ἰησουιτῶν, ἐνεργοῦσε γιὰ τὴν ἔνωση τῶν ἐκκλησιῶν καὶ κατάντησε ὁ χειρότερος κατήγορος τῆς ὀρθοδοξίας καὶ

1) Βλέπε Ἐλευθερουδάκη, Ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν ἐν ἄρθρῳ Ἀθανάσιος Ἰμβρου.

2) Κῶδιξ Πατριαρχ. Α'. 2 σελ. 79, θανόντος Χριστοφόρου.

τοῦ Πατριάρχου. Ὁ τυχοδιώκτης αὐτός, στὴ Βιέννη καὶ στὴ Πράγα τῆς Βοημίας, ἔγινε ξακουστὸς γιὰ τοὺς ἀγῶνες του κατὰ τοῦ Πατριαρχείου. Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς περιπλανήσεις, ἔγινε δάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τέλος προϊστάμενος μιᾶς Οὐνιτικῆς ἐκκλησίας στὸ Λιβόρνο τῆς Ἰταλίας. Οὐνίτες, πού καὶ σήμερα ἔχουν μεγάλη προπαγάνδα ἀνάμεσα στοὺς ὀρθοδόξους, ἀκολουθοῦν ὅλους τοὺς τύπους τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, μὰ ἀναγνωρίζουν τὸν Πάπα ὡς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοὺς πρώτους λοιπὸν οὐνίτες καὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους εἶναι ὁ Ἀθανάσιος ὁ Ἰμβρου. Ὁ λατῖνος συγγραφεὺς ἱστορίας τῶν Ἐκκλησιῶν Λέων ὁ Ἀλλάτιος, ἀναφέρει πὼς τὸν ἀντάμωσε κατὰ τὰ 1640 στὴ Ρώμη καὶ τὸν ὀνομάζει «... Ἀρχιεπίσκοπον Ἰμβρου, ἄνδρα χρηστὸν καὶ προσφιλέστατον...». Καὶ ὁ Ἀλλάτιος ὅμως, ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ αὐτός, εἶναι ἀπὸ τοὺς χειρότερους ἐχθροὺς καὶ κατηγοροὺς τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀπὸ τὸ Λιβόρνο χάνονται τὰ ἴχνη τοῦ Ἀθανασίου· δὲν εἶναι γνωστὸ ποῦ καὶ πότε πέθανε.

Μετὰ τὸν Σωφρόνιο στὰ 1632, στὸ διάστημα τῆς τρίτης πατριαρχίας τοῦ Κυρίλλου ἀναφέρεται μητροπολίτης Ἰμβρου Ἀβράμιος, ὁ ὁποῖός θὰ κατεῖχε τὸν θρόνο τῆς Ἰμβρου ἕως τὸ 1638, δηλαδὴ μέχρις ὅτου ἐπικράτησε ἡ Ἰησουϊτικὴ κακουργία καὶ θανατώθηκε ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις. Τότε ἔγιναν πολλὰς μεταβολὰς στὶς μητροπόλεις ἀπὸ τὸν διάδοχο τοῦ Λουκάρεως, τὸν νέο Πατριάρχη Κύριλλο τὸν Κονταρῆ (Β' πατριαρχία 1638—1639), πού ἦταν ὄργανο τῶν Ἰησουιτῶν. Ἐπὶ τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ ἢ τοῦ διαδόχου του Παρθενίου (1639) ἀναφέρεται μητροπολίτης Ἰμβρου Παρθένιος. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο, γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους μητροπολίτες τίποτε σχετικὸ γιὰ τὶς πράξεις των δὲν γνωρίζουμε.

Στὰ 1672 (Νοεμβρίου 2), χρονολογεῖται πατριαρχικὸ γράμμα, στὸ ὁποῖον ἀναφέρεται πὼς ὁ μητροπολίτης Ἰμβρου Παῖσιος, ἐπισκέυασε τὸ κατεστραμμένο παρεκκλήσι τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, κοντὰ στὸ Γλυκὺ καὶ τὸ ἀφιέρωσε στὸ μοναστήρι τοῦ Κουτλουμουσιῦ. Τὸ παρεκκλήσι φέρνει τὸ ὄνομα Ἀποθηλώτης, καὶ τὸ βεβαιωτήριον γράμμα ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Διονύσιο τὸν Δ'. Πρόκειται γιὰ τὸ μικρὸ μετόχι τῶν Ταξιαρχῶν, πού ἀνήκει καὶ σήμερα στὸ Κουτλουμουσι, καὶ τὸ ὁποῖο χρησίμευε γιὰ σχολεῖο στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα. Ἐπισκευάστηκε στὰ 1812 ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Βαρθολομαῖο μὲ συνδρομὴ τῶν νησιωτῶν, σήμερα δὲ εἶναι πάλι σχεδὸν ἐρείπιο. (Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολή, δημοσιεύεται εἰς τὸ Ὑπόμνημα Ἰμβρου § 117 Ε).

14. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 18ον ΚΑΙ 19ον ΑΙΩΝΑ.

Μετά τὸ 1745, βρίσκονται κατὰ σειρὰν οἱ μητροπολίτες Ἰμβρου, ἀπὸ τοὺς Κώδικας τοῦ Πατριαρχείου. Πρὸ τοῦ 1745, ἕνας μόνον μητροπολίτης ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Le Quien στὰ 1721, ὁ *Γρηγόριος*. Σύμφωνα μὲ τοὺς καταλόγους τῶν Πατριαρχείων, στὰ 1745 (2 Μαρτίου), ὁ μητροπολίτης Ἰμβρου *Μελέτιος Α΄*, μετατίθεται στὴ Τήνη καὶ ὁ Τήνου *Ἰωακείμ ὁ Β΄* γίνεται Ἰμβρου. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν πρόλαβε νὰ ἔλθῃ καὶ πέθανε καὶ τὸν διαδέχτηκε ὁ *Μελέτιος Β΄*. Μὰ καὶ αὐτοῦ ὁ θάνατος ἔγινε τὸ ἴδιο ἔτος καὶ τὸν διαδέχτηκε στὶς 17 Αὐγούστου 1745 ὁ ἐφημέριος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ *Ἀθανάσιος Β΄*.

Ὁ Δεσπότης Ἀθανάσιος, εἶναι ὁ γνωστός μὲ τὸ ὄνομα «δάσκαλος» καὶ ὑπάρχουν γι' αὐτὸν πολλὲς παραδόσεις. Εἶχε μανία νὰ μάθῃ γράμματα στοὺς παπάδες τῆς ἐποχῆς του καὶ ὑποχρέωνε γέροντες καὶ νέους νὰ ἔρχονται ἀπὸ τὰ χωριὰ γιὰ νὰ τοὺς παραδίνῃ μάθημα μιὰ φορὰ τὴν ἐβδομάδα. Ἐπίσης μάζεψε ἄρκετὰ παιδιὰ ἀπ' τὰ χωριὰ καὶ τὰ δίδασκε μέσα στὴ Μητρόπολη, στὸ φρούριο· σὲ λίγα χρόνια, παπάδες καὶ ψαλτάδες, ὅπωςδήποτε καλὰ καταρτισμένοι στόλιζαν τὰ χωριὰ. Εἶναι ὁ πρῶτος δεσπότης, πὺν κάπως ἔδωσε μιὰ κίνηση γιὰ τὰ γράμματα στὸ νησί· γι' αὐτὸ τοῦ ἔμεινε καὶ τὸ παράνομα *δάσκαλος*· ἔμεινε στὴν Ἰμβρο 14 χρόνια καὶ πέθανε τὸ Νοέμβριο τοῦ 1759.

Ὁ διάδοχός του *Νικηφόρος ὁ Α΄* (1759 — 1762), ἀγαποῦσε τὴν ἡσυχία καὶ ἔκαμε πολλὰ χρέη. Ἐξώδευσε μάλιστα καὶ πολλὰ χρήματα πὺν τοῦ εἶχαν ἐμπιστευθῆ τὰ χωριὰ, γιὰ τοὺς φόρους. Βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση ὅταν ἦλθε ὁ Πασᾶς τῆς Ἀναφάρτας γιὰ τὴν εἰσπραξὴ τῶν φόρων καὶ ἀναγκάστηκε νὰ παραιτηθῆ¹⁾.

Τὸν Νικηφόρο διαδέχτηκε ὁ ἀλησμόνητος καὶ φιλοπρόοδος μητροπολίτης, πὺν ἔθεσε τὶς βάσεις τῆς προόδου τοῦ νησιοῦ, ὁ *Νεόφυτος ὁ Τενεδιός*. Γιὰ τὴν περίοδο τῆς ἀρχιερατείας του καὶ γιὰ τὰ ἔργα του, θὰ χρειάζονταν πολλὲς σελίδες. Ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ γράψῃ στὸ Ἅγιον ὄρος νὰ στείλουν στὰ μετόχια γραμματισμένους

1) Εἰς τὸ Ὑπόμνημα Ἰμβρου, σημειώσεις στὴν 72 σελίδα—ἐκδ. Β΄—ἀναφέρεται ἕνα ποσὸ 10 γρ. δηλ. 1200 ἄσπρων, ἀναλογία συνεισφορᾶς τοῦ Δεσπότη τῆς Ἰμβρου γιὰ τὴ Πατριαρχικὴ Σχολὴ τῆς Πόλης. Δὲν παρατήθηκε ὅμως ὁ Νικηφόρος γιὰ τὰ λίγα αὐτὰ γρόσια, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶχε ξεδεύσει τὸ χαράτσι τῆς ἐπαρχίας, περίπου 4 χιλιάδες γρόσια, γιὰ τὰ ὁποῖα χρεώθηκε ἡ Μητρόπολη καὶ τὰ πλήρωσε ἀργότερα ὁ Νεόφυτος ὁ Τενεδιός (χειρόγραφον σημείωμα τοῦ ἀρχιμ. Κυρίλλου Στέκα).

καλογήρους, κι' ἔτσι τὸ δεύτερο χρόνο τὰ μοναστήρια τῆς Ἰμβρου, εἶχαν γίνει μικρὰ γραμματοδιδασκαλεῖα. Ὁ κόσμος λάτρευε τὸν Νεόφυτο καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα «Ὁ καλὸς Δεσπότης». Πέθανε καὶ θάφτηκε στὸ Κάστρο στὰ 1785. Τὸν διαδέχτηκε ὁ ἱερομόναχος Ἰγνάτιος μέχρι τοῦ 1792.

Μετά τὸν Ἰγνάτιο ὁ *Νικηφόρος ὁ Τσελεπής*, ἔμεινε 32 χρόνια στὸν μητροπολιτικὸ θρόνον τῆς Ἰμβρου (1794—1825). Ἀκολουθοῦν κατὰ σειρά οἱ τοῦ 19ου αἰῶνα, *Ἰωσήφ* (1825—1835), *Νεόφυτος Β΄* (1835—1836), *Νεόφυτος Γ΄ ὁ Φαναριώτης* (1836—1837), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ μητροπολίτης Ἰμβρου ἔκτος ἀπὸ τὸν τίτλο «ὑπέρτιμος», ἔλαβε καὶ τὴ προσθήκη «καὶ ἔξαρχος Αἰγαίου πελάγους». Μετὰ τὸν Νεόφυτον ἔρχεται *Ἰωαννίκιος ὁ Α΄* (1857—1860), ἔπειτα ὁ *Παῖσιος* τὸ πρῶτον (1860) καὶ τὸν ὁποῖο διαδέχτηκε ὁ *Νικηφόρος Γλυκᾶς*¹⁾, ἀπὸ τὸ Γλυκὸ ἐπανέρχεται ὁ Παῖσιος τὸ δεύτερον (1879—1902) ἐκ Μηθύμνης, ἀνταλλάξαντες τὶς ἔδρες των μὲ τὸν Νικηφόρο Γλυκᾶ.

Τὰ ὑπομνήματα τῶν μητροπολιτῶν Ἰμβρου ἀπὸ τοῦ 1900 ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Φιλοθέου (ἀπὸ Δράμας) πανθέντος *Παῖσιου*, Κωδ. ΙΖ 94, 18 Μαΐου 1901.

Ἰωαννικίου (ἀπὸ Μαχλενῶν) Κωδ. ϩΙΝ 126, Μάρτιος 1905.

Χρυσοστόμου (ἀπὸ Τριτεύοντος Πατριαρχείων) τούτου μετατεθέντος ὡς *Βιτωλίων*, Κωδ. ϩΙΑ 177, Ἰούλιος 1908.

Ἰωακείμ (ἐπισκόπου Ἀμφιπόλεως Γαλατῶν), τούτου μετατεθέντος ὡς *Ἰκαρίας*, Κωδ. ϩΙΑ 340, 1922.

Ἰωάννου (ἐπισκόπου Κωνσταντίας) τούτου μετατεθέντος ὡς *Βέλλας Κονίτης*, ϩΙΒ 50 1924.

Ἰακώβου (Μεγ. Ἀρχιδ. Πατριαρχείων) ϩΙΒ 73, 23 Μαρτίου 1926.

ΑΛΕΞ. ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΗΣ

1) Γιὰ τὸν Νικηφόρο Γλυκᾶ, γράφουμε σὲ ἰδιαίτερη μελέτη μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ἐκπαίδευση στὴν Ἰμβρο στὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα». Γιὰ τὸν Τενεδιὸ Νικηφόρο στὸ ἱστορικὸ διήγημα «Ὁ Καλὸς Δεσπότης». Γιὰ τὸν Νικηφόρο τὸν Τσελεπῆ, στὰ διηγήματα «Ἡ μεγάλη πείνα», «Ὁ ἀφορισμὸς τοῦ γλυκιανοῦ Χατζῆ Παναγιώτη», «Τὸ νησί στὴν ἐλληνικὴ ἐπανάσταση» καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους στὴν ἱστορία τοῦ νησιοῦ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. (Ἀλεξ. Ζαφειριάδου, Ἱστορία καὶ παραδόσεις τῆς Ἰμβρου).

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΙΜΒΡΩ

ΑΠΟ ΤΟΥ 1800 ΚΑΙ ΕΝΤΕΥΘΕΝ

Α. Δημοτική εκπαίδευσις.

Μέχρι του 1860 δέν υπήρχον έν Ίμβρω κοινοτικά δημοτικά σχολεία, ούτε διδάσκαλοι διοριζόμενοι και μισθοδοτούμενοι υπό των κοινοτήτων. Τήν έλλειψιν ταύτην άνεπλήρουν έν έκάστῳ χωρίῳ οί Ιερείς και ώς επί τό πλείστον ιδιωται έκ των όπωσοῦν έγγραμμάτων, διδάσκοντες τούς προσερχομένους μαθητάς οί μέν πρώτοι έν τοίς νάρθηξι των εκκλησιών, οί δ' άλλοι έν ταίς οίκίαις αὐτῶν επί ελαχίστη άμοιβῇ ένός γροσίου και ένός άρτιδίου παρεχομένου κατά πᾶν Σάββατον ύφ' ένός έκάστου των μαθητῶν, ένῶ συγχρόνως ήσυχολοῦντο και εις άλλο τι έργον χειροτεχνίας. Η διδασκαλία αὐτῶν περιωρίζετο εις τήν άνάγνωσιν, τήν γραφήν, εις τάς τέσσαρας άριθμητικάς πράξεις επί των άκαιρέων, έφαρμοζόμενας επί προβλημάτων άπλών και κοινῶν, και εις τήν άποστήθισιν εκκλησιαστικῶν άσμάτων. Ως άναγνωστικά δέ μετεχειρίζοντο τά εκκλησιαστικά βιβλία, Όκτώηχον, τήν Παρακλητικήν, τά Μηναία και τελευταϊον τό Ψαλτήριον. Οί μαθηταί, πάντες άρρενες, προσήρχοντο συνήθως εις μεγάλην ήλικίαν, ή δέ φοίτησις αὐτῶν δέν ήτο τακτική και άνελλιπή, συχνάι δέ λιποταξίαί ελάμβανον χώραν, διότι οί μαθηταί έρχόμενοι εις τό σχολείον δέν εύρισκον έν αὐτῷ οὔδέν τό ελκυστικόν και επαγωγόν ειμή δέσμην ράβδων έστηριγμένην εις μίαν γωνίαν και τόν περίφημον έκείνον φάλαγγα, άνηρτημένον εις τόν τοίχον, τόν δέ διδάσκαλον πρόθυμον και εις παραμικράν παρεκτροπήν ή άμέλειαν του μαθητου νά κάμη άνηλεή χρῆσιν αὐτῶν. Φαίνεται όμως ότι ή άυστηρότης αὐτή των διδασκάλων δέν ήτο άσχετος πρός τά ήθη τῆς έποχῆς εκείνης και πρός τήν περι σχολείου και άγωγῆς άντίληψιν τῆς τότε κοινωνίας, άφου αὐτός ο πατήρ οδηγῶν κατά πρώτον τόν υίόν αὐτου εις τό σχολείον έλεγεν εις διδάσκαλον: « Σου παραδίδω κρέας, νά μου έπιστρέψης κόκκαλα ».

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΕΛΛΗΣ
ΚΑΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΑΥΤΟΥ ΠΑΝΩΡΑΙΑ
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Τὰ πράγματα μετεβλήθησαν έντελῶς μετὰ τὸ 1860. Ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ιδρύθησαν εἰς πάντα τὰ χωρία κοινοτικά δημοτικά σχολεῖα, ἀνηγέρθησαν ἰδιαίτερα κτίρια, ὁμοίομορφα πάντα, ἀποτελούμενα ἐκ μιᾶς ἐπιμήκους αἰθούσης, ἐφωδιασμένα μὲ πᾶν ὅτι ἀπητεῖτο διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ σχολείου κατὰ τὸ ἐφαρμοζόμενον τότε σύστημα διδασκαλίας (ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος), καὶ διωρίσθησαν διδάσκαλοι μισθοδοτούμενοι ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ταμείων. Τὰ σχολεῖα ταῦτα, εἰς ἃ ἐφοίτων ἤδη καὶ κοράσια, ἐλειτούργουν μέχρι τοῦ 1884 δι' ἑνὸς μόνον διδασκάλου κατὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν λεγομένην μέθοδον, ἣν εἰσήγαγεν εἰς Ἴμβρον ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Γλυκέος Χρυσόστομος, ἀδελφὸς τοῦ ἀοιδίμου μητροπολίτου Μηθύμνης καὶ εἶτα Ἴμβρου Νικηφόρου Γλυκά, σπουδᾶσας ἐν Κυθωνίαις καὶ διδάξας ἐν τοῖς σχολείοις τῶν χωρίων Παναγίας καὶ Σχοινουδίου κατὰ τὰ ἔτη 1863—1869, ὅτε καὶ ἀπέθανε νεώτατος. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ὑπῆρχον πολλαὶ τάξεις, ἐξ ὧν μόνον τὰς ἀνωτέρας ἐδίδασκεν ὁ διδάσκαλος, τὰς δ' ἄλλας ἐδίδασκον οἱ λεγόμενοι πρωτόσχοιοι. Ἡ διδασκαλία δὲν περιορίζετο πλέον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, διδασκομένην ἤδη ἐπὶ εἰδικῶν ἀναγνωστικῶν ἀντὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, εἰς τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν, ἀλλὰ περιελάμβανε καὶ ἄλλας, στοιχειώδεις θεολογίας, γνώσεις θρησκευτικῆς, ἱστορικῆς καὶ γεωγραφικῆς, ἰδιαίτερα δὲ προσοχὴν κατεβάλλετο εἰς τὸ μάθημα τῆς καλλιγραφίας, ὅπερ δυστυχῶς παρεμειλήθη έντελῶς κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Μετεβλήθη καὶ ὁ ποινικὸς κώδιξ τοῦ σχολείου: ὁ φάλαγγας κατηργήθη έντελῶς τῆς δὲ ράβδου σπανία καὶ μετρία ἐγένετο χρήσις. Ἡ ἀταξία καὶ ἡ ἀμέλεια ἐτιμωρεῖτο συνήθως δι' ἀναρτήσεως ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ μαθητοῦ μαύρου πινακιδίου, ὅπως τούναντιον ἢ εὐταξία καὶ ἡ ἐπιμέλεια ἡμεῖθετο διὰ πινακιδίου ἐπιχρύσου, εὐσήμου καλουμένου. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἀπόλυτος τάξις, πειθαρχία καὶ κοσμιότης τῶν μαθητῶν ἣτις ἐπεκράτει οὐ μόνον έντὸς τῆς σχολῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, ὅπου οἱ μαθηταὶ παρεκλούθησαν καὶ ἐπετηροῦντο ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν λεγομένων εὐταξιῶν.

Μετὰ τὸ 1880 τὰ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπέστησαν νέαν μεταρρύθμισιν καὶ μεταβολὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον. Αἱ πολλαὶ τάξεις συνεπτύχθησαν εἰς τέσσαρας μετὰ μιᾶς προκαταρκτικῆς ἢ νηπιακῆς, ἡ διδασκαλία πάντων τῶν μαθημάτων ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου, τῶν μαθητῶν καθημένων ἐπὶ τῶν θρανίων καὶ οὐχὶ ἱσταμένων ὡς πρότερον εἰς ἡμικύκλια κατὰ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως πέριξ τῶν εἰς τοὺς τοίχους ἀνηρτημένων ἀναγνωστικῶν πινάκων, ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων ἠρῶνθη, τὸ διδασκτικὸν προσωπικὸν ἠὺξήθη εἰς δύο καὶ τρεῖς διδασκάλους καὶ ἐβεβαιώθη, λαμβανόμενον ἐκ τῶν τελειοφοίτων Γυμνασίων καὶ τῆς Κεντρικῆς

Ἑλλ. Σχολῆς· εἰς τὰς μεγαλειτέρας Κοινότητος Παναγίας καὶ Σχοινουδίου ιδρύθησαν καὶ παρθενωγεῖα, καὶ τὸ ἀρρεναγωγεῖον Σχοινουδίου ἐνισχυθὲν οἰκονομικῶς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Λαγοπούλου προήχθη τὸ 1904 εἰς ἑξατάξιον ἀστικὴν σχολὴν.

Οὕτως ἐλειτούργουν τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα τῆς νήσου μέχρις ἀρχομένου τοῦ 1918, ὅτε προήχθησαν πάντα εἰς ἑξατάξια μετ' ἀναλόγου προσωπικοῦ. Τὸ 1924 εἰσῆχθη εἰς αὐτὰ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ἐπισήμου γλώσσης, τῆς τουρκικῆς. Αἱ γενόμεναι ἐν τῷ μεταξὺ μεταβολαὶ καὶ μεταρρυθμίσεις εἰς τὰ τῆς Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατέστησαν πλέον ἀνεπαρκῆ καὶ ἀχρηστα τὰ ἀναγεθέντα κατὰ τὰ ἔτη 1861 - 1863 σχολικὰ κτίρια. Διὸ παρέστη ἀνάγκη ἀνεγέρσεως νέων τοιούτων πληρούντων τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὅθεν ἡ μὲν κοινότης Γλυκέος ὡς ἔχουσα ὀλίγους μαθητὰς μετεσκεύασε τὸ ὑπάρχον αἰ δὲ κοινότητες Σχοινουδίου, Ἀγριδίων καὶ Ἀγίων Θεοδώρων ἀνήγειραν ἐκ θάθρων νέα κτήρια, ἡ πρώτη τῷ 1910 δαπάναις τοῦ Ἀθ. Λαγοπούλου, ἡ δευτέρα τῷ 1908 πρωτοβουλία τοῦ Θεοδ. Γεωργιάδου, ὡς καὶ ἡ τῶν Ἀγ. Θεοδώρων τῷ 1930 πρωτοβουλία τοῦ κ. Γεωργίου Παραθεοδώρου δι' εἰσφορῶν μὲν τῶν κατοίκων τῶν ἐν λόγῳ κοινοτήτων τὸ δὲ διὰ συνδρομῆς τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφότητος καὶ τῶν ἐν Τρανσθάαλ Ἴμβρίων ὡς καὶ τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Ἡλιάδου, ὅστις καὶ ἐπροικοδόμησε τὴν Σχολὴν Ἀγ. Θεοδώρων διὰ καταθέσεως ἀναπαλλοτριώτως εἰς Τράπεζαν ἐν Παλαιστίνῃ 2 χιλ. στερλινῶν, ἵνα ἐκ τῶν τόκων μισθοδοτοῦνται οἱ ἑλληνοδιδάσκαλοι. Ἡ κοινότης Παναγίας μετέβαλεν εἰς Σχολεῖον τὸ λεγόμενον Συνοδικόν.

Πόροι: Τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα οὐδένα εἰδικῶν πόρων ἔχοντα συνετηροῦντο μέχρι μὲν τινος ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ δὲ ταῦτα, ὅτε ἠὺξήθη τὸ προσωπικὸν τῶν διδασκάλων καὶ ὁ μισθὸς αὐτῶν ἐκ τῶν κοινοτικῶν προϋπολογισμῶν καὶ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἱμβριακῶν Ἀδελφοτήτων.

Β'. Μέση ἐκπαίδευσις.

Κατὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος ἐλειτούργει ἐν Ἴμβρῳ Ἑλληνικὴ Σχολή, ἣτις καίτοι ὑπέστη πολλὰς περιπετείας, διακοπτομένη πολλάκις καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταφερομένη μέχρι τοῦ 1868, ὅτε ὀριστικῶς ἐπαγιώθη ἡ θέσις αὐτῆς, οὐχ ἦττον καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων τῆς νήσου.

Πρώτος ιδρυτής τῆς Σχολῆς ταύτης υπῆρξεν ὁ ἐκ Γλυκέος ἱερομόναχος Βαρθολομαῖος ὁ ἐπιλεγόμενος Κουτλουμουσιανὸς ὡς ἀδελφὸς τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἱεράς Μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου. Οὗτος σπουδάζας ἐν τῇ Ἀθωνιάδι σχολῇ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐπανῆλθεν εἰς Ἴμβρον περὶ τὸ 1803 καὶ ἤνοιξεν ἑλληνικὴν σχολὴν ἐν αὐτῇ τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἐν ἣ ἐδίδασκεν ἑλληνικά, μαθηματικά καὶ ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Μετὰ τρία ὅμως ἔτη ὁ πόθος εὐρυτέρας μαθήσεως ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ διακόψῃ τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀκμάζουσαν τότε σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ δύο ἐκ τῶν ἐπιμελεστέρων αὐτοῦ μαθητῶν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κύριλλον καὶ τὸν ἐκ Κάστρου Βαρνάβαν, ἀμφοτέρους ἱερομονάχους. Ἐπανελθὼν δ' ἐκ Κυδωνιῶν μετὰ τρία ἔτη ἐπανελάβε τὴν διδασκαλίαν οὐχὶ πλέον ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἥτις ἦτο ἀνεπαρκὴς διὰ τὸ πλῆθος τῶν προσελθόντων ἐκ πάντων τῶν χωρίων μαθητῶν, ἀλλ' ἐν τῷ κάτῳ τοῦ χωρίου Γλυκέος κειμένῳ ἀγιορειτικῷ μετοχίῳ τῶν Ἀρχιστρατήγων, ὅπερ ἠρειπωμένον ἀνυποδόμησε τῇ συνδρομῇ τῶν κατοίκων καὶ μετέβαλεν εἰς σχολεῖον. Ἡ ἐνσκήψασα ὅμως ἐν τῇ νήσῳ πανώλης κατὰ τὸ 1812, ἥτις διήρκεσε δύο ἔτη, διέλυσε τὴν σχολὴν καὶ ὁ διδάσκαλος ἀναχωρήσας ἐξ Ἰμβρου μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς Βενετίαν καὶ τελευταῖον εἰς Κέρκυραν, ὅπου καὶ ἐδίδασκεν ἐπὶ τινα ἔτη εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν. Δὲν ἐπανῆλθε δ' εἰς Ἴμβρον εἰμὴ κατὰ τὸ 1858 διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ', ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Χάλκῃ νεοσυστάτου Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Εὐτυχῶς διὰ τὴν νήσον ἡ σχολὴ δὲν ἔμεινε κεκλεισμένη ἐπὶ πολὺ, διότι μόλις παρήλθεν ἡ νόσος τὸ ἔργον τοῦ Βαρθολομαίου ἀνέλαβε νὰ συνεχίσῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κύριλλος. Οὗτος σπουδάζας καὶ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει καὶ ἐν Κυδωνίαις μετὰ τοῦ Βαρθολομαίου καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ζήλου πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τῆς αὐτῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα ἐμπορούμενος ἐδίδασκε τοὺς προσερχομένους ἐκ τῶν χωρίων μαθητὰς ἐν τῷ μετοχίῳ τῶν Ἀρχιστρατήγων, οὗτινος ἦτο οἰκονόμος, ὡς ἀνήκων καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει μονὴν τοῦ Κουτλουμουσίου. Ποῖά τινα μαθήματα καὶ πῶς ἐδίδασκον οὗτοι ἀδυνατοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν ἐπακριβῶς, γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ἐδίδασκον ἀμισθί, χορηγοῦντες πολλὰκις δωρεὰν τὰ ἀναγκαῖα βιβλία καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν ἐπιτήδεια. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίλλου υπῆρξεν ἔτι μᾶλλον τελεσφόρος καθόσον ἦτο συνεχῆς καὶ διαρκὴς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπισυμβάντος

κατὰ τὸ ἔτος 1840. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐν ἐκάστῳ χωρίῳ υπῆρχον ἤδη ἱκανοὶ ἀρκούντως μορφωμένοι διακρινόμενοι τῶν λοιπῶν.

Τὸν Κύριλλον διεδέχθη ὁ ἐκ Γλυκέος ἐπίσης Γεώργιος Στέκας ὁ καὶ Λογιώτατος παρονομαζόμενος συνήθως, φυσικομαθηματικός, σπουδάζας ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος θείου του Βαρθολομαίου. Οὗτος ἐδίδασκε κατὰ πρῶτον μὲν ἐν τῷ μετοχίῳ τῶν Ἀρχιστρατήγων, ἔπειτα δὲ ἐν Ἁγίῳ Θεοδώρῳ, ὅπου εἶχε νυμφευθῆ. Ἀλλὰ μετὰ πέντε ἔτη κατέλιπε καὶ οὗτος τὴν σχολὴν μεταβὰς κατὰ πρόσκλησιν τοῦ θείου Βαρθολομαίου εἰς Χάλκην, ὅπου διωρίσθη καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἀπεφασίσθη καὶ ἡ ἀνέγερσις σχολικοῦ κτιρίου καὶ ἤρχισεν ἀνεγειρόμενον ἐν Ἁγίῳ Θεοδώρῳ, ἀλλὰ κατόπιν διαφωνίας τῶν χωρίων περὶ τοῦ τόπου τῆς ἀνεγέρσεως αὐτοῦ καὶ κυρίως ἔνεκα ἐλλείψεως χρημάτων, τὸ ἔργον ἐγκατελείφθη.

Ἐκτοτε ἡ Σχολὴ ἐλειτούργει λίαν ἀτάκτως καὶ διακεκομμένως μέχρι τοῦ 1869, οὔτε εἶναι ἀκριβῶς γνωστὰ τὰ ἐν τῷ μεταξύ κατέκαστα καὶ αἱ περιπέτειαι αὐτῆς. Γνωστὸν μόνον εἶναι ὅτι κατὰ τὰ 1856 — 1858 ἐδίδασκεν ἐν τῷ αὐτῷ μετοχίῳ, οὗτινος ἦτο οἰκονόμος, ὁ ἐκ Κάστρου ἱερομόναχος Βαρνάβας προστατεβόμενος καὶ οὗτος τοῦ Βαρθολομαίου, σπουδάζας ἐν Ἁγίῳ Ὁρει καὶ Κυδωνίαις. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ ἔτη τινὰ οὐχὶ συνεχῆ ἐδίδασκεν ὁ ἐξ Ἀγριδίων Εὐστράτιος Νικολαΐδης, ἄλλοτε ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ χωρίῳ καὶ ἄλλοτε ἐν Σχοινοῦδίῳ, ὅπου ἐνυμφεύθη. Ἐσπούδασε δ' οὗτος ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ Χάλκης ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς Βαρθολομαίου.

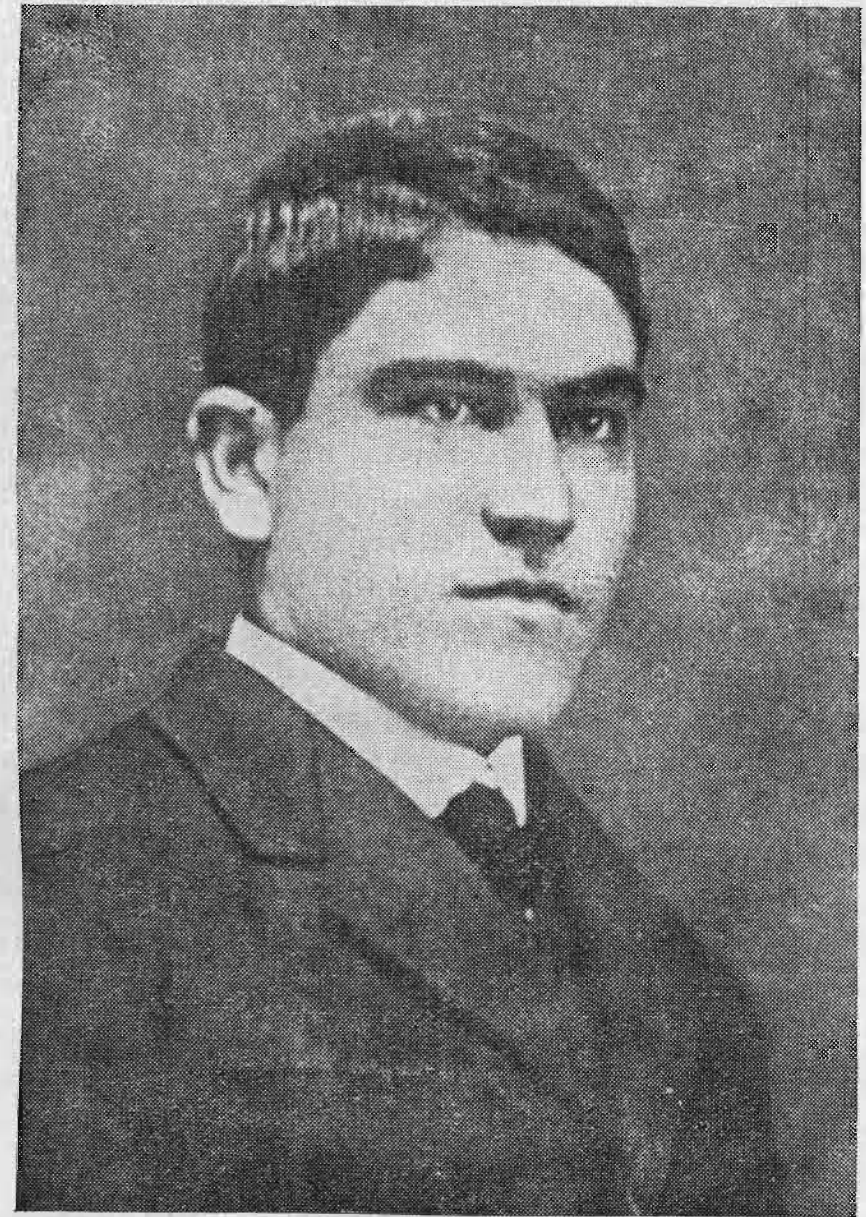
Ἡ ἀτακτος καὶ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ὠφείλετο μὲν καὶ εἰς ἄλλα γενικώτερα αἰτία, ἀλλὰ κυρίως προήρχετο ἐκ τῆς ἐλλείψεως προκαταρκτικῶν σχολείων πρὸς παρασκευὴν μαθητῶν δυναμένων νὰ ἀκολουθήσωσιν ἀνώτερα μαθήματα καὶ κυριώτερον ἐκ τῆς ἐλλείψεως σταθερῶν πόρων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μισθοδοσίας τοῦ διδασκάλου. Διὸ καὶ ἀφοῦ συνεστήθησαν ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ ἡ πρώτη ἐκπαίδευσις ἤρχισεν νὰ γενικεύηται, ἐκινήθη τὸ κοινὸν ἐνδιαφέρον τῶν κατοίκων καὶ ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Ἑλλ. Σχολῆς ἐπὶ βάζεων ἀσφαλῶν καὶ μονίμων. Ὅθεν κατὰ τὸ ἔτος 1868 συνελθόντες εἰς γενικὴν συνέλευσιν ἐν Παναγίᾳ οἱ Δημογέροντες καὶ ἀντιπρόσωποι πάντων τῶν χωρίων τῆς νήσου ἐνέκριναν καὶ ἀπεφάσισαν: α) Νὰ ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν σχολὴν ταύτην διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ διδασκάλου τὸ εἰσόδημα τῶν κτημάτων τῆς Μητροπόλεως, ὅπερ κατὰ τοὺς νέους ἐθνικοὺς κανονισμοὺς παρεχω-

ρείτο εἰς τὴν κοινότητα τῆς ἐπαρχίας. β') Νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς ἐν τῷ συνοδικῷ τῆς Παναγίας καὶ γ') Νὰ καταβληθῇ πᾶσα ἐνέργεια καὶ προσπάθεια πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἀναγκαίων χρημάτων διὰ τὴν ἀνάγεσιν ἐν Παναγίᾳ ἰδιαιτέρου σχολικοῦ κτιρίου. Ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ διωρίσθη καὶ ὁ διδάσκαλος Δημήτριος Παπαγραμματικίδης καὶ οὕτως ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου 1868 ἤρχισε πλέον ἡ τακτικὴ καὶ συνεχῆς λειτουργία τῆς Σχολῆς μέχρι τοῦ 1927 ὅτε καὶ κατηργήθη.

Ἐὰν ὅμως ὑπῆρξεν εὐκολος ἢ ἐξασφάλις τῆς μισθοδοσίας τοῦ διδασκάλου διὰ τοῦ εἰσοδήματος τῶν μητροπολιτικῶν κτημάτων, δὲν ἦτο ἐξ ἴσου εὐκολος καὶ ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἀνάγεσιν καταλλήλου σχολικοῦ κτιρίου χρημάτων. Εὐτυχῶς ὑπῆρχεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ποσὸν τι ἐξ ὀγδοήκοντα πέντε λιρῶν, προερχόμενον ἐκ συνδρομῶν ἐνεργηθειῶν ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων ὑπὲρ τῶν παθόντων κατοίκων τῆς Ἰμβρου ἐκ τοῦ μεγάλου σειμοῦ τοῦ 1859. Τὰ χρήματα ταῦτα δι' ἄγνωστον αἰτίαν μὴ ἀποσταλέντα εἰς Ἰμβρον, ἀγνοούμενα δὲ ἢ λησμονηθέντα ὑπὸ τῶν κατοίκων ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς ὁ Νικηφόρος Γλυκάς, ὅστις ἔτυχε τότε παρεπιδημῶν ἐν Ἰμβρῷ, καὶ ὅστις ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσέπραξε καὶ ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς Ἰμβρον. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο προσετέθησαν οἱ ἔρανοι τῶν κατοίκων, αἱ συνδρομαὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἰμβρίων καὶ τινες ἐξ Ἀγίου Ὄρους, καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ ἀνάγεσις τοῦ κτιρίου τῷ 1872 ἐπὶ τοῦ μητροπολίτου Παΐσιου καὶ συνετελέσθη τῷ 1874 ἐπὶ μητροπολίτου Νικηφόρου Γλυκά, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ σεισμὸς ἐπισυμβᾶς τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1873 συνεκλόνησε τοὺς τοίχους αὐτοῦ καὶ ἔγεινεν ἀνάγκη νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκ νέου.

Ἐν τῷ νεοδημητῷ κτιρίῳ ἐγκατεστάθη ἡ σχολὴ ἀρχομένου τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1874—1875 ὑπὸ τὸ ὄνομα Κεντρικὴ Ἑλλην. Σχολὴ Ἰμβρου, διότι εἰς αὐτὴν ἐφοίτων μαθηταὶ ἐκ πάντων τῶν χωρίων τῆς νήσου, καὶ ἐλειτούργει τακτικῶς μέχρι τοῦ 1927. Εἶχε δὲ τρεῖς τάξεις καὶ ἐπὶ τινὰ ἔτη τέσσαρας μετὰ τριῶν διδασκάλων, οἵτινες πλὴν τῆς ἀρχαίας ἑλλ. γλώσσης καὶ ἄλλων ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐδίδασκον τὴν γαλλικὴν, τὴν τουρκικὴν καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ τάξει ἀρχὰς τῆς λατινικῆς. Ἐν γένει τὸ πρόγραμμα τῆς σχολῆς ταύτης ἦτο κάπως εὐρύτερον τοῦ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξηκονταετη σχεδὸν περίοδον τῆς λειτουργίας αὐτῆς ἡ σχολὴ ἐδίδαξε καὶ ἐμόρφωσε τρεῖς γενεὰς Ἰμβρίων, ἐξ ὧν οἱ πολλοὶ ἐτράπησαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, Ἑλλάδι, Αἰγύπτῳ, Ἀμερικῇ, Κεντρικῇ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΓΚΟΛΕΤΟΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

καὶ Νοτίῳ Ἀφρικῇ, ἄλλοι ἔμειναν δημοδιδάσκαλοι ἐν Ἰμβρῳ, ἐν ταῖς πλησίον νήσοις καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀπέναντι Μικρασιατικὴν παραλίαν ἑλληνικαῖς κοινότησι καὶ οὐκ ὀλίγοι συνεχίσαντες τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἀνεδείχθησαν ἐπιστήμονες ἰατροί, φιλόλογοι, εἰς δικηγόρους, εἰς φυσικομαθηματικός, τινὲς θεολόγοι τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς¹⁾ προστάσιζα καὶ μερίμνη τῆς Α. Σ. τοῦ Μητροπολίτου Ἰμβροῦ καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι περιωρίσθησαν εἰς τὰς γυμνασιακὰς αὐτῶν σπουδὰς. Εἰς οἵανδήποτε δὲ ἀνωτέραν σχολὴν ἐφοίτησαν οἱ Ἰμβριοὶ μαθηταὶ διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν αὐτῶν καὶ ἦσαν πάντες σχεδὸν μεταξὺ τῶν ἀρίστων.

Οἱ διδάξαντες ἐν τῇ Σχολῇ ἀπὸ τοῦ 1868 μέχρι τοῦ 1927 εἶναι κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οἱ ἑξῆς: Δημήτριος Παπαγραμματικίδης, Γεώργιος Στέκας ἢ Λογιώτατος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἱερομόναχος Κύριλλος, Κυριακὸς Παναγῆς κάτοχος τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Τουρκικῆς, Ἰωάννης Παπαφωτίου, Νικόλαος Εὐλάμπιος, Εὐστράτιος Νικολαΐδης, Θεμιστοκλῆς Ντάκος, Παναγιώτης Καλογεργῆς, πάντες Ἰμβριοὶ, Εὐάγγελος Τσίχης, Ἰωάννης Ἐγγονόπουλος, ἀμφότεροι Κωνσταντινουπολίται (ἐκ Νεαπόλεως Καισαρείας), Στυλιανὸς Εὐστρατιάδης, Ἀλέξανδρος Βασιλειάδης, Δημήτριος Παπαθεοδοσιάδης, Περικλῆς Μιχαηλίδης, Κυριάκος Πανάρετος, οἱ ἀδελφοὶ Τηγάνη Νικόλαος καὶ Χαράλαμπος, Δημήτριος Παπακωνσταντίνου, Νικόλαος Ὀκουμούσης, πάντες Ἰμβριοὶ, Νικόλαος Καβαδέλλας, Μαδύτιος, Νικόλαος Καραδέλλας Ἰμβριος, Ἰπποκράτης Κούρκουλας Μαδύτιος, Ζαφειράκης Μομόγκος, Γεώργιος Κοντογιώργης, Νικόλαος Φαναριώτης διδάσκων τὴν τουρκικὴν καὶ Εὐάγγελος Θωμᾶς Κωνσταντινουπολίτης. Ἐνταῦθα εἶναι δίκαιον νὰ μνημονεύσωμεν μετ' εὐγνωμοσύνης μεταξὺ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Σχολῆς, τὸ ὄνομα τοῦ αἰμυνήστου μητροπολίτου Νικηφόρου Γλυκᾶ, ὅστις οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀνεγερσιν τοῦ κτιρίου εἰργάσθη μετ' ἀπαραμίλου ζήλου καὶ ἀκαμάτου δραστηριότητος, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ἐδίδαξεν ἐν αὐτῷ ἐπὶ δύο ἔτη θρησκευτικὰ, ζωολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν.

Πόροι τῆς Σχολῆς. Σταθερὸς πόρος τῆς Σχολῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως μέχρι τῆς καταργήσεως αὐτῆς ὑπῆρξεν ὡς προείπομεν, τὸ εἰσόδημα τῶν

1) Οἱ θεολόγοι οὗτοι εἶναι οἱ ἑξῆς: Δημήτρ. Κουκούτσης, Κωνστ. Δαμδᾶς καὶ Φωκᾶς ἐξ Ἁγ. Θεοδώρων, Γεώργ. Μιχάλης ἐξ Ἀγριδίων, Δημητρ. Φράγκος, Ξεινὸς καὶ Σπόρος ἐκ Σχοινοῦδιου, Γεώργ. Βασιλειάδης ἐκ Γλυκῆς, Παλαιολόγος καὶ Ἰω. Ψωμᾶς - Βασίλας ἐκ Παναγίας καὶ Λαζ. Λαζαρίδης ἐκ Σχοινοῦδιου.

μητροπολιτικῶν κτημάτων, ὅπερ ἀνερχόμενον τότε εἰς 50 περίπου λίρας μόλις ἤρκει πρὸς πληρωμὴν ἑνὸς διδασκάλου. Διότι, ὅτε τῷ 1874 προσετέθη δεύτερος διδάσκαλος ἀπεφασίσθη νὰ διατίθεται ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τὸ ἐν τρίτον τῶν τόκων τοῦ Γεωργικοῦ ἢ Κοινοφελοῦς Ταμείου ὅπερ συνεστήθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν δι' ἀναγκαστικῶν εἰσφορῶν εἰς σῆμα πάντων τῶν γεωργῶν τῆς νήσου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καταστατικὸν αὐτοῦ ἐπέτρεπε νὰ δαπανῶνται διὰ κοινωφελῆ ἔργα μέχρι τῶν δύο τρίτων τῶν τόκων, ὅτε τὸ 1882 προσετέθη καὶ τρίτος διδάσκαλος, διετέθησαν ταῦτα ὑπὲρ τῆς Σχολῆς ἀνερχόμενα εἰς ἑκατὸν καὶ πλέον λίρας. Ἐκτὸς τούτων κατὰ τὰ ἔτη 1883—1886 ἐσχηματίσθη ἐξ εἰσφορῶν τῶν ἐνοικιαστῶν τῆς δεκάτης τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς νήσου ὑπὲρ τῆς τῆς σχολῆς κεφάλαιον ἐκ τριακοσίων περίπου λιρῶν· τὸ δὲ 1887 ἰδρύθη Φιλεκπαιδευτικὴ ἀδελφότης, ἣτις κατὰ τὰ ὀλίγα ἔτη τοῦ βίου αὐτῆς ἐσχημάτισε καὶ αὐτὴ μικρὸν κεφάλαιον. Ἀλλὰ τῷ 1889 μετατράπηκεν τοῦ Γεωργικοῦ Ταμείου εἰς Κρατικὴν Γεωργικὴν Τράπεζαν, τὸ καταστατικὸν τῆς ὁποίας δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάθεσιν χρημάτων δι' ἄλλους σκοποὺς εἰμὴ μόνον πρὸς δανεισμὸν εἰς γεωργοὺς διὰ γεωργικὰς ἀνάγκας, ἐξέλιπεν ὁ κυριώτερος τῶν πόρων τῆς σχολῆς, ἐκτὸς δὲ τούτου ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν κτημάτων ἔνεκα μεγάλης ὑποτιμῆσεως τῶν δημητριακῶν, κατῆλθε σχεδὸν εἰς τὸ ἥμισυ. Ἐκτοτε πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος, ὅπερ κατέλειπε κατ' ἔτος ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Σχολῆς καὶ μετὰ τὴν περικοπὴν τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων, ἀπεφασίσθη, ἵνα αἱ μὲν Κοινότητες εἰσφέρωσι κατ' ἔτος εἴκοσι λίρας, ἡ δὲ Ἀδελφότης δέκα· συγχρόνως δὲ ἤρχισε νὰ εἰσπράττεται κατ' ἔτος καὶ μέρος τοῦ κεφαλαίου τῆς Σχολῆς μέχρι τοῦ 1906, ὅτε τοῦ μὲν κεφαλαίου τούτου ἐξαντληθέντος, τῶν δὲ χρημάτων τῆς Ἀδελφότητος ἀποσταλέντων εἰς Αἴγυπτον καὶ συγχωνευθέντων μετὰ τῶν τῆς ἐκεῖ νεωστὶ ἰδρυθείσης «Ἰμβριακῆς Ἀδελφότητος» τὸ ἔλλειμμα τῆς Σχολῆς ἐκάλυπτον εἰς τὸ ἕξῃς ἐν μέρει αἱ κοινότητες καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἐν Αἴγυπτῳ Ἀδελφότης, προσερχομένου πολλάκις ἀρωγοῦ καὶ τοῦ Ἀθ. Λαγοπούλου.

Ἰμβρος 1937

Θ. ΝΤΑΚΟΣ

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Ο ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΣ

Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανὸς ἐγεννήθη τῷ 1773 ἐν τῷ χωρίῳ Γλυκὴ τῆς νήσου Ἰμβρου, ἐκ γονέων ἐντίμων καὶ εὐσεβῶν, καὶ ἐκλήθη κατὰ τὴν βάπτισιν Βασίλειος.

Ἐχων δὲ κλίσην φυσικὴν πρὸς τὰ γράμματα, πενταετῆς ἔτι ἐπεδόθη εἰς τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα, καὶ ἐντὸς ολίγου ἐξέμαθεν αὐτὰ παρὰ τινι Ζωγράφῳ γραμματοδιδασκάλῳ τούτου τοῦ χωρίου, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τινος φήμης, ἣν αὐτὸς πολλάκις καὶ ὑπὸ πάντων, τῶν τε συγγενῶν καὶ τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ, ἤκουσα: Ἡ μόνη δηλαδὴ πρὸς αὐτὸν παρὰ τῶν ἀγαπητῶν γονέων δυσαρέσκεια ἦν αὕτη, ὅτι τὸ πρῶτ' ἐγειρόμενος ἐκ τῆς κλίνης δὲν ἐνιπτε τὸ πρόσωπον, ὡς πάντες οἱ ἀνθρώποι ὕδατι, ἀλλὰ τῷ σιέλῳ τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς, εὐτάκτως καὶ μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ σχολεῖον ἐβάδιζεν. Ὁμοίως δὲ τὴν ἐκ νεαρῆς εἰσέτι ἡλικίας ὑπερβολικὴν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ θεῖα κλίσην καὶ ἀφοσίωσιν αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἅπας ὁ ἱερός αὐτοῦ βίος, οὐχ ἥττον ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἱερεῖς ὑπερβαλλόντως αὐτὸν ἠγάπων, οὐ μόνον διὰ τὸ εἶναι καλόφωγον καὶ κανοναρχεῖν, λέγειν τὸν ἀπόστολον καὶ ψάλλειν ἐνίοτε ἢ, ἵνα γενικῶς εἶπω κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν δεξιὰν χεῖρα ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὰς προσευχάς, ἀλλὰ καὶ ὅτε κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου εἰς τὰ λεγόμενα ἐξωκκλήσια μετέβαινον, ἵνα λειτουργήσωσι, μόνον τὸν ἀοίδιμον ψάλτην παρελάμβανον. Ταῦτα δὲ πάντα οἱ πατριῶται λίαν εὐλαβεῖς εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ εἰς τὰ θεῖα ἐπιρρεπεῖς ὄντας, βλέποντες πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸν Βαρθολομαῖον εἰς τὰ θεῖα ἀφωσιωμένον, μεγάλας τιμὰς καὶ σέβας εἰς αὐτὸν ἀπέδιδον, καὶ πάντες ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος ὠμολόγουν ὅτι ὁ προσορισμὸς τοῦ νεαροῦ Βασιλείου ἦν ἔξοχός τις καὶ ὑψηλός, καὶ μάλιστα ὅταν ἔβλεπον αὐτὸν τὰς ἑορτάς, καθ' ἃς τὸ σχολεῖον διετέλει κεκλεισμένον, ἀντιπαιγνιδίων μεταβαίνοντα κοσμίως εἰς τὸν ναόν, καὶ ἀνοίγοντα αὐτόν, διότι εἶχε τὴν πρὸς τοῦτο ἐλευθερίαν, καὶ λαμβάνοντα διάφορα βιβλία καὶ ἀναγινώσκοντα. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθῶς ἐποίει αὐταὶ αἱ γυναῖκες,

αἵτινες ἠκολούθουν αὐτὸν μέχρι τοῦ ναοῦ, ὅπως ἀκροασθῶσι τὰ ἀναγινωσκόμενα, μοὶ ἐπληροφόρησαν, καὶ μάλιστα προσέειπεν ὅτι ἐγνώριζε σχεδὸν τοὺς πλείστους βίους τῶν καθ' ἑκάστην ἑορταζομένων ἁγίων.

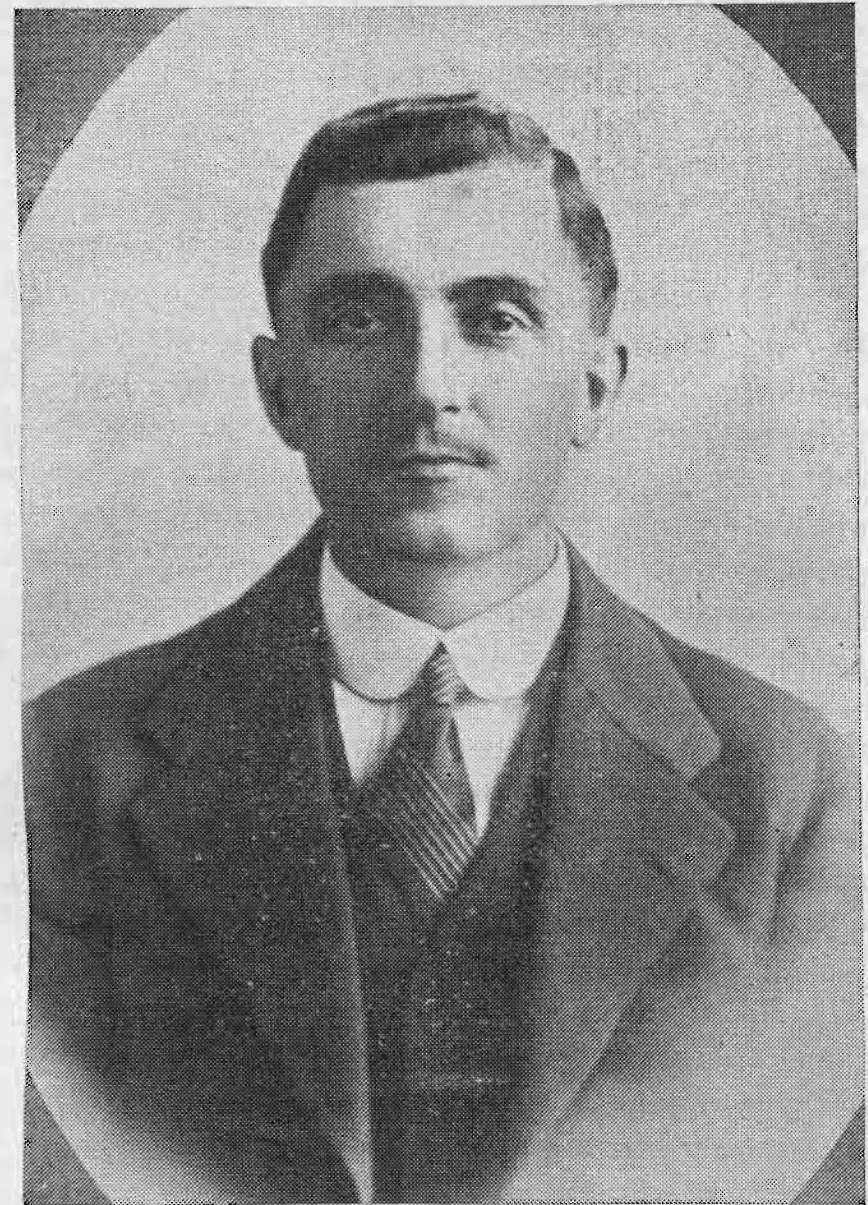
Καίτοι δὲ τοιαύτης φύσεως ἦν ὁ ἀοίδιμος, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος πρὸς ἀνωτέραν τινὰ παιδευσιν πάντοτε ἐφλέγετο καὶ ἐτήκετο, μὴ δυνάμενος ὅμως τοῦτο οὐδαμοῦ τῆς νήσου νὰ θεραπεύσῃ, καθ' ὅσον οὔτε σχολὴ ἑλληνικὴ ἐν αὐτῇ ὑπῆρχεν οὔτε μονὴ τις, ὅπως καταφύγη λόγιός τις κληρικός, φοβούμενος δ' ἀφ' ἑτέρου τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πολλὰς καὶ μεγάλας ὑλικὰς τε καὶ ἠθικὰς δυσχερείας, ἃς ἐμελλε νὰ ἀπαντήσῃ, διετέλεσεν ἐν τῇ φιλιτάτῃ πατρίδι, τοῖς φιλιτάτοις γονεῦσιν ὑπηρετῶν μέχρι τοῦ 20οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ἦτοι τὸ 1793, καθ' ὃ ἀπέρχεται (τὴν 17 τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου) εἰς τὸ ὄρος Ἄθω, προφάσει μὲν προσκυνητῆς, πράγματι ὅμως ἐλπίζων ὅτι ἐνταῦθα κατὰ τε τὸ δοκοῦν αὐτῷ καὶ κατὰ προτροπὴν τῶν ἱερέων τεύξεται τοῦ ποθουμένου.

Μεταβάς ὅθεν ἐκεῖσε, τίθεται ὑπὸ τινος μοναχὸν Χρῦσανθον τῆς μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου· ἀφοῦ δὲ ἐξεπλήρου τὰ πρὸς αὐτὸν ὑπηρετικὰ χρεῖ, μετέβαινε παρὰ τινι Κελλιῳτῇ Κυρίλλῳ, ποδαλγῇ, ὅστις ἀφοῦ περιεθάλπετο καὶ ἀνεκουφίζετο εἰς τὰς ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας του ἀνάγκας, ἐδίδασκεν αὐτὸν ἑλληνικὰ τοῦ τότε καιροῦ γράμματα ἀμισθί. Διατρίψας δὲ ἱκανὰ ἔτη εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ ζῆν, καὶ εὐρῶν τὴν τότε σεμνὴν καὶ ἐνάρετον διαγωγὴν τῶν καλογήρων σύμφωνον πρὸς τὴν φύσιν του, ἐνδύεται τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς ἀπὸ Βασιλείου Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανός. Βραδύτερον δὲ ἐν τῇ μονῇ προχειρίζεται ἱεροδιάκονος καὶ τέλος ἱερέως. Θελχθεὶς ὅμως ἐκ τῶν ὀλίγων γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἐδιδάχθη, καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν ἐπιθυμῶν, μὴ δυνάμενος δὲ δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, ὑπηρετεῖν καὶ σπουδάζων, μεταπέμπεται παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀγαθὸν ἀψάδελφόν του Κωνσταντῖνον, εἰς ὃν ἀνέθηκε μέγα μέρος τῶν τῆς ὑπηρεσίας χρεῶν του· αὐτὸς δὲ ἀνακουφισθεὶς ὀλίγον καὶ ἔχων πλείοτερον χρόνον ὑπὸ τὴν κατοχὴν του ἤρξατο νὰ καταγίνηται ἀνώτερον ἄμα καὶ θερμότερον ἐπ' ὠφελείᾳ ἀμφοτέρων.

Ἐν γένει, καθ' ὅλον τὸν βίον τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδρός, δύο τινὰ παρουσιάζονται· ζῆλος ἐνθερμος πρὸς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα, τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀγάπη ὑπερβολικὴ πρὸς τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ὑπὲρ ἀμφοτέρων τούτων ἐμόχθησε καὶ τοσαῦτα ἐδοκίμασεν ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων μερῶν, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν προσφιλεῖ του ζωὴν πολλάκις εἰς κίνδυνον ἔρριψε· καὶ ὡς ὁ πρὸς τὰ θεῖα ἔρωτος παιδιόθεν κατέσχευεν αὐτόν, οὕτω καὶ ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη, ἀλλ' ἰδὼν ὅτι καὶ ἐὰν

ἐπεχείρει τι ὑπὲρ αὐτῆς, οὐδὲν θὰ ἑκατόρθου, ἠσύχαζε καὶ κατέπνιγε τὸν πόθον τοῦτον. Νῦν ὅμως μηκέτι ἀνεχόμενος ἀσυντελής εἰς αὐτὴν νὰ μένη, σπεύδει νὰ μεταβῆ τῷ 1803, σκοπῶν, ἵνα ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ὑπάγει τοὺς γονεῖς διὰ νὰ ἴδῃ, κατορθώσῃ τὴν σύστασιν ἑλληνικῆς σχολῆς πρὸς διάδοσιν τῶν φώτων τῆς παιδείας. Ἄλλ' εἰς μάτην τὰ ἀδύνατα καθιστᾷ δυνατὰ καὶ μετὰ ζωηρότατα χρώματα τὴν ἀνάγκην αὐτῆς καὶ τὰς ἐκ ταύτης ὀφελείας παριστᾷ· διότι οὐ μόνον οὐδὲν κατώρθωσε, ἀλλὰ καὶ ὕβρεις παρὰ τῶν συμπατριωτῶν ἐδέχθη καὶ παντελῆ φυγὴν ἠπειλήθη. Ἄλλ' ὅμως τί ἔπραξεν ὁ ὄντως ἀγαθὸς οὗτος, ἀξιέπαινος καὶ μεγαλοπρεπῆς πατήρ! ἀντὶ νὰ ἀπελπισθῆ διὰ τὴν παντελῆ αὐτοῦ ἀποτυχίαν καὶ ζητήσῃ ἀλλαχόσε ἐν τιμῇ καὶ ἀνέσει πόρον ζωῆς, πᾶν τοῦναντίον, ὑποφέρει τὴν περιφρόνησιν τῶν πεφλημένων πατριωτῶν, (καὶ κυρίως τῶν ἀρχόντων, διότι οἱ λοιποὶ οὐδέποτε ἐστέρησαν αὐτὸν τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ), καὶ τρεφόμενος ὑπὸ τοῦ φιλοσιόργου τοῦ πατρός, μεταποιεῖ τὸ πατρικὸν κατώγειον εἰς σχολεῖον, διδάσκων ἐν αὐτῷ οὐ μόνον ἀμισθὶ τοὺς προσερχομένους, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ προμηθεύων αὐτοῖς χάρτην καὶ μελάνην, τούτων δὲ τοὺς πτωχότερους καὶ τρέφων καὶ μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς κρατῆ παρ' ἑαυτῷ καθ' ὅλον τὸ ἔτος, εἰμὴ μόνον τὸν χειμῶνα, διότι τὴν ἀνοιξιν ἀπήρχοντο εἰς τὰς ἐργασίας των, καταστρέφοντες οὕτως εἰς μάτην καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς διδασκαλικοὺς κόπους, διότι ἐπανερχόμενοι τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα ἤρχιζαν πάλιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα. Οὕτω λοιπὸν βασανιζόμενος αὐτός τε καὶ οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τινα ἔτη, καὶ αἰδούμενος τὸν πατέρα, ἀγογγύστως διὰ τὸ φιλόμουσον ἀνεχόμενον τὰ ἔξοδα καὶ τῶν ἰδίων τέκνων καὶ τῶν πτωχῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀνυπόφορον τύρβην, φλεγόμενος δὲ συγχρόνως καὶ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς παιδείας, σκέπτεται νὰ μεταβῆ πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ κύκλου τῶν γνώσεών του καὶ ἀπαλλαγὴν τοῦ πατρός τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ ἀδιαλείπτου θορύβου τῶν Ἰμβρίων μαθητῶν. Μαθὼν δὲ τὴν ἀκμὴν τῆς σχολῆς Κυδωνιῶν σχολαρχουμένης τότε εὐδοκίμως ὑπὸ τῶν περικλεῶν καὶ ἀειμνήστων διδασκάλων Βενιαμὶν τοῦ Λεσβίου καὶ Γρηγορίου τοῦ Σαράφη, μεταβαίνει ἐκεῖσε τῷ 1808, παραλαβὼν καὶ δύο ἄλλους τῶν μαθητῶν του χωρὶς νὰ συλλογισθῆ τὸν τρόπον τῆς διατροφῆς των, ἀλλ' ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδέποτε ὁ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐναρέτους ἀνταμείβων οὐ μόνον ἐν οὐρανῷ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γῆς πολλάκις Θεός, μάλιστα ὅταν τι ἀγαθὸν πράσσωσι, θὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ.

Μεταβὰς λοιπὸν εἰς Κυδωνίας κατατάσσεται αὐτὸς καὶ οἱ μαθη-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ταί του εἰς ἀναλόγους τῶν δυνάμεων ἐκάστου τάξεις. Ρυθμίσας δὲ ὀπωσδήποτε τὰς ἑαυτοῦ ἐργασίας καὶ ἀναλογισάμενος ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἄρχεται σιερεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων, λαμβάνει τὴν θέσιν δεξιῶ ψάλτου εἰς μίαν τῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως ταύτης. Ἐν τῷ ναῷ δὲ τούτῳ ἔτυχεν ἐκκλησιαζόμενος καὶ ὁ τότε μέγαρα δυνάμενος Χ' Ἀθανάσιος, ὅστις θελχθεὶς ἔκ τε τῶν σεμνῶν αὐτοῦ ἠθῶν, τοῦ κοσμίου χαρακτηῆρος καὶ τῆς ἁρμονικωτάτης φωνῆς, παραλαμβάνει αὐτὸν οἴκαδε διδάσκαλον διὰ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν καὶ τὴν ἐπίσης μονογενῆ θυγατέρα, καὶ οὕτω Θεοῦ βεβαίως ἐνεργοῦντος, ὅστις τὸν ἐλπίζοντα ἐπ' αὐτὸν οὐδέποτε ἐγκαταλείπει, διὰ τοῦ μισθοῦ τοῦ τε οἰκοδιδασκάλου καὶ ψάλτου ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη. Ἄλλ' ἄρα γε ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν γνῶσιν τῶν σοφῶν ἐκείνων καθηγητῶν ὁ μεγαλεπήβουλος οὗτος ἀνὴρ; Οὐχὶ βεβαίως, διότι ὡς ὁ μαργαρίτης ἀεὶ μαργαρίτης μένει, στίλβει καὶ ἀεὶ προσφιλεῖ γίνεται, οὕτως καὶ ὁ ἀοίδιμος διὰ τὰ ἔξοχα αὐτοῦ προτερήματα οὐ μόνον τὴν τῶν καθηγητῶν γνῶσιν δὲν διέφυγεν, οὔτινες ἔκ τῆς ὑπερβολικῆς βεβαίως πρὸς αὐτὸν ἀγάπης δὲν ἀπεχωρίζοντο, ἀλλ' ἐθεώρουν αὐτὸν ἴδιον ἀδελφὸν καὶ καθηγητὴν μᾶλλον ἢ μαθητὴν, διότι, λέγουν, πολλάκις συζητοῦντας πρὸς ἀλλήλους ἀπεστόμιζεν αὐτούς, καὶ ἀπένειμεν πρὸς αὐτὸν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον τιμὴν, ἀλλὰ καὶ ὁ κοινὸς λαός, ὁσάκις ἔβλεπεν αὐτὸν διερχόμενον, ἐξανίστατο μέχρις οὗ διέλιθ' καὶ πολλάκις συνελθόντων τῶν καθηγητῶν καὶ προυχόντων καὶ τοσοῦτων παρακλήσεων καὶ ὑποσχέσεων γενομένων παρ' αὐτῶν, ὅπως κατατάξωσι καὶ τὸν Βαρθολομαῖον εἰς τὴν χορείαν τῶν καθηγητῶν, ἀδύνατον ἐστάθη νὰ μεταβάλλωσι τὸ ἄκαμπτον καὶ σταθερὸν τῆς καρδίας αὐτοῦ. Αἴτιον δὲ τῆς τοσαύτης περιφρονήσεως τιμῆς, δόξης, πλούτου, οὐκ ἦν ἄλλο τι εἰμὴ αὐτὸς ὁ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων ἐν τῇ πατρίδι διακαῆς ἔρωσ. Σπεύδει ὅθεν νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν προσφιλεῖ του πατρίδα, εἰς λήθην παραδοῦς τὰ πρότερον εἰς αὐτὸν παρ' αὐτῆς γενομένα κακά, ἀφήσας οὕτω τοὺς Κυδωνιεῖς εἰς λύπας, ἂν καὶ πολλὰς εἰς αὐτοὺς ὀφείλει χάριτας.

Ἐπανελθὼν δὲ καὶ ποικίλης τυχῶν ὑποδοχῆς, διότι ὁ μὲν ἀρχιερεὺς καὶ οἱ προύχοντες ἐπέπληττον αὐτὸν διότι, ἔλεγον, ἄφησε τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ του, καὶ ἦλθεν εἰς ταραχὰς νὰ ἐμβάλῃ αὐτούς, ὁ δὲ λαὸς μετὰ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἠσπάζοντο αὐτόν, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ θεαρέστου αὐτοῦ σκοποῦ ἀναγκάζεται νὰ εὗρῃ οἴκημά τι χωριστὸν μὲν ἀλλὰ μόνιμον καὶ ἀρμόδιον πρὸς τὸν σκοπὸν του· ὡς τοιοῦτον δὲ εὗρε τὸ ἀφανὲς καὶ ὄλως ἀσήμαντον Κουτλουμουσιανὸν μετόχιον τὸ ἐπ'

ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν σεμνυνόμενον, καὶ κείμενον ἐντὸς κοιλάδος μὲν, ἀλλὰ εὐάερον, μεταξὺ τῶν δύο κωμῶν, τοῦ Γ'λυκέος καὶ τοῦ Κάστρου (παλαιᾶς πρωτευούσης) ἐνθα καὶ νῦν ἔτι ἡ Μητρόπολις εὐρίσκειται), οὐχὶ πλειότερον τῶν 15' τῆς ὥρας ἀμφοτέρων ἀπέχον. Ζητεῖ ὅθεν τοῦτο ἀπὸ τοῦ κυριαρχοῦντος μοναστηρίου καὶ τῷ παραχωρεῖται μετὰ τοσοῦτους κόπους καὶ προσπαθείας. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι ἀρχὴ καὶ βάσις τῆς καταβολῆς τῶν δυσχερειῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ τέλος. Γνωρίζων δὲ ὅτι ἂν ἔλεγε τὸν πραγματικὸν αὐτοῦ σκοπὸν, οὐ μόνον οὐδὲν θὰ ἐκατόρθου, ἀλλὰ καὶ χεῖρω τῶν προτέρων θὰ ἔπασχε, καλύπτει τὸ ὄνομα τῆς σχολῆς καὶ κηρύττει πανταχόσε ὅτι προτίθεται τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ μετοχίου, ἐν ᾧ θέλουν ψάλλεσθαι συνεχῶς ἀγρουπνίαι ὑπὲρ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, καὶ αἰτεῖ τὴν εἰς τοῦτο συνέργειαν τοῦ Ἁγίου Ἰμβροῦ Νικηφόρου, τοῦ ἀπὸ Βερροίας, καὶ τὸ μέγα δυναμένου θεοῦ του Κωνσταντίνου Κώστογλου, οὔτινες, ἂν καὶ ὁ μὲν εἶχεν ἀπέχθειαν μεγάλην πρὸς τὰ « πολλὰ γράμματα » καὶ τοὺς αὐτῶν θιασώτας, ὁ δὲ ἦν μὲν ἰσχυρότατος τῶν ἐν Ἰμβρῳ, ἄγων καὶ φέρων τὸν λαὸν διὰ τὰ πλούτη καὶ τὰς γενομένας ὑπ' αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἄλλοτε ὑπηρεσίας, ἀγρόματος ὅμως καὶ ἔκδοτος εἰς πᾶν εἶδος ἀσελείας καὶ ἀσωτείας, οὐκ ἦιτον ὅμως συνήρουν εἰς σύστασιν μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν. Βοηθεία ὅθεν καὶ ἐλέει τῶν κατοίκων καὶ διὰ τινων ἐξόδων τοῦ Κουτλουμουσίου ἀνηγέρθη ἡ ἐν τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ κατασιάσει μονῇ τῶν Ταξιαρχῶν. Μόλις δὲ περατωθείσης τῆς οἰκοδομῆς τῷ 1812 ἔτει, ἤρξατο ἡ προκεκηρυγμένη ὑπόσχεσις τῶν παννυχίδων, ἡ δὲ γενικὴ εὐχαρίστησις ἀπεδεικνύετο ἔκ τῆς πολυπληθοῦς συρροῆς τῶν χριστιανῶν, ἡτις ἤθελε βεβαίως διευκολύνει καὶ τὸν κυρίως σκοπὸν του. Ἄλλ' ὁ ἀγαθοεργὸς οὗτος ἀνὴρ ματαίως κοπιᾷ καὶ ἀγωνιᾷ, διότι ἡ τάλαινα Ἰμβρος ἐπέπρωτο νὰ μένη ἔτι ἐπὶ πολὺ ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας. Πανώλης δῆλον ὅτι τρομερὰ ἐπὶ δύο ὄλα ἔτη κατακυριεῖει ἅπασαν τὴν νῆσον, ἀποδεκατίζει τὰς οἰκογενείας ἀπάσας, ἀναγκάζει τοὺς πάντας νὰ διασκορπισθῶσιν εἰς τὰς ἔξοχάς, βιάζει καὶ τὸν Βαρθολομαῖον νὰ κλεισθῇ ἐντὸς τοῦ μετοχίου μετὰ τῶν παρ' αὐτῷ εὐρεθέντων. Τούτων δὲ γενομένων καὶ ὁ Βαρθολομαῖος κατατηκόμενος ὑπὸ τῆς ἀνωφελοῦς ἀργίας, λαμβάνει ἐπιστολὴν τοῦ Ἰωαννικίου, ἐπιτρόπου τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν Θεσσαλονίκῃ, δι' ἧς προετρέπετο νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε, ὅπως κατάσχῃ θέσιν οἰκοδιδασκάλου παρὰ τῷ πλουσίῳ καὶ ἰσχυρῷ τότε Βούδα Καφταντζόγλου· ἡ πρότασις τῷ ἐφάνη μὲν ἀρεστὴ διὰ τὰς περιστάσεις, ἐδίσταξεν ὅμως νὰ βάλῃ αὐτὴν εἰς ἐνέργειαν ἄνευ τῆς συμβουλῆς τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ θεοῦ του,

παρ' ὧν προσεδόκα ἀποδοκίμασίαν τῆς ἀποδημίας του. Ἄλλὰ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ μετὰ μεγίστης αὐτοῦ λύπης οὐ μόνον ἀποτροπὴν παρ' αὐτῶν δὲν ἤκουσεν, ἀλλὰ ἐπίπληξιν, διότι βραδύνει, καὶ παραινέσεις ἐντόνους καὶ συμβουλὰς, ἵνα ἀφήσῃ αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ καὶ μεταβῆ ὅπου ἡ τύχη τὸν προσκαλεῖ. Τότε δὲ καὶ ὁ αἰοιδίμος πλήρης διὰ τὴν ἀποτυχίαν του δακρύων καὶ καταβεβαρημένος ὑπὸ ψυχικῆς λύπης ἀποχαιρετήσας τὴν πατρίδα, μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος, καθεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ τῷ ρηθέντι Βούδα, σκοπὸν ἔχων ἵνα ἐπὶ τέσσαρα τὸ πολὺ ἔτη ἐκεῖ διαμείνῃ, ἀκολούθως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα πρὸς δίωξιν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Ἄλλ' «ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει»· πρὶν λήξῃ ἡ προθεσμία, ἡ οἰκογένεια βλέπουσα τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων, διότι κατὰ τὴν κοινὴν παροίμιαν «κατὰ τὸν διδάσκαλον καὶ οἱ μαθηταί», πᾶν μέσον μεταχειρίζεται καὶ πᾶσαν δύναμιν καταβάλλει, ἀμοιβὰς καὶ ὑποσχέσεις πολλὰς καὶ μεγάλας, προτροπὰς, παρακλήσεις καὶ μεσολαβήσεις ἐπισήμων ἀτόμων καὶ σχετικῶν αὐτοῦ, ὅπως κατορθώσῃ νὰ πείσῃ αὐτὸν ἐπὶ τρία τοῦλάχιστον εἰσέτι ἔτη νὰ μένῃ παρ' αὐτῆ· καὶ τούτου οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπισημότεροι τῶν Θεσσαλονικέων ἐπεθύμουν, καθ' ὅσον ἐκτὸς τοῦ ὅτι πολλοὶ ἐκ τούτων ἀνέθηκαν εἰς αὐτὸν τὴν παιδείαν καὶ μόρφωσιν τῶν τέκνων των, εἶχον θελήσῃ καὶ ἕνεκα τῶν ἐξόχων προτερημάτων καὶ συμπεριφορῶν αὐτοῦ, καὶ εἶχον καταμάθει τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Βαρθολομαῖος παραδόξως, καὶ λίαν μάλιστα, δέχεται τὴν πρότασιν. Διότι ἐν μὲν ταῖς Κυδωνίαις Καθηγηταί, φίλοι, ἐπίσημοι παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς, δὲν εἰσακούονται, καὶ ἐνταῦθα ὀλιγώτεροι αὐτὸ τοῦτο πράττοντες, ἐπιτυγχάνουσιν. Ἡ ἀπορία ὁμοῦς αὕτη αἴρεται ὅταν λάβῃ τις κατὰ νοῦν ὅτι ἐνταῦθα ὁ τὰ πάντα γινώσκων Θεός, ὁ αἰεὶ χειραγωγὸς αὐτοῦ, ἀπέτρεψε τὴν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐπάνοδον. Διότι καλῶς γνωρίζων ὅτι ὁ Βαρθολομαῖος γενήσεται μετ' ὀλίγον χρήσιμος τῇ κοινῇ ἡμῶν μητροί, τῇ Ἀνατολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅτι ἐὰν ἀπήροχοτο εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τοῦ ποθουμένου πάλιν θὰ ἀπετύγχανε, καὶ τὴν ζωὴν θὰ ἐκινδύνευε, φυλάττει αὐτὸν παρὰ τῇ οἰκογενεῖᾳ ταύτῃ, ὅπως κατὰ τὸν σοφὸν Σειράχ (4,1) «τὸν χρήσιμον ἐγείρη εἰς καιρὸν ἐπὶ γῆς» καὶ ἀνοίγει ὄχι μετὰ πολὺ εἰς αὐτὸν μέγα, εὐρύ, καὶ ἑνδοξὸν στάδιον.

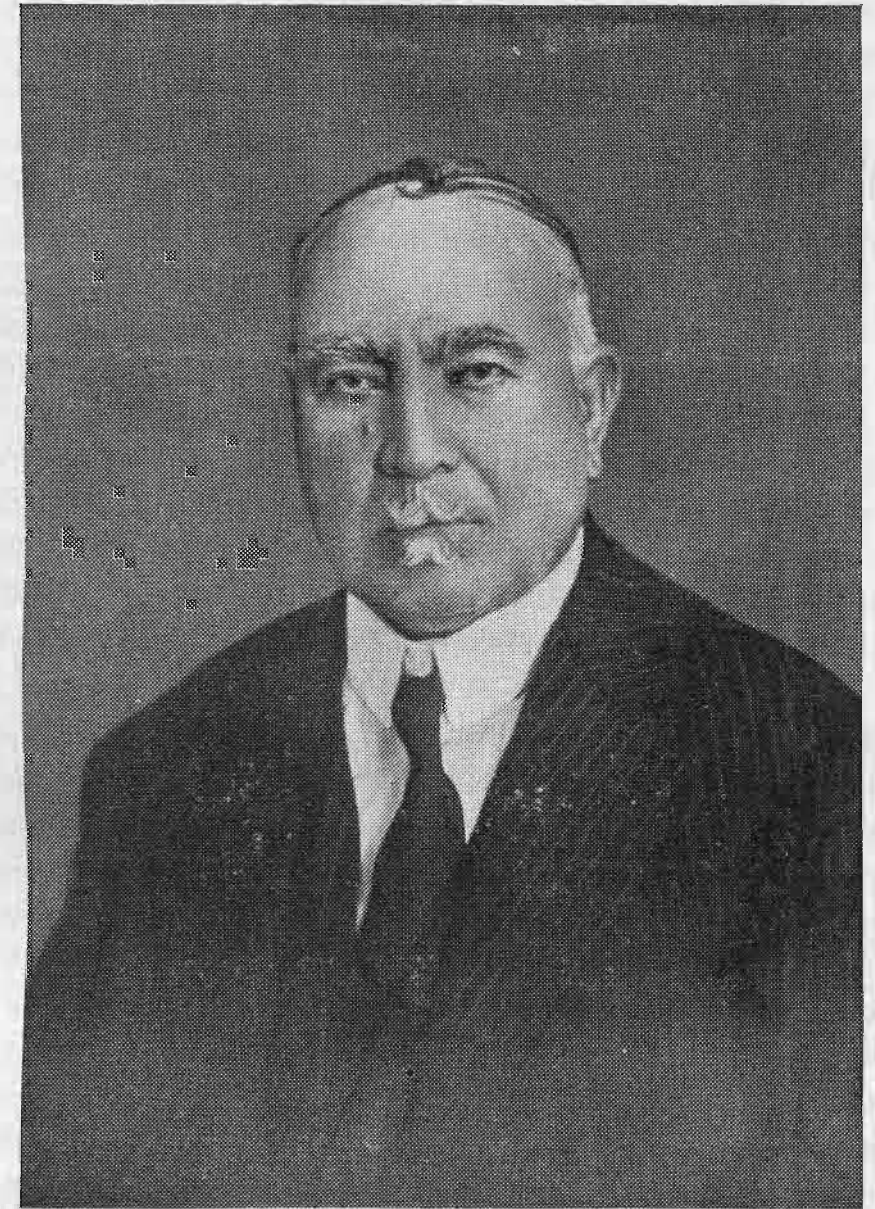
Ἦγουν προσεγγιζούσης τῆς λήξεως τῆς δευτέρας προθεσμίας καὶ τοῦ Βαρθολομαίου ἀναπτρουμένου καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἐλπίδων, ὅτι ἐπιστρέψας εἰς τὰ ἴδια, θὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἀνεξαρτήτως πως,

ἐγείρεται ἡ ἑνδοξὸς καὶ ἠρωϊκὴ τῶν Ἑλλήνων ἐπανάστασις, ὧν τὰ δεινά, ὅσα τότε ὑπέστησαν, καὶ τὰ ἠρωϊκὰ κατορθώματα σκιαγραφοῦντα διὰ τοῦ ἀδυνάτου μου καλάμου ἐπιλείπει με ὁ χρόνος, διὸ καὶ ἐπανέρχομαι ἐπὶ τὸ προκειμένον. Ὁ φόβος τῶν φόνων καὶ τῶν παρὰ τῶν ἐχθρῶν αἵματοχυσίων ἐκφοβίσας οὐ μόνον τοὺς χριστιανούς ὑπηκόους τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀλλ' ἔτι καὶ τοὺς τῶν ἄλλων δυνάμεων, κρούπει κατ' ἀρχὰς καὶ τὸν Βαρθολομαῖον εἰς τὰ ὑπόγεια Γεωργίου τοῦ Χαρίση τῶν γαμβρῶν τοῦ Καφτατζόγλου καὶ Γάλλου τὴν ὑψηλότητα. Ἐν τῷ ὑπογείῳ δὲ σκέπτεται περὶ τοῦ πρακτέου, ἀμνηχανεῖ, καταφεύγει εἰς τὴν θερμὴν τοῦ πολυευσπλάγχχνου Θεοῦ ἀντίληψιν, ἀκούει, μανθάνει τὰ ἀπίστευτα ἀνδραγαθήματα τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων, καὶ ἰδίως τοῦ ἀξιομνημονεύτου ἐκείνου κλήρου, τοὺς θαυμάζει καὶ μακαρίζει δέεται ὑπὲρ αὐτῶν, ὅπως ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἔτι μᾶλλον ἐνισχύει αὐτοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα, αὐτὸς δὲ λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἱκανὸν ἕνεκα τῆς ἀδυνατοῦ καὶ ἀσθενοῦς κράσεως νὰ τοὺς μιμηθῇ. «Οὐκ εἰσι, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, πάντες προφηταί, οὐκ εἰσι πάντες Ἀπόστολοι». Ὅθεν μὴ ἔχων τι ἄλλο νὰ πράξῃ εἰμὴ νὰ ζητήσῃ καταφύγιον, προτρέψας νέους τινάς, ὅπως δράξωσι τὰ ὄπλα καὶ σπεύσωσι καὶ αὐτοὶ πρὸς βοήθειαν καὶ ἐλευθέρωσιν τῆς ὑπὸ τὸν πολυχρόνιον ζυγὸν στεναζούσης Ἑλλάδος, ἀπέροχεται μετὰ τῆς οἰκογενείας εἰς Μασσαλίαν. Ἴνα δὲ εἰσέλθῃ ἄγνωστος εἰς τὸ μετακομίσαν αὐτοὺς πλοῖον, χωρὶς δῆλον ὅτι νὰ ἐγείρῃ τὴν ὑπόνοιαν καλογήρου, ὅπερ καὶ μόνον ἤρκει πρὸς ἀνεξέταστον θάνατον, κείρει τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωνα, καλύπτει τὴν κεφαλὴν εὐρωπαϊκῶ πῖλῳ καὶ φέρει ἐπ' ὤμων σαργάνην, καὶ οὕτω σὺν Θεῷ ἀσφαλῆς ἐπέβη, λυπούμενος μεγάλως, διότι ἐφάνη τρόπον τινὰ ἀσυντελὴς καὶ ἀδιάφορος εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα.

Περὶ δὲ τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς του (τῆς τετραετοῦς) λαλείωσαν οἱ ἐνταῦθα παροικούντες ὁμογενεῖς, τίνων ἕνεκα πάντες τόσον ἠγάπων καὶ ἐτίμων αὐτόν. Διότι ἄλλα πολὺ μείζονος ἀξίας μνήμης καὶ λόγου ἀναγκάζουσί με ἐκεῖνα μὲν νὰ παραβλέψω, εἰς ταῦτα δὲ νὰ σπεύσω. Εἶπω δὲ ὡς ἐν παρόδῳ καὶ τότε. Κατὰ τὸ διάστημα δῆλον ὅτι τοῦτο ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ αἰοιδίμου σοφοῦ Κοραῆ, κατὰ τινὰς μὲν προσωπικῶς, κατὰ τινὰς δὲ δι' ἐπιστολῶν, ἕξ ὧν ἐρώτησις καὶ ἀπάντησις ἀκέραιαι διεσώθησαν, δι' ὧν ὁ μὲν Βαρθολομαῖος παραπονεῖται πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ τὴν ἀργίαν του, ὁ δὲ Κοραῆς εἰς τοῦτο ἀπαντῶν, προτρέπει αὐτόν, ὅπως ποιήσῃ συλλογὴν βοτανικῆς, ἐλλειπούσης παντελῶς εἰς τὸ Γένος μας, ὅπερ καὶ ἔπραξεν ἐντελῶς κατὰ τὸ τότε ἐπικρατοῦν

καὶ ὑπὸ πάντων ἐπαινούμενον σύστημα, ἂν καὶ τινες ἐξ εἰκασίας λέγουσιν ὅτι τοῦτο ἐγένετο μετὰ ταῦτα, διατρίβοντος ἐν Βενετία, πρὸς χοῆσιν τοῦ ἀδελφοῦ του, μεταπεμφθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὸν κλάδον τῆς ἱατρικῆς.

Οἱ εἰς Βενετίαν καταφυγόντες Θεσσαλονικεῖς γνωρίζοντες τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ Βαρθολομαίου διασαλπίζουσιν εἰς τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ προτρέπουσιν αὐτούς, ὅπως σπεύσωσι πρὸς μετακάλεσιν αὐτοῦ παρ' ἑαυτοῖς. Καὶ τότε οὐδαμοῦ εὐρόντες αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον ὅτι κατέφυγεν εἰς Μασσαλίαν, μετὰ ταῦτα δὲ μαθόντες, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην καὶ πέμπουσι πρὸς αὐτόν τινὰς τῶν ἐπισήμων τε καὶ γνωρίμων αὐτοῦ, ἵνα παρακαλέσωσιν αὐτόν, μεταναστεύσας ἐκεῖσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φλαγγιανοῦ Φροντιστηρίου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εὖ εἰδότες ὅτι αὐτὸς μόνος ἦτο κατάλληλος πρὸς ἀληθῆ μὀρφωσιν τέκνων. Ὁ Βαρθολομαῖος ὅμως, ἂν καὶ διετέλει σχεδὸν ἀργός, συναισθανόμενος ὅμως τὸ μέγεθος τοῦ προτεινομένου ἔργου, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀρνεῖται, μετὰ ταῦτα δὲ ἰδὼν τὸ ἄκαμπτον τῶν ἀποστειλάντων, ἐπικαλεῖται καὶ πάλιν τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν τοῦ Παντοδυνάμου καὶ μετοδυσθυμίας διότι ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην τῆς τῶν ἀθῶων τέκνων μορφώσεως παρακολουθεῖ τοῖς ἀποσταλεῖσι. Πόσον δὲ καλῶς διεξήγαγε τὸ ἔργον τοῦτο, συντόμως εἰπεῖν, παραλείπων συνάμα τὴν ἀφήγησιν τῆς ἀνεκφράστου μοι αὐτοῦ ὑποδοχῆς ἐν Βενετία, αὐτὰ τὰ πράγματα παρέξομαι μάρτυρα. Καὶ πρῶτον μὲν, τὸ ὅτι πρῶτον αὐτοῦ ἔργον ἦν (μόλις ἐπὶ τῆς ἔδρας καθήσαντος) τὸ ἐνσπεῖραι καὶ ἐμπνεῦσαι εἰς τὰς ἀπλὰς τῶν ἐμπιστευθέντων καρδίας τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς τὰ καλὰ κλίσιν, μαρτυρεῖ τὸ ὑπ' αὐτοῦ συναρμολογηθὲν καὶ ἐκδοθὲν Προσευχητῆριον πρὸς χοῆσιν τῶν παιδῶν, ἐμπεριέχον πρὸς ταῖς διαφόροις εὐχαῖς τὰς δέκα ἐντολὰς τοῦ θείου νόμου, καὶ τινὰς διδασκαλίας «κανόνας τοῦ βίου» ἐπιγραφομένας, μικρόν, εὖωνον διὸ καὶ τοῖς πᾶσι κοινόν. Τὸ μικρόν μὲν τοῦτο ἀλλὰ μέγα τὴν χοῆσιν προσευχητῆριον οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἐπηνέθη καὶ ἐθαυμάσθη, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν χθὲς ἀκόμη ἐν τῇ τοῦ «Διαλόγου» ἐφημερίδι ἀνεγνώσαμεν τὴν νεωστὶ εὐρεθεῖσαν ἐπιστολὴν Ἰωάννου ἐκείνου τοῦ Καποδιστρια, τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἔπεμψε πρὸς τὸν σοφὸν Μουστοξίδην, ἵνα οὗτος προτρέψῃ τὸν Βαρθολομαῖον εἰς συγγραφὴν καὶ μεγαλυτέρου, εἰς χοῆσιν δηλαδὴ ἀνδρῶν, καὶ κατηχήσεως. Δεύτερον μὴ ὑπαρχούσης Γραμματικῆς πρὸς πάντας καταλλήλου, ἠναγκάσθη νὰ συντάξῃ καὶ τυπώσῃ κατ' ἐρωταπόκρισιν

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΡΟΥΖΟΣ

Εἰσαγωγὴν Γραμματικῆς ἀνάλογον ταῖς δυνάμεσι τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἢ κατ' ἄλλους αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ λαμβάνοντες καθ' ἑκάστην ἐπὶ τῆς παραδόσεως παρ' αὐτοῦ σημειώσεις κατ' ἐρωταπόκρισιν, ἐτύπωσαν αὐτὰς ἀκολουθῶς· ἡ δὲ πρόοδος τούτων ὑπηγόρευσε αὐτῷ τὴν σύνταξιν καὶ ἐκτύπωσιν τῆς δευτέρας Γραμματικῆς τελειότερας κατ' ἐρωταπόκρισιν ὡσαύτως, ἣτις καὶ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων παραδεκτὴ ἐγένετο. Προσέτι δὲ καὶ ἄλλην δύναται τις ἀπόδειξιν περὶ τῆς καλῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἔργου αὐτοῦ νὰ φέρῃ, τὴν τιμὴν καὶ τὸ σέβας, ἅτινα πρὸς αὐτὸν ἅπαντες οἱ Βενετοὶ καὶ αὐτοὶ μάλιστα οἱ Ἴταλοὶ (καθ' ὅσον καὶ Ἴταλόπαιδες ἐφοίτων παρ' αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι, τὴν Ἰταλικὴν καλῶς ἐπισταμένω). Καὶ τοῦτο πάλιν μαρτυροῦσι πολλὰ καὶ διάφορα, μάλιστα δὲ τὸ ἐξῆς, ὅπερ καὶ τὴν μετριότητα συνάμα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Βαρθολομαίου δεικνύει: Πολλάκις δῆλον ὅτι παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ μὴ εἰσακουσθέντες κατορθώουσι τοῦτο διὰ δόλου ὡς ἐξῆς: Ἡμέραν τινὰ προσκληθέντος ὑπὸ τινος τῶν πρώτων ὡς ἐπὶ ἄριστον, ἐνῶ ἐπὶ ἔδρας ἐκάθητο ἐν τῷ τούτου κήπῳ πίνων ἀμερίμνως καὶ διαλεγόμενος, ζωγράφος τις κρυφίως διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τούτου σχεδιάζει τὴν εἰκόνα αὐτοῦ οὐδόλως ἐννοήσαντος, μετὰ τινος δὲ ἡμέρας παρατηρεῖ αὐτὴν ὡς ἐκ θαύματος ἐν ταῖς πρωτίταις τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἀνηρητημένην, ὅπερ οὐκ ὀλίγον δυσηρέστησεν αὐτόν.

Ἄλλ' ἄρα ὁ Βαρθολομαῖος διὰ τῶν τοιούτων, καθ' ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ τυχόντος, Βαρθολομαῖος ἐγένετο; Οὐχὶ βεβαίως, ἀλλὰ διὰ ἄλλα πολὺ τούτων κράτιστα καὶ ὑπέρτερα, ὧν ἓν ἔστι καὶ τοῦτο, ὅπερ καὶ μόνον ἀρκεῖ πρὸς αἰωνίαν καὶ ἀγήρατον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μνήμην, τοῦ ἔστι ἡ ὑπ' αὐτοῦ διόρθωσις καὶ βελτίωσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἐκκαθάρσις αὐτῶν ἀπὸ πολλῶν παρεισφορησάντων οὐ μόνον τὸν ρυθμὸν ἀλλὰ καὶ τὰς ἐννοίας διαφθειρόντων, πρᾶγμα δυσχερέστατον μὲν, τολμηρότατον καὶ ὀλιγίστοις προσῆκον, κοινωφελέστατον ὅμως καὶ θεοφιλέστατον καὶ ἀνάγκη τοῖς τοῦτο ἐπιχειροῦσιν, ὅπως τοῦ ποθομένου τύχωσιν, οἷα καὶ ὀπόσα πλεονεκτήματα ἔχειν. Καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ταῦτα πάντα βλέπων, καὶ συλλογιζόμενος, μὴ ἀνεχόμενος ὅμως εἰσέτι τὴν τοιαύτην τῶν ἱερῶν βιβλίων διαφθοράν, οὔτε δειλιᾷ οὐδὲ τὰς παρὰ τῶν ἀντιπάλων γεννησομένας κατηγορίας φοβεῖται, οὐδὲ πόνου φεῖδεται, (ἀεὶ φίλεργος ὢν) ἀπέναντι τοῦ θεαρέστου τούτου ἔργου, ἀλλὰ πεπορθῶς εἰς τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν, ἄπτεται τοῦ ἔργου. Καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Βενετία διαμονῆς αὐτοῦ ἀρχάμενος ἀπὸ τῆς τοῦ Ὁρολογίου, ὁσάκις εὑρισκε καιρὸν ἀνα-

παύσεως ἀπὸ τῶν ἀκαμάτων καὶ ἀγρούπων μεριμνῶν καὶ ἀσχολιῶν τῆς διευθύνσεως, καθῆκον ἐθεώρησε νὰ ζητήσῃ κατὰ πρῶτον τὴν περὶ τούτου ἄδειαν καὶ συμβουλὴν τοῦ τότε Πατριάρχου τῆς Κων/πόλεως, τοῦ Παναγιωτάτου Κωνσταντίνου τοῦ Α'. Γράφει λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ζητῶν συνάμα τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ, ἂν πρόπη νὰ παραλείψῃ δύο τῶν τῆς μεταλήψεως εὐχῶν ἐκθέτων τὸν λόγον, δι' ὃν νομίζει αὐτὰς παραλείπτεας, ὡς περ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη διασωθεῖσα μέχρις ἡμῶν διαλαμβάνει. Ταύτας τὸν Βαρθολομαῖον πραγματοποιήσαντα, ἐκδόντα καὶ ἀποπέμπσαντα πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπανταχοῦ Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν τὸ κοινότατον τοῦτο καὶ χρησιμώτατον βιβλίον, τινές, ὡς ἦτο ἐπόμενον, εἴτε ἐκ τοῦ πρὸς αὐτὸν φθόνου των κινούμενοι, εἴτε ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ ἐπιπολαιότητος, μὴ ἐξετάζοντες, διατὶ οὕτως ἔπραξαν, καινοτόμον αὐτὸν κατηγορήσαν, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια βασιλεύει, διὸ καὶ χαιρεῖν αὐτοὺς ἐῴμεν. Οὐ μόνον δὲ τὰς ἐν αὐτῷ προσευχὰς ἐτακτοποίησε καὶ ἐβελτίωσεν, ὡς βλέπομεν, διαιρέσας αὐτὸ εἰς τρία μέρη, ἀλλὰ προσήρτησε συνάμα καὶ συνοπτικὴν εἰς ἕκαστον Ἅγιον βιογραφίαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν Χριστιανῶν, δι' οὓς οὐ μικροὺς ἐπαίνους καὶ παρὰ τῶν νουνεχῶν καὶ σοφῶν λαμβάνει. Μετὰ τοῦτο δὲ διώρθωσε καὶ ἐξέδωκε καὶ τὸ Πεντηκοστάριον, ἐν Βενετία ὢν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν βιβλίων ἀκολουθῶς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ρηθήσεται.

Διέμεινε δ' ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1834, ὅποτε διορισθεὶς εἰς τὴν ἐν Κερκύρῃ Ἀκαδημίαν καθηγητῆς τῶν ἱερῶν μαθημάτων καὶ θεολογικῶν καὶ νομίσας ὅτι ἐν Κερκύρῃ μᾶλλον ἢ Βενετία συντελέστερος φανήσεται τῇ τε Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς Ἑλλήσιν, ἐγκαταλείπει ταύτην ἐν μεγάλῃ ἀθυμίᾳ καὶ λύπῃ καὶ ἀπέρχεται εἰς Κέρκυραν. Πόσον δὲ καὶ ἐνταῦθα καλῶς καὶ φιλοπόνως διεξήγαγε τὸ ἔργον, πάλιν αὐτὰ τὰ πρᾶγματα βεβαιοῦσι, τουτέστι τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα πρὸς παράδοσιν, ἦτε Ἐρμηνευτικὴ καὶ Ἱερὰ Ἱστορία, ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἱερᾶς ταύτης Σχολῆς, εὑρισκόμενον Κανονικὸν δίκαιον, ἀριστούργημα, ὡς λέγουσιν, ὄντα, ἐξ ὧν τὰ δύο πρῶτα δὲν διεσώθησαν, μοὶ φαίνονται μέχρις ἡμῶν, συναποτεφρωθέντα σὺν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ συγγράμμασι, διότι, λέγουσιν ὅτι ἔγραψα πολλὰ καὶ περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων, Ἐκκλησιαστικῶν πρὸ πάντων, καὶ λόγους ἐπ' ἄμβωνος ρηθέντας ὑπὲρ τοὺς διακοσίους, ἐν τῇ Μονῇ Κουτλουμουσίου, ἐν ἣ ἔτῃ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ. Ἡ φιλοπονία του ὅμως δὲν περιορίσθη μόνον εἰς ταῦτα, ἀλλ' ὑποκλέπτων καιρὸν, διορθώσεις ἐπέφερεν εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας βιβλία. Οὕτω κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διώρθωσε καὶ ἐξέδωκε τὴν Παρακλητικὴν.

Ἐπίσης καὶ ἡ πολλαπλασιασθεῖσα πρὸς αὐτὸν τιμὴ καὶ ὑπόληψις ἔνταῦθα καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα κατάδηλος γίνεται ἐκ τῆς σχέσεως αὐτοῦ μετὰ τῶν τότε ἐπισημοτάτων Ἑλλήνων. Οὕτως ἀφ' ἑνὸς βλέπομεν στενὴν σχέσιν μετὰ τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ ἐνδόξου ἀνδρὸς τοῦ τότε Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος (ἄγνωστον ὅμως πότε ἤρξατο) Ἰωάννου τοῦ Καποδιστρίου, ἀφ' ἑτέρου μετὰ πολλῶν ἄλλων, ὧν τὰ ὀνόματα τίς ἢ χρεῖα νὰ ἀναφέρω, ἐκτὸς τοῦ σοφοῦ καὶ ἀειμνήστου Μουστοξίδου, ὅστις ὑπ' εὐνοίας πρὸς αὐτὸν φερόμενος, αὐθαιρέτως συλλέξας καὶ συντάξας τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Ἰμβρου, παρουσίασεν αὐτὸ εἰς τὸν Βαρθολομαῖον, ὅστις τὸ ἀνεπλήρωσε, προσθέσας τὴν περιγραφὴν τῆς τότε καταστάσεως αὐτῆς καὶ τέλος τὸ ἐξέδωκε μετὰ τοῦ γεωγραφικοῦ αὐτῆς χάρτου περὶ τὸ τέλος, ὅστις σώζεται μέχρις ἡμῶν.

Ἄλλ' ὅμως καὶ ἔνταῦθα δὲν διέμεινεν ἐπὶ πολὺ. Διότι ἡ προσφιλὴς αὐτῷ καὶ περιπόθητος Ἰμβρος, ἡ ἄλλοτε βαρβάρως καὶ ἀχαρίστως πρὸς αὐτὸν προσενεχθεῖσα, συναισθανθεῖσα πῶς τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ καὶ ἀξίαν γράφει πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦσα καὶ προτρέπουσα, ἵνα ὅσον τάχιον σπεύσῃ πρὸς αὐτήν. Καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ἀναγνοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν καὶ νομίσας ὅτι ἤδη ἔτυχε τοῦ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ποθουμένου, ἄνευ ἀναβολῆς ἐγκαταλείπει τοὺς Κερκυραίους ἐν λύπαις καὶ μερίμναις καὶ σπεύδει πρὸς τὰς ἠπλωμένας ἀγκάλας τῆς φιλιότητος τοῦ πατρίδος. Λέγουσι δὲ τινες ὅτι ὅτε ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Μουστοξίδης καὶ ἄλλοι συνώδευσαν τὸν Βαρθολομαῖον μεταβαίνοντα εἰς τὴν πατρίδα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἔπεισαν τὰς γεινιαζούσας νήσους νὰ χορηγῶσιν ἀνάλογόν τι χρηματικὸν ποσὸν πρὸς σύστασιν μεγαλοπρεποῦς κοινῆς τῶν νήσων Σχολῆς ἐν Ἰμβρῳ. Ἐν τῷ ὄντι τοῦτο εἶναι ἀληθὲς καὶ ἠξιώθη ἡ Ἰμβρος τοσαύτης τιμῆς, δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τοῦδε νὰ πληροφορηθῶμεν, ὅτι ὅμως νῆσοι τινὲς κατέθεσαν χρηματικὸν ποσόν, εἶναι ἀληθὲς καὶ βέβαιον. Τὸν δὲ Βαρθολομαῖον μετὰ τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ ἐπάνοδον καὶ τὴν θαυμασίαν ὑποδοχὴν ὁ τότε Ἀρχιερατεύων τῆς Ἰμβρου προχειρίζεται Ἀρχιμανδρίτην, Ἱεροκήρυκα καὶ γενικὸν Πνευματικὸν τῆς νήσου, μέχρις οὗ συλλεγῶσι τὰ χρήματα καὶ παρασκευασθῆ ἢ πρὸς ἀνέγερσιν Σχολῆς ὕλη. Ὅθεν βλέπομεν αὐτόν, ὅπερ ἐπόθει ἀόκνως, μεταβαίνοντα ἀπὸ κόμης εἰς κόμην κηρύττοντα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διδάσκοντα καὶ νοουθετοῦντα τὸν λαὸν ἀξίως νὰ λατρεύῃ τὸν Πλάστην καὶ οὐχὶ διότι εὐρέθη χριστιανός, ἕξομολογοῦντα καὶ ἀποτρέποντα τὸν λαὸν ἐκ τῆς πλάνης τῆς ἁμαρτίας, ἔργον οὐχὶ ἄλλο ἀγιώτερον καὶ θεαρεστότερον· διὸ τὴν γενικὴν εὐχαρίστησιν, τὴν τιμὴν καὶ τὸ σέβας ἀπάντων, συντόμως εἰπεῖν τὰ ἐνάρετα ἀποτελέσματα καὶ τὰς

λεπτομερείας θέλω παραλείπει, φοβούμενος μὴ διαβληθῶ καὶ κατηγορηθῶ· ὑπολείπονται δὲ εἰς τὸν καθένα ταῦτα νὰ συμπεράνη.

Ἐν ὅμως ἐν τούτοις παράδοξον καὶ λίαν μάλιστα θέλω νὰ εἶπω: Ἡ Σχολὴ καὶ αὐτίς, ὅτε καὶ παρὰ τῆς πατρίδος ἀντίστασιν τοσαύτην ὥσπερ πρότερον δὲν εὔρε καὶ τὰ μέσα ἀλλαχόσε προήρχοντο, δὲν ἰδρύεται ἂν καὶ οὐ μὴ μικρὸν προέβη κατὰ τὸ διετὲς διάστημα τῆς ἔνταῦθα διαμονῆς αὐτοῦ. Αἴτιον δὲ τὸδε: Ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία κατασπαραττομένη τότε ὑπὸ τῶν σφαλερῶν ἰδεῶν τοῦ Καίρου, τοῦ ἐκκλίναντος τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ πλανήσαντος πολλὰ τῶν προσφιλῶν καὶ ἀθῶων αὐτῆς τέκνων, ἀγωνιᾷ, στενάζει καὶ κράζει εἰς βοήθειαν τὰ πιστὰ αὐτῆς τέκνα. Ὅθεν ἀμέσως ἐπὶ τῇ λυπηρᾷ ταύτῃ φωνῇ ὁ καὶ τότε ἀξίως κατέχων τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀείμνηστος καὶ γεραρὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ΣΤ' σπεύδει πρὸς βοήθειαν καὶ παραμυθίαν αὐτῆς. Οὐδένα δὲ ἄλλον εὐρὼν τότε γενναῖον ὑπὲρ αὐτῆς ὑπέρομαχον καὶ ὑπερασπιστήν, εἰμὴ Βαρθολομαῖον τὸν Κουτλουμουσιανὸν τὸν Ἰμβριον, γράφει πρὸς αὐτὸν προτρέπων ἵνα σπεύσῃ ὅσον τάχιον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ὁ ἀοίδιμος προτιμότερον νομίσας νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῆς πασχούσης, παρὰ νὰ μείνῃ ἐν τῇ πατρίδι ἀποπερατῶν τὴν Σχολήν, ἄλλως δὲ οὐδέποτε ἐφαντάζετο ὅτι ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲν θὰ ἐγίνετο, ἄνευ δισταγμοῦ ἀποχαιρείσας τὴν πατρίδα καὶ ἐγκαταλείψας ἐπιστάτην ἐπὶ τῆς Σχολῆς, ἀφικνεῖται εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων τῷ 1839 ἔτει, καὶ παρευθὺς διατάσσεται διδάσκαλος τῆς ἐν Φαναρίῳ νεοκτισθείσης Σχολῆς σκοπούσης τὴν ἀσθελενῆ ἀνατροπὴν τῶν ἰδεῶν τοῦ ρηθέντος Καίρου. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τούτῳ ἔτει, καθ' ὃ ὁ Βαρθολομαῖος πρὸς τῇ διδασκαλίᾳ ἀνέλαβε καὶ ἄλλο πολὺ δυσχερέστερον καὶ λίαν ἐπίπονον ἔργον, τὴν διόρθωσιν τῶν Μηναιῶν, ἣτις ἔλαβε πέρας πολὺ μετὰ ταῦτα, ταῦτα ἐν Κωνσταντινουπόλει συνέβησαν. Πρώτιστον καὶ κυριώτατον ἡ πτώσις τοῦ μνημονευθέντος Πατριάρχου, τοῦ τοσοῦτον, ὡς λέγεται, εὐνοοῦντος τὸν ἀοίδιμον, ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἀνάβασις Ἀνθίμου τοῦ Ε', ἃμα δὲ ὁ τε θάνατος τοῦ Σχολάρχου τῆς ἡμετέρας Ἑλληνοεμπορικῆς (ἐν Χάλκῃ) Σχολῆς καὶ ἡ παῦσις μετὰ ἑν σχεδὸν ἔτος τῆς ἐν Φαναρίῳ Θεολογικῆς Σχολῆς, λίαν σπανίως Καίριστων εἰσέτι ὑπαρχόντων. Ὅθεν ὁ Πατριάρχης Ἀνθίμος ἀνατίθησι προσωρινῶς εἰς τὸν Βαρθολομαῖον τὴν χρεΐουσαν διεύθυνσιν τὴν 22 Ἰουνίου 1840.

Τὸ προσωρινῶς ὅμως τοῦτο ἐπιβληθὲν ἔργον διήρκεσεν δέκα σχεδὸν ἔτη καὶ τοῦτο βεβαίως τῇ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ ἀποδοτέον. Ἴνα δὲ μὴ μακρολογῶ διηγούμενος τὴν καλὴν αὐτοῦ διεύθυνσιν, τὴν τε ἔσω-

τερικὴν καὶ ἔξωτερικὴν, τουτέστι, τὴν μόρφωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν πολυαρίθμων μαθητῶν καὶ τὴν μεταρρῦθμισιν καὶ βελτίωσιν τῆς Σχολῆς, ἐπισκευασθείσης καὶ διὰ κήπων καὶ ἐλαιῶνων καλλωπισθείσης, ἣτις εἰς τοσοῦτον ὕψος ἤρθη, ὥστε κατέστη ἡ πρώτη καὶ ἀρίστη τῶν τότε σχολῶν καὶ τὴν ὑπόληψιν, ἣν αὐτὸς καὶ ἡ Σχολὴ δι' αὐτοῦ ἀπελάμβανε καὶ τὰ τοιαῦτα, πάντα ταῦτα θέλω παραλείπει, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ σὺ αὐτὸς καλῶς γνωρίζεις καὶ διακοινοῖς, ἄλλως δὲ πᾶς τις καὶ αὐτὸς εἰσέτι ὁ μικρὸς τὸν νοῦν δύναται νὰ συμπεράνη ἐκ τῶν προρηθέντων· τοῦτο δὲ μόνον θέλω ἀναφέρει, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπεραιώσε τὴν πρὸ πολλοῦ ἀρξαμένην εἰσόρθωσιν τῶν Μηναίων, δι' ἣν οὐκ ὀλίγας σημειώσεις παρέσχον αὐτῷ ἑμφότεροι οἱ Πατριάρχαι, ὁ τε Γρηγόριος καὶ ὁ Ἄνθιμος, καὶ ἐξέδωκαν αὐτά, συνέταξε δὲ προσέτι καὶ ἐτύπωσε μεγάλην καὶ μικρὰν περιγραφὴν τῆς Χάλκης καὶ ἰδίως τῆς ἡμετέρας Σχολῆς· προσέτι δὲ ἐξέδωκεν Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, τὴν Σύνοψιν καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ οὐκ ἐπαύσατο ἀναθεωρῶν τὰ πρότερον ἐκδοθέντα καὶ ἀνατυπῶν αὐτά.

Περὶ δὲ τὸ 1850 ἔνεκα τοῦ γήρατος δοὺς τὴν παραίτησίν του μετὰ μεγάλης δυσαρρεσκείας τῶν ἐν Χάλκῃ καὶ ἐν γένει ἀπάσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μάλιστα τῶν πλουσίων, καθ' ὅσον οἱ υἱοὶ αὐτῶν αὐτοῦ ἔνεκα ἐν ταύτῃ τῇ Σχολῇ ἐφοίτων, μετέβη εἰς Ἄγιον Ὅρος ὅπως ἡσυχάσῃ, ἀποχαιρετήσας μακρόθεν τὴν φιλιτάτην πατρίδα κλαύσας καὶ ἐλεεινολογήσας αὐτὴν μὴ δυνηθεῖς νὰ ἰδρῦσῃ ἐπ' αὐτῆς σχολὴν, διότι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ὑπερισχυσάσης τῆς ἀντιθέτου μερίδος καὶ τὰ χρήματα κατεστράφησαν καὶ τὸ οἰκοδομηθὲν κτίριον ἡμιτελὲς ἔμεινε.

Ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ τῶν πατέρων ἀναγκασθεῖς, δι' ἔλλειψιν διδασκάλου ἐδίδαξε, καίτοι ἐσχατόγηρος, ἐπὶ διετίαν ὅλην καὶ μετὰ τοῦτο διετέλει ἐν τῷ ἑαυτῷ κελίῳ ἀναθεωρῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία (ἔχων τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον καὶ ἀκμάζον τὴν δὲ σάρκα ἀσθενῆ) μέχρι τοῦ 1854 κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην, ὁπότε κατὰ μῆνα Ἰούνιον, νίψας τοὺς πόδας ἐν τοῖς διαυγεστάτοις ὕδασι παρακειμένου τινὸς ποταμοῦ καὶ ἀμέσως στὰς τῇ ὥρᾳ τοῦ ἐσπερινοῦ ἐν τῷ ναῷ, ἀσθενήσας βαρέως, ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ὅπως λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὸν ἀξίως τῶν πράξεών του λαμπρυνθέντα στέφανον, ἐγκαταλείψας οὕτω μνήμην αἰωνίαν καὶ ἀγήρω.

Τοσοῦτος ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀδυνάτου μου καλάμου σκιαγραφεῖς βίος τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἀειμνήστου τούτου ἀνδρός. Ἐπρεπεν, ἵνα περιπαθῶς εἴπω καὶ ματαίως ἀδυνάτων ἐπιθυμῶν, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῶν

σοφῶν χειρῶν τοῦ ὀξυγράφου τούτου διδασκάλου, διευθυντοῦ, θεολόγου καὶ ἱεροκήρυκος πάλαι ἀπωφανισμένος κάλαμος. αἴσθησιν καὶ φθόγγον ἀναλαβῶν νὰ καταγράψῃ τά γε πλεῖστα τῶν κατ' αὐτὸν ἐμμελῶς καὶ κατ' ἀξίαν, ὡς τῆς αὐτοῦ εὐγλωττίας καὶ σοφίας ἔμπλεος γενόμενος συνεργάτης καὶ μὴ ὁ ἐμοὶ ὁ κατὰ πάντα ἄπειρος καὶ ἀδύνατος, οὐχ' ἦττον ὅμως, καίτοι τοῦτο οὕτως ἔχει, δὲν ἀπεθαρύνθη, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλο τι δὲν κατώρθωσα, δείξας τὴν προθυμίαν μου, ἐξεπλήρωσα, μοὶ φαίνεται, καθῆκον ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον, ἀποδοὺς διὰ τούτου πολλοστημόριον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης μου, καθ' ὅσον ἂν αὐτὸς δὲν ὑπῆρχε καὶ δὲν ἔπραττεν ὅσα ὑπὲρ τῆς φιλιτάτης του πατρίδος ἐμόχθησεν, ἐγὼ μετὰ πολλῶν ἄλλων θὰ διετέλουν ἐν τῷ βυθῷ τῆς παντελοῦς ἀμαθείας, βαρβαρότητος καὶ ἀγροικίας, ἂν καὶ σχεδὸν πρὸ τῆς γεννήσεώς μου ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. Καὶ οὐ μόνον ἐγὼ τοῦτο ὀφείλω, ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ νόμος ὁ φυσικὸς τε καὶ ἠθικὸς περὶ τῶν εὐεργετῶν, πᾶς ὅστις μέλος τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς σφόδρα ἀγαπήσας πιστῶς καὶ γενναίως καὶ πολυζήλως ὀφείλησε καὶ πᾶς Ἕλληνα, καθ' ὅσον αὐτούς, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ ἱκανὸν συνετέλεσεν ὑπὲρ αὐτοῦ, διδάξας μελιρρήτως καὶ μορφώσας τούτων πολλοὺς καὶ παρασχὼν αὐτοῖς διὰ τῶν ἀκαμάτων ἐργασιῶν βιβλίον τακτοποιημένον καὶ διωρθωμένον πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθοεργιῶν· διὸ εἶπερ καὶ ἄλλω τι μάλιστα αὐτῷ πρόπει ὑπὸ πάντων ἡμῶν νὰ λέγηται· «Τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ ἐτάφη, τὴν δὲ σύνεσιν αὐτοῦ διηγησόμεθα οἱ πάντες καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐν εὐλογίαις ἔσται ἐν ἡμῖν.

*Ἱ. Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης,
Ἰούλιος 1871*

ΙΩΑΝΝΗΣ Χ' ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Ἰμβριος

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΤΗΣ

Δὲν εἶναι πολλὰ τὰ ὀνόματα σὰν αὐτά, ποὺ ἔχουν δικαίωμα στὸν ἀπόλυτο σεβασμὸ καὶ τὴ βαθυτέρα μας εὐγνωμοσύνη. Γέννημα μιᾶς ἀπ' τῆς μεγαλύτερης οἰκογένειας τῆς Ἰμβρου, μὲ πνευματικὰ ἐφόδια—γιατρὸς ἀπ' τοὺς καλύτερους—ἀρκετὰ νὰ διαπρέψη, νὰ διακριθῆ. Μὰ ἡ μεγάλη του καρδιά, πρόθυμη στὴ φωνὴ τῆς πατρίδος, νοιώθοντας ὅσο λίγοι τὸν πόνο της, τοῦ κλείνει καὶ μάτια κι' αὐτιά σὲ κάθε μικροφιλοδοξία. Καὶ μὲ τὴ συναίσθηση τῆς θυσίας, ποὺ ὑποβάλλεται, τρέχει στὸ νησί του, γιὰ νὰ κλεισθῆ στὸ στενὸ του περιβάλλον, καὶ δὲν σκέπτεται παρὰ πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ χύσῃ ἀποτελεσματικώτερα μπάλαμο στῆς πληγῆς—καὶ τί πολλές ποὺ βλέπει τὸ κοφτερό του μάτι!—στῆς πληγῆς ποὺ κλήθηκε γιατρός. Ἄπ' ἐδῶ ἀρχίζει ἡ ζωὴ του, ἡ θυσία του.

Δὲν ξέρω ἂν ἡ μορφὴ του—βαθειὰ φυλαγμένη στὴν καρδιά μου μὲ καντήλα μπρὸς τῆς τὸν ἄμετρό μου θαυμασμὸ—εἶναι φυλαχτὸ τῆς μνήμης μου ἢ τῆς φαντασίας μου παιδί. Ἄλλὰ κι' ἂν δὲν θυμοῦμαι καλὰ τὴ μορφὴ του, νοιώθω πολὺ καλὰ τὴν φλόγα τῆς ψυχῆς του. Γεμάτος ἔρωτα νεανικό, μὲ τὴν καρδιά του θάλασσα πλατειὰ ἀπὸ ἀγάπη καὶ λατρεία γιὰ τὴν πατρίδα, ποὺ ἀγάπησε πρὸ πολλὸ ἀπὸ κάθε τι στὸν κόσμος, μ' ἐμφάνισι ἀλλὰ καὶ ψυχὴ ἀριστοκρατικὴ, ἀποφασισμένος καὶ τὴ ζωὴ του νὰ δώσῃ γιὰ τὴν ἀνόρθωσι τοῦ τόπου, ὅπου πρωτοεῖδε τὸ φῶς, εὐγενὴς καὶ καταδεχτικός, τρέχει παντοῦ ἀκούραστος ὅπου κλάμα καὶ βογγητό, καὶ στὸ πιὸ ἀπόμακρο φτωχικὸ προφτάνει, ὅταν τὸν προσκαλῆ ὁ θανάσιμος ἐχθρὸς του, ἡ ἀρρώστεια καὶ ὁ θάνατος. Καὶ παντοῦ τὸ φωτεινὸ του χαμόγελο σκορπᾷ τὴν ὑγεία καὶ τὴ χαρὰ. Κι' ὅλα αὐτῇ χωρὶς καμμιά ἰδιοτέλεια, κανένα ὑπολογισμό, χωρὶς τὸν παραμικρό, ἔστω κι' ἐνδόμυχο, γογγυσμὸ γιὰ τὴ φτωχικὴ ἀμοιβή, ποὺ κι' αὐτὴ λείπει τῆς περισσότερες φορές. Γιὰ μοναδική—μὰ καὶ τί μεγάλη γι' αὐτόν!—ἀμοιβή του ἔχει τὴν εὐχαρίστησι τῆς καλωσύνης, τὴ συναίσθησι τοῦ ψυχικοῦ του πλούτου, ποὺ σπαταλᾷ χωρὶς φειδώ, ἔχει τὴν εὐγνωμοσύνη ὅλου τοῦ νησιοῦ· κάθε πνοὴ καὶ ὕμνος, κάθε ψυχὴ

Ο ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ
ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΤΗΣ

καὶ θρόνος γιὰ τὸν γιατρό. Ἡ μεγάλη καρδιά του τοῦ δίνει φτερὰ γιὰ νὰ τρέχη παντοῦ, νὰ προφθάνη παντοῦ, ὅπου ἀνάγκη, πιστὸς καὶ πρόθυμος στρατιώτης τῆς πατρίδος.

Τὴν ὑπηρεσία της, τὴν ἀνόρθωσί της, τὴν εὐτυχία της ἔχει τάξει σκοπὸ στὴ ζωὴ του. Μὰ πολὺ ἐνωρὶς κατάλαβε πὼς δὲν ἀρκοῦσε γι' αὐτὸ ὁ Ἰπποκράτης. Καὶ πλάι στὸν Ἀσκληπιό, σὲ βάθος ὑψηλότερο στήνει τὴ Δήμητρα, γιὰ νὰ προσφέρει καὶ στοὺς δυὸ τὸ ὀλοκαύτωμα ποὺ ἐτοιμάζει. Μὲ τὴ διαίσθησι, ποὺ μόνον μεγάλη καὶ πραγματικὴ ἀγάπη γνωρίζει, κατάλαβε πὼς γιὰ τὴν Ἰμβρο δὲν ὑπῆρχε ἄλλη σωτηρία ἀπ' τὴν ἐπιστροφή στὴ μάνα-γῆ. Τὸ «*le salut par la terre*» γίνεται σύμβολό του, καὶ στοὺς ἀρρώστους περιλαμβάνει καὶ τὸν πράσινο ὄργανισμό· τὸν χείμαρρο τῆς ἀγάπης του διχάζει γιὰ νὰ ποτίσῃ καὶ τὸ φυτικὸ βασίλειο· αὐτὸ θὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργο τῆς ἐπιστήμης του, θὰ γίνῃ ἡ ἀκλόνητη βάσι τῆς υἱείας.

Ἐργάζεται μ' ὅλες του τὶς δυνάμεις γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸ μέλλον τοῦ νησιοῦ, ὅσο πιὸ εὐτυχισμένο γίνεται. Τὸ κήρυγμά του γιὰ τὴ συστηματικὴ καλλιέργεια τοῦ δένδρου, ποὺ τραβᾷ ἰδιαίτερα τὴν προσοχὴ του, γίνεται φλογερό· μὰ περισσότερο πειστικὸ εἶναι τὸ παράδειγμά του. Ὄρες ὀλόκληρες θυσιάζει γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ μὲ τὸ τσαπὶ τὴν ἀγαπημένη του πατρίδα. Μόλις τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερο τὰ βαρεῖα καθήκοντα τοῦ γιατροῦ, τρέχει στὸ περιβόλι του γιὰ νὰ ποτίσῃ, νὰ σκαλίσῃ καὶ βοτανίσῃ τὰ φυτῶρια, ποὺ ἐτοιμάζει γιὰ τὸν πλουτισμὸ τοῦ τόπου μὲ τὰ εὐγενέστερα δέντρα, τὰ ὠραιότερα καὶ εὐωδέστερα λουλούδια. Τὰ κυπαρίσσια, οἱ κέδροι, οἱ ἀκακίες, τὰ πλατάνια, εἶναι δέντρα ποὺ γνώρισε ἡ Ἰμβρος ποτισμένα μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ γιατροῦ. Καὶ ποικιλίες εὐρωπαϊκῆς γιὰ ὅλα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, φέρουν γιὰ τίτλο τους τιμητικὸ τὸ γλυκὸ ὄνομα τοῦ Σοφοκλῆ. Ποιὰ γωνιά τῆς Ἰμβρου δὲν ἔχει νοιώσει νὰ περνᾷ ἀπὸ πάνω της στοργικὸ τὸ χέρι του γιὰ νὰ κλαδέψῃ, νὰ φελιάσῃ; Τρέχει παντοῦ ἀκούραστος, γιατρὸς τοῦ πόνου μέγας, μὰ μεγαλύτερος γιατρὸς τῆς φτώχειας, πῶχει πηγὴ τὴν ἀγνοια καὶ τὴν τεμπελιά. Εἶναι οἱ ἐχθροί, ποὺ πολεμᾷ μὲ μεγαλύτερο πείσμα ἀπ' ὅσο τὰ διάφορα μικρόβια· ξέρει πὼς τὶς περισσότερες φορὲς ἐκείνες τρέφουν τὰ τελευταῖα.

Τρέχει παντοῦ, ὡς που κατάκοπος δὲν ἀντέχει πιά. Πέφτει· μὰ τί πέσιμο! ἔνδοξο, τιμημένο· πέφτει πάνω στὸν ἀγῶνα, πάνω στὴν πιὸ γόνιμη δοῶσι του. Ἡ υἱεία του κλονίζεται ἀνεπανόρθωτα. Μὲ βῆμα σταθερὸ πλησιάζει πρὸς τὸν τάφο, χωρὶς καθόλου νὰ μειωθῇ τὸ ἐνδιαφέρον του, ἡ ἀγάπη του στὴν πατρίδα του καὶ τοὺς κατοίκους της.

Ἦταν ἀπ' τὲς τελευταῖες του μέρες ὅταν ἔμαθε πὼς κάποιος πέθαινε στὴ γειτονιά· ἡ καρδιά του, σκληρὴ στὴν ἀρρώστεια του, δὲν βαστᾷ, ραίξει στὸν πόνο τοῦ ἄλλου. Μὲ μιὰ προσπάθεια ὑπέρογη πηγαίνει γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ἐτοιμοθάνατο. Ὁ χάρος ὅμως εἶναι ἀποφασισμένος νὰ λείψῃ κάποιος ἀπ' τὴ γειτονιά· ἐκδικητὴς γιὰ τὸ θῦμα, ποὺ τοῦ ἄρπαξε ἀπ' τὰ νύχια του, ὀρμᾷ σ' αὐτὸν ἀλύπητα γιὰ νὰ τὸν πάρῃ στὰ μαῦρα του φτερά.

Κοντεύουν εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τότε. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ Ἰμβρος ἔχανε τὸν μεγαλύτερό της εὐεργέτη καὶ τὸ προσφιλέστερό της παιδί. Κι' ἄλλοι τὴν ἀγάπησαν κι' ἔδωσαν τὸν ἰδρωτὰ τους γιὰ νὰ ποτισθοῦν τὰ χώματά της· ὁ μακαρίτης Σοφοκλῆς τὰ πότισε μὲ τὸ αἷμα του. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη δὲν ξέρω ἂν ἦταν συννεφιασμένος ὁ οὐρανὸς τῆς Ἰμβρου· μὰ ἔτσι θᾶναι· δὲν μπορεῖ ν' ἄγινε ἄλλοιῶς. Χιλιάδες μάτια δάκρυσαν στὸ ἄκουσμα τοῦ θανάτου του. Δὲν ἔχαναν μονάχα τὸν θαυματουργὸ γιατρό τους, τὸν σοφὸ σύμβουλό τους, τὸν πονετικὸ προστάτη τους, ἔχαναν καὶ τὸν πιὸ ἐνθουσιώδη σηματοφόρο τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναγεννήσεως, ἔχαναν τὸν μόνον ἄνθρωπο, ποὺ ἔνοιωσε τῆς ἀνάγκης τοῦ τόπου, καὶ ἐργάστηκε τόσο πολὺ γιὰ τὴν εὐτυχία του.

Πολλοὶ θρήνησαν τὸ χαμὸ του, πολλοὶ καὶ σήμερα συνοδεύουν τὴ μνήμη του μὲ λόγια εὐγνωμοσύνης, μὲ λόγια ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ. Ἄλλὰ κανεὶς δὲν σκέφθηκε ποιοὺ θᾶταν τὸ καλύτερο μνημόσυνο. Κοντεύουν εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τότε, μὰ κανεὶς δὲν βρέθηκε νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο, ποὺ μᾶς ἔδειξε, νὰ συνεχίσῃ τὸ μέγα καὶ πατριωτικὸ του ἔργο. Ἐνα τέτοιο μνημόσυνο θὰ τὸ δεχόταν μὲ ἀγαλλίασι ἡ ψυχὴ του, θὰ αἰσθανόταν τὴν ἱκανοποίησι ὅτι δὲν ἔμεινε στεῖρα ἡ θυσία του.

Κι' αὐτὸ τὸ μνημόσυνο σοῦ τὸ στέρησε τόσα χρόνια ἡ Ἰμβρος, ἀείμνηστε Σοφοκλῆ. Ἡ Ἰμβρος, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ νοιώσῃ τὴ μεγάλη ψυχὴ σου, μ' ὄλο της τὸ νόημα, σ' ὄλο της τὸ βάθος. Δὲν θὰ τὸ λησμονήσῃ ὅμως τὸ καθῆκον της αὐτὸ ἡ Ἰμβρος, ποὺ συγκινεῖται βαθειὰ ἀπ' τὴν αὐτοθυσία σου καὶ θαυμάζει μ' ὅλη της τὴ δύναμι τὴν ἀφοσίωσι, ποὺ τῆς ἔδειξες. Ἡ Ἰμβρος, ποὺ βλέπει μὲ τὰ μάτια σου καὶ ζῆ μὲ τὴν καρδιά σου.

Χάλκη 6. XII. 36.

Λ. Θ. Λ.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ

Οὗτος κατήγετο ἐξ Ἀγίων Θεοδώρων τῆς νήσου Ἴμβρου, γεννηθεὶς τῷ 1835 ἔτει, ὠνομάζετο δὲ εἰς τὴν κοσμικὴν γλῶσσαν Παναγιώτης Ἰωάννου. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν μετέβη εἰς τὴν μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἐγένετο μαθητευόμενος τοῦ ἐκεῖ σιδηροργοῦ. Εἶτα, ἐκτιμηθεῖσων τῶν ἱκανοτήτων του καὶ τῶν ἀρετῶν του, προσελήφθη ὡς δόκιμος ὑποτακτικὸς παρὰ τοῦ τότε παρεπιδημοῦντος ἐν τῇ ρηθείᾳ μονῇ μητροπολίτου πρώην Βάρνης, ὅστις ὅμως ἐλθὼν εἰς προστριβὰς μετὰ τῶν προϋσταμένων του τῆς μονῆς ταύτης, ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῆς ἐν ἔτει 1855 καὶ ἐκοινοβίασεν εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, συμπαραλαβὼν καὶ τὸν ὑποτακτικὸν του Παναγιώτην, εἰς τὸν ὁποῖον ἐδίδαξε τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ γράμματα. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ τῷ 1857 ἔτει, ὁ Παναγιώτης Ἰωάννου ἐκάθη μοναχός, μετονομασθεὶς Χρῦσανθος. Τῷ 1859 ἔτει, προεχειρίσθη εἰς ἱεροδιάκονον καὶ τῷ 1866 τοιοῦτω εἰς ἱερομόναχον. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ 1870 προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ προηγουμένου καὶ κατὰ τῷ 1891, κοινῇ ψήφῳ καὶ ὁμοφώνῳ πάντων τῶν ἀδελφῶν αἰτήσῃ, ἐγένετο ἀρχιμανδρίτης τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου. Τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει ἐτιμήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας διὰ σχετικοῦ παρασήμου. Τοιοῦτοτρόπως προῶρος ἀναδεχθεὶς εἰς τὰ ὑψίστα μοναχικὰ ἀξιώματα ὁ Χρῦσανθος κατέστη, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἡ σοβαρώτερα ἀναμφισβητήτως φυσιογνωμία ἣτις ἐνεφανίσθη εἰς τὸν ἀγιορειτικὸν ὄριζοντα. Πνεῦμα μὲ ἔμπνευσιν, πλήρης ζωῆς, προικισμένος μὲ πλεῖστα φυσικὰ καὶ ἐπίκτητα χαρίσματα, ἐδέσποσε τοῦ Ἀγίου Ὁρους ὡς ἡ ἐπιβλητικότερα προσωπικότης ἐν αὐτῷ. Ἡ μακρὰ γενειὰς του, ἡ αὐστηρὰ ὄφρυς του, τὸ ἀέτειον σπινθηροβόλον βλέμμα του, ἡ ὄλη βαρεῖα καὶ ἐπιβλητικὴ ἐμφάνισις του, ἐνέπνεον εἰς τὸν ὁμιλητὴν τὸ δέος καὶ τὸν σεβασμὸν, ὥστε ἐπωνομάσθη Ὁ σ μ ἂ ν π α σ σ ᾶ ς. Πλήν, ὅσον ὑπέροχος καὶ ἂν εἶναι ἡ μεγαλοφυΐα ἐνὸς ἀτόμου, ὑπάρχουσι περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας λόγῳ τῆς θέσεως τοῦ ὑποκειμένου του τὸ προτέρημα

καταντᾶ ἐλάττωμα. Καὶ ἐλάττωμα τοῦ ἀειμνήστου Χρῦσανθου ὑπῆρξεν ἡ αὐταρχικότης τοῦ χαρακτῆρος του καταλήξασα εἰς ἐγωπάθειαν, ἣτις τὸν κατέστησεν ἀπόλυτον μονάρχην τῆς μονῆς Βατοπεδίου καὶ δικτάτορα αὐτῆς, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν συνεβιβάζετο μὲ τὴν καλογερικὴν τάξιν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ μετριοφροσύνην καὶ ἰσότητα καὶ συναδελφικὴν ἐκτίμησιν. Ἐνεκα τούτου οἱ προϋστάμενοι τῆς μονῆς καὶ ἰδίᾳ οἱ τελειόφοιτοι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, συνασπισθέντες ἀφῆρσαν τὰς κλεῖς τοῦ Ἐπιτροπικοῦ ἀπὸ τὸν Χρῦσανθον, οὗτος δὲ μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑπομείνῃ τὴν κατάστασιν ταύτην, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς μονῆς καὶ μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου παρέμεινεν ἐν Πριγκιπονήσοις εἰς ἐκουσίαν ὑπεροχίαν μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος ἐν ἔτει 1902, νοσταλγῶν τὸν Ἄθωνα καὶ τὴν μετάνοιάν του, ὁ θάνατός του δὲ κατέλυπσεν ὀλόκληρον τὸν ἀγιορειτικὸν κόσμον, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοί του ἐσέβοντο καὶ ἐξετίμων τὸν ἀξιοπρεπῆ Χρῦσανθον, ὅστις πολλαχῶς ἐξυπηρέτησε τὴν τε μονὴν Βατοπεδίου καὶ ἐν γένει τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Θεσσαλονίκη 8 - XI - 1937.

N. E.

ΣΗΜ.—Τὰς σχετικὰς πληροφορίας ἠρῶσθην τῇ ἐπινεύσει τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀρχιγραμματέως ταύτης κ. Ἀνανία ἱεροδιακόνου, ἐκ τοῦ Μοναχολογίου αὐτῆς, παρὰ τοῦ ἱατροῦ κ. Ἀθανασίου Λαυριώτου μοναχοῦ, ὅστις εἶναι ἡ ἐπιβλητικωτέρα σύγχρονος φυσιογνωμία τοῦ Ἀγίου Ὁρους, παρὰ τοῦ ἱατροῦ κ. Ἀνδρέα Παπακωνσταντίνου, διατελέσαντος θεράποντος καὶ φίλου τοῦ ἀειμνήστου Χρῦσανθου καὶ παρ' ἄλλων μοναχῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἅπαντας ὀφείλονται θερμόταται εὐχαριστίαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

Τὸ γοργὸ φτερούγισμα τοῦ χρόνου, ἦρθε γιὰ νὰ προσθέσῃ ἓνα περίπου χρόνο στὸ βιβλίο τῆς αἰωνιότητος, ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ βλέφαρά του ἓνα καμάρι τῆς Ἰμβρου. Ἐνα καρποφόρο δένδρο, ποὺ θυσιάζει ὅλους του τοὺς καρποὺς στὸν ἱερὸ βωμὸ τῆς πατρίδας του, ἀναγκάζεται νὰ ὑποκύψῃ μπρὸς στὸ μεγάλο νόμο τοῦ Θεοῦ.

Τὸ καμάρι λοιπὸν αὐτὸ τῆς Ἰμβρου, τὸ καρποφόρο αὐτὸ δένδρο, ποὺ τὸν κάθε καρπὸ του τὸν ἔρριχνε μὲ χαρὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς πατρίδας του, ἀρκεῖ νὰ τὴν ἔβλεπε νὰ ἐξυψώνεται καὶ νὰ δοξάζεται, ἦταν ὁ Κώστας Ἡλιάδης. Ἐνα ἀπ' τὰ καλύτερα παιδιὰ τῆς Ἰμβρου, ποὺ ὡς ὄρο τῆς ζωῆς του καὶ τῆς ἐργασίας του εἶχε θέσει τὴ δόξα καὶ τὸν ἔπαινο τῆς μικρῆς του πατρίδας. Ἡ κάθε πρᾶξις του, ἡ κάθε ἐνέργειά του, εἶχαν πάντα τὸν ἴδιο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ. Γι' αὐτὸν ζοῦσε, γι' αὐτὸν κοπίαζε, γι' αὐτὸν ἀνεχόταν τὴν πικρὴ ζωὴ τῆς ξενητείας, ποὺ τόσο βαθιὰ τὴν αἰσθάνεται, κάθε καρδιὰ ξενητεμένου φιλόπατρι.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ἡλιάδης γεννήθηκε στοὺς Ἁγίους Θεόδωρους τῆς Ἰμβρου, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1856. Ὁ πατέρας του Ἡλίας καὶ ἡ μητέρα του Αἰκατερίνη, ἦσαν ἀπ' τὶς καλύτερες οἰκογένειες τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Κι' οἱ δύο τους ἀπετέλεσαν ἓνα πολὺ ἁρμονικὸ καὶ τιμημένο ζευγάρι. Ὅταν δὲ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1856 γεννήθηκε ὁ Κωνσταντῖνος, πατέρας καὶ μάννα, ἀφοσιωθήκανε ὁλόψυχα στὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ τους, λὲς καὶ θέλανε νὰ μεταγγίσουν στὸ παιδί τους τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα ποὺ τοὺς ἀπένειμαν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ. Μὲ τὸν σκοπὸ λοιπὸν αὐτὸν, ὅταν μεγάλωσε τὸν ἔστειλαν στὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ μάθῃ τὰ πρῶτα του γράμματα. Ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ σοβαρότητα τοῦ μικροῦ Κωνσταντίνου ἔκαμαν τοὺς γονεῖς του νὰ χαροῦν πάρα πολὺ γιὰ τὸ παιδί τους καὶ νὰ βλέπουν μὲ χαρὰ τὸ λαμπρὸ του μέλλον. Ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τοῦ δημοτικοῦ σχολεῖου ἔμειναν ἐνθουσιασμένοι γιὰ τὴν ἐπιμέλειά του καθὼς καὶ τὴ διαγωγή του, τόσο, ὥστε νὰ συμβουλεύσουν τὸν πατέρα του νὰ τὸν στείλῃ καὶ σὲ ἀνώτερες σπουδές. Καὶ πράγματι, ὅταν τελείωσε τὸ δημοτικὸ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

σχολεῖο, τὸν ἔστειλαν στὴν κεντρικὴ σχολὴ τῆς Ἰμβρου, ποὺ ἦταν τότε στὴν ἀκμὴ τῆς. Ἡ ἐπιμέλειά του καὶ πάλι καθὼς καὶ ἡ καλὴ του συμπεριφορὰ, ἀπέναντι τῶν διδασκάλων τοῦ ἡμιγυμνασίου καὶ τῶν συμμαθητῶν του, ἦσαν σὰν τόσα δείγματα ποὺ ἔδειχναν τὸ λαμπρὸ μέλλον του. Γι' αὐτό, ὅταν ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια τελείωσε τὸ ἡμιγυμνάσιο καὶ ἔφυγε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὶς σπουδές του, τ' ὄνομά του ἀναμειγμένο μὲ ἐπαίνους, ἔβγαινε ἀπ' τὸ στόμα τῶν διδασκάλων, γιὰ νὰ ξαναβγῆ καὶ πάλι μὲ περισσότερους ἐπαίνους ἀπ' τὸ στόμα τῶν συμμαθητῶν του.

Γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο ποὺ ἔμπαινε πιά στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία, μὲ ὅλα τ' ἀπαραίτητα προσόντα ἐνὸς νέου ποὺ ὡς στόχο του ἔχει τὴν ἐξυψωσι ἐνὸς ποθητοῦ του πράγματος, ἡ σπουδὴ δὲν ἦταν μιὰ ἀπλὴ ἐπιθυμία νὰ μάθῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ πολλὰ πράγματα. Γι' αὐτὸν ἡ σπουδὴ καὶ ἡ μάθησι εἶχαν καὶ κάποιον ἱερώτερο σκοπὸ. Κάποιο σκοπὸ ποὺ ἀπὸ μικρὸς τὸν ἔβαλε στὸ νοῦ του, καὶ τώρα τοῦ ἔγινε πειὰ μιὰ ἀγαθὴ ἐριννὺς ποὺ τὸν κυνηγοῦσε παντοῦ. Νὰ ἐξυψώσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ τὴ μικρὴ, ἀλλὰ πάντα λατρευτὴ Ἰμβρο. Κοπίασε λοιπὸν, ἐργάσθηκε, ξαγρύπνησε γιὰ νὰ τὸ πετύχῃ. Ἀλλὰ πόση κακία κι' ἀδιαφορία γύρω μας! Ὅταν τελείωσε τὶς γυμνασιακὰς σπουδὰς καὶ θέλησε νὰ ἐργασθῆ ὡς διδάσκαλος, διάφοροι λόγοι ἀνώτεροι κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἰσχυρὴ του θέλησι, τὸν ἀναγκάσανε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ πατρίδα του.

Φεύγοντας ἀπὸ τὴν Ἰμβρο, μὲ τὴν παροιμία «κάθε μπόδιο σὲ καλὸ» στὸ νοῦ του, ἐπανῆλθε στὰς Ἀθήνας μὲ σκοπὸ πιά νὰ συνεχίσῃ τὶς σπουδές του. Λὲς κι' ἠθέλε νὰ ξεχάσῃ τὸν πόνο του στὴ μελέτη. Ἀλλὰ ἡ ἀρχικὴ του ἐπιθυμία ἦταν ἐπιθυμία πάντα, καὶ κανένα μέσο δὲν μπόρεσε νὰ τὴ μεταβάλλῃ. Τώρα μάλιστα σκεπτόταν πὼς μὲ τὴν ἀνώτερη μόρφωσι ποὺ θ' ἄπερνε, θὰ μπορούσε νὰ ἐργασθῆ καλύτερα κι' ἀποτελεσματικώτερα. Μ' αὐτὰ λοιπὸν τὰ ὄνειρα γράφτηκε στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο, ὅπου ἐπὶ τέσσερα χρόνια παρακολούθησε τὴ φιλολογία. Ἀφοῦ πέρασαν τὰ τέσσερα χρόνια καὶ πῆγε πρῶτα στὴν Πόλη, ὅπου ἐργάσθηκε ὡς καθηγητὴς τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ σχολῆς τῆς Παναγίας καὶ ὕστερα βγῆκε στὸ πεδίο τῆς ζωῆς γιὰ ν' ἀγωνισθῆ, ἐπιστήμων πιά, πῆγε στὴν Καισάρεια καὶ ἐκεῖ διορίστηκε καθηγητὴς στὴ Ροδοκανάκειο Σχολή, ἀφοῦ ὀριστικὰ πιά ἔχασε τὶς ἐλπίδες του γιὰ τὴν Ἰμβρο. Θάλεγε κανεὶς πὼς ἐπροτίμησε μιὰ τόσο μακρυνὴ ἐταρχία νὰ ἐργασθῆ, ἐπειδὴ νόμιζε πὼς ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὴν πατρίδα του θὰ συντελοῦσε εἰς τὸ νὰ λησμονήσῃ τὸν ψυχικὸ πόνο ποὺ αἰσθανόταν γιὰ τὴν ἀποτυχία του στὸ ζήτημα τοῦ διορισμοῦ του ὡς δημοδιδασκάλου

τῆς Ἰμβρου. Βοισκόταν στὴν Καισάρεια, ὁ νοῦς του ὅμως, πάντα πετοῦσε στὸ νησάκι ἐκεῖνο, ποὺ τὶς ἀκρογιαλιές του τὶς στεφανώνει κάτασπρος φωτοστέφανος καμωμένος ἀπ' τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ποὺ τὶς κορφές τῶν βουνῶν του τὶς κάνει πρὸ θεαματικὴς τὸ ἀγέρωχο πέταμα τῶν ἀητῶν, ποὺ τὶς βουνοπλαγιές του τὶς γλυκοτραγουδοῦν βρουσοῦλες μὲ ὀλογάρογαρο νεράκι, ποὺ τοὺς κάμπους του τέλος τοὺς στολίζουν σὰν πυκνοφυτευμένος βασιλικὸς οἱ ἔληδες. Ἐκεῖ πετοῦσε ὁ νοῦς του. Αὐτὸ τὸ νησάκι λαχταροῦσε. Ἀλλοίμονό του ὅμως! Ἡ μοῖρα του τοῦ εἶχε γραμμένο νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ δῆ τὰ μέρη ποὺ τόσο πολὺ τ' ἀγάπησε ποὺ γι' αὐτὰ τόσο πολὺ ἐργάσθηκε καὶ ὑπέφερε. Γι' αὐτό, ὕστερα ἀπὸ ἐργασία μερικῶν χρόνων στὴν Καισάρεια, ἔφυγε γιὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἡ τιμιότητά του, οἱ καλοὶ του τρόποι, οἱ βαθιές του γνώσεις, ἦσαν σὰν τόσα συστατικὰ γράμματα ποὺ ἔφερε πάντοτε μαζί του. Ἔτσι λοιπὸν, μὲ τὶς ἀρετὲς ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω καὶ μὲ περισσότερες ἀκόμη, κατώρθωσε νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴ τοῦ διευθυντοῦ, καθὼς καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοιά των, ὥστε μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία νὰ τὸν διορίσουν καθηγητὴ στὴ Σχολή. Ἡ δρᾶσις του στὴν καθηγητικὴ ἔδρα ἦταν μεγάλη, γιὰ τὸ ζῆλος του νὰ μορφώσῃ ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς κάμῃ χρήσιμους στὴν κοινωνία, καὶ νὰ διαπλάττῃ χαρακτῆρες, τοῦ ἔδιδε ιδέες στὸ κεφάλι καὶ φτερὰ στὴ γλῶσσα. Ἀπὸ τὰ χέρια του πέρασαν μαθηταὶ ποὺ ἔγιναν ἀργότερα φυσιογνωμίες, χάρις στὴ δραστηριότητα καὶ τὴ φροντίδα ποὺ ἔδειχνε γιὰ κάθε μαθητὴ του.

Ὅταν ἀργότερα, γιὰ διαφόρους λόγους, ἔκλεισεν ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Σταυροῦ, προσελήφθηκε καθηγητὴς στὸ γυμνάσιο τῶν Ἱεροσολύμων τὸν «Ἅγιον Κωνσταντῖνον», ὅπου ὁ ζῆλος του νὰ διαπλάττῃ χαρακτῆρες δὲν τὸν ἐγκατέλειψε ποτέ.

Τὸν ζῆλο του αὐτὸν πρὸς τὴν ἐργασία καὶ τὴν πρόδο, βλέποντας ὁ Ρουμᾶνος πρόξενος, τόσο πολὺ τὸν ἐξετίμησε καὶ τὸν ἀγάπησε, ὥστε μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία ἐνήργησε καὶ τὸν ἔκαμε ὑποπρόξενον τοῦ Ρουμανικοῦ προξενείου. Ἀλλὰ τὸ ἔργο του δὲν ἔληγεν ἕως ἐδῶ. Ἡ θλιβερὴ κατάστασις στὴν ὁποίαν ἔφερε τὰ ἀγιοταφικὰ ἢ διχόνοια καὶ οἱ καθημερινὲς φιλονικίες, ἔπρεπε νὰ διορθωθῆ. Ἡ κατάστασις ἔπρεπε νὰ καλυτερεύσῃ, γιὰ τὴν εἰρῶνικα χαμόγελα τῶν ξένων δὲν ἦσαν καθόλου κολακευτικὰ γιὰ τοὺς δικούς μας. Ποιὸς ὅμως θὰ τολμοῦσε νὰ τὰ βάλῃ καὶ μὲ τὶς δυὸ μερίδες, νὰ κρατήσῃ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ, καὶ νὰ σώσῃ τὴν κατάστασι; Στὴ δύσκολη αὐτὴ περίστασι πα-

ρουσιάστηκε ὁ Ἡλιάδης σὰν ἀπὸ μηχανῆς θεός. Ἐχοντας κερδισμένη τὴν ἐκτίμησι καὶ τῶν δυὸ μερίδων, κατώρθωσε μὲ τὴν δραστηριότητα ποὺ τὸν χαρακτήριζε νὰ διορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ὁμόνοια, πρᾶγμα ποὺ ὠφέλησε πολὺ τὰ ἁγιοταφικά.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν πρόοδο, ἦταν πολὺ μεγάλη. Ἦθελε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς βλέπῃ νὰ μορφώνονται καὶ νὰ προοδεύουν. Συχνὰ ἔκαμε διαλέξεις γιὰ διάφορα προοδευτικὰ ζητήματα, στὸν Ἑλληνικὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο «Ἡ Εὐποιία» τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου ἦταν πρόεδρος ἐπὶ χρόνια.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ γεγονότα, ὅλες αὐτὲς οἱ φροντίδες καὶ οἱ περισπασμοί, ποὺ ἐπὶ τριάντα ὀλόκληρα χρόνια τὸν εἶχαν περιπλέξει, δὲν κατώρθωσαν νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάγῃ τὸν λωτό, κι' ἔτσι ν' ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸ νοῦ του τὴν ἀγαπημένη του πατρίδα, τὴν μικρὴ Ἰμβρο. Ὁ νοῦς του πάντα πετοῦσε πάνω ἀπὸ τὴν Ἰμβρο, σὰν φύλακας ἄγγελος. Λὲς κι' ἤθελε νὰ τὴν προφυλάττῃ ἀπὸ κάθε ἐσωτερικὸ ἢ ἐξωτερικὸ κίνδυνο. Στὸ βάθος τῆς μεγάλης του καρδιάς, στὸ πιὸ καλύτερο μέρος της, εἶχε στήσει τὸν θρόνο της ἡ Ἰμβρος, ἀπ' ὅπου καμμιά δύναμι δὲν μπόρεσε νὰ τὴν μετακινήσῃ. Στεκόταν ἐκεῖ καρφωμένη, σὰν ἕνας πελώριος βράχος, ποὺ αἱ ρίζες του εἶναι χωμένες βαθειά, μέσα στὰ ἔγκατα τοῦ βουνοῦ.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν πατρίδα ἦταν τὸ συναίσθημα ἐκεῖνο ποὺ κατώρθωσε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο συναίσθημα νὰ κατακυριεύσῃ τὴν καρδιά του. Μιλοῦσε πάντοτε μ' ἐνθουσιασμὸ γι' αὐτήν, γιατί τὴν ἀγαποῦσε πολὺ δυνατά. Τὴν ἀγάπη του δὲ πρὸς αὐτήν, τὴν αἰσθανόταν σὰν κάτι ὑλικὸ μέσα του, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ σπάσῃ τὸ γέρικο πιά στήθος του καὶ νὰ καταπλημμυρίσῃ τὸν κόσμον ὅλο. Τὸν κολοσσὸ τῆς ἀγάπης του τὸν φανέρωσε ὅτιν τὸ 1931, τοῦ ἔγραψεν ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος τῶν Ἁγίων Θεοδώρων κ. Γεώργιος Παπαθεοδώρου, νὰ ἐνισχύσῃ τὸ ἔργον τῆς κοινότητος, τὴν ἴδρουσι δηλ. δημοτικὸν σχολεῖον. Ὅλη ἡ ἀγάπη του τότε, ποὺ ἐπὶ τρία χρόνια κρατιόταν σὰν αἰχμάλωτη μεσ' στήν καρδιά του, ἀμέσως πετάχτηκε μ' ὅλη τὴν δύναμί της. Τὸ κουρασμένο ἀπ' τὰ χρόνια στήθος του, ἀνασηκώθηκε καὶ ξέσπασε σ' ἕνα ἀνακουφιστικὸ ἀναστεναγμό, ὅταν ἄκουσε τὴν πατρίδα του νὰ τοῦ ζητᾷ τὸ χέρι του γιὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ, νὰ βγῇ ἀπὸ μιὰ δύσκολη κατάστασι. Ἐπὶ τέλους! ἔφτασε ἡ μέρα ποὺ θὰ μπορούσε καὶ κεῖνος νὰ δείξῃ πῶς ὑπῆρχε κάποιος στὴ μακροσμένη ξενητεία, ποὺ ἂν καὶ δὲν εἶχε πολλὰ σχέσεις μὲ τοὺς συμπατριῶτες του, ὅμως δὲν ἔπαυσε νὰ τοὺς ἀγαπᾷ καὶ μαζὺ μ' αὐτοὺς καὶ τὴν πατρίδα.

Ἀμέσως μόλις ἄκουσε πῶς τοῦ ζητοῦσαν βοήθεια γιὰ νὰ κτίσουν σχολεῖο, ὅπου νὰ διαπλάσσονται αἱ μικρὲς καὶ ἀθῶες ψυχὲς τῶν παιδιῶν, ἀμέσως ἀνοιξε μαζὺ μὲ τὴν καρδιά του καὶ τὸ πορτοφόλι του, λὲς κι' ἤθελε νὰ πληρώσῃ ὅλους τοὺς φόρους ποὺ τόσα καὶ τόσα χρόνια χρεωστοῦσε. Μὲ χαρὰ ἔδωσε τὸ περισσότερο μέρος ἀπ' τὴν οἰκονομίας του, ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν μὲ τὸν ἰδρῶτα, τὸν κόπο καὶ τὴν στέρησι τόσων χρόνων. Δὲν ἀρκέστηκε ὅμως μέχρις αὐτοῦ. Τὸ φιλοπατριωτικὸ του χέρι ἔμεινε πειὰ ἀνοιχτὸ γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος του. Ὅτιδήποτε κι' ἂν τοῦ ζητοῦσε ἡ πατρίδα γινώριζε ἐκ τῶν προτέρων πῶς πάντοτε θὰ εἰσακουόταν. Σὰν ἕνα καλὸ παιδί ποὺ αἰσθάνεται τὸ χρέος ποὺ ἔχει ἀπέναντι τῶν γονιῶν του καὶ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ πληρώσῃ κάθε φόρο εὐγνωμοσύνης σ' αὐτούς, τὸ ἴδιο ἔκαμε κι' ὁ Ἡλιάδης.

Βοήθησε τὴν πατρίδα του, ὅσο λίγοι συμπατριῶτες. Τὸ σχολεῖο ποὺ ἰδρύθηκε, κυρίως μὲ τὴν βοήθειά του, εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς Ἰμβροῦ, γιὰ νὰ μὴ πῶ τὸ καλύτερο. Τὰ χρήματα ποὺ ἔστειλε γιὰ τὰ σχολεῖα, γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, γιὰ τὴν βρύση, καὶ γενικῶς γιὰ ὅλες τὴς ἀνάγκες τῆς Ἰμβροῦ, ἀντιπροσωπεύουν μιὰ ὀλόκληρη περιουσία. Κι' ὅλα αὐτὰ ἔγιναν, γιατί στὸ νοῦ του πάντα γύριζαν τὰ λόγια τοῦ Πλάτωνος «πατὸς τε καὶ μητρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων τιμιώτερον καὶ ἀγιώτερον ἐστὶν ἢ πατρίδα» (Κριτ. XII). Δυστυχῶς ὅμως, τὸ ἄξιο αὐτὸ παιδί τῆς Ἰμβροῦ, τὸ τιμημένο ἀνάστημά της, ποὺ σ' ὅλη του τὴν ζωὴ ἐργάστηκε καὶ κοπίασε γι' αὐτήν, τοῦ ἦταν γραμμένο νὰ μὴν ἀφίση τὸ σῶμα του στὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸ χειρότερο νὰ μὴν τὴ δῆ καθόλου. Τὰ βαρεῖα γηρατειὰ τοῦ πλάκωσαν τὸ κορμὶ καὶ τὸν κράτησαν μακριά, ἀπ' ὅ,τι ἀγάπησε πιὸ πολὺ. Ἡ θέλησί του ποὺ ἦταν τὸ καλύτερό του ὄπλο σ' ὅλη του τὴν ζωὴ, γιὰ τὴν μεγάλη του δρᾶσι, δὲν μπόρεσε νὰ τὸν βοηθήσῃ γιὰ νὰ ἔλθῃ στὴν πατρίδα του. Κι' ἔτσι, ὅταν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1936 κατάλαβε πῶς θάπαυε πια νὰ ὑπάρχῃ, πῶς θάκοβε κάθε δεσμὸ μὲ τὴν προσωρινὴ αὐτὴ ζωὴ, τὸ μόνον πρᾶγμα ποὺ ζήτησε, ἦταν νὰ γευθῇ μερικὰ πράγματα, ποὺ προερχόταν ἀπ' τὰ ἅγια χώματα τῆς πατρίδας του. Ἡ μόνη του ἐπιθυμία ἦταν νὰ δῆ κάτι ἀπ' τὸ μικρὸ καὶ λατρευτὸ του νησάκι. Νὰ ζήσει δηλαδή γιὰ λίγες ὥρες μέσα σὲ μιὰ ὄνειρεμένη εὐτυχία, ποὺ καμμιά φορὰ δὲν μπόρεσε νὰ τὴν ἀπολαύσῃ. Μ' αὐτὲς λοιπὸν τὴς ἐπιθυμίας, ποὺ δυστυχῶς δὲν μπόρεσαν νὰ ἐκπληρωθοῦν, ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του, στίς 14 Ἀπριλίου, τὴν Μεγάλῃ Τρίτῃ, τοῦ 1936.

Ἡ φύσις γιόρταζε τὴν εἴσοδό της στὸ καλοκαῖρι, κι' ἡ Ἰμβρος ἔκλαιγε τὸν χαμὸ ἐνὸς λατρευτοῦ της παιδιοῦ.

Εἶναι ἄξια νὰ κλάψῃ γι' αὐτὸν κάθε ψυχὴ Ἰμβριώτη, γιατί μετὸν θάνατόν του ἔπεσε κι' ἓνας ἀπ' τοὺς στύλους ποὺ βάσταζαν τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἰμβρου. Ἄν τὰ Ἱεροσόλυμα ἔχασαν ἓνα καθηγητὴ, τὸ προξενεῖο τῆς Ρουμανίας τὸν ὑποπρόξενό του, ὁ σύλλογος τὸν πρόεδρό του, οἱ φίλοι του τὸν φίλον των, τ' ἀνήψια του τὸν θεῖο των, ἡ Ἰμβρος ὅμως ἔχασε ἓνα στήριγμά της, ἔχασε ἐκεῖνον ποὺ τὴν πόνεσε καὶ τὴν ἀγάπησε μ' ὅλη τὴν δύναμι τῆς καρδιάς του καὶ τέλος ποὺ ἐργάστηκε γι' αὐτὴν ὅσο λίγοι. Ψυχὲς σὰν τοῦ Κωνσταντίνου Ἡλιάδη ἦσαν λίγες. Μπορεῖ νὰ ὑπῆρξαν Ἰμβριοὶ ποὺ ἀπόκτησαν πολλὰ πλούτη, ποὺ φημίστηκαν γιὰ τὸ ἐμπορικό τους πνεῦμα, ποὺ δοξάστηκαν γιὰ τὶς ὑψηλὲς θέσεις ποὺ κατεῖχαν, ὁ Κωνσταντῖνος Ἡλιάδης ὅμως δοξάστηκε γιὰ τὴν φιλομουσία καὶ φιλοπατρία του. Τὶς οἰκονομίες ποὺ εἶχε κάνει μετὴν ἐπίμονη ἐργασία ὅλης τῆς ζωῆς του τὶς ἐκληροδότησε στὸ σχολεῖο τῆς γενέτειράς του. Ἡ δόξα ποὺ ἔχει ὡς ἀφορμὴ τὴν φιλοπατρία, εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ κάθε ἄλλη δόξα καὶ τιμὴ. Εἶθε τὸ παράδειγμά του νὰ τὸ μιμηθοῦν καὶ ἄλλοι.

Χάλλη 18 Φεβρουαρίου 1937

ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΜΔΑΣ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Ἀγίῳ Θεοδώρῳ κατὰ τὸ ἔτος 1866. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἤκουσεν ἐν Ἰμβρῳ, ἐξηκολούθησε δὲ τὰς σπουδὰς του ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ Σμύρνης, πρὸς

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

τούτοις δὲ ἐφοίτησεν ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου, διακόψας τὴν ἐν αὐτῷ φοίτησιν λόγῳ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν. Μετὰ παραμονὴν ἐπί τινα χρόνον ἐν Ἀγίῳ Ὄρει παρὰ τῷ θείῳ του Χρυσάνθῳ Βατοπαιδινῷ, ἀπὸ τοῦ 1886, ὅτε τὸ πρῶτον ἐδίδαξεν ἐν Κεντρικῇ Σχολῇ Ἰμβρου, μέχρι τοῦ 1927, ὅτε ἀσθενήσας διέκοψε τὰς παραδόσεις του, ἐργάσθη ὡς διδάσκαλος καὶ διηύθυνεν πλεῖστα ἑλληνικὰ Σχολεῖα τοῦ Γένους. Ἐν τῷ Ἀρχιγενεῖῳ παρθεναγωγείῳ Ἐπιβατῶν, ἐν τῷ ἡμιγυμνασίῳ Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἐν τῷ

ἡμιγυμνασίῳ τοῦ Πύργου καὶ ἐν τῇ Σχολῇ Σωζουπόλεως, ἐν Χαλκιδόνι καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ Ἀμισοῦ ὡς καὶ ἐν τῇ Γαλλικῇ τῶν Frères τῆς αὐτῆς πόλεως, ἐν τῇ Σχολῇ Στροντζης καὶ ἐν τῷ ἡμιγυμνασίῳ Ἀλατσάτων καὶ ἐν τῷ τῆς Σπάρτης τῆς Πισιδίας, ἐν Ἀξαρίῳ, ἐν Θήροις, ἐν Ὀδεμησίῳ, ἐν ὄρεινῃ Ἐφέσῳ καὶ ἐν Κριτζαλίῳ Νυμφαίου, μετὰ δὲ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν εἰς

τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἐν Μολύβῳ Λέσβου καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ προσέφερε τὰς ἀφανεῖς ἀλλὰ μεγάλας καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας του. Ἐγαλούχησε χιλιάδας ἑλληνοπαίδων ἐν τῇ χριστιανικῇ ἀρετῇ καὶ τῇ ἀληθῇ ἐθνικῇ ἀγωγῇ, ἀψηφῶν τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, τὰς περιπετείας καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ ὄντως σκληροῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀποβλέψας εἰς ἓν καὶ μόνον, τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος πρὸς τὴν κοινωνίαν, τὴν πατρίδα καὶ τὸ Γένος καὶ ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ἐμπειστητευμένης αὐτῷ νεότητος μὲ ὑπέροχον ἀφοσίωσιν, αὐτοθυσίαν καὶ εὐσυνειδησίαν, μὲ θαυμαστὸν ἐνθουσιασμόν πρὸς τὰ ἰδανικὰ τῆς φυλῆς, μὲ ἀληθῆ ἔρωτα πρὸς τὴν χριστιανικὴν καὶ ἐθνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ἀποκομίσας μὲν πτωχείαν, ἀλλὰ καὶ ἀναδειχθεὶς τέλειος χριστιανός, ἀληθῆς πατριώτης, ἐνάρετος οἰκογενειάρχης, προσφιλὴς συνάδελφος, ἀλτροῦιστῆς καὶ φιλάγαθος, ἰδίᾳ καὶ πρὸ παντὸς ἄοκνος, ἀπέριττος καὶ θερμουργὸς διδάσκαλος.

Οἱ συνάδελφοί του Θεσσαλονίκης ἐκτιμήσαντες τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ τὸ κῦρος καὶ τὴν δραστηριότητά του, ἐτίμησαν τοῦτον διὰ τῆς ἐκλογῆς του ὡς προέδρου τοῦ αὐτόθι διδασκαλικοῦ συλλόγου.

Πλὴν τῶν πολλαπλῶν λόγων, οὓς ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐξαιρετικῶν γεγονότων συνέταξε καὶ ἀπήγγειλε, νουθετῶν καὶ θέλγων τοὺς ἀκροατὰς του, ἐδημοσίευσεν συγχρόνως καὶ ἀρκετὰς μελέτας καὶ ἄρθρα, ἐγκατεσπαρμένα εἰς διαφόρους ἑφημερίδας καὶ περιοδικά.

Ἀπεβίωσε μετὰ μακρὰν ἀσθένειαν, ἣν ἔπαθεν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ὑπηρεσίας του, ἐν ἔτει 1928 ἐν Θεσσαλονίκῃ.

N. E.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ

Αἱ περὶ Ἴμβρου μελέται καὶ ὀλίγαι δυστυχῶς εἶναι καὶ ἑλλιπεῖς. Αἱ περισσότεραι βραχεῖαι ἢ ἐκτενεῖς ἔρευναι περὶ τῆς νήσου ἔχουν γραφῆ ἀπὸ ξένους. Κυριώτερα ἀπὸ τὰ ἑλληνιστὶ γραφέντα περὶ αὐτῆς εἶναι ἡ γεωλογικὴ μελέτη τοῦ Γεωργαλά ὑπὸ τὸν τίτλον *Γεωλογικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς νήσου Ἴμβρου*, ἐν Ἀθήναις 1926, καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Α. Μουστοξίδου τοῦ Κερκυραίου καὶ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἴμβρίου συγγραφέν *Ἐπίτομον ἱστορικὸν περὶ τῆς νήσου Ἴμβρου*, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1845, τοῦ ὁποίου διασκευὴ ἐπανεξεδόθη ὑπὸ Γ. Δ. Εἰκοσιδυοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ 1904¹⁾.

Ἡ Ἴμβρος ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μὲ τὴν ἰδίαν ὡς καὶ σήμερον ὀνομασίαν. Ἡ ὀνομασία μάλιστα κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐδόθη ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ θεοῦ Ἐρμοῦ, Ἴμβρόκου καλουμένου. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει αὐτὴν εἰς τινὰ σημεῖα. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων γνωρίζομεν ὅτι ἡ Ἴμβρος κατωκεῖτο ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτην φυλὴν τῶν Πελασγῶν.

Τοῦ θέματός μου βεβαίως δὲν εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἐξέτασις, οὐχ' ἦτον ὅμως ἐξετάζοντες τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα τῶν νεωτέρων κατοίκων, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἔχουν ἐκπηγάσει ταῦτα ἀπὸ νόας καὶ καρδίας ἀπολύτως ἑλληνικάς. Τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἀλήθειαν ἐπιβεβαιοῦν προσέτι ἀψευδῶς τὰ λαογραφικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν ἡμεῖς, οἱ μακρὰν τῆς πατρίδος μας εὐρισκόμενοι Ἴμβριοι, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ διανοούμενοι. Μὲ πικρίαν σκέπτομαι τ' ἀνωτέρω. Ἡ πικρία μου αὕτη διττὴν ἔχει τὴν αἰτίαν. Ἀφ' ἐνὸς μὲν θλίβομαι διότι

1) Ὄταν ἔγραφον ταῦτα δὲν ἐγνώριζον τὴν μελέτην τοῦ κ. Ν. Ἀνδριώτου *Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς Ἴμβρου*, δημοσιευθεῖσαν ἐν «Ἀθηνᾶ», τόμ. 42 (1930), σελ. 146 — 187.

ὄλοι ὅσοι διὰ διαφόρους λόγους ἀπεμακρύνθησαν τῆς πατρίδος των, ὄχι μόνον λησμονοῦν τὰ ἄσματα ἐκεῖνα τὰ ὅποια κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἦδον εἰς τὴν γενέτειράν των, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενοι ὑποτιμητικὸν θεωροῦν νὰ ἀναφέρουν ταῦτα, δείγματα ὄντα «χωριατιᾶς καὶ βαρβαρότητος». Δὲν αἰσχύνονται ὅμως νὰ ἄδωσι καὶ νὰ ἀκροῶνται τῶν ἐλεινῶν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως (αἰσθητικῆς, μουσικῆς, περιεχομένου) «μοντέρνων τραγουδιῶν». Δὲν γνωρίζουν ὅτι τὰ ὑπ' αὐτῶν περιφρονούμενα ἐθαυμάσθησαν ἀπὸ ἐπιστήμονας περιωπῆς Ἑλλήνας καὶ ξένους.

Δὲν γνωρίζουν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Goethe ἐγοητεύθη ἐκ τῶν ἐλληνικῶν δημοδῶν ἀσμάτων τὴν ὠραιότητα, μεταφράσας μάλιστα πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν γερμανικὴν. Δὲν γνωρίζουν ὅτι τὰ πνευματικὰ ταῦτα προϊόντα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς ἴστανται παραπλεύρως πρὸς τὰ θαυμαστότερα ἐντεχνα ποιήματα, καὶ ὅτι πλεῖστοι φιλόλογοι ὑποστηρίζουν τὴν γνώμην καθ' ἣν τὰ δημοικὰ ἔπη δὲν εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ δημοικὰ τραγούδια τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης.

Καὶ ἡ δευτέρα αἰτία τὴν βᾶσιν τῆς ἔχει εἰς τὰ ἀνωτέρω συντόμως ἐκτεθέντα. Ὑποτιμῶντες τὴν ἀξίαν τοῦ λαογραφικοῦ θησαυροῦ δὲν ἐσκέφθημεν νὰ συγκεντρώσωμεν αὐτόν. Οὐδεὶς ἐπεχείρησε τοιοῦτόν τι. Οὕτω σήμερον τὸ μοναδικὸν ὑλικὸν τῆς Ἰμβρου, τὸ ὅποῖον χρησιμοποιοῦμεν πρὸς μελέτην, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀκούσωμεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῆς νήσου, εἶναι τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸν Η' καὶ Θ' τόμον τοῦ «Περιοδικοῦ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως». Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀρκεταὶ λέξεις, 21 ἄσματα καὶ τραγούδια καθὼς καὶ περιγραφὴ ἐθίμων τινῶν καὶ παραδόσεων. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὴν σύντομον ταύτην ἐργασίαν ὀλίγα ἀπὸ τὰ ἄσματα καὶ τὰ τραγούδια. Βεβαίως 21 ἄσματα δὲν εἶναι πλούσιον λαογραφικὸν ὑλικόν. Ἡ ἀνάγκη ὅμως μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς αὐτά, ἐφόσον δὲν ὑπάρχουν ἄλλα.

Πρὶν ὅμως ἢ προβῶ εἰς τὴν ἐπὶ μέρους ἐξέτασιν ἐκάστου τεμαχίου, δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ κάμω γενικὰς τινὰς παρατηρήσεις.

Τὸ λαογραφικὸν ὑλικὸν τὸ ὅποῖον συνήχθη εἰς τὸν Η' τόμον τοῦ εἰρημένου περιοδικοῦ δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς ἄριτον. Βεβαίως μόνον χάριτας πρέπει νὰ χρεωστῶμεν εἰς τὸν φιλόμουσον ἐκεῖνον Σύλλογον, ὁ ὅποιος τόσας ὑπηρεσίας προσέφερεν εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς φιλολογίας. Καὶ αἱ ἐλλείψεις αἱ ὑπάρχουσαι δὲν ἐπιβαρύνουν τὸν Σύλλογον ἐκεῖνον καὶ τὰ ἀπαρτίζοντα αὐτόν μέλη, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν ἐπιστημονικῶς ἀνεπαρκῆ κατάρτισιν εἰς τοὺς κλάδους τῆς λαογρα-

φίας καὶ τῆς γλωσσολογίας. Καὶ αὐτὴ ἡ κίνησις, πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς σπουδαῖον κατόρθωμα. Σπουδαῖον ὅμως διὰ τὴν ἐποχὴν του. Διότι σήμερον πλέον εἶναι ἀδύνατον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τοιοῦτου εἴδους ἐργασίαι. Ἡ γλωσσολογία καὶ ἡ λαογραφία ἔχουν προχωρήσει πολύ.

Ἄφ' ἑνὸς λοιπὸν ἡ ἐλλιπὴς ἐπιστημονικὴ κατάρτισις, ἀφ' ἑτέρου ὁ ὑπερβολικὸς ζῆλος πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν δημοτικῶν λέξεων καὶ φράσεων, ἀπεμάκρυνε τὰ ἄσματα τῆς ἀρχικῆς των μορφῆς. Εἰς τοιοῦτον μάλιστα σημεῖον ὠδηγήθησαν οἱ θερμοὶ καὶ ἀξιέπαινοι κατὰ τὰ ἄλλα λαογράφοι, ὥστε νὰ γράφωσι κ' αἰγίδια ἐκεῖ ὅπου σαφῶς πρέπει νὰ νοήσωμεν καὶ νὰ γράψωμεν: καὶ γίδια.

Οἱ καταγράψαντες τὰς παραδόσεις ἀπέδωσαν αὐτὰς διὰ τῆς γραφομένης τότε ὑπὸ τῶν λογίων γλώσσης, οὕτω δὲ χάνουν αἱ παραδόσεις τὴν γλωσσολογικὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν των ἀξίαν, διότι τῆς λαογραφίας γενικῶς σκοπὸς εἶναι ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς του λαοῦ καὶ ἡ γνῶσις τῆς αἰσθητικῆς ἀξίας τῶν ἐκδηλώσεών του τῶν πνευματικῶν κατὰ μείζονα λόγον, ἡ δὲ γνῶσις αὕτη δὲν δύναται νὰ εἶναι πλήρης, ὅταν τὰ πνευματικὰ προϊόντα τοῦ λαοῦ δὲν ἀποδίδονται πιστῶς εἰς τὴν διαλεκτικὴν γλωσσικὴν των μορφὴν.

Τὰ πρὸς ἐξέτασιν τεμάχια θὰ τὰ διακρίνω εἰς δύο τάξεις: 1) Εἰς ἐκεῖνα τῶν ὁποίων δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρω ὁμοιότητος σημαντικὰς πρὸς ἄλλων μερῶν δηλ. εἰς τὰ μὴ εὐρισκόμενα καὶ ἀλλαχοῦ πλὴν τῆς Ἰμβρου. Εἰς ταῦτα κατατάσσω τὰ κάτωθι:

1) Ὁ γυῖος τῆς χήρας. 2) Τὰ ἐννέα θηρία. 3) Ὁ Κωσταντῖνος ὁ μικρός. 4) Ὁ ψυχορραγῶν ναυτικός. 5) Ἡ χήρα καὶ τὸ ἀμπέλι τῆς. 6) Οἱ ἀχώριστοι ἀδελφοί. 7) Τὸ παράπονον τοῦ νεκροῦ. 8) Ὁ Γιώργης πληγωμένος.

2) Εἰς ἐκεῖνα τῶν ὁποίων παραλλαγαὶ μαρτυροῦνται καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ταῦτα δὲ εἶναι: 1) Ὁ υἱὸς τοῦ στρατιώτου. 2) Ὁ Λυσσάρης. 3) Ὁ Κωσταντῖνος καὶ ὁ Χάρος. 4) Ὁ Τάκης καὶ ἡ Μάρω.

Ὁ γυῖος τῆς χήρας

*Μιᾶς χήρας γυῖος μιᾶς καλογοριᾶς
ντύνεται, ἀρματόνεται γιὰ πόλεμον.
καὶ πόλεμον δὲν ἠῤῥηκε καὶ γύρισε,
ἔσκυψε εἰς τὸν Δούναβο νὰ πιῇ νερό
καὶ νιοὶ τὸν ἐπλακώσανε ὡς ἐκατό.
σαῖτζιὰ τὸν ἐδώκανε μέσ' εἰς τὸ φτερό,*

τᾶντερά του ἐχύσανε μέσ' εἰς τὸ στενό,
τὸ αἷμα του ἔπροσφύριξε ἀτὴ σκάλα του
κι' ὁ μαῦρος του τὸν βαρειοκλαίει,
τὸν κλαίει βαρειά.

Μαῦρε μ' γιὰ μὴ μὲ βαρειοκλαῖς, μὴν
κλαῖς βαρειά,

μόν ἔβαλε τὸ χεράκι σου στὴν τζέπη μου
καὶ πᾶρε τὴ χρυσὴ κλωνὴ τὴν ἀσπρομεταξένια
καὶ ράψε με συχνὰ πυκνὰ νὰ μὴ συχνοπονέσω
καὶ πᾶρε τὸ σπαθάκι μου τὸ δίστομο
καὶ πᾶρε τὸ τουφέκι μου τὸ ἔλλαμπρο
καὶ πάνε τα τὴ μάνα μου τὴν καλογριά.

Μὴ ἔπῃς της πὼς ἀπόθνεα καὶ κλαίει βαρειά,
μόν ἔπες της πὼς πανδρεύθηκα στὴν Ἀρμενιά.

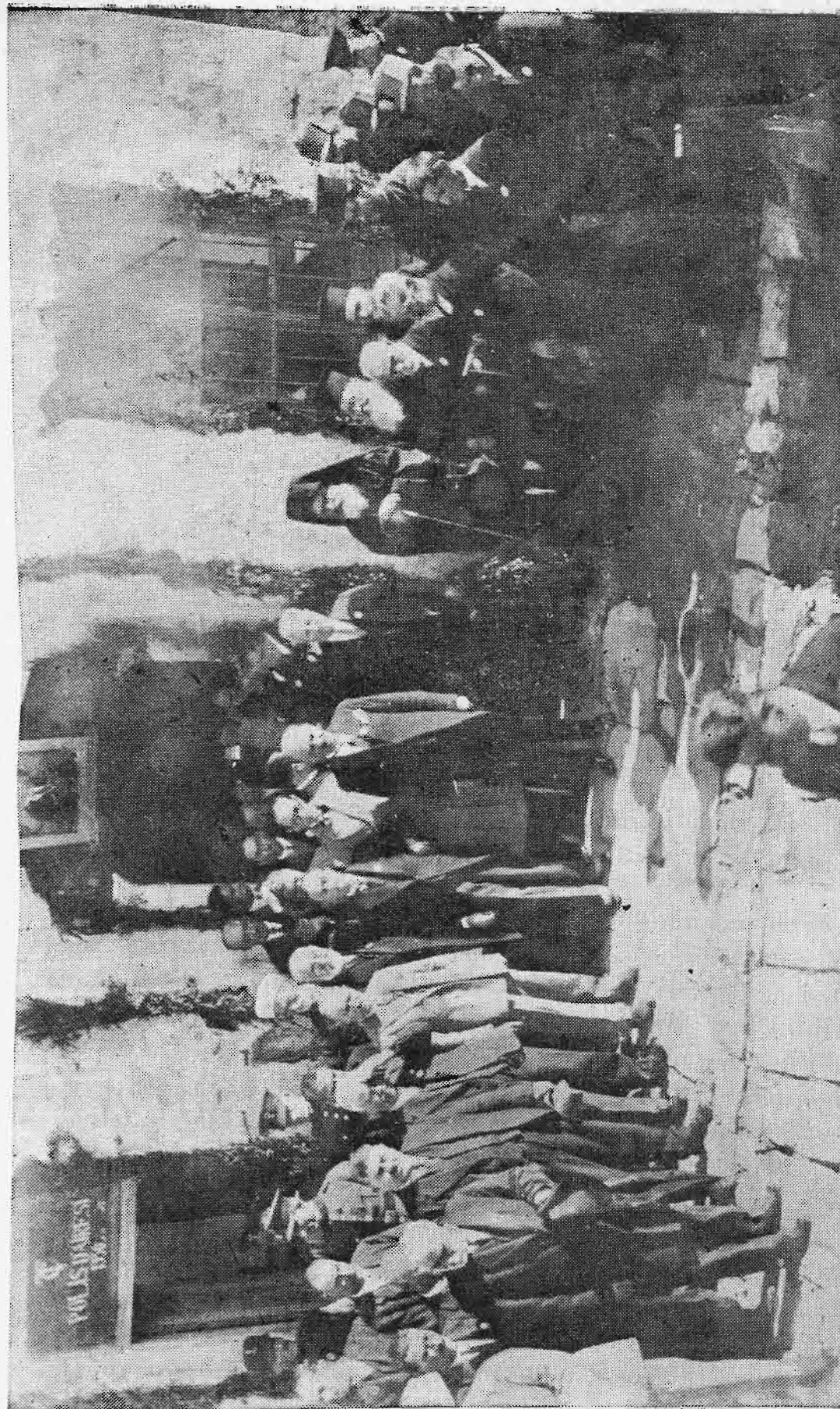
Πῆρα Ἀρμένισσας παιδί, καὶ μάγισσας κλωνάρι
κι' ὄντας μαγεύει τὰ πουλιὰ δὲν κελαῖδουῖν
κι' ὄντας μαγεύει τὸν καιρὸ δὲν φυσᾷ,
μ' ἐμάγεψε κι' ἐμὲ τὸ νιό, δὲν ἔρχομαι.

Εἰς τὸ ᾄσμα τοῦτο εἶναι ἔκδηλος ἀτεχνία τις. Ὁ ρυθμὸς του εἶναι ἀπεριποίητος, τὸ μέτρον του ἀκατάστατον. Οὕτω, ἐνῶ ὁ πρῶτος στίχος εἶναι ὀκτασύλλαβος, ἀκολουθοῦν ἑνδεκασύλλαβοι, δωδεκασύλλαβοι καὶ δεκαπεντασύλλαβοι.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος ὑπάρχει μία προσωποποίηση τοῦ θανάτου, τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς (μάγισσας κλωνάρι, Ἀρμένισσας παιδί). Αὕτη ἡ προσωποποίηση εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸ ᾄσμα τῆς Μάννας Φόνισσας τῆς συλλογῆς τοῦ Ν. Πολίτη (ᾄσμα 152 σελ. 225), ἀλλὰ ὡς προσωποποίησης τῆς ξενητεῖας ἢ μᾶλλον τῆς μαγείας τῆς ξενητεῖας. Ἐκεῖ καὶ ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ μέτρον εἶναι ἄριστα.

Παρ' ὅλα ταῦτα τὸ ᾄσμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τελείως ἀτεχνον. Διότι ἔχει τὴν μουσικὴν του, τὴν ὁποῖαν εὐτυχῶς ἐφρόντισαν νὰ μᾶς παραδώσουν οἱ συνεργάται τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως διὰ βυζαντινῶν φθόγγων. Προσέχοντες οἱ ἄδοντες τοῦτο μᾶλλον εἰς τὴν μουσικὴν καὶ ἄδοντες αὐτὸ μᾶλλον ἢ ἀπαγγέλλοντες, δὲν ἐπρόσεξαν εἰς τὸ μέτρον του.

Μὴ γνωρίζων τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ διὰ τὴν τοιαύτην τεχνικὴν τοῦ ποιήματος. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἶναι

Τελειὴ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας τῆ 28 Ὀκτωβρίου 1930. Εἰς τὸ μέσον ὁ διοικητὴς Ἰμβρου Σελβὲρ βέης καὶ ὁ μητροπολίτης Ἰακωβὸς.

δυνατὸν νὰ παρατηρήσῃ πᾶς τις εἶναι ἡ φράσις τὸν κλαίει βαρεία, ἡ ὁποία κατὰ πᾶσαν πιθανότητα χρησιμεύει ὡς ἐπῳδός.

Τὰ ἐννέα θηρία

Ἦ Γιάννης καὶ ὁ Κωσταντῆς κάθονται στὴν ταβέρνα
κι' ὁ βασιλὲς τοὺς μῆνυσε γλήγορα γιὰ νὰ ἴπῃνε.
—Ἐχτὲς προχτὲς ἐκεῖ ἴμασαν, καὶ πάλι τί μᾶς θέλει;
Στοὺς μαύρους των ἀνέβηκαν ἴστοῦ βασιλὲ παραίνοιν.
—Καὶ τί μᾶς θέλεις βασιλὲ μ' καὶ τί μᾶς θὲς ἀφέντη;
—Γλέπετε τοῦτο τὸ βουνὸ τὸ ἴδῳθε τ'ἀπεκεῖθε;
ἴπῳχει ἀντάρρα στὴν κορφή καὶ μιὰ καρυὰ στὴ μέση;
ἐννιὰ θηριὰ ἐβγήκανε καὶ τρωῶνε τοὺς διαβάτες,
νὰ πᾶ νὰ τὰ σκοτώσητε λουφὲ νὰ σᾶς χαρίσω.
Κι' ὁ Γιάννης μαυροθάλασπος καὶ μέσ' τὴν μέση μπαίνει
κι' ὁ Κωσταντῆς ἴφοβήθηκε κ' εἰς τὴν καρυὰ ἴνεβαίνει.
ἴΟκτὼ θηριὰ τὰ ἴφαγε κ' ἴνα τὸν ἀντεστάθη.
—Κατέβα κάτω, Κωσταντῆ, καὶ νὰ μὲ φάγη θέλει.
—Φοβοῦμαι, Γιάννη, σκιάζομαι, φοβοῦμαι ἴπὸ τ' ἴσένα,
ὁκτὼ θηριὰ καὶ τᾴφαγες, νὰ μὴ μὲ φᾶς κ' ἴμένα.
—Κατέβα κάτω, Κωσταντῆ, καὶ νὰ μὲ φάγη θέλει.
—Φοβοῦμαι, Γιάννη, σκιάζομαι, φοβοῦμαι ἴπὸ τ' ἴσένα,
ὁκτὼ θηριὰ καὶ τᾴφαγες, νὰ μὴ μὲ φᾶς κ' ἴμένα.

Εἶναι καὶ αὐτὸ οὐχὶ ἐκ τῶν καλύτερων τῆς συλλογῆς. Πάντως ὑπερέχει τοῦ προηγουμένου καταφανῶς. Ὑπόθεσιν ἔχει πεπλασμένην. Δύο ἀδελφοὶ προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ διατάζονται ὑπ' αὐτοῦ νὰ ἀπαλλάξωσι τὸν τόπον ἀπὸ τὰ ἐννέα θηρία. Ἐκεῖ ἀποδεικνύεται ὁ μὲν εἰς ἀνδρείος ὁ δὲ ἄλλος δειλός. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ δυνατώτερον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ τονίσῃ ὁ ἄγνωστος συνθέτης τοῦ ποιήματος. Καὶ τὸ ἐπιτυγχάνει διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἐρωταποκρίσεως τρις. Οὕτω ἡ προσοχή μας κρατεῖται εἰς τοῦτο τὸ σημείον ἀναγκαστικῶς, διὰ νὰ ἀκούσωμεν τελευταίως τὸν πράγματι κλασικὸν διὰ τὴν λιτότητα, διαύγειαν καὶ δύναμιν στίχον.

«Ὁ δημοτικὸς στίχος ἔχει γιὰ τὴν ψυχὴ μας τὸ αὐστηρὸ μεγαλεῖο», λέγει ὁ καθηγητῆς κ. Ἀποστολάκης εἰς τὸ κριτικώτατον πρᾶγματι βιβλίον του «Τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Μέρος Α'. Οἱ Συλλογές». Θὰ εὔρωμεν εὐκαιρίαν ν' ἀνατρέξωμεν καὶ πάλιν εἰς τὰ φῶτα τούτου, διότι εἶναι καὶ τὰ μόνον ἐπιστημονικῶς φωτίζοντα.

Ὁ Κωσταντῆς ὁ μικρός

Ἦ Κωσταντῆς ὁ μικρός, ὁ μικροπανδρεμμένος
τὸ Μάη ἀμπέλι φύτευε, τὸ Μάη γυναικα πῆρε,
τὸ Μάη τὸν ἴρωθε μῆνυμα, νὰ πάγη ἴστο σεφέρι.
—Μάννα μου, τὴν καλοῦδα μου καλὰ νὰ τὴν φυλάγης.
Μῆλο νὰ τρώγῃ τὸ παρονό, ρόδι τὸ μεσημέρι
στοῦ ἴλιου τὸ βασίλεμα νὰ τρώγῃ περιστέρι.
ἴΑκόμη δὲν ἐξήβγηκε κάθεν δυὸ μίλλια ἀλάορα
κ' εἰς τὴ σκαρὴ τὴν ἴβαλε, κ' ἀνδρῖκια τὴν ξουρίζη.
Τὴ δίνει πέντε πρόβαρα καὶ δέκα πέντε γίδια,
τὴ δίνει καὶ μισὸ ψωμί, καὶ δεκοχτὼ κρομμύδια,
τριγία σκυλιὰ λαγωνικὰ κ' ἀργυρομανικᾶτα.
—ἴΑν δὲν τὰ πᾶς στὰ ἴκατό, καὶ ἴαν δὲ τὰ πᾶς στὰ χίλια
καὶ τὰ σκυλιὰ λαγωνικὰ νὰ ἴπᾶς στὰ ἴβδομηντα,
ἴστον κάμπο νὰ μὴ κατηβῆς νερὸ καὶ τὰ ποτίσης.
ἴΑν ἴθελεν ἴ μοῖρα της καὶ ἴ καλὴ της τύχη,
τὰ ἴπῃγε κ' εἰς τὰ ἴκατό, τὰ ἴπῃγε κ' εἰς τὰ χίλια
καὶ τὰ σκυλιὰ λαγωνικὰ τὰ ἴπῃγε ἴστα βδομηντα.
Στὸν κάμπο τὰ κατέβασε νερὸ νὰ τὰ ποτίση.
Κι' ὁ Κωσταντῆς ἴρχεται ἀπὸ βαρὸν ταξειδι.
—Φύλακ', ἀνάουρε νερὸ νὰ πιοῦν τὰ διρασμένα,
νὰ πιῶ κ' ἴγῳ κ' ὁ μαῦρος μου καὶ τὰ λαγωνικὰ μου.
Σαράντα στάμνες ἴσουρε καὶ δὲν ἀναντρανίζει,
τὰ δάκρυα τὴν ἴπαίρονουρε καὶ στειρεμμὸ δὲν ἴχουν.
—Φύλακα, τὸ σταμνὶ εἴν' βαρὸ, γιὰ τὸ νερὸ λυπᾶσαι;
Καὶ κείνη ἀποκριθῆκε μὲ τὸ καῦμέν' ἀχεῖλι.
—Μῆτε ἴ στάμνα μου βαρεία, μήδε νερὸ λυποῦμαι,
μόν' ἴανδρα ἴχω σεφερλῆ, λείπει δώδεκα χρόνια.
—Ποιανοῦ ἴνι τὰ πρόβαρα, ποιανοῦ ἴνι τὰ γίδια,
ποιανοῦ ἴνι κ' ὁ πιστικὸς ποῦ στέκει καὶ τὰ φ'λάγει;
—Τοῦ Κωσταντῆ ἴν' τὰ πρόβαρα, τοῦ Κωσταντῆ ἴν' τὰ γίδια,
τοῦ Κωσταντῆ καὶ τὰ σκυλιὰ τ' ἀργυρομανικᾶτα,
τοῦ Κωσταντῆ κ' ὁ πιστικὸς ποῦ στέκει καὶ τὰ φ'λάγει.
Καὶ τότε τὴν ἴγνώρισε πῶς ἴνι ἴ καλὴ του.
Στὸν μαῦρο τὴν ἀνέβασε, ἴστο σπῖτι τὴν ἴκούβγει.
Τὴν μάννα του ἴρώτησε—Μάννα ποῦ ἴν' ἴ καλὴ μου;
—Στὴν γειτονιὰ ἴδιάβγηκε, τῶρα θέλει νὰ ἴρωτη.

- Μάννα ποῦ ἔν' ἢ καλούδα μου, ποῦ ἔνε οἱ ὀφθαλμοί μου ;
 —Κείνη γυιέ μου ἀπόθανε.— Δεῖξε μου τὸ μνημόρι ;
 —Κεῖνο γυιέ μου χοιτάριασε καὶ πλειὸ δὲν φανερώνει.

Τὸ ᾄσμα τοῦτο εἶναι τεχνικώτερον καὶ τῶν δύο προηγουμένων. Εἶναι ἔν ἐκ τῶν καλυτέρων γνωστῶν τῆς Ἰμβρου, καὶ ἴσως ἀπὸ τὰ καλύτερα δημοτικὰ τραγούδια. Ἔχει ὅλα τὰ δείγματα τῆς πραγματικῆς δημοτικῆς ποιήσεως. Εἶναι συντεθειμένον συμφώνως πρὸς τοὺς ἀπαραιμίλους νόμους τῆς λαϊκῆς μουσῆς. Τὰ μετρικὰ σφάλματα ἐλλείπουν παντελῶς, ἢ δὲ χασμωδία εἶναι περιορισμένη εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου στίχου τὸ ποίημα πάλλεται ἀπὸ μίαν ζωντανὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς ἐχθρότητος μεταξὺ νύμφης καὶ πενθερᾶς. Εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια ὡς γνωστὸν τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον εἶναι ἢ συμπλήρωσις τοῦ πρώτου, ἢ ἐπεξηγήσις, ἢ ἀντίθεσις. Εἰς τὸ ἀνωτέρω ᾄσμα οὐδὲ ἅπαξ παραβαίνεται ὁ ὡς ἄνω κανὼν. Ἀκόμη εἰς ἕκαστον δημῶδες ποιητικὸν δημιούργημα ἢ ἔννοια ἢ ὁποία πρόκειται νὰ δηλωθῇ δὲν ἐκφέρεται ἀποτόμως, ἀλλὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰσαγόμεθα εἰς τὴν καθαρὰν ἐκφρασιν διὰ λέξεων δυνατωτέρων εἰς τὴν ἐκφρασιν. *Μῆλο νὰ τρώγῃ τὸ παρὸν, ρόδι τὸ μεσημέρι, στοῦ ἡλίου τὸ βασίλειμα νὰ τρώγῃ περιστέρι.*

Οὕτω ἢ λέξις *μῆλο* εἶναι πλέον ἀσθενῆς ἢ ἢ λέξις *ρόδι*, ἢ ὁποία πάλιν εἶναι ἀσθενεστέρα τῆς τρίτης, δηλαδὴ *περιστέρι*.

Ἄς προχωρήσωμεν ὅμως εἰς ἄλλο καὶ ἄς προσπαθῆσωμεν νὰ εὑρωμεν τὴν τεχνικὴν τούτων, εὐρίσκοντες εἰς ἕκαστον μέρος αὐτῆς, ἵνα ἔκ τῶν τεμαχίων προέλθῃ τὸ ὅλον, ὡς ὀργανικὸν τι σύνολον.

Ἄψυχορραγῶν ναυτικὸς

Ἄλλοι ἔστιν νιὸ π' ἀρρώστησε στοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη.
 Μάννα δὲν ἔχει νὰ τὸν κλαίῃ, κόρη νὰ τὸν λυπᾶται,
 μὴδ' ἀδερφή, μὴδ' ἀδερφό, γὰρ νὰ τὸν λεημονᾶται.
 Τὸν κλαίει ἢ νύχτα κι' ἢ αὐγὴ, τ' ἄστρο καὶ τὸ φεγγάρι
 κι' οἱ ναῦτες τὸν φωνάζουνε—Σήκου νὰ κομμανιάρῃς.
 —Ἐγὼ σᾶς λέγω δὲν μπορῶ, καὶ σεῖς μοῦ λέτε σήκου.
 Σηκῶτε με νὰ σηκωθῶ, καὶ βάλτε με νὰ κάτσω
 καὶ δῶστε με τὴ χάριτα μου γὰρ νὰ τὴν ἐδιαβάσω.
 Γλέπετε τοῦτο τὸ νηοὶ τὸ δῶθε τ' ἀποκεῖθε ;
 ἐκεῖ θὰ πᾶ ἔνα ἀράξωμε ἔς ἔνα ἄγαθὸν λιμνιῶνα.

Πήγανε καὶ ἀράξανε ἔς ἔνα ἄγαθὸν λιμνιῶνα.
 —Ἄντιστε γέροι, γὰρ νερὸ καὶ σεῖς παιδιὰ γὰρ ξύλα
 καὶ σεῖς μικρὰ μουτσόπουλα ἀνοίξετε τὸ μνημα.

Παρακαλῶ ἀδέρφια μου καὶ προσκυνῶ σας κιόλα
 μὴδε μακρὸ, μὴδε φαρδύ, μὴδὲ πολλὰ μεγάλο,
 κι' ἀπ' τὴ δεξιὰ μου τὴ μεριὰ ν' ἀφήστε παναθύρι,
 νᾶρχωνται τᾶγρια πουλιά, νὰ λιανοχωρατεύω:

Πουλί μ' ἂν πᾶς σιὸν τόπο μου, κι' ἂν βρῆς καὶ τοὺς δικούς μου,
 μὴν πῆς τους πὼς ἀπόθανε κι' ἀνάψουν τὰ κεριά μου,
 μὸν πές τους πὼς πανδρεύθηκα ἔστα μακρὸν ἔστα ξένα,
 πῆρα τὴν πλάκα πενθερά, τὴν μαύρη γῆ γυναῖκα.

Ὁ ψυχορραγῶν ναυτικὸς εἶναι τραγοῦδι, τοῦ ὁποίου οἱ τόνοι ἔχουν ἕνα βασικόν, τὸν τοῦ προσεχοῦς θανάτου.

Ἀπὸ τῆς πρώτης λέξεως ἄλλοι ἀρχίζει τὸ πνεῦμα μας νὰ προδιατίθεται πρὸς κατανόησιν τοῦ ὅλου. Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, καθὼς διέσωσεν ὁ αἰμίνηστος Ν. Πολίτης, ἦδετο ᾄσμα τι ἔχον ὁμοιότητά τινα μετὰ τοῦ ἀνωτέρω, πλὴν φαινομενικῶς διαφόρου. Εἰς τὸ ᾄσμα αὐτὸ δὲν ἐμφανίζεται ναυτικὸς ἀλλὰ κλέφτης, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀποθάνῃ δίδει ὁδηγίαν, ὡς καὶ ὁ παρὼν ναυτικὸς, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου του. Ἐκεῖ φαίνεται περισσοτέρα ἀγάπη διὰ τὴν ζωὴν, χωρὶς ὁ κλέφτης νὰ ἐνθυμῆται οὐδόλως συγγενεῖς.

Ἐνῶ εἰς τὸ τραγοῦδι τῆς Ἰμβρου ἐνθυμεῖται ὁ ἦρωας καὶ τοὺς δικούς του καὶ δίδει συμβουλὰς εἰς τὸ πουλί τί νὰ εἴτῃ, διὰ νὰ μὴν τοὺς λυπήσῃ ὑπερμέτρως. Παρατηροῦμεν ἐπίσης καὶ μίαν ἄλλην τεχνικὴν λιτότητα. Εἰς ἕνα στίχον ἐκδηλοῖ διατί θέλει τὴν τοιαύτην κατασκευὴν τοῦ τάφου. Εἰς τὸ δεύτερον μάλιστα ἡμιστίχιον μετ' ἐν σύνθετον ῥῆμα *λιανοχωρατεύω* ἀποδίδει θαυμάσια τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν τῷ νῶ. Ἀξιομνημόνευτος εἰς τὸ ᾄσμα αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ στίχος *μὴδε φαρδύ, μὴδὲ πλατύ, μὴδὲ πολλὰ μεγάλο*, εἰς τὸν ὁποῖον παρατηροῦμεν τὴν περιφρημον διπλὴν τομὴν μετὰ τὸ *φαρδύ* καὶ μετὰ τὸ *πλατύ*, ἢ ὁποία προσδίδει εἰς τὸν στίχον τελείαν ἄρθρωσιν, καὶ καθιστᾷ αὐτὸν νευρώδη καὶ πλαστικόν. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἕνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς δημώδους ποιήσεως.

Ἡ χήρα καὶ τὸ ἀμπέλι τῆς

Ἐνας ἀητὸς κατέβηκε σὲ ριζιμιὸ λιθάρι
 καὶ βάστα κ' εἰς τὰ νύχια του ἀνθρώπινο κεφάλι

καὶ τὸ κεφάλι ἔγραφε, πολὺ βαρεῖα ἔγραφε.

Ποῦτιανε ποῦτος τοῦ χωριοῦ πὸν ὤριζε τὴν χώρα,
ρίχνει τὶς πλούσιοι ἑκατὸ καὶ τὶς φτωχοὶ διακόσια,
καὶ μιὰ χήρα, καλὴ χήρα τὴ ρίχνει πεντακόσια.

Παίρνει τὰ ἄμπελα κλιάμμενα, ὅτι ἄμπέλι τῆς καὶ πάγει.
— Ἄμπέλι μου καλάμπελο, νὰ σὲ πωλήσω θέλω.

— Μάννα μου, γιὰ μὴ μὲ πουλῆς, μάννα μου δούλειπέ με
βάλε μου πλάταις γιὰ δουλειά, χέρια νὰ μὲ κλαδέψουν,
τροῖα κορίτσια πάρθενα νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
κάμε πατήρια δεκοχτώ, βουτζιά ἐξῆντα ἕξι
καὶ μὲ τὰ πανωτζάμπουρα θὰ ἔβγαλῆς τὸ χρέος σου.

Ἦστε καιρὸς καὶ ἔκαμε τροῖα τζαμπιά τὰμπέλι.

Τὸνα τὸ τρώγει ὁ κόρακας, τὸ ἄλλο ὁ ἔβρογάτης
καὶ μὲ τὸ ἓνα μοναχὰ ἔβγαλε τὸ χρέος τῆς.

Τὸ τραγούδι τῆς χήρας καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ τῆς ἔχει καὶ ἠθικὸν τι συμπέρασμα δύναται νὰ εἴπη τις. Θέλει νὰ μᾶς δηλώσῃ ὅτι τὸ χωράφι ἢ τὸ ἄμπέλι καλλιεργούμενα ἀποδίδουν πολὺ περισσότερα παρ' ὅ,τι πωλούμενα. Καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν κάλλιον ν' ἀποδείξῃ τ' ἀνωτέρω. Διότι ἡ μικρὰ αὕτη ἱστορία μὲ τὴν ἀπλότητά τῆς ἐγγίζει τὰ ὄρια τῆς ἀριστουργηματικῆς ἐκθέσεως τῆς σκέψεως. Οἱ τρεῖς μάλιστα τελευταῖοι στίχοι δύνανται διὰ τὴν δύναμίν των, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται διὰ τῆς λιτότητος, νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς κλασικώτατοι καὶ ἀκόμη ὡς στίχοι ὑποδειγματικοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς καλυτέρους εἰς τὴν ποίησιν, τὴν δημῶδη ἐννοεῖται, ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ ἀχώριστοι ἀδελφοὶ

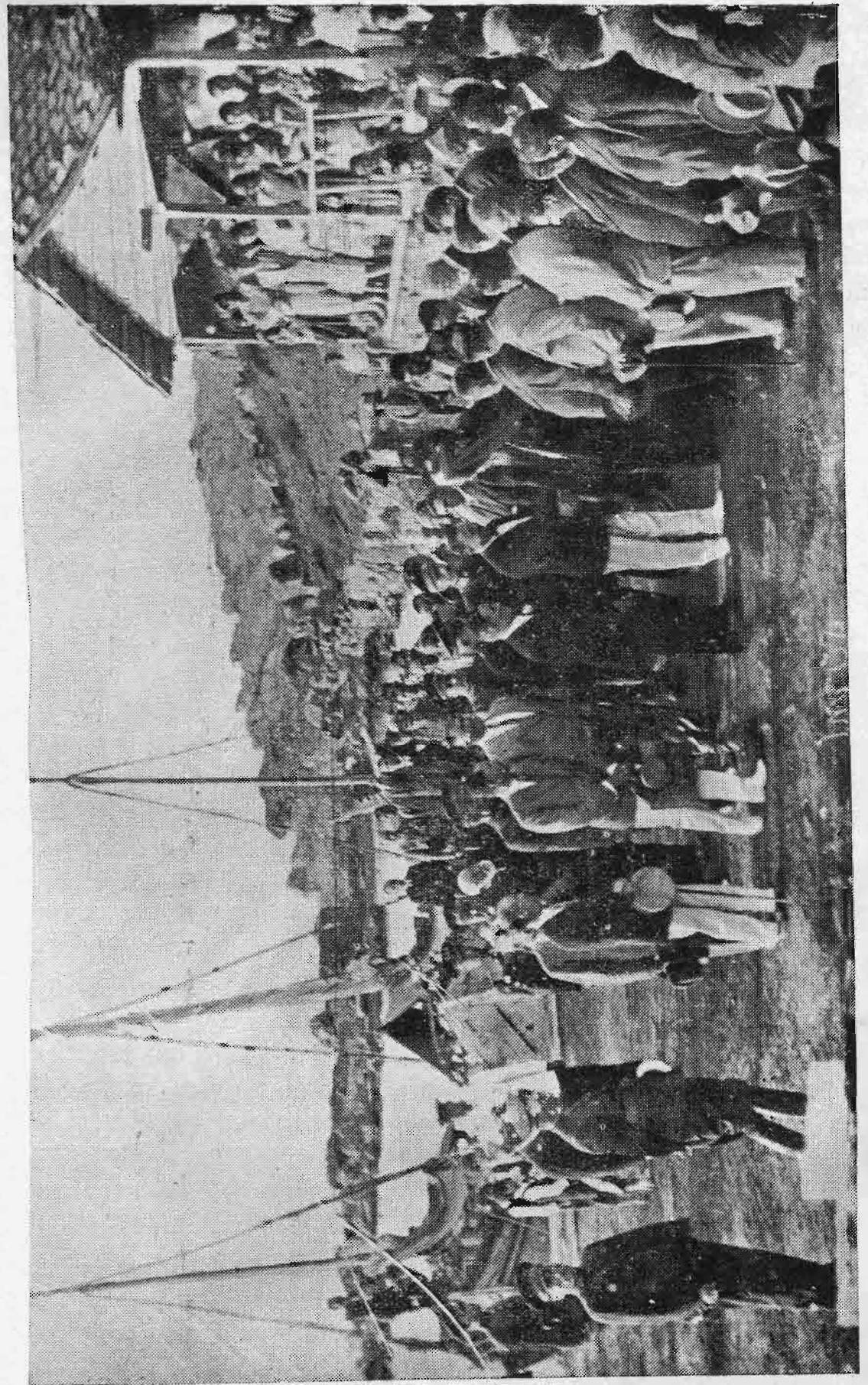
Ὁ ποταμὸς κατέβαινε θολὸς καὶ βουρκομένος.

Σύρνει πέτρες, σύρνει κλαδιά, δένδρα ξεροζωμένα
καὶ δυὸ ἀδέρφια ἄγκαδιακὰ καὶ καλομονιασμένα.

Σαράντα μίλλια πήγανε καὶ δὲν ἐξεχωρίσαν
καὶ ἄλλα σαράντα τέσσαρα καὶ τότε ἐξεχωρίσαν.

Κ' ἐκεῖ πὸν ἔξεχωρίσανε πύργος ἐθεμελιώθη
κι' ἐπὰ στοῦ πύργου τὴν κορφή ἀγιόκλημα φυτωθή.

Κάμει σταφύλι ραζακί, κάμει κρασὶ μουσκάτο,
γιὰ νὰ τὸ πίνουν ἄρχοντας νὰ λησμονοῦν τὰ πλούτη,

Ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος καὶ αἱ κοινοικαὶ ἀρχαὶ τῆς νήσου ὑποδεχόμενοι εἰς τὸν λιμένα τοῦ Κασίου τὴν Α. Ε. τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν Σουκεῆ Καυιά.

για να τὸ πίνουν κι' οἱ φτωχοὶ να λησμονοῦν τὴ φτώχεια
να πιῇ κ' ἡμᾶς ἢ μάννα μας να μᾶς ἀλησμονήσῃ.

Οἱ ἀχώριστοι ἀδελφοί, ἄσμα καὶ αὐτὸ μόνον εἰς τὴν Ἴμβρον
γνωστόν, ὅσον δύναμαι να γνωρίζω, ἔχει τὰς τεχνικὰς ἀριότητας, τὰς
ὁποίας καὶ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἄσμα ἀνεφέραμεν. Ἄς προχωρήσωμεν
λοιπὸν εἰς τὸ Παράπονο τοῦ νεκροῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ πλέον
λυρικὰ δημοτικὰ τραγούδια.

Τὸ παράπονο τοῦ νεκροῦ

Ἦχτιέ, προχτιές ἠπέρασα ἴονα μικρὸ ἴκλῃσάκι.

Γλέπω μνημόρια, περισσά, μνημόρια ἀντάμ' ἀντάμα
κ' ἓνα μνημόρι ξέχωρα, ξέχωρ' ἀπὸ τὰ ἄλλα.

Δὲν τοῦξερα κ' ἐπάτησα ἀπάνω στὸ κεφάλι.

Ἀκούγω τὸν νιὸ κ' ἐγόγγιξε, τὸ νιὸ κι' ἀναστενάζει.

—Τ' ἔχεις νιέ μου, κ' ἐγόγγιζες, νιέ μου κι' ἀναστενάξεις :

Ἄν ἔν ἢ πλάκα σου βαρειά να σὲ τὴν πελεκήσω,
κι' ἄν ἔν τὸ χῶμα σου πολὺ, να σὲ τὸ ξεφκναρίσω.

—Μήτε τὸ χῶμα μου ἴν' πολὺ, να μὲ τὸ ξεφκναρίσης,
μήτε ἢ πλάκα μου βαρειά, να μοῦ τὴν πελεκήσης.

Τάχα δὲν ἤμουν κ' ἐγὼ νιός, δὲν ἤμουν παληκάρι,

τάχα δὲν ἐπερπάτησα τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι

καὶ τὴν αὐγὴ μὲ τὴν δροσιά, τὸ γιόμα μὲ τὸ κάμμα,
μὸν ἤλθες καὶ μ' ἐπάτησες ἀπάνω στὸ κεφάλι,

μοῦ στράβωσες τὸ φέσι μου, ἴχάλασες τὴ σπεριζιά μου.

Οἱ λόγοι τοῦ ἀποθαμμένου νέου, ὁ ὁποῖος γογγύζει καὶ βαρυνανα-
στενάζει, πάλλουν ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν περασμένων καλῶν ἡμερῶν
τῆς ζωῆς του. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ ψυχὴ μὲ τὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὴν
ζωὴν ἀποκαλύπτεται ὑπὸ τοὺς λόγους τοῦ νέου, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι
ἦτο ὁ νέος ὁ καλὸς καὶ γαθὸς τῆς ἀρχαίας ἀθηναϊκῆς ἐποχῆς.

Τάχα δὲν ἐπερπάτησα τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι,

καὶ τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσιά, τὸ γιόμα μὲ τὸ κάμμα.

Εἶναι αἱ τρεῖς, διάφοροι μὲν, ἀλλ' ἐξ ἴσου ἰσχυροῦς ὡραιότητος,
στιγμαὶ τοῦ ἡμερονυκτίου. Μία ποιητικὴ ψυχὴ ἴσως να ζητήσῃ τὸ
φεγγάρι, τὴ δροσιά τῆς αὐγῆς γιὰ να περπατήσῃ, ἓν ᾧ μία ψυχὴ
εἰς τὴν ὁποίαν ἢ πραγματικὴ ἑλληνικὴ φύσις πάλλει, θὰ ζητήσῃ τὴν

στιγμὴν τῆς μεσημβρινῆς θέουης, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ γραμμὴ ἔχουσα ὡς
βάθος τὸ γαλανὸν τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ διακρίνεται εἰς ὄλην τῆς
τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Εἶναι ὑπέροχος ὁ Παρθενῶν
λουόμενος ὑπὸ τῆς πανσελήνου. Ἐν τούτοις εἰς τὸν Περικλῆ καὶ εἰς
τὸν λαόν του φαντάζομαι ὅτι μόνον ὑπὸ τὰς καυστικὰς τοῦ Ἀπόλλω-
νος ἀκτίνας θὰ προὔξενῃ εὐχαρίστησιν ἢ θεά του. Ἡ ζωὴ των ἦταν
συνυφασμένη μὲ τὸν ἥλιον. Πρὸ τῆς σελήνης δὲν ἔπιπτον γονυκλινεῖς,
ὅπως σήμερον πίπτομεν παρασυρθέντες ἀπὸ τοὺς δυτικούς εὐρωπαίους,
οἱ ὁποῖοι ὅμως εἶναι ἐντελῶς ἄλλης ιδιοσυγκρασίας, καὶ ἐπομένως ἢ
τοιαύτη των ἀγάπη φυσικὴ. Ἐν ᾧ εἰς ἡμᾶς ἢ ἀγάπη πρὸς τὴν σελή-
νην καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ρωμαντικὰ τοπία καὶ στοιχεῖα δὲν πηγάζει ἐκ τῶν
ἔσω ἀλλ' ἔρχεται ἔξωθεν. Εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά μας. Δὲν ἀποτελεῖ
σάρκα ἐκ τῆς σαρκός μας καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι τι τελείως ἀφωμοιωμένον
ἐντὸς μας. Τῆς κακῆς αὐτῆς ἐπιδράσεως διῆλθεν ἀνέπαφος ὁ ἑλληνι-
κὸς λαός. Εἰς τὰ ποιήματά του διαφαίνεται ἢ πλέον ἀνδρική, κλασσικὴ,
ἑλληνικὴ φύσις. Κλαίει γιὰ τὰ βουνὰ πὸ χάνει καὶ γιὰ τὴν ὡραία
ζωὴ τὴ βουνήσια. Ποτὲ ὅμως γιὰ τὰ ἀνόητα τῆς ρωμαντικῆς φαντα-
σίας. Καὶ αὐτὴν τὴν πανελλήνιον λαϊκὴν ψυχὴν συναντῶμεν καὶ εἰς
τῆς Ἴμβρου τὰ ἄσματα, τὰ ὁποῖα φανερόνουν ὅτι εἶναι δημιουργή-
ματα καθαροῦς ἑλληνικῆς καρδίας.

Ὁ Γιώργης πληγωμένος

Τοῦ Γιώργ' ἢ μάννα ἔκλαιγε, τοῦ Γιώργ' ἢ μάννα κλαίγει,

ἴποῦχασε τὸν ὑγιόκα τῆς, τὸν ἄξιον τὸν λεβέντη,

καὶ ἴβγάξει χίλιοι ἴστα βουνά, καὶ χίλιοι ἴστα λαγκάδια

καὶ πῆγαν καὶ τὸν ἠῦρανε ἴσαν ψάρι ἴξαπλωμένον.

—Γιὰ σήκου ἴπάνω, Γιώργη μου, γιὰ σήκ' ἀπάνω γυιέ μου,

κι' ἦσαν τὰ λεφετζόπουλα, γυρεύουν τὸν λεφέ τους.

—Φωτιά να κάψη τὸ λεφέ, φωτιά να κάψη τ' ἄσπρα.

Μιὰ τουφεκιά μοῦ δώκανε μὲ τ' ἀσημένια βόλια,

τό ἴνα μου ἴδῶκε στὴν καρδιά καὶ τᾶλλο στὸ ποδάρι,

τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ μ' ἴδωκε στὸ κεφάλι.

Νὰ δώση ὁ Θεὸς να σηκωθῶ, κ' ἢ Παναγιά να γιάνω,

να πέσω δίπλα στα βουνά, καὶ δίπλα στα λαγκάδια,

να δῆς ἄρονιά πῶς ψήγονται, καὶ γίδια πῶς σφαζῶνται,

να δῆς καὶ τ' ἄρχοντόπουλα πῶς διπλᾶ κρεμαζῶνται.

Τὴν ἰδίαν ἀντίληψιν ἀποδεικνύει καὶ τοῦ Γιώργη τοῦ πληγωμέ-
νου τὸ ἄσμα, ὃ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσει διὰ νὰ δείξῃ πῶς ψήνον-
ται τὰ ροιὰ καὶ πῶς σφάζονται τὰ γίδια. Ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσει ὅχι διότι
τοῦ τὸ ὑπαγορεύει αὐτὸ τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως μόνον,
ἀλλὰ καὶ διότι γνωρίζει τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν
ὁποίαν ἔχει γνωρίσει αὐτὴν τελείως εἰς τὴν φύσιν εἰς τὸ βουνόν.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἄσματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν, ἢ μᾶλλον δὲν κατώ-
θωσα ἐγὼ νὰ εὔρω, παραλλαγὰς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τώρα τὰ ὑπόλοιπα, τὰ ἔχοντα παραλλαγὰς.

Ὁ γνιὸς τοῦ στρατιώτου

Στρατιώτου γνιὸς κατέβαινε ἔπο μὲς ἀπὸ τὴν Πόλη.

Σέρνει μουλάρια δώδεκα, λογάρι φορτωμένα.

Ἄκόμη δὲν ἐξήβγηκε κανέν δυὸ μίλλια ἀλάργα

ἄρχεψε νιὸς καὶ τραγωδεῖ, ἄρχεψε νιὸς καὶ λέγει.

— Δὲν ἔναι κλέφτες σιὰ βουνά, δὲν ἔν' ἀρβανιτάδες,

γιὰ νὰ σκοτώσουνε τοὺς νιούς νὰ παίρνουν τὸ λογάρι;

Ἄκόμα λόγος ἔστεκε καὶ ἡ μιλιά πικράτει

καὶ χίλιοι βγαίν' πὸ τὰ βουνά, χίλιοι πὸ τὰ λαγκάδια,

ἄλλοι τὰ κόφτουν τὰ σκοινιά κι' ἄλλοι τὰ ξεφορτώνουν

κι' ὁ νιὸς ἀπολογήθηκε μὲ τὸν καῦμὸ σιὰ χεῖλη.

— Γιὰ μὴ μοῦ κόφτης τὰ σκοινιά, μὴ μοῦ τὰ ξεφορτώνης

κι' ὕστερα εἶμαι μοναχὸς καὶ πῶς θὰ τὰ φορτώσω.

— Γιὰ δὲ τοῦ σκύλου γνιὸς καρδιά τί στέκει καὶ μᾶς λέγει!

Δὲν κλέγει τὴν ζωῖτσα του, μὴν' κλαίγει τὸ λογάρι

Καὶ βγάζει τὸ χατζάρι του καὶ χαντζαριά τὸ δῶκε,

καὶ ὕστερα τὸν ἐγνώρισε πῶς εἶν' ὁ ἀδερφός του,

κι' ἐστάθη καὶ τὸν ἐρωτᾷ μὲ μάτια δακρυσομένα

— Πέ μοι ποιά ἔν' ἡ μάννα σου, ποιὸς ἔνι ὁ μπαμπᾶς σου;

— Ἀδζέμισσα ἔν' ἡ μάνα μου, κι' ἀπ' τὸ Μοριᾶ ὁ μπαμπᾶς μου

κι' ἐγὼ ἤμουν ὄπου κρούσενα, καὶ μ' ἐφοβήθη ἡ Πόλι

κι' αὐτὰ τὰ δώδεκα νησιὰ γιὰ μένα ἄσπυρασαν,

παραίτησα τὸ κρούσεμα, κι' ἔπιασα τὸ ζευγάρι,

ἦτανε τὸ μεροῦσο ἄμου ἐννιαὶ κιλὰ σιτάρι,

σ' τοῦ ἡλιου τὸ βασίλεμα τῶν φτωχῶν παρασπόρι.

Κι' ἀπὸ τὸ χέρι τὸν τραβᾷ κι' εἰς τὸν γιατρό τὸν πάγει.

— Γιατρέ μ' ποὺ γιάτροεψες πολλοὺς σφαμιένους καὶ κομιένους

γιάτροεψε καὶ τὸν ἀδερφό μ' τὸν χαντζαροσφαμιένο.

Θέλεις λογάρι, δίνω σε, θέλεις φλωριά σὲ δίνω

θέλεις τὴν κάλλια τοῦ χωριοῦ, καὶ κείνην σὲ τὴν δίνω.

— Καὶ τὸ λογάρι θέλω το, καὶ τὰ φλωριά τὰ θέλω

κι' αὐτὴν τὴν κάλλια τοῦ χωριοῦ κ' ἐκείνη τὴν ἐθέλω,

αὐτὴ ἢ χαντζαροσφαγιά γιὰ γιατροεμὸ δὲν εἶναι.

Τὰ ¹⁾ βγάζει τὸ χαντζάρι του, καὶ ἐχαντζαρώθ' ἀτός του.

— Ἄντι καὶ σὺ καῦμέν' ψυχὴ μαζὺ μὲ τὰδερφοῦ σου.

Ἡ Ν. Πολίτης ἐξ ὅλων τῶν παραλλαγῶν ἔκαμε συνδυασμὸν τῆς πα-
ραλλαγῆς τῆς Ἰμβρου καὶ τῆς τοῦ Legrand (322.144) εἰς τοὺς στίχους
38—45 τῆς Ἐκλογῆς του. Διὰ νὰ εὔρωμεν τὸ καλύτερον ἐκ τῶν τριῶν
κειμένων ἂς συγκρίνωμεν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὰς διαφόρους
ἄλλας παραλλαγὰς τὰς ὁποίας ἔχομεν, καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι τοῦ Passow
487 τοῦ αὐτοῦ 488, τοῦ Μανούσου, Τραγοῦδια ἐθνικά, τόμος Α', σ.
182, τῆς Καρπάθου Ζωγοῦ. Ἄγων 1,296, τῆς Χίου τοῦ Κ. Κανελλάκη
Χιακὰ ἀνάλεκτα σελ. 68, τῆς Ἡλείου τοῦ Γ. Χασιώτη σελ. 208

Εἰς τὰς παραλλαγὰς τοῦ Πολίτη εὐρίσκονται εἰς τὸ 87 ἄσμα εἰς
τὸν στίχον 36—45, καθὼς εἴπομεν, εἰς τὴν σελ. 141. Εἰς τὰς σημειώ-
σεις του ὁ μέγας οὔτος ἐρευνητῆς τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων θεωρεῖ
ὅτι τὸ ποίημα εἶναι ἀκριτικόν, καὶ μάλιστα ὅτι ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν
κύκλον τῶν ἄσμάτων περὶ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου. Σημειώνει ὅτι
καὶ σερβικά τινα τραγοῦδια ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Ἐξ ὅλων τῶν παραλλαγῶν μόνον ἡ τοῦ Legrand καὶ ἡ τῆς Ἰμ-
βρου διατυπώνουν, οὕτω πως τὴν ἐρώτησιν καθὼς καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ν.
Πολίτη. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐκδηλοῦται ἡ μεγίστη ἀνησυχία τοῦ φο-
νεύσαντος τὸν ἀδελφὸν του ληστοῦ, διὰ τῆς παροχῆς πλουσιῶν δώρων
εἰς τὸν ἰατρόν.

ἂν θέλῃς χίλια ἔπαρε καὶ ἂν θέλῃς δυὸ χιλιάδες,

ἂν θέλῃς ἔπαρ' τὸν μαῦρον μου ποὺ στέκ' ἀρματωμένος.

Τὴν ἰδίαν μορφὴν περίπου τῆς ἐρωτήσεως ἔχει καὶ ὁ Ν. Πολίτης.
Ἐν τούτοις εἰς τὴν παραλλαγὴν τῆς Ἰμβρου ἡ ἐρώτησις ἀποκαλύπτει
περισσότερον τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ ἐρωτῶντος.

θέλεις λογάρι, δίνω σε, θέλεις φλωριά σὲ δίνω,

θέλεις τὴν κάλλια τοῦ χωριοῦ, κ' ἐκείνη σὲ τὴν δίνω

1) Τὰ = εἶτα, ἔπειτα.

Ἐν ᾧ εἰς τὴν πρώτην ὁρίζεται τὸ ποσὸν τῆς ἀμοιβῆς εἰς τὴν παραλλαγὴν τῆς Ἴμβρου μένει ἀκαθόριστον. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τὸν κλέφτη τὸ ποσόν, θέλει νὰ σώσῃ τὸν ἀδελφόν του ὅπωςδῆποτε. Ἀκόμη ἐν ᾧ εἰς τοῦ Legrand προσφέρεται εἰς τὸν ἰατρὸν ὁ ἵππος τοῦ φονεύσαντος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χρήματα, εἰς τὴν Ἴμβρον προσφέρεται ἡ ὠραιότερα κόρη τοῦ χωριοῦ, πράγμα ἀληθοφανέστερον καὶ πλέον πραγματικόν. Διότι οὔτε ὁ κλέφτης χαρίζει τοσοῦτον εὐκόλως τὸν μαῦρον τῶν, μετὸν ὅποιον, καθὼς γνωρίζομεν ἀπὸ ἄλλα ποιήματα, εἶναι ἠνωμένοι εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὸν ἰατρὸν χρειάζεται παρὰ μόνον διὰ νὰ τὸν πωλήσῃ καὶ νὰ λάβῃ χρήματα. Οὕτως ὥστε τὸ δῶρον τοῦ μαύρου συμπίπτει μετὰ τῶν χρημάτων καὶ τὸ ποίημα ἐξασθενεῖ εἰς τὴν ἔκφρασίν του. Ἐπίσης εἰς τὴν πρόσδοσιν ζωηρότης συμβάλλει πολὺ καὶ ἡ βραχύτης τῶν φράσεων (θέλεις λογάρι, δίνω σε κ.λ.π.)

Καὶ εἰς τὴν ἀπάντησιν φαίνεται ἡ ἀρτιωτέρα τεχνικὴ τοῦ ἱμβριακοῦ ἔσματος ἀπὸ τὸ τῆς συλλογῆς τοῦ Legrand. Διότι εἰς μὲν τοῦ Legrand λέγει ὁ ἰατρὸς ἀπαντῶν

*Οὐδὲ τὰ χίλια παίρ' ἐγώ, οὐδὲ τὰ δυὸ χιλιάδες
οὐδὲ παρῶ τὸν μαῦρον σου, ποὺ στέκει ἀρματωμένος.*

ἐν ᾧ εἰς τῆς Ἴμβρου

*Καὶ τὸ λογάρι θέλω το, καὶ τὰ φλωριά τὰ θέλω
καὶ αὐτὴν τὴν κάλλια τοῦ χωροῦ κ' ἐκεῖνη τὴν ἐθέλω.*

Δηλαδή εἰς μὲν τὸ πρῶτον φαίνεται ὁ ἰατρὸς ὡς νὰ περιφρονῇ τὰ χρήματα καὶ τὰ δῶρα καὶ δὲν δέχεται νὰ τὸν ἰατρεύσῃ, ἀπὸ ἰδιοτροπίαν ἴσως. Ἐν ᾧ εἰς τὸ δεύτερον ἐπιθυμεῖ βεβαίως ὡς ἄνθρωπος ὅλα τὰ δελεαστικὰ δῶρα, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἀδυνατεῖ, παρ' ὅλον ὅτι θέλει νὰ προσφέρῃ τὰς ἐπιστημονικὰς του βοηθείας. Γενικῶς εἰς ὅλον τὸ ποίημα ἡ παραλλαγὴ τῆς Ἴμβρου ὑπερέχει αἰσθητικῶς τῶν παραλλαγῶν τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλο ἔσμα μετὰ ἀρτίαν τεχνικὴν τὸ ὅποιον ἀπαντῶμεν καὶ ἀλλαχοῦ, εἶναι τὸ ἐπιγραφόμενον Λυσσάρης.

Ὁ Λυσσάρης

*Μιὰ χήρα ἀγγαστρώνεται καὶ κάμη τὸν λυσσάρη.
Ὅσο νὰ γίνῃ δυὸ μηνῶν τρώγει τὸ παξιμάδι,
ὅσο νὰ γίνῃ τριῶν μηνῶν κουκκιά τὰ κοκκαλίζει,
τὰ ἰτιάθη κ' ἐκανχήθηκε, πὼς Χάρο δὲν φοβᾶται,*

Μετὰ τὸ γεῦμα πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ Προέδρου τῆς Τοπικῆς Δημοκρατίας ἐν Παναγίᾳ. Εἰς τὸ μέσον ὁ διοικητὴς Ἴμβρου
Χικμὲτ βέης καὶ ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος.

μηδὲ τὸ μπαρμπατούφεκο, τοῦ βασιλιᾶ τ' ἀσκέρι.
 Κι' ὁ βασιλιᾶς σὰν τ' ἀκουσε πολὺ τὸν κακοφάνη
 καὶ στέλνει χίλι' ἀρματωλοὺς καὶ χίλι' ἀρματωμένους.
 Τῆς χήρας γυιὸς σὰν ἀκουσε ἔξω στὸν κάμπο βγῆκε.
 Τὰ ἄπῃγαν καὶ τὸν ἠῦρανε στὸν ἴσκιο κ' ἐκοιμοῦταν
 — Ὁρα καλὴ τὰδέροφι μας — Καλῶς τὰ παλληκάρια.
 — Δὲν εἶδες τῆς χήρας τὸν γυιό, τ' ἄξιο παλληκάρι,
 ποὺ σιάθη κ' ἐκαυχῆσθηκε πὼς χάρο δὲν φοβᾶται,
 Μήδε τὸ μπαρμπατούφεκο, τοῦ βασιλιᾶ τ' ἀσκέρι.
 — Σὰν τὸν ἐθέλῃς γιὰ καλὸ νὰ σὲ τὸν μαρτυρήσω
 καὶ σὰν τὸν θέλῃς γιὰ κακό, ἀκόμα νὰ τὸν κοῦψω.
 — Καὶ γιὰ καλό, καὶ γιὰ κακό, γιὰ οὐλα τὸν ἐθέλω.
 — Γώ'μαι τῆς χήρας ὁ υἱός, τ' ἄξιο τὸ παλληκάρι.
 Πιάσαν καὶ τὸν ἐδέσανε τρεῖς δίπλες τὴν ἀλ'σίδα,
 ράφανε καὶ τὰ μάτια του τρεῖς δίπλες τὸ μπροσίμι,
 βάλλουν κ' ἐπὰ στὴ ράχι του τοῦ μύλου τὸ λιθάρι.
 Κ' ἐκεῖνος τοὺς παρακαλεῖ, τὰ ἐστάθη καὶ τοὺς λέγει:
 — Ἀπὸ παντοῦ ἄπαγγετέ με, παντοῦ γυρίσετέ με,
 μ' ἀλόθει, ἀπ' τὸ Μπουναρ-Κιζι κ' ἀπ' τὸ Μπουναρ Παζάρι,
 ἄπο' κεῖ μὴ με περάσητε, καὶ κλαίει ἢ μαύρη μάννα.
 Κ' ἐκεῖνοι τὸν περάσανε ἀπὸ τὸ παναθύρι.
 Τὸν εἶδ' ἢ μάννα κ' ἐκλαιγε καὶ ἢ καλὴ του κλαίει.
 — Δὲν σ' εἶπα κάθου φρόνιμα, νὰ προᾶξῃς ἄσαν λεβέντης,
 μόνον πολὺ καυχίόσουνα, καὶ βλέπεις τί παθαίνεις;
 — Γιὰ σῶπα μάννα μου, μὴν κλαῖς, καὶ μὴν τραβᾷς καχίρι,
 νὰ βγοῦμ' ἔξω ἄπο' τὸ χωριό, νὰ μὴ βρωμῆσ' ὁ τόπος.
 Περέπαιξε τὰ μάτια του, κ' ἐκόπη τὸ μπροσίμι,
 περέπαιξε ταῖς πλάτες του κ' ἔπεσε τὸ λιθάρι,
 περέπαιξε τὰ χέρια του, κ' ἐκόπ' ἢ ἀλυσίδα.
 Ὅσο νὰ δῆ ἐδῶ κ' ἐκεῖ, μήδ' ἠῦρε μήδ' ἀφῆκε,
 μὸν' ἐν' κούτσὸ κασιβελον ἀφῆκε γιὰ σημάδι.
 — Ἄντι νὰ ἄπῃς τὸ βασιλέ νὰ στείλῃ κ' ἄλλ' ἀσκέρι.

Ὁ Ν. Πολίτης εἰς τὰς Ἐκλογὰς του ἔχει μίαν παραλλαγὴν τῆς
 Γκιουμουλιζίνας μὲ τὴν ὑποσημείωσιν ὅτι εἶναι «τοῦ εἰς πολλὰς χώρας
 Ἑλληνικὰς ἐπιχωριάζοντος ἀκριτικοῦ ἄσματος τοῦ Πορφύρη». Ἐν
 μόνον τρωτὸν σημεῖον ἔχει ἢ τῆς Ἰμβρου παραλλαγῆ. Λέγει ὅτι

ὁ Λυσσάρης τὸν τρίτο μῆνα καυκήσθηκε πὼς Χάρο δὲ φοβᾶται, μηδὲ τὸ
 μπαρμπατούφεκο, τοῦ βασιλιᾶ τ' ἀσκέρι.

Ὅπως ἐλάβαμεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν καὶ προηγουμένως εἰς τὰ
 δημοτικὰ τραγούδια, ἢ θέσις τῶν λέξεων εἶναι τοιαύτη οἷα εἶναι ἢ
 δύναμις τῶν ἐννοιῶν τὰς ὁποίας περικλείουν. Τοιουτοτρόπως θὰ
 ἔπρεπε νὰ εἴπη ὅτι δὲν φοβεῖται τὸν βασιλέα οὔτε καὶ τὸν Χάρο καὶ
 οὐχὶ τὸν Χάρο οὔτε καὶ τὸν βασιλέα. Διότι δὲν χρειάζεται καμμιά συ-
 ζήτησις ὅτι ὁ Χάρος εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ὁποιοῦδήποτε βασι-
 λέως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἢ παραλλαγὴ τῆς Γκιουμουλιζίνας λέγει
 «καυκήσθηκε κανένα δὲν φοβοῦμαι, μηδὲ Τοῦρκο, μηδὲ Ρωμιό, οὐδὲ
 τὸν βασιλέα», θέτουσα τὴν γενικὴν λέξιν κανένα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπε-
 ξηγοῦσα διὰ τοῦ Τοῦρκος, Ρωμιός, βασιλεύς.

Κατὰ τὰ ἄλλα συμπίπτουν σχεδὸν αἱ δύο παραλλαγαὶ καὶ διὰ τῶν
 γνωστῶν εἰς τὰ δημώδη ἄσματα, καλλιτεχνικῶν μέσων κατορθώνουν
 νὰ δώσουν ἀνάγλυφον τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι δυνατὸν
 νὰ παρομοιασθῇ μὲ τὸν κύκλωπα Πολύφημον.

Ἐν ἄλλο ἄσμα, τὸ ἐπιγραφόμενον Ὁ Κωσταντῖνος καὶ ὁ Χά-
 ρος, εὐρίσκεται εἰς ἀρκετὰς παραλλαγὰς, ἐκτὸς τῆς ἱμβριακῆς, αἱ
 ὁποῖαι ὅμως μοῦ φαίνονται ὅτι ὑπολείπονται αὐτῆς.

Ὁ Κωσταντῖνος καὶ ὁ Χάρος

Ὁ Κωσταντῖνος ἔρχεται ἀπὸ τὰ πρόβατά του,
 νὰ ἄπῃ νὰ ἄπῃ τὸ ψωμί καὶ πίσω νὰ γυρίσῃ,
 κ' ὁ Χάρος τὸν ἀπάντησε ἄπάνω στὸ σταυροδρόμι.
 — Ὁρα καλὴ σου Κωσταντῆ—Καλῶς τὸ παλληκάρι.
 Θεὸς τὰ καλαμπαλίκια σου, κ' αἶντι νὰ περπατοῦμε
 κ' ὁ Χάροντας μὲ ἔστειλε νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.
 — Χωρὶς ἀσθένεια Κωσταντῆς ψυχὴ δὲν παραδίνει,
 μόν' ἔβγα νὰ παλαίψωμε μέσ' τοῦ παπᾶ τ' ἀλῶνι
 κ' ὄντας χουνίζει ὁ Χάροντας ταρασσεται ὁ κόσμος
 καὶ τότε τὸν ἐγγῶρισε πὼς ἐν ὁ ἄγγελός του.
 — Παρακαλῶ σε, ἄγγελε, καὶ προσκυνῶ σε κιόλα
 νὰ μοῦ χαρίσῃς τὴν ζωὴν ἀκόμα τρία χρόνια
 κ' ἔχω γυναικὰ παρανιά, χήρα δὲν θὰ λογιέται
 κ' ἔχω παιδιὰ πάρα μικρὰ, κ' ὄρφανὰ δὲν λογιέται

κ' ἔχω τὰ πρόβατ' ἄκουρα, κ' ἀμέτρον τὰ γρόσα
—Καιρὸς βιάζει κ' ἔμπα ἔμπρός, ἄφ' ὅσ' τὰ μοιρολόγια

Οὕτω εὐρίσκομεν τὸ ᾄσμα εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Faugier τόμ. Β', σελ. 90, τοῦ Passow 431, καθὼς καὶ εἰς τὰς Ἐκλογὰς τοῦ Ν. Πολίτη ᾄσμα 214, σελ. 243, τοῦ Θωμαζέου σελ. 302. Εἰς ὅλας τὰς συλλογὰς τὸ ᾄσμα εἶναι μεγαλύτερον τοῦ τῆς Ἰμβρου. Ἐν τούτοις δὲν ὑπολείπεται οὐδόλως, καθὼς ἀνέφερα, ἀλλὰ φανερόν ὅτι ὑπερτερεῖ. Διότι διὰ τῆς λιτότητος καὶ τῆς ὀλιγοστομίας κερδίζει κατὰ πολὺ.

Ἡ ἱμβρική παραλλαγή ἔχει μερικὰς σημαντικὰς διαφορὰς ἀπὸ τὰς ἄλλας.

- 1) Ὁ νέος δὲν ἀναγνωρίζει εἰς αὐτὴν τὸν Χάρον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.
- 2) Τὸ πάλεμα γίνεται εἰς ὠρισμένον ἄλῳνι (τοῦ παπῶ) ἐν ᾧ εἰς τὰς ἄλλας γενικῶς ἀναφέρεται «μαρμαρένιο ἄλῳνι».
- 3) Ἐν ᾧ εἰς ἄλλας παραλλαγὰς ὁ νέος παρακαλεῖ νὰ ζήσῃ τρεῖς μόνον ἡμέρας καὶ εἰς ἄλλας δὲν ὠρίζει χρόνον, εἰς τὴν τῆς Ἰμβρου ὀρίζονται τρία ἔτη.
- 4) Ὁ νέος ὀρίζεται ὡς ποιμὴν ὀνομαζόμενος Κωνσταντῆς ἐν ᾧ εἰς τὰ ἄλλα περιγράφεται ἀορίστως. κ. ἄ.

Αἱ περισσότεραι ἀπὸ τὰς διαφορὰς εἶναι πρὸς ὠφέλειαν μᾶλλον ἢ βλάβην τοῦ ποιήματος. Διότι καὶ τὸ πάλεμα φαίνεται φυσικὸν μεταξὺ δύο νέων καὶ τὸ ἄλῳνι εἶναι ὑπαρκτὸν καὶ οὐχὶ ἰδανικόν, «μαρμαρένιο» κ. τ. λ.

Μὲ τὴν παράκλησιν τοῦ νέου εἰς τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν τοῦ Χάρου «ζωγραφίζεται καλὰ ἡ ἀλύγιστη δύναμη τοῦ θανάτου καὶ ἡ ἀσάλευτη καὶ ἀφεύγατη γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀπόφασί του», (Γ. Ἀποστολάκη, Τὰ δημοτικὰ τραγούδια, σελ. 116).

Ἡ Μάρω κάττει στὰ ψηλὰ στοῦ Γιάννη τὰ παλάτια,
βαστᾶ γυαλὶ στὸ χέρι της καθρέφτη στὴν ποδιά της.
— Ἄ κάλλη μ' ὠραιότατο, κορμὶ κυπαρισσένιο,
ἐσὸν τοῦ Γιάννη νᾶσουνε, τὸ Γιάννη δὲν τὸν πιάνει,
μόν' ἔλα Κώστα μιὰ βραδεῖά νὰ κοιμηθῶμ' ἀντάμα
— Φοβοῦμαι, Μάρω, σκιάζομαι, φοβοῦμαι ἔπο τὸν Γιάννη.
— Ὁ Γιάννης λείπει στὸ βουνό, κ' εἰς τὸ λαγοκυνῆγι.
Θεέ μου βρέξ' ἕνα νερό, νὰ πάρῃ τὸ γεφύρι,

νὰ μείν' ὁ Γιάννης στὸ βουνό, κ' εἰς τὸ λαγοκυνῆγι
Ἄκόμ' ὁ λόγος ἔστεκε, κ' ἡ συντυχιά ἔπικράτει
κ' ὁ Γιάννης ἐκατέβαινε ἔπο τὸ λαγοκυνῆγι,
σύρνει τ' ἀροκῦδια ζωντανά, τὰ λάφια μερεμένα,
— Ἄνοιξε, Μάρω μ', ἄνοιξε, νὰ μπάσω τὸ κυνῆγι.
— Φοβοῦμαι, Γιάννη, σκιάζομαι, φοβοῦμαι τὸ κυνῆγι,
Μόν' πᾶνε τα τὴ μάννα σου, πὸν ἔνι μαθημένη.
Χτυπᾶ τὸν μαῦρό του βιτσιά, ἔς τῆς μάννας του κ' ὑπάγγη
Ἄνοιξε μάννα μ' ἄνοιξε νὰ μπάσω τὸ κυνῆγι.
— Φωτιά νὰ σ' ἔκαφτε νυγιέ μ', ἐσὲ καὶ τὸ κυνῆγι
Ἡ Μάρω Κώστα ἔπιφαλεῖ, κ' ἡ Μάρω Κώστα ἔχει.
Χτυπᾶ τὸ μαῦρο του βιτσιά, στὴν πόρτα του κ' ὑπάγγη,
χτυπᾶ τὴν πόρτα του κλωτσά, καὶ μέσα τὴν ἐβάνει,
ἀρπᾷ τὴ Μάρ' ἀπ' τὰ μαλλιά, τὸν Κώσι' ἀπὸ τὸ χέρι
κομμάτια καὶ τοὺς ἔκανε, κ' εἰς τὰ σακκὶ τοὺς βάζει,
στὸν μαῦρό τους τοὺς φόρτωσε, στὸν μύλο καὶ τοὺς πάγει.
— Ἄλεσε, μύλο, ἄλεσε, ἄλεσε μαῦρα ἔματα
καὶ χεῖλη ροδοκόκκινα, κορμὶ κυπαρισσένιο,
κάνε τ' ἀλεύρι κόκκινο, καὶ τὴ πασπάλη μαύρη,
γιὰ νὰ τὸ βλέπουν εὔμορφες, νὰ μὴν τὸ κάμη ἄλλη,
ναρχῶνται κ' οἱ γραμματικοὶ νὰ παίρνουνε μελάνη.

«Ὁ Γιάννης καὶ ἡ Μάρω» εἶναι μία ἱστορία ἀπατηθέντος συζύγου, σκληρὰ ἐκδικουμένου. Καὶ τὸ ᾄσμα αὐτὸ εὐρίσκεται εἰς τὰς συλλογὰς Λάμπρου, Ζαμπέλιου, Passow, Πολίτη, καθὼς καὶ εἰς τὴν ὕλην τοῦ ἀρχείου. Ἡ λαχτάρα τῶν δύο ἐραστῶν δηλώνεται μὲ τὰς εὐχὰς τῶν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ ἀργήσῃ ἡ ἐπάνοδος τοῦ ἀνδρὸς τῆς ἀτίμου συζύγου. Καὶ εἰς τὸ τέλος ἡ τιμωρία ἔρχεται ἀπὸ τὸν ἀπατηθέντα σκληρὰ καὶ ἀμείλικτος. Εἶναι ἡ τυπικὴ εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα διὰ τὰ μεγάλα ἐγκλήματα ποινῆ, ἡ ποινὴ τῆς ἀλέσεως εἰς τὸν μύλον. Εἰς τοὺς στίχους εἰς τοὺς ὁποίους περιγράφεται ἡ ποινὴ ὑπάρχει μία διαφορὰ οὐσιώδης ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως. Ἐν ᾧ δὴλα δὴ ὅλαι αἱ παραλλαγὰι λέγουσι :

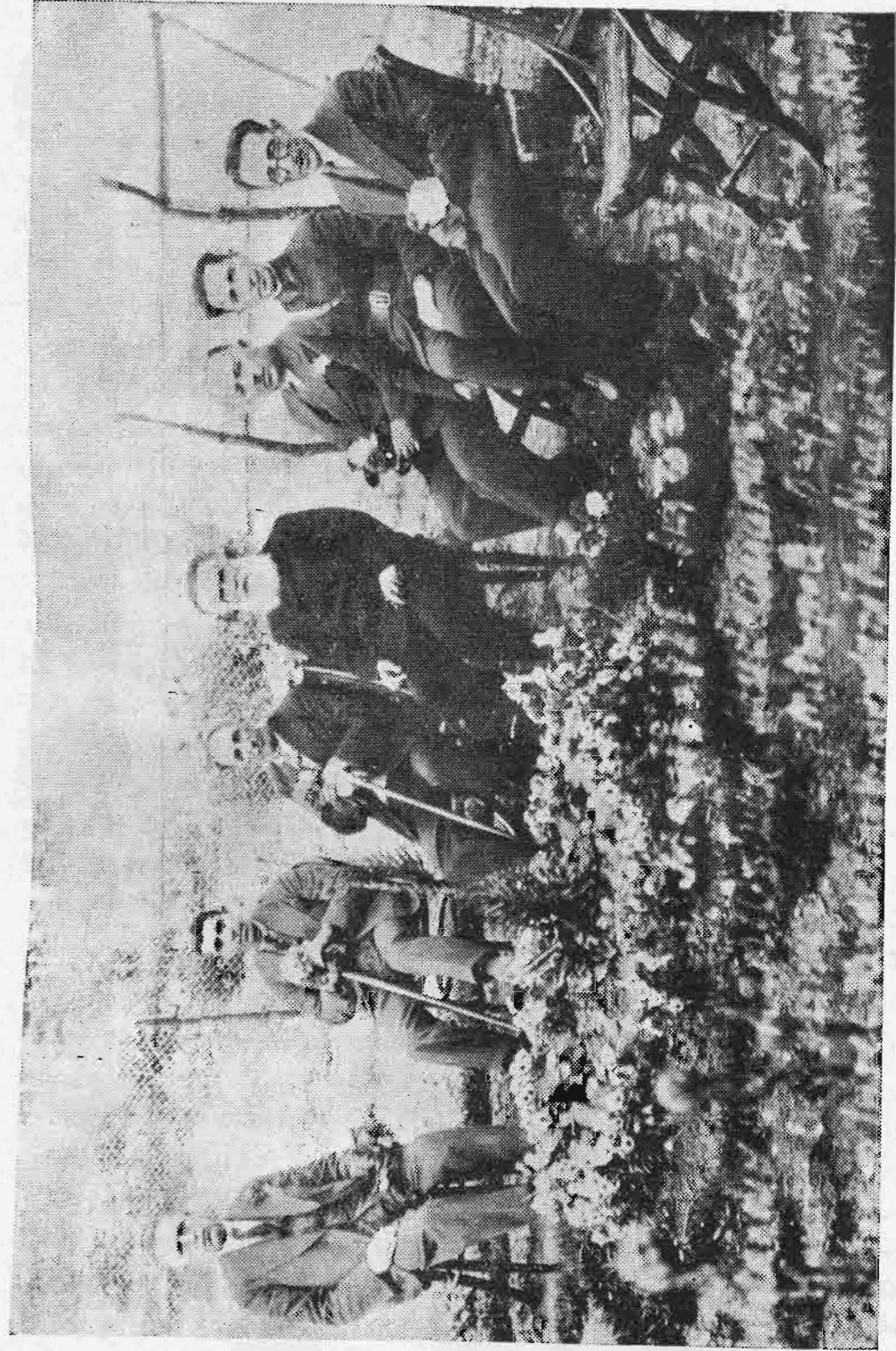
Γιὰ νᾶρχωνται οἱ ὄμορφες νὰ παίρνουν τὸ φκισίδι
ἢ τῆς Ἰμβρου λέγει :

Γιὰ νὰ τὸ βλέπουν οἱ ὄμορφες νὰ μὴν τὸ κάμη ἄλλη.

Βλέπομεν ὅτι αἱ ἄλλαι παραλλαγαὶ λέγουσιν ἀφύσικα ἐντελῶς πράγματα, ἐν ᾧ ἡ ἰδική μας τελείως φυσικά.

Ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας μελέτης, ἡμεῖς ἐπιχειροῦμεν νὰ ἀρχίσωμεν λαογραφικὴν μελέτην περὶ τῆς Ἰμβροῦ μελέτην ἐκτενῆ, μὲ περισσώτερα στοιχεῖα καὶ μὲ περισσοτέραν προσοχὴν. Σήμερον ἐπεχείρησα νὰ θέσω ἓνα μικρὸν λίθον. Δὲν ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ἔγραψα μίαν μελέτην. Ἐκαμα μερικὰς παρατηρήσεις εἰς μερικὰ ἄσματα, αὐτὸ εἶναι ὅλον. Ἄλλοι ἄς ἐπιχειρήσωσιν τὴν πλατυτέραν ἔρευναν καὶ μελέτην. Μεταξὺ τῶν ἄλλων θὰ ἤθελον νὰ εὐρίσκωμαι καὶ ἐγώ. Διότι συλλέγων τὰ στοιχεῖα καὶ σημειῶν τὰ ἀνωτέρω ἀντελήφθη τὸν θησαυρόν. Εὐχομαι αὐταὶ αἱ ὀλίγαι γραμμαὶ νὰ μὴ εἶναι αἱ πρῶται καὶ τελευταῖαι.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

• Η Α. Σεβασμιώτης ὁ Μητροπολίτης Ἰμβροῦ καὶ Τενέδου Ἰάκωβος, μετὰ τὸν νόμον περὶ περιβολῆς τῶν κληρικῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνωτέρων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων εἰς τὸν κῆπον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

ΕΝΑΣ ΦΡΑΓΚΟΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ

(Ιστορική παράδοση για τὸ χτίσιμο τῶν Ἀγριδιῶν)

Α'. Ὁρθοδοξία καὶ Φράγκοι.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ 17ου αἰῶνα, ξανάρχισαν νὰ ἐνεργοῦν ἐναντίον τῆς ὀρθοδοξίας οἱ Φράγκοι. Ἀφοῦ ἐπὶ 700 χρόνια προσπάθησαν μὲ κάθε τρόπο νὰ ὑποτάξουν καὶ νὰ ἐνώσουν τὴν ὀρθόδοξο Ἐκκλησία χωρὶς ἀποτέλεσμα, ξανάρχισαν μὲ μεγαλύτερο ζῆλο καὶ ἄλλαξαν τὸν τρόπο τῶν ἐνεργειῶν τους. Σὲ πολλὰ νησιά, ἕξ αἰτίας τῆς μακροχρόνιας κυριαρχίας τῶν Φράγκων καὶ πρὸ πάντων τῶν Βενετῶν βρισκόνταν πολλοὶ Ἑλληνες, ποὺ γιὰ πολλοὺς λόγους εἶχαν γίνει καθολικοί. Σὲ πολλὰ νησιά ὑπῆρχαν ἀκμαῖες καθολικὲς κοινότητες, ποὺ σώζονται ἕως σήμερα. Ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς τῶν Ἑλλήνων καθολικῶν, οἱ φραγκοπαπᾶδες ἐπαιρναν παιδιὰ καὶ τὰ σπούδαζαν στὰ θρησκευτικὰ σχολεῖα τῆς Ἰταλίας καὶ αὐτὰ γίνονταν οἱ πιὸ φανατικοὶ ἐχθροὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Πέτρος Σταυρινός. Γεννήθηκε στὴ Κύπρο καὶ ἀπ' ἐκεῖ οἱ Ἰησοῦτες τὸν ἔστειλαν στὴ Γρηγοριανὴ Ἀκαδημία τῆς Ρώμης ὅπου σπούδαζε ἐπὶ ὀχτὼ χρόνια, βγῆκε καθηγητὴς τῆς Θεολογίας καὶ λυσσασμένος Ἰησοῦτης. Ὑστερα ἀπὸ λίγα χρόνια τὸν ἔστειλαν στὴν Ἀνατολὴ μαζί μὲ ἄλλους ὁμοίους του, γιὰ προσηλυτισμὸ τῶν ὀρθοδόξων.

Ὁ Σταυρινὸς πῆγε στὸ Ἅγιον ὄρος, ὅπου οἱ καλόγηροι εἶχαν τὰ κομματικά τους καὶ τὴν ἔριδες. Ἐπωφελήθηκε πολὺ ἀπὸ τὰ πείσματα τῶν καλογέρων καὶ τότε μὲ χρήματα τότε μὲ ὑποσχέσεις, ἔκαμε πολλοὺς καλογέρους νὰ γυρίσουν μὲ τὸ μέρος τῶν Φράγκων, δηλ. νὰ γίνουν ἐνωτικοί. Ἄλλοι πάλιν Ἰησοῦτες ἐνεργοῦσαν στὴ Πόλη καὶ πῆραν μὲ τὸ μέρος τους πολλοὺς δεσποτάδες. Ἀρχισε λοιπὸν ἀπὸ τὸ 1600 καὶ ἔπειτα, ἄγριος πόλεμος μεταξὺ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῶν Ἰησοῦτῶν, ποὺ εἶχε θριβερὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὸ ὀρθόδοξο Πατριαρχεῖο, ὄχι μόνον οἰκονομικά, ἀλλὰ καὶ ἠθικά, ἀφοῦ σὲ 50 χρόνια μέσα ἄλλαξαν 25 Πατριάρχες. Ἐνδιαφέρει δὲ αὐτὴ ἡ κίνηση καὶ τὴν Ἰμβρο, γιὰτὶ ἕνας δεσπότης της, ὁ Ἀθανάσιος Α' ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀθωνίτης, πῆγε μὲ

τὸ μέρος τῶν Φράγκων, ἔγινε ἐχθρὸς τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ὁ μεγαλύτερος κατήγορος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Μᾶς ἐνδιαφέρει δὲ ἐπίσης, γιὰτὶ ὁ δεσπότης αὐτὸς εἶναι αἰτία ποὺ ἀπόκτησε ἕνα καινούργιο χωριὸ τὸ νησί, τὰ Ἀγριδία.

Ὁ Ἀθανάσιος ἦταν ἀπὸ τοὺς πλέον γραμματισμένους καλογέρους τοῦ Ἁγίου ὄρους ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Ὅταν πῆγε ἐκεῖ ὁ Σταυρινός, ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ πῆγαν μὲ τὸ μέρος του ἦταν καὶ ὁ Ἀθανάσιος, στὴν ἀρχὴ ἀπὸ πείσμα ἐπειδὴ τὰ εἶχε βάλει μὲ τοὺς ἄλλους καλογέρους, ἔπειτα ὅμως ἀπὸ συμφέρο, γιὰτὶ ὁ Σταυρινὸς τοῦ ἔταζε πολλά, ἀκόμα καὶ Πατριάρχη νὰ τὸν κάμῃ¹⁾. Ὅταν δὲ ἔγινε Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ Τιμόθεος ὁ Α' (1612—1621), ὁ ὁποῖος ἔκλινε μὲ τὸ μέρος τῶν Φράγκων, ὁ Ἀθανάσιος μὲ τὴν ὑποστήριξη τῶν Ἰησοῦτῶν, χειροτονήθηκε μητροπολίτης Ἰμβρου. Ὁ σκοπὸς τῶν ἐνωτικῶν ἦταν νὰ γίνουν δεσποτάδες ἀπὸ τοὺς φίλους των, ὥστε νὰ πλειοψηφίσουν οἱ ἐνωτικοὶ τόσο στὴ Σύνοδο τῶν Πατριαρχείων, ὅσο καὶ στὴ Μητροπόλιν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ὕστερα μὲ μιὰ Σύνοδο νὰ κηρύξουν τὴν ἐνωσὴ τῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ φραγκοπαπᾶδες ποὺ ξεχύθηκαν στὴν Ἀνατολή, ἐξαγόραζαν μὲ χρήματα καὶ μὲ ὑποσχέσεις πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Πατριαρχείου, ἔχοντας καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας. Γι' αὐτὸ ὑποστήριξαν καὶ τὸν Ἀθανάσιο γιὰ νὰ γίνῃ δεσπότης Ἰμβρου, ποὺ ἦταν φίλος τῶν ἐνωτικῶν.

Β'. Ἐνέργειες τοῦ Δεσπότη στὴν Ἰμβρο.

Ὁ Ἀθανάσιος χειροτονήθηκε μητροπολίτης Ἰμβρου στὰ 1618, ἦλθε δὲ ἀμέσως στὴν Ἰμβρο. Μέσα στὸ φρούριο ἦταν τότε τὸ χωριὸ Κάστρο καὶ ἐκεῖ ἔμεναν οἱ μεγάλοι κτηματίες τοῦ νησιοῦ, ὁ δεσπότης, ὁ μουδίσσης μὲ λίγους στρατιῶτες καὶ λίγοι ὑπάλληλοι τοῦ κτηματολογίου, ποὺ μάζευαν τοὺς φόρους καὶ τὸ χαράτσι τῶν νησιωτῶν. Ὁ δεσπότης πολὺ γραμματισμένος γιὰ τοὺς νησιῶτες, γλυκομίλητος καὶ καταδεκτικὸς, σωστὸς Ἰησοῦτης, ἔγινε ἀμέσως ἀγαπητὸς σὲ ὅλους. Κάθε μέρα φώναζε στὴ Μητρόπολη παπᾶδες, προύχοντες, κτηματίες καὶ τοὺς ἔκαμε ὅλους σκλάβους του μὲ τὴν ὁμιλίαν του καὶ τὴν περιποιήσιν του. Σὲ ἕξη μῆνες, οἱ Ἰμβριῶτες ἔπεφταν στὴ φωτιὰ γιὰ τὸν δεσπότη τους. Εἶχε φέρει μαζί του καὶ χρήματα πολλὰ καὶ βοήθησε τοὺς φτωχοὺς φαμελίτες καὶ παπᾶδες. Πλήρωσε τὸ χαράτσι πολλῶν φτωχῶν

1) Ὁ Σταυρινὸς πέθανε στὸ Ἅγιον ὄρος στὰ 1630.

καὶ γενικὰ δὲν ἔμεινε ἄνθρωπος νὰ μὴ πάρη κάποια βοήθεια ἀπὸ τὸν δεσπότη. Ὅλο τὸ νησί ὠρχίζονταν στ' ὄνομά του. Ὁ Θεὸς τοὺς λυπήθηκε σὲ τέτοια δυστυχισμένα χρόνια καὶ τοὺς ἔστειλε τὸν καλὸ δεσπότη, τὸν πλούσιο καὶ φιλόανθρωπο!

Ἄμα ἐξασφάλισε τὴν ἀγάπη τῶν νησιωτῶν ὁ Ἄθανάσιος, ἄρχισε τὴν προπαγάνδα. Στὴν ἐκκλησία, στὰ σπίτια, στὰ χωριουδάκια, ὅπου τύχαινε συγκέντρωση, τὰ λόγια τοῦ δεσπότη εἶχαν ἓνα σκοπό. Νὰ προετοιμάση τοὺς παπάδες καὶ τοὺς λίγο γραμματισμένους γιὰ τὴν ἔνωση. Τὰ λόγια του γλυκὰ Ἰησουιτικά:

«Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ εἶναι ἠνωμένοι. Νὰ ἔχουν ὑπακοή στοὺς ἀνωτέρους των καὶ ὅλοι πάλι στὸ Πατριάρχη, Μὰ καὶ οἱ πολλοὶ Πατριάρχαι, εἶναι κακὸ στὴ χριστιανοσύνη. Ἄμα εἶναι ἓνας ἀρχηγός, ἓνας ἐπὶ κεφαλῆς ὅλων τῶν χριστιανῶν, τότε θὰ ἔχη ἡ ἐκκλησία μεγάλη ὑποστήριξη καὶ οἱ χριστιανοὶ θὰ δοῦν καλλίτερες ἡμέρες. Οἱ πατέρες μας στὰ παλιὰ χρόνια δὲν θέλησαν νὰ ἀναγνωρίσουν ἓνα Πατριάρχη, ἔστω καὶ τὸν Πάπα, ὡς ἀρχηγὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀνώτερο ἀπ' ὅλους. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ εὐρωπαῖοι δὲν μᾶς βοηθοῦν, Μὰ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, θὰ τὸ σκεφτοῦν καλλίτερα οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι καὶ τὸ Πατριαρχεῖο, καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ κάμουμε ὅ,τι μᾶς ποῦν, γιὰ νὰ ἔχουμε ὑποστήριξη καὶ ὠφέλεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους χριστιανούς. Ὅταν εἴμαστε μονάχοι μας οἱ ραγιαδες, χωρὶς ὑποστήριξη, ὅλοι θὰ μαραθοῦμε, θὰ χαθοῦμε, σὰν ἀπροστάτευτα πουλιά».

Μὰ τίς γλυκειές του ὁμιλίες πῆρε μὲ τὸ μέρος του ὅλους τοὺς ἰσχυροὺς νησιῶτες. Ὑστερα ἄρχισε καὶ τὰ ἔργα. Στὴν ἀρχὴ ἔδινε μόνο ὁδηγίες χωρὶς νὰ βιάζῃ: «Πρέπει νὰ παρακαλοῦμε γιὰ τὴν ἔνωση ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν... Ὅσοι θέλουν νὰ κάμνουν τὸν σταυρὸ τους μὲ τὰ πάντε δάχτυλα, δὲν εἶναι ἁμαρτία. Γιατὶ τὰ πέντε δάχτυλα φανερώνουν τὰ πέντε πατριαρχεῖα, ποὺ πρέπει νὰ ἔνωθοῦν καὶ νὰ γίνουν μιὰ ἐξουσία, ὅπως ἓνας ἦταν καὶ ὁ Χριστός». Πολλοὶ ἀπονήρευτοι μὴ μπορῶντας φυσικὰ νὰ καταλάβουν τοὺς σκοποὺς τοῦ δεσπότη, καὶ θέλοντας νὰ φανοῦν πρόθυμοι στὴ θέλησή του, ἔκαμναν ὅτι ἔλεγεν ὁ δεσπότης.

Ὑστερα ἀπὸ λίγο, τὸν χειμῶνα, μιὰ καινούργια διαταγή, ἔβαλε σὲ ὑποψία μερικοὺς ποὺ κάτι ἤξευραν ἀπὸ θρησκευτικά. Ὁ δεσπότης διάταξε: «Ἐπειδὴ τὸ χειμῶνα πολλὲς φορὲς στὸ βάφτισμα τῶν παιδιῶν, τυχαίνει τὰ μωρὰ νὰ κρυολογοῦν, καλύτερα εἶναι νὰ ραντίζονται μὲ τὸ διαβασμένο νερό, νὰ μὴ βαφτίζονται μέσα στὴ κολυμπήθρα· εἶναι τὸ ἴδιο· τρεῖς φορὲς ράντισμα, ἢ χάρη τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἡ

ἴδια εἴτε μὲ βάφτισμα εἴτε μὲ ράντισμα...». Καὶ ὁ δεσπότης σὲ ὅλα αὐτὰ δὲν βιάζε· ἔγραφε καὶ ἔλεγε: «ὅσοι θέλουν» καὶ παρακολουθοῦσε τὴν πρόοδο στὴν ἐκτέλεση τῶν διαταγῶν του. Καὶ ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι παπάδες καὶ κοσμικοὶ δὲν ἤθελαν νὰ χαλάσουν τὸ χατῆρι τοῦ σοφοῦ δεσπότη, ποὺ τοῦ χρεωστοῦσαν τόσες εὐεργεσίες, ἄρχισαν νὰ κάμνουν τὰ διάφορα μυστήρια σύμφωνα μὲ τίς ὁδηγίες τοῦ δεσπότη. Καὶ ὁ κόσμος τοῦ νησιοῦ, ἐφαρμόζοντας τίς διαταγὲς τοῦ δεσπότη, τοῦ σοφοῦ, φράγκευε χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει κανεὶς.

Γ'. Ὁ ἐρημίτης καλογερόπαπας.

Ἐξαφνικὰ ἀπ' ἐκεῖ ποὺ κανεὶς δὲν περίμενε, βγῆκε στὸ φῶς ἡ ἀλήθεια γιὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ δεσπότη. Στὴ Μεσαρία τῆς Ἰμβρου, ποὺ τότε σχεδὸν ἦταν ἀκατοίκητη, στὸ χαμῆλωμα τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁϊ-Δημήτρη, ἓνας καλογερόπαπας εἶχε χτισμένο ἓνα μικρὸ ἐκκλησάκι. Ἐκεῖ εἶχε τραβηχτῆ μακρὰ ἀπὸ τὸν κόσμο, καὶ καλλιεργῶντας τὸ κηπάριό του καὶ λίγα χωραφάκια ζοῦσε μόνος. Ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχε πάγει στὸ Ἅγιον ὄρος, ἐκεῖ καλογήρευε καὶ παπάδισε. Ἐργάστηκε ἀρκετὰ χρόνια καὶ στὴ Πόλη. Σὲ μεγάλη ἡλικία γύρισε στὸ νησί καὶ μὲ τὴ βοήθεια μερικῶν συγγενῶν του, ἔχτισε στὸ πιὸ ἀκατοίκητο μέρος τοῦ νησιοῦ, κάτω ἀπὸ τὰ σημερινὰ Ἀγρίδια, τὸ μικρὸ μοναστηράκι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὅλη ἡ Μεσαρία, τὸ κέντρο τοῦ νησιοῦ, στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν ἀκατοίκητη, δασωμένη· τριγυρίζεται ἀπὸ βουνὰ καὶ στὸ χαμῆλωμά τους γίνεται ὁ Μέγας ποταμός· κανένα χωριὸ δὲν ἦταν σ' αὐτὴ τὴ περιφέρεια. Πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ βορεινὰ ἦταν ἡ Λυσινή, στὴ σημερινὴ τοποθεσία Λιμεναριοῦ βουνάρι ἴσως· κατὰ τὸ βορειοανατολικὸ μέρος, πάλι πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ, ἦταν οἱ Καλύφες· καὶ πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ Καστρί, ἀνατολικά, τὸ μεγάλο χωριὸ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Ὅλοι οἱ τσοπάνηδες τῶν τριῶν αὐτῶν χωριῶν καὶ οἱ μικροποιμένες τῆς Καπάλης, καὶ τῆς Τζικούρας ἀπὸ τὸ νοτινὸ μέρος, γύριζαν τὸ χειμῶνα τὰ αἰγοπρόβατά τους στὸ ἀκατοίκητο καὶ δασωμένο αὐτὸ μέρος· σὲ μακρινὲς ἀποστάσεις βρῖσκονταν τσοπανοκαλύβες. Τὰ αἰγοπρόβατα τῆς μισῆς Ἰμβρου, ἔμεναν ἐλεύθερα καὶ προφυλαγμένα τὸν χειμῶνα στὸ ἀέραντο καὶ κλαδερὸ αὐτὸ μέρος, γιὰ οὔτε τσακάλια οὔτε λύκους ἔχει τὸ νησί. Καὶ μόνο τὸν Ἀπριλομάη μὲ τὴ γέννα, τὰ χόριζαν καὶ τὰ προμάζευαν οἱ τσοπάνηδες.

Ὁ καλογερόπαπας ἤξευρε πολλὰ πράγματα μὰ δὲν ἤθελε νὰ ἔχη σχέσεις μὲ τὸν κόσμο· σπάνια κατέβαινε στὰ χωριά καὶ πιὸ σπάνια πή-

γαιναν νὰ τὸν δοῦν. Τὸ μοναστηράκι του ὁ Ἄη-Δημήτρης ἦταν ἀρκετὸ γι' αὐτόν. Μὰ ἔτυχε ἓνα χειμῶνα, τὸν τρίτο χρόνο ποὺ ἦλθε ὁ Ἄθανάσιος στὴν Ἰμβρο, νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἓνας τσοπάνης. Κάθησαν καὶ εἶπαν πολλὰ καὶ φεύγοντας ὁ τσοπάνης τοῦ εἶπε :

— Παπᾶ μου, προχτὲς βάφτισα τὸ πρωτοπαῖδι μου καὶ τὸ ἔβγαλα Δημήτρη· ἔταξα νὰ φέρω ἓνα καλὸ εἰκόνισμα στὴ χάρη του, στὸ μοναστηράκι σου· μὰ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια δὲν εὐχαριστήθηκα ἀπὸ τὸ βάφτισμα! Τώρα βλέπεις μὲ τίς διαταγὲς τοῦ δεσπότη μας οἱ παπάδες δὲν τὰ βαφτίζουν μέσα στὴν κολυμπήθρα τὰ παιδιά, μόνο τὰ ραντίζουν μὲ τὸ βασιλικό... Σὰν νὰ μὴ βαφτίστηκε καλὰ τὸ παιδί μου, σὰν ψευτοβάφτιση μοῦ φαίνεται πὼς ἔγινε... τὸ ἔχω βάρος...

— Τί λές, καταραμένε!, φώναξε ὁ καλόγηρος, τὰ ραντίζουν τὰ παιδιά σας; δὲν τὰ βαφτίζουν λοιπόν; Ἄπὸ πότε γίνεται αὐτό; λέγε γρήγορα...

— Μά, ἀπὸ τότε ποὺ διέταξε ὁ δεσπότης... ἓνα δυὸ χρόνια... Ὅπως εἶπε ἐκεῖνος λένε καὶ οἱ παπάδες, πὼς εἶναι τὸ ἴδιο. Μερικοὶ παπάδες τὰ βαφτίζουν, οἱ περισσότεροὶ τὰ ραντίζουν, γιατί μπορεῖ καὶ νὰ κρυολογήσουν τὰ μωρά...

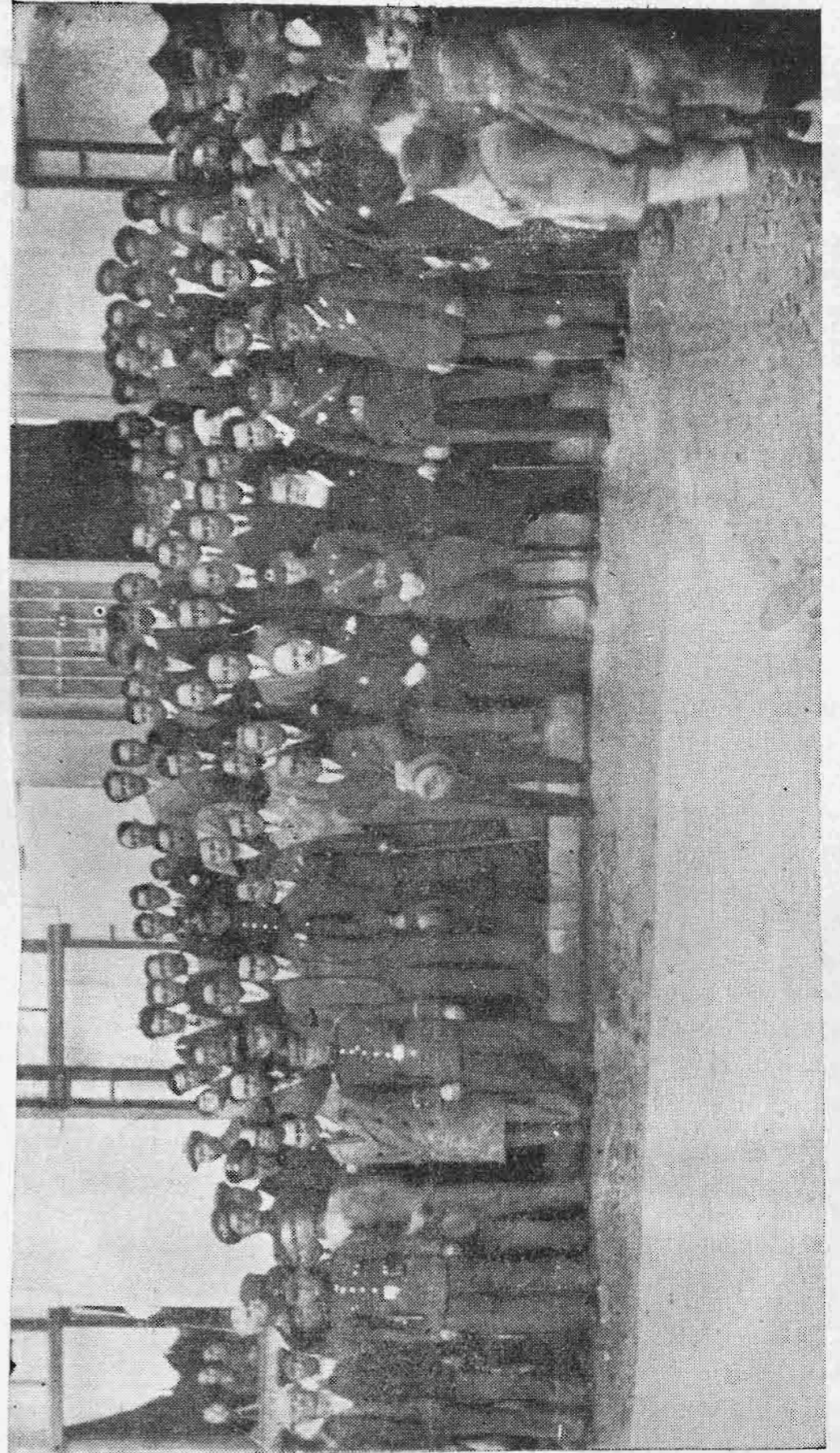
— Ποῦ τὸ βάφτισες τὸ παιδί σου; ποιὸς παπᾶς;

— Στὴ Παναγιά τὴ Ταξειδιανή, ὁ παπᾶ-Θανάσης.

— Σκῦλοι, σᾶς φράγγεψαν!... Ὁ δεσπότης εἶναι Φράγκος... φώναξε ὁ καλόγηρος, καὶ ἀφίνοντας τὸ τσοπάνη μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, πῆρε τὸν κατήφορο τῆς λαγκαδιᾶς μὲ τὸ ραβδί στὸ χέρι...

Δ'. Ξαναβάφτισμα!

Ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα χτισμένη ἡ πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ ἡ Παναγία, στὴ βορεινὴ συνοικία της ἦταν ἐκεῖνα τὰ χρόνια μιὰ ἐκκλησία ποὺ τὴν ἔλεγαν Παναγιά ἢ Ταξειδιανή. Καὶ τὸ ὄνομα ἡ κομόπολη τὸ πῆρε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ποὺ σώζεται ὡς σήμερα μὲ τὸ παλιὸ ἐπίθετο Ταξειδιανή. Τὴν ὠνόμαζαν δὲ ἔτσι, γιατί ὅσοι ἔφευγαν ἀπὸ τὸ Κάστρο γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ ἐκεῖ περνοῦσαν, ἄλλος δρόμος δὲν ἦταν ἐκεῖνα τὰ χρόνια, οὔτε γεφύρια εἶχε ὁ Μέγας ποταμός. Καὶ μόνο στὴν Ταξειδιανὴ βρίσκονταν τρία-τέσσαρα πηγᾶδια, ὅπου ἔσβυναν τὴ δίψα τους οἱ διαβάτες. Ἔως σαράντα σπίτια ἀποτελοῦσαν τὸ χωριουδάκι, καθαρῶς γεωργικὸ, καὶ οἱ χωριάτες καλλιεργοῦσαν τὰ πλούσια χωράφια τοῦ βορεινοῦ κάμπου. Ἄπὸ τὸ νοτιῶ τὸς χώριζε ἀπὸ τὸ συνοικισμὸ τοῦ Φραντζῆ ὁ ποταμός, καὶ ἀνα-

Τελετὴ ἐν Παναγίᾳ ἐπὶ τῇ ἐπιτελίῳ τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας.

τολικά βρίσκονταν άλλο μικρό χωριουδάκι ὁ Ἅγιος Σωτήρ, πού οἱ κάτοικοί του ἀργότερα τραβήχτηκαν στό Εὐλάμπιο. Στήν Ταξειδιανή τράβηξε ὁ καλογερόπαπας.

Ἦταν βράδυ καί στό νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας κάθονταν ὁ παπᾶς, ὁ ψάλτης καί λίγοι χωριάτες χωρίς δουλειά, καθῶς καί μερικὲς γυναῖκες, πού περίμεναν νά ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ ἔσπερινου. Μέσα ἀπ' τὰ χωράφια τοῦ Λιόντιου¹⁾, πού δὲν ὑπῆρχαν τότε σπίτια, εἶδαν νά ἔρχεται ὁ καλόγηρος βιαστικῶς μὲ τὸ ραβδί στό χέρι.

— Μπα! εἶπε ὁ παπᾶς πού τὸν γνώρισε ἀπὸ μακρὰ χρόνια εἶχε νά φανῇ ὁ καλόγηρος ἀπὸ τὸν Ἅϊ-Δημήτρη! Πὼς τῶπαθε κι' ἄφισε τὸ μοναστηράκι του;

Ὁ καλόγηρος πλησίασε καί μὲ σοβαρὴ χειρονομία, σταμάτησε μακρὰ του τὸ παπᾶ, πού σηκώθηκε νά τὸν ὑποδεχτῇ, χωρίς νά τὸν χαιρετήσῃ.

— Μὴ ἔρχεσαι κοντά μου, παπᾶ!... Πές μου μόνον, σὲ χρειάζεται ἢ ὄχι ἡ κολυμπήθρα;

— Μά, τί νά σοῦ πῶ, ἀδελφέ μου· ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν μᾶς χρειάζεται τώρα. Καθῶς λέγει καί ὁ δεσπότης, τὰ μωρὰ μπορεῖ νά κρουολογήσουν μὲ τὸ βάφτισμα στό νερό· μὲ τὸ ράντισμα εἶναι τὸ ἴδιο· ἢ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι πάντοτε μία... Ὅπως καί ἂν ἔχη, ὁ δεσπότης ξεύρει περισσότερο ἀπὸ μᾶς· γι' αὐτὸ δὲν μᾶς χρειάζεται ἡ κολυμπήθρα.

Ὁ καλόγηρος χωρίς νά ἀπαντήσῃ μπῆκε στήν ἐκκλησία, ἐνῶ ὁ παπᾶς χτυποῦσε τὸ σήμαντρο γιὰ τὸν ἔσπερινό. Λίγες γυναῖκες μαζεύτηκαν γιὰ τὸν ἔσπερινό καί ἄρχισαν νά μπαίνουν στήν ἐκκλησία, ὅταν βγήκε ἔξω ὁ καλόγηρος μὲ τὴ κολυμπήθρα στὸν ὄμο! Στάθηκε στήν εἴσοδο καί ρίχνοντας ἄγριο βλέμμα στὸν παπᾶ, εἶπε:

— Ἀκοῦστε, Χριστιανοί· ὁ δεσπότης εἶναι Φράγκος καί σᾶς φράγκεψε καί σᾶς χωρίς νά τὸ καταλάβετε... Δὲν ξεύρετε πὼς οἱ Φράγκοι, οἱ ἄζυμίτες, ραντίζουν καί δὲν βαφτίζουν; Ὁ Χριστὸς βαφτίστηκε στὸν Ἰορδάνη, δὲν ραντίστηκε! Ὁ δεσπότης εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀγορασμένους, πού πολεμοῦν τὴν ὀρθοδοξία. Φράγκοι εἶστε, δὲν εἶστε πιὰ ὀρθόδοξοι! Ὅσοι θέλουν νά μένουν στὴ πίστη τους, στήν ὀρθοδοξία, νά φέρουν τὰ παιδιά τους νά τὰ βαπτίσω καί νά τὰ μυρώσω, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς ὀρθοδοξίας. Φέρετέ τα στὸν Ἅϊ-Δημήτρη

1) Λιόντιου. Παραφθορὰ τῆς λέξεως Λεοντίου. Σήμερα συνοικία τῆς Παναγίας. Ἐπὶ Βυζαντινῶν κτῆμα τοῦ ἀρχοντος Λεοντίου.

νά τὰ ξαναβαπτίσω τὰ ραντισμένα, νά γίνουν ὀρθόδοξοι, ὄχι σκυλόφραγκοι! Κατὰρα στό δεσπότη σας...

Ὁ παπᾶς καί οἱ χωριάτες τὰ ἔχασαν, ὁ δὲ καλογερόπαπας φροτωμένος τὴν κολυμπήθρα καί μὲ τὸ μπουκαλάκι πού εἶχε τὸ ἅγιο μύρο στό χέρι, χάθηκε στὰ χωράφια...

Στὸ νησὶ μαθεύτηκε τί εἶπε καί τί ἔκαμε ὁ καλόγηρος στὴ Παναγία τὴ Ταξειδιανή· ἄρχισαν τότε μερικοὶ νά μιλοῦν φανερὰ γιὰ τὶς παράξενες διαταγὲς τοῦ δεσπότη. Σὲ λίγο ὅλο τὸ νησὶ χωρίστηκε σὲ δυὸ κόμματα. Τὸ κόμμα τοῦ δεσπότη μὲ τοὺς παπάδες, τοὺς προκρίτους, πού κολάκευαν τὸ Ἀθανάσιο, τοὺς ὑποχρεωμένους καί χρεωμένους σ' αὐτὸν καί τὸ κόμμα τοῦ καλόγηρου μὲ μερικοὺς πού ἦταν συνειθισμένοι νά ἀντιπολιτεύωνται καί λίγους χωριάτες πού τοὺς φαίνονταν παράξενες οἱ διαταγὲς τοῦ δεσπότη. Οἱ πρῶτοι ἔλεγαν:

— Ἄν ἁμαρτάνῃ ὁ δεσπότης ἄς ἁμαρτάνουμε καί μεῖς. Ὁ δεσπότης εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ διαβασμένους, τοὺς πιὸ σοφοὺς! Δὲν θὰ βάλουμε τὸν δεσπότη ἴσα μὲ τὸν ἀγριοκαλόγηρο τοῦ Ἅϊ-Δημήτρη!...

Οἱ δεύτεροι μὲ ἀρχηγὸ τὸν καλόγηρο ἔλεγαν:

— Ὁ δεσπότης εἶναι ἀπὸ τοὺς πουλημένους στοὺς Φράγκους! Καί στήν Πόλῃ βρίσκονται τέτοιοι καί θέλουν νά μᾶς κάμουν κατόλικους! Ὁ δεσπότης ἄς λέγῃ καί ἄς κἀνῃ ὅτι θέλει... Σεῖς μὴ βγαίνετε ἀπὸ τὶς συνήθειες τῶν πατέρων μας...

Ὁ Ἀθανάσιος ἔκανε πὼς δὲν καταλάβαινε τί γίνονταν γύρω του. Εἶχε ὅλους τοὺς παπάδες δικούς του καί τὶς ἐκκλησίες στό χέρι. Μὰ καί ὁ καλόγηρος στὸν Ἅϊ-Δημήτρη, ξαναβάφτιζε τὰ ραντισμένα παιδιά πού πήγαιναν οἱ νησιῶτες, ἄλλα νύχτα καί ἄλλα μέρα!...

Ε'. Τὰ παλιὰ Ἀγρίδια.

Στὸ νοτιοδυτικὸ μέρος τοῦ νησιοῦ, στήν ἄκρη τοῦ νοτινοῦ κάμπου, πού ἔχει σήμερα τὸ παράξενο ὄνομα Ντέρεβελι, ἦταν ἓνα μικρὸ τσοπανοχώρι, πού τὸ ἔλεγαν Ἀγρίδια ἴσως ἐπειδὴ οἱ χωριάτες καλλιεργοῦσαν πολὺ μικροὺς ἀγρούς. Τὸ μέρος τὸ λένε καί σήμερα Ἀγρίδια, βρίσκεται δὲ καί ἓνα μικρὸ ἐκκλησάκι ἢ Ἀγία Μαρίνα. Οἱ τσοπάνηδες αὐτοί, εἶχαν στήν ἐξουσία τους ὅλο τὸ νοτιοδυτικὸ μέρος τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τὸν λιμένα ὡς τὸ Μάρομαρο. Μέρος ἀτέλειωτο καί δασωμένο. Εἶχαν στήν ἐξουσία τους τὰ βουνὰ τοῦ σημερινοῦ Μπουρνιᾶ, τὸν Ἀϊ-Θανάση, τὸ Τρίκορφο, τὸ Δαιμονόκαστρο. Ἀμέτρητα αἰγοπρόβατα ζοῦσαν μέσ' τὰ δάση αὐτὰ καί οἱ

Ἀγριδιανοὶ τσοπάνηδες ἦταν οἱ πιὸ εὐκατάστατοι ἀπὸ ὅλους τοὺς νησιῶτες. Δὲν εἶχαν φόβο ἀπὸ πειρατές, γιατί μὲ τὸ παραμικρὸ ὕποπτο σημεῖο, ἐπιαναν τὰ βουνά, ὅπου εἶχαν τὶς μάντρες τους μέσα στὶς ἄγριες καὶ δασωμένες πλαγιές. Γι' αὐτὸ ὅταν τὰ ἄλλα μικροχώρια τοῦ νοτινοῦ κάμπου ἄδειασαν καὶ οἱ χωριάτες μαζεύτηκαν στὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἔκτισαν τὸ Σχοινοῦδι, οἱ Ἀγριδιανοὶ ἔμειναν στὸ χωρουδάκι τους καὶ δὲν μετακομίστηκαν. Οἱ κολῶνες τῆς ἐκκλησίας των εἶναι ριχμένες ἕως σήμερα καὶ τὰ πολλὰ κερραμίδια, πέτρες, ἀσβέστες μας δείχνουν καθαρὰ τὴν τοποθεσία τοῦ χωριοῦ. Παπᾶ ὅμως τὸ χωριὸ δὲν εἶχε καὶ ὅταν χρειάζονταν ἔπαιρναν ἀπὸ τὸ Λουτροὸ καὶ ἀργότερα ἀπὸ τὸ Σχοινοῦδι.

Ὁ καλόγηρος ἀφοῦ ξαναβάφτισε ὅσα μωρὰ τοῦ πῆγαν στὸν Ἀϊ-Δημήτρη, βγῆκε καὶ στὰ μακρυνὰ χωριουδάκια, κηρύττοντας τὴν ἐπάνοδο στὴν ὀρθοδοξία καὶ τὸ... ξαναβάφτισμα τῶν παιδιῶν. Πῆρε τὰ πιὸ μακρυνὰ χωριὰ καὶ ἔφτασε στ' Ἀγρίδια. Μὰ ἐκεῖ βρῆκε ἕναν ἄλλον παπᾶ, ποὺ τὸν εἶχε στείλει ὁ δεσπότης ἀπὸ τὸ Κάστρο γιὰ νὰ μιλήσῃ στοὺς τσοπάνηδες καὶ νὰ τοὺς φέρῃ σὲ ὑπακοή. Οἱ δυὸ ρασοφόροι πιάστηκαν στὴν ἀρχὴ μὲ τὰ λόγια ἐμπρὸς στὴν ἐκκλησία.

— Μὴ ἀκοῦτε τὸν ψευτοκαλόγηρο! Ἀκοῦστε τὸν δεσπότη ποῦναι σοφὸς καὶ διαβασμένος!..

— Μένετε ὀρθόδοξοι! Μὴ ἀκοῦτε τὸν δεσπότη ποῦναι Φράγκος καὶ πούλημένος!..

Οἱ χωριάτες παρακολουθοῦσαν τὸν καυγᾶ· εἶχαν καιρὸ νὰ δοῦν παπᾶ καὶ νὰ λειτουργήσουν τὴν ἐκκλησία τους καὶ τώρα ποὺ ἔτυχαν δυὸ ἀντὶ ἕνας κολάστηκαν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ ἕνας τοὺς ἔλεγε νὰ μείνουν στὴν ὀρθοδοξία καὶ στὶς συνήθειές τους, ὁ ἄλλος κουνῶντας τὰ φερμάνια τοῦ δεσπότη τοὺς φοβέριζε μὲ ἀναθέματα καὶ ἀφορισμούς! Τί νὰ κάμουν οἱ ἀγράμματοι χωριάτες; Μὰ τέλος οἱ φωνές καὶ τὰ λόγια τοῦ καλογήρου, ποὺ τοὺς ἐξώρκιζε νὰ μένουν στὴ πίστη τῶν παπῶν τους, ἔφεραν ἀνέλπιστο ἀποτέλεσμα. Οἱ χωριάτες εἶπαν τὸν φραγκόπαπα νὰ φύγῃ καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος τοὺς φοβέριζε, τὸν ἔδειραν καλά, τοῦ ἔκοψαν τὰ μαλιὰ καὶ τὰ γένεια καὶ τὸν ἔστειλαν στὸ δεσπότη ἀγνώριστο!...

Φρόνιασε ὁ Ἀθανάσιος ἅμα εἶδε τὸν παπᾶ σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι! Ἀμέσως σ' ὅλες τὶς ἐκκλησίες διαβάστηκαν ἀφορισμοὶ τῶν Ἀγριδιανῶν. Ὁ δεσπότης γύρεψε σύμφωνα μὲ τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας τὴν ὑποστήριξη τοῦ ἀγᾶ τοῦ νησιοῦ γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν καλόγηρο καὶ πέντε Ἀγριδιανούς ποὺ εἶχε δώσει τὰ ὀνόματά τους ὁ παπᾶς. Ἐνας καβάσης τοῦ δεσπότη, ὁ διάκος του καὶ τρεῖς γενίτσαροι πῆγαν νὰ

τοὺς πιάσουν. Μὰ κρύφτηκαν στὰ βουνὰ μαζὶ μὲ τὸν καλόγηρο οἱ τσοπάνηδες καὶ δὲν τοὺς βρῆκαν. Καὶ ἀφοῦ πέρασε ὁ κίνδυνος, ὁ καλόγηρος τοὺς εἶπε: «Φυλαχθῆτε ὅσο νὰ ξανάρθω» καὶ ἔφυγε. Κατέβηκε νύχτα στὸ Κάστρο καὶ πῆγε στὸ σπλι τοῦ ἀγᾶ, ὅπου ἦταν καὶ ὁ κατῆς. Μὲ τὰ τούρκικα ποὺ ἤξεορε, σπάνιο προτέρημα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὸ νησί, τοὺς εἶπε:

— Ὁ Σουλτὰν Μεχμέτ, ὅταν πῆρε τὴν Πόλη, μᾶς ἄφισε ἐλεύθερη τὴ θρησκεία καὶ ἔκαμε Πατριάρχη τὸν Γεννάδιο ποὺ ἦταν ἐχθρὸς τῶν Φράγκων. Τώρα ὁ δεσπότης θέλει νὰ μᾶς κάμῃ Φράγκους, γι' αὐτὸ οἱ Ἀγριδιανοὶ κακομεταχειρίστηκαν τὸν παπᾶ του. Δὲν φταίουν οἱ ἄνθρωποι, φταίει ὁ δεσπότης!..

Ὁ μουδῆρης καὶ ὁ κατῆς, ἔμειναν σύμφωνοι καὶ εἶπαν στὸν καλόγηρο:

— Ὅ,τι θέλετε κάμετε μὲ τὰ θρησκευτικὰ σας· δὲν ξαναδίνομε στρατιῶτες στὸ δεσπότη, μὰ καλὸ-κακό, φυλαχθῆτε καὶ σὺ καὶ οἱ Ἀγριδιανοί!..

Ὁταν ὁ καλόγηρος γύρισε στ' Ἀγρίδια, εἶπε στοὺς τσοπάνηδες:

— Ὁ δεσπότης, ὅπως κι' ἂν εἶναι θὰ μᾶς ἐκδικηθῆ, ὄχι ἐμένα, ἀλλὰ καὶ τοὺς πέντε χριστιανούς. Μπορεῖ νὰ κακοπάθουν· γι' αὐτὸ θὰ τοὺς πάρω μαζὶ μου γιὰ λίγο διάστημα, γιατί τὸ μοναστήρι μου κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πατήσῃ. Δὲν θὰ πάγῃ ἔτσι ἡ κατάσταση. Τοῦ δεσπότη ἂν δὲν τοῦ περάσῃ θὰ ἀναγκαστῆ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ νησί, γιατί ἐγὼ θὰ γυρίζω ἀπὸ καλύβα σὲ καλύβα νὰ ξαναφέρω τοὺς χριστιανούς στὴν ὀρθοδοξία.

Οἱ πέντε Ἀγριδιανοὶ ἔφυγαν μὲ τὸν καλόγηρο καὶ ἄφισαν τὰ αἰγοπρόβάτά τους στοὺς χωριανούς των. Καὶ ἐνῶ ὁ καλόγηρος γύριζε στὰ μικροχώρια, αὐτοὶ ἀνοιξαν νέα χωράφια γύρω καὶ νοτινὰ τοῦ μοναστηριοῦ. Μὰ γιὰ νὰ εἶναι καὶ ἀσφαλισμένοι φύλαγαν μὲ τὴ σειρὰ πρὸς τὸ ἀνατολικὸ μέρος, σ' ἕνα βουναράκι ποὺ ἕως τώρα τὸ λένε Βίγλες· ἔτσι πέρασε ὁ χειμῶνας καὶ τὸ καλοκαίρι, ἐπειδὴ ἄλλαξε ὁ Πατριάρχης καὶ ἔγινε ὁ πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας ὁ Κύριλλος Λούκαρις, ὁ Ἀθανάσιος μετρίασε τὸν ζῆλο του καὶ ἡ ἡσυχία ξαναἤλθε στὸ νησί (1621). Τί ἔγινε ὁ Ἀθανάσιος ἕως τὰ 1626 ποὺ φανερὰ πιά πῆγε μὲ τὸ μέρος τοῦ Πάπα καὶ ἀποστάτησε ἀπ' τὴν ὀρθοδοξία καὶ στὰ 1628 καθηρέθηκε, τὸ γράφουμε στὴν προηγούμενη μελέτη μας «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰμβρου». Ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορία μας εἶναι ὅτι οἱ πέντε τσοπάνηδες τῶν Ἀγριδιῶν στὰ 1621 περίπου, ἔφεραν καὶ τὶς γυναικὲς τους καὶ τὰ αἰγοπρόβάτά τους στὸν Ἀϊ-Δημήτρη, γιατί τοὺς ἄρесе

τὸ μέρος, ἀπλόχωρο, δασωμένο, μακρὰ ἀπὸ τῆ θάλασσα καὶ τὸν φόβο τῶν κουρσάρων. Καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ἦλθαν καὶ μερικοὶ συγγενεῖς τῶν καὶ γύρω στὸ μοναστηράκι σιάθηκαν ἕως δέκα καλύβες. Λίγο ἄργότερα καὶ οἱ ἄλλοι Ἀγριδιανοὶ τραβήχτηκαν στὸ Σχοινοῦδι πρὸς τὸν Χάλακα. Μὰ οἱ λίγες καλύβες τοῦ Ἀϊ-Δημήτρη, δὲν ἄργισαν νὰ πληθύνουν γιατί ὁ καλόγηρος ἔτρεχε στὰ χωριουδάκια καὶ μάζευε χωριάτες χωρὶς ἰδιοκτησίες καὶ τσοπάνηδες ἀπὸ τὰ μικροχώρια. Καὶ τὰ καλυβόσπιτα πλήθυναν γύρω στὸν Ἀϊ-Δημήτρη βορεινά, πίσω ἀπὸ τὰ βουνά, ἀπέναντι στὴ Σαμοθράκη, ἦταν ἓνα χωριουδάκι στὸ μέρος πὺ λέγουν σήμερα Λιμεναριοῦ βουνάρι. Οἱ τσοπάνηδες εἶχαν σκορπίσει καὶ ἀφήκαν τὸ χωριό τους, ἕξ αἰτίας πὺ ἔγιναν σεισμοὶ καὶ βούλιαζε τὸ χωριό τους. Εἶχαν κάμει καλύβες μέσα στὴ μεγάλη λαγκαδιά τοῦ Μορταριοῦ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἔφερε ὁ καλόγηρος καὶ τοὺς ἔβαλε καὶ ἔκαμαν καλύβες στὸ ὄροπέδιο πὺ εἶναι ἀπάνω ἀπὸ τὸν Ἀϊ-Δημήτρη, στὴ τοποθεσία τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ. Στὸ βάθος τοῦ βορεινοῦ κάμπου στὴ τοποθεσία Κώχη, μερικοὶ τσοπάνηδες δὲν περνοῦσαν καλὰ μὲ τοὺς γειτόνους τῶν ἀπὸ τὸν Ἀϊ-Θόδωρο καὶ τοῦ Φραντζῆ. Καὶ αὐτοὺς τοὺς πῆρε ὁ καλόγηρος στὸ καινούργιο χωριουδάκι. Σὲ ὅλους ἔλεγε:

— Ἀφήστε τοὺς ἄλλους πὺ φράγκεψαν. Στῦλο τῆς ὀρθοδοξίας θὰ τὸ κάμω τὸ χωριουδάκι μας καὶ θὰ τὸ λέμε Ἀγρίδια, ἕξ αἰτίας πὺ πρῶτοι οἱ Ἀγριδιανοὶ μὲ ἄκουσαν καὶ ἦλθαν ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ νησιοῦ καὶ θεμέλιωσαν ἐδῶ.

Τὸ χωριουδάκι μεγάλωσε καὶ γιὰ ἐκκλησία εἶχαν τὸν Ἀη-Δημήτρη. Ὅταν στὰ 1626 ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις, καθήρεσε τὸν Ἀθανάσιο ἀπὸ τὸν θρόνο τῆς Ἰμβρου, τότε ὁ καλόγηρος ἔβαλε τοὺς χωριάτες καὶ ἔχτισαν στὸ ὄροπέδιο ἓνα ἄλλο ἐκκλησάκι τὸν «Εὐαγγελισμό», γιὰ τὴν καλὴ εἶδηση πὺ ἔμαθαν. Καὶ ὅταν ἦλθε ὁ νέος δεσπότης ὁ Σωφρόνιος (1627), πῆγε καὶ λειτούργησε μαζί μὲ τὸν καλόγηρο στὰ δυὸ ἐκκλησιάκια. Καὶ μὲ τὰ χρόνια στὸ χωριὸ αὐτὸ μαζεύτηκαν ὅλοι οἱ τσοπάνηδες ἀπὸ τὸ Μάρμαρο, τὸ Μεσάδι, Χαϊάδο, Ρίχια καὶ ἄλλες μακρινὲς ἐνορίες καὶ στὰ 1680 τὰ Ἀγρίδια ἔχουν περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ σπίτια. Ἀργότερα κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνα, πάντως ὄχι ἐνωρίτερα ἀπὸ τὰ 1740, τὸ χωριουδάκι Καλύφες, κοντὰ στὸ Μετόχι τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, μετακομίστηκε καὶ αὐτὸ στὰ Ἀγρίδια, γιατί εἶχαν καθημερινὲς φιλονεικίες μὲ τοὺς καλόγηρους τοῦ μετοchioῦ καὶ τοὺς Γλυκιανούς.

Τὰ Ἀγρίδια εἶχαν στὸν περασμένο αἰῶνα τοὺς μεγαλύτερους τσο-

Τελετὴ ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἐορτῇ ἐν Παναγίᾳ.

πάνηδες. Κανέννας δὲν εἶχε λιγώτερα ἀπὸ 300 αἰγοπρόβατα. Ἔχουν καὶ μέρος κατάλληλο γιὰ κτηνοτροφία, ἀπέραντο, ὅλη τὴ Μεσαρία καὶ τὸ βορεινὸ μέρος τοῦ νησιοῦ μὲ τὶς πολλὰς λαγκαδιές. Ἡ μεγάλη λαγκαδιὰ τῆς κεντρικῆς Ἴμβρου, ποὺ κατηφορίζουν ὅλα τὰ νερὰ τῶν βουνῶν, εἶναι τὴν γαμάτη ἐλαιόδενδρα καὶ τὸ χωριὸ ἔχει πλούσιο εἰσόδημα ἀπὸ τὸ ἐλαιόλαδο.

Τὸ χωριὸ ἀπὸ τὸ χαμήλωμα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ψήλωσε κατὰ τὸ ὄροπέδιο καὶ τὸ ἐκκλησάκι ἔμεινε στὴν ποδιὰ τοῦ χωριοῦ. Μὰ οἱ Ἀγριδιανοὶ ἂν καὶ ἔχουν ὡς ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ τὸν Εὐαγγελισμό, θεωροῦν ὅμως ὡς προστάτη τοῦ χωριοῦ τὸν Ἅγιο Δημήτριο καὶ κάμνουν κάθε χρόνο πανηγύρι στὶς 26 τοῦ Ὀχτώβρη. Τὴν ἐκκλησία δὲ τοῦ χωριοῦ τὸν Εὐαγγελισμό τὴν ξανάχτισαν ἀπὸ τὰ θεμέλια στὰ 1832, ὅταν ἦταν δεσπότης ὁ Ἰωσήφ. Στὰ ἐγκαίνιά της, ποὺ ἔγιναν στὶς 15 Αὐγούστου, ἔσφαξαν πολλὰ βώδια, καὶ ἀπὸ τότε ἔμεινε συνήθεια στὰ Ἀγρίδια νὰ πανηγυρίζουν καὶ νὰ σφάζουν βώδια κάθε χρόνο στὶς 15 Αὐγούστου. Τὸ κρέας τὸ βράζουν καὶ τὸ μοιράζουν στὰ σπῆτια καὶ στοὺς ἐπισκέπτες. Τὴν ἐκκλησία τὴν ἀνακαίνισαν καὶ τὴ μεγάλωσαν στὰ 1928 μὲ συνδρομὰς τῶν πατριωτῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ πέτρες πελεκητές, σήμερα δὲ εἶναι ἡ καλλίτερη τοῦ νησιοῦ. Ἀπὸ τὸ 1815 εἶχαν γραμματοδιδάσκαλο, δημοτικὸ δὲ σχολεῖο ἔχτισαν στὰ 1864. Στὰ 1908 τοὺς ἔχτισε καινούριο σχολικὸ χτήριο ἕνας πατριώτης τῶν ἀπὸ τὴ Αἴγυπτο, μέσα στὸ ὁποῖο τὰ παιδιὰ μαθαίνουν τὰ πρῶτα γράμματα.

Περισσότερα ἀπὸ τριακόσια χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε ποὺ θεμελιώθηκε τὸ χωριό. Γενεὲς πέρασαν, τὸ ὄνομα τοῦ θεμελιωτοῦ καλογήρου ξεχάστηκε, ὁ δεσπότης Ἀθανάσιος ἦταν ἄγνωστος καὶ τὸν ἔβγαλαν στὴ μέση οἱ τελευταῖες μελέτες. Μὰ ὅποιος πηγαίνει στ' Ἀγρίδια, λίγο πρὶν νὰ μπῆ στὸ χωριὸ θὰ δῆ στὸ χαμήλωμα μέσα σὲ δένδρα ἕνα μικρὸ ἐξωκκλήσι. Εἶναι ὁ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου ξαναβάφτιζε τὰ μωρὰ τοῦ νησιοῦ ὁ καλογερόπαπας, καὶ μόνο αὐτὸ μᾶς θυμίζει τὰ παλιὰ χρόνια καὶ τὶς ἔμορφες παραδόσεις τοῦ νησιοῦ.

A. ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΓΛΥΚΥ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΙΝΟΥΔΙ

ΟΙ ΔΥΟ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝ ΙΜΒΡΩ,
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΝ ΚΙΝΗΣΙΝ

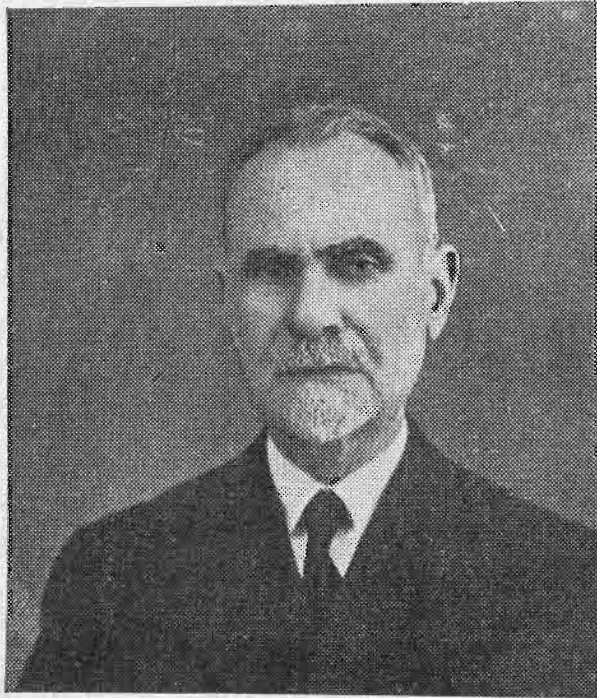
Ἡ Ἴμβρος, νῆσος γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, ἀνέκαθεν ἦτο αὐτάρκης. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ βίος ἦτο ἀπλοῦς, ἀπηλλαγμένος τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων, ἀπελάμβανον ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησίν των. Ἐξ ἄλλου οἱ ἀπορώτεροι ἀπήρχοντο εἰς Μ. Ἀσίαν ὡς ἐργάται καὶ μετὰ τινα ἔτη ἐπανήρχοντο ἀποκομίζοντες τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των, πολὺ ἢ ὀλίγον ἀναλόγως τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου ἀποταμιευτικῆς ἰκανότητος, ἀλλ' ἀρκετὸν πάντως πρὸς καλλιτέρευσιν τῆς ἐν Ἴμβρῳ οἰκονομικῆς θέσεώς των. Προεπιμᾶτο δὲ ἡ Ἀνατολὴ καὶ ὡς πλησιέστερα ἀλλὰ καὶ ὡς χώρα μυθικῆ πλούτου καὶ εὐμαρείας, ὡς ἐξαρχατηρίζετο τότε ὑπὸ τῶν ἐντοπίων.

Ὁ τρόπος ὅμως οὗτος τῆς ζωῆς εἰς νῆσον ἀλίμενον καὶ στερουμένην οἰασδήποτε ἐμπορικῆς καὶ συγκοινωνιακῆς κινήσεως, ὅσον καὶ ἂν καθίστα τὸν βίον ἄνετον, ἐπειδὴ περιορίζετο εἰς πρωτογόνου συντηρήσεως μέσα, ἦτο μᾶλλον φυτοζωία, μηδεμίαν ἐγγυωμένη πρόοδον. Οἱ εἰς Μ. Ἀσίαν μεταβαίνοντες, διαμένοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἕνεκα τῆς ἐργασίας των εἰς ἀπόκεντρα χωρία, ἐπανήρχοντο μετὰ τινα ἔτη εἰς τὴν πατρίδα των ἔστω καὶ εὐπορώτεροι παρ' ὅ,τι ἦσαν πρότερον, πλὴν τῶν ὀλίγων τουρκικῶν, τὰ ὁποῖα ἐψέλλιζον ἐν ἀθλιεστάτη καὶ ταῦτα προφορᾷ, οὐδὲν ἕτερον στοιχεῖον ἠθικῆς ἀνωτερότητος ἀποκομίζοντες. Ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι οἱοὶ ἦσαν καὶ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των, ἐργάται ἀπλοῖ, χειρῶνακτες, ἐν πολλοῖς δὲ κατώτεροι καὶ τῶν ἄλλων πατριωτῶν των.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξηκολούθει μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅποτε δύο ἀδελφοὶ ἱερομόναχοι ἐκ Γλυκέως καταγόμενοι, οἱ ἀοίδιμοι διδάσκαλοι Βαρθολομαῖος καὶ Κύριλλος, ἐκπαιδευθέντες ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε Σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν, ἴδρυσαν εἰς τὸ παρὰ τὸ

Γλυκὺ εὐρισκόμενον Μετόχιον τῶν Ταξιαρχῶν τὸ πρῶτον ἐν Ἰμβρῶ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον. Εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦτο ἐφοίτων πολλοὶ φιλομαθεῖς νέοι, προερχόμενοι ἀπὸ ὅλα τὰ χωρία τῆς νήσου. Καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ πρώτη πνευματικὴ κίνησις ἐν Ἰμβρῶ.

Ἄλλὰ τὸ σχολεῖον τοῦτο ἦτο μᾶλλον ἱεροδιδασκαλεῖον, οὐ μόνον διότι οἱ διδάσκοντες ἐν αὐτῷ ἦσαν ἱερομόναχοι, ἀλλὰ καὶ διότι πρὸς

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

διδασκαλίαν ἐχρησιμοποιοῦντο κυρίως βιβλία ἐκκλησιαστικά (ἡ Ὀκτάηχος, τὸ Ψαλτήριον, ὁ Ἀπόστολος). Οὐχ ἦττον ὑπῆρξε διὰ τὴν νήσον τὸ πρῶτον σάλπισμα πρὸς νέαν ζωὴν. Ἐκτοῦ σχολείου τούτου λαβόντες τὰ πρῶτα φῶτα καὶ ἐπεκτείναντες βραδύτερον τὰς σπουδὰς των καὶ εἰς ἀνωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ σχολιάς, ἀνεδείχθησαν ὡς πρῶτοι τῆς νήσου ἀναμορφωταὶ οἱ ἀσίδιμοι διδάσκαλοι, ὁ Γεώργιος Στέκας (ἐκ Γλυκέος), ὁ μετονομασθεὶς Λογιώτατος, ὁ Κυριακὸς Παναγῆς (ἐκ Πανα-

γίας), ὁ Εὐστράτιος Νικολαΐδης (ἐξ Ἀγριδίων) καὶ ὁ διαπρεπὴς θεολόγος καὶ ἱεροκῆρυξ Νικηφόρος Γλυκᾶς, Μητροπολίτης Μηθύμνης. Οὕτω μετὰ τινα ἔτη διὰ τῶν ἀνωτέρω διδασκάλων ἰδρύθησαν δύο Ἑλληνικά σχολεῖα, τὸ ἐν ἐν Παναγία καὶ τὸ ἕτερον ἐν Σχοινουδίῳ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου γενήσεται λόγος ἄλλαχοῦ. Τὸ δὲ ἐν Σχοινουδίῳ ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Εὐστρατίου Νικολαΐδου καὶ εἶναι τὸ πρῶτον ἐν τῇ νήσῳ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ὅπου ἐδιδάσκοντο ἐγκύκλια μαθήματα. Τὸ ἱερὸν τοῦτο φυτώριον, εἰς τὸ ὅποιον προσήρχοντο φιλομαθεῖς νέοι ἀπὸ ὅλα τὰ χωρία τῆς νήσου, δὲν ἐβράδυνε νὰ φέρῃ τοὺς καρπούς του, διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἱδρυτοῦ του εὗρε τὸν κατάλληλον ἐμψυχωτήν. Ὁ ἀείμνηστος Εὐστράτιος Νικολαΐδης ὑπῆρξε διὰ τὴν Ἰμβρὸν ἄλλος Πέσταλότις. Ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς του, ἡ εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων του, τὸ προσηνὲς καὶ εὐπροσήγορον τοῦ ἠθους του, ἡ πρα-

κτικότης καὶ τὸ εὐμέθοδον τῆς διδασκαλίας του, τὸ ἀνεπίληπτον τῆς συμπεριφορᾶς του, ὁ μέγας ἐνθουσιασμὸς μὲ τὸν ὅποιον ἐδίδασκε τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά συγγράμματα, ἡ παροιμιώδης φιλοπονία του καὶ τόσα ἄλλα προτερήματά του ἀφῆκαν μεταξὺ τῶν μαθητῶν του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὴν καλλιτέραν ἀνάμνησιν. Πᾶν ὅ,τι ἐδίδασκεν ἐγίνετο κτῆμα τῶν μαθητῶν. Ἐν γένει ἦτο τύπος ἐναρέτου ἀνδρός. Ἦτο ἀνεξάντλητος εἰς τὴν ἀφήγησιν διαφόρων ἱστοριῶν, ἠθικοθησκευτικῶν διηγημάτων καὶ ποικίλων ἀνεκδότων, ἅτινα μὲ ἀπαράμιλλον χάριν ἀφηγεῖτο ἐνώπιον τῶν ἀκροατῶν του. Τοὺς μαθητάς του ἠγάπα ὡς ἴδια ἑαυτοῦ τέκνα, οἱ ὅποιοι ἐξ ἄλλου τὸν περιέβαλλον μὲ ἀπειρον σέβας. Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ νὰ προσθέσω ἐνταῦθα, ὅτι πολλὰ ὠφελήθη ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ σπανίου τούτου χαρακτῆρος (διότι ὑπῆρξα καὶ ἐγὼ ἐπὶ τινα χρόνον μαθητὴς του περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του εὐρισκομένου) καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας του, ἦν εὐρισκὸν ἐν πολλοῖς σύμφωνον πρὸς τὰς νεωτέρας διδασκαλικὰς μεθόδους.

Ἐκ τοῦ σχολείου του, ἐφωδιασμένοι μὲ ἐγκυκλοπαιδικώτερα στοιχεῖα, ἐξῆλθον πολλοὶ χρηματίσαντες ὡς διδάσκαλοι εἰς τὰ ἄλλα τῆς νήσου σχολεῖα. Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς διδάσκαλοι καὶ εἰς κοινότητος ἐκτὸς τῆς νήσου. Εἰς τὴν Λῆμον ἰδίως προετιμῶντο οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἰμβροῦ, διότι καὶ φιλοπονώτεροι ἦσαν καὶ καθήκοντα ἱεροψάλτου ἠδύναντο νὰ ἀναλάβουν. Διότι εἰς τὰ μικρὰ χωρία καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη καιροῦ τὰ δύο ναῦτα ἐπαγγέλματα ἦσαν ἀλληλένδετα. Ὁ διδάσκαλος πρὶν διορισθῆ ἔπρεπε πρῶτον νὰ δοκιμασθῆ ὡς ψάλτης καὶ ἀναλόγως νὰ κριθῆ ἡ ἀξία του. Οὕτως ἐντὸς ὀλίγου τὰ περισσότερα χωρία τῆς Λήμον ἐπληρώθησαν Ἰμβροίων διδασκάλων. Ἡ Ἰμβρὸς τοιοιτοτρόπως διὰ τῶν πρώτων τούτων διδασκάλων μετέδωκε τὰ πρῶτα φῶτα εἰς τὴν Λῆμον καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος συντελεστὴς τῆς ἐν αὐτῇ πνευματικῆς κινήσεως.

Ἄλλ' εἰς τὴν Λῆμον συμβαίνει κάτι διαφορετικώτερον. Εἰς αὐτήν, ὀλιγώτερον τῆς Ἰμβροῦ παραγωγικὴν εἰς κτηνοτροφικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα, ἀλλὰ περισσότερον πυκνοκατοικημένην, οἱ κάτοικοι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἕνεκα τῶν λαμπρῶν λιμένων της (διότι ἐκτὸς τοῦ περιφήμου λιμένος τοῦ Μούδρου ἔχει καὶ ἄλλους ἀξιολόγους λιμένας), ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὸ λεπτόγειον τῆς χώρας, λίαν πρωΐμως ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἡ Λῆμος ἀνέκαθεν διεκρίνετο διὰ τὸ ναυτικόν της. Τὰ πλοῖα αὐτῆς διαφόρου χωρητικότητος ἐταξίδευαν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τῆς Μεσογείου καὶ πρὸ παντὸς εἰς τοὺς λιμένας τῆς Αἰγύπτου. Διὰ τοῦ ναυτικοῦ των δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπιδοθοῦν καὶ εἰς τὸ ἀρρηκτικῶς μετὰ

τῆς ναυτιλίας συνδεόμενον ἐμπόριον. Πολλοὶ Λήμνιοι καὶ ἰδίως τὰ τέκνα τῶν ναυτικῶν ἤρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται εἰς Αἴγυπτον ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἐντὸς ὀλίγου εἰς χιλιάδας ἀνήρχοντο οἱ εἰς Αἴγυπτον ἀποκατεστημένοι Λήμνιοι, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἀπέκτησαν μεγάλας περιουσίας. Διεπιστώθη καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὅσον μία χώρα στερεῖται φυσικοῦ πλούτου, τόσον οἱ κάτοικοι αὐτῆς γίνονται δραστηριώτεροι καὶ προοδευτικώτεροι. Οἱ Λήμνιοι ἂν καὶ ἦττον φιλομαθεῖς ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ἴμβρούς, ἀνεδείχθησαν διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον ἱκανώτεροι ἐν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ.

Τὸ παράδειγμα τῶν Λημνίων εὔρε μιμητὰς καὶ μεταξὺ τῶν Ἴμβροίων καὶ πρὸ παντὸς μεταξὺ τῶν τελειοφοίτων τοῦ ἐν Σχοινουδίου σχολείου, εὕρισκομένων εἰς στενωτέραν μετὰ τῶν Λημνίων ἐπικοινωνίαν. Εἰς τοῦτο δὲν ἔπαυσε νὰ τοὺς παρακινῇ καὶ ὁ διδάσκαλός των Εὐστ. Νικολαΐδης, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κληθῆ εἰς Λῆμνον ὡς διευθυντῆς τοῦ ἐκεῖ ἀρτισυστάτου Ἑλληνικοῦ σχολείου. Καὶ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρχεται διὰ τὴν νῆσον μία νέα κίνησις γενικὴ, εἰς ἣν πρωτοστατεῖ πάντοτε τὸ Σχοινοῦδι. Ἐντὸς μιᾶς πενηκονταετίας οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἐγκατασταθέντες Ἴμβριοι ἀνέρχονται εἰς ἑκατοντάδας. Ὡς ἦτο ἐπόμενον ἔκτοτε τὸ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ρεῦμα, ὅπερ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε προσλάβει μεταναστευτικὸν χαρακτήρα, ἀνεστάλη καὶ ἔγινεν ἀραιότερον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἐξάγεται, ὅτι τὰ δύο χωρὰ τῆς νήσου, τὸ Γλυκὺ καὶ τὸ Σχοινοῦδι, τὸ μὲν πρῶτον διὰ θεωρητικῆς μάλλον, τὸ δὲ δεύτερον διὰ πρακτικώτερης μορφώσεως, ἔδωκαν τὴν πρώτην ὠθησιν πρὸς δημιουργίαν νέας ζωῆς καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Ἡ κίνησις ὅμως αὕτη εἶτε ὑπὸ τὴν μίαν, εἶτε ὑπὸ τὴν ἄλλην ἔποψιν ἐξεταζομένη, ὅσον ἐπωφελῆς καὶ ἂν θεωρῆται, ἐπήνεγκε σὺν τῷ χρόνῳ τὴν σήμερον παρατηρουμένην ἀραιώσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Διότι πολλοὶ ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου ἤρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται καὶ εἰς ἄλλας χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἰς Ἀμερικὴν, Ν. Ἀφρικὴν, Αὐστραλίαν. Ἡ ἀραιώσις δὲ αὕτη θὰ ἐλάμβανεν εὐρύτερας διαστάσεις μετὰ τὸν τελευταῖον εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἐὰν δὲν ἐτίθεντο περιορισμοὶ εἰς τὴν μεταναστευτικὴν κίνησιν τῶν πληθυσμῶν τῶν κρατῶν.

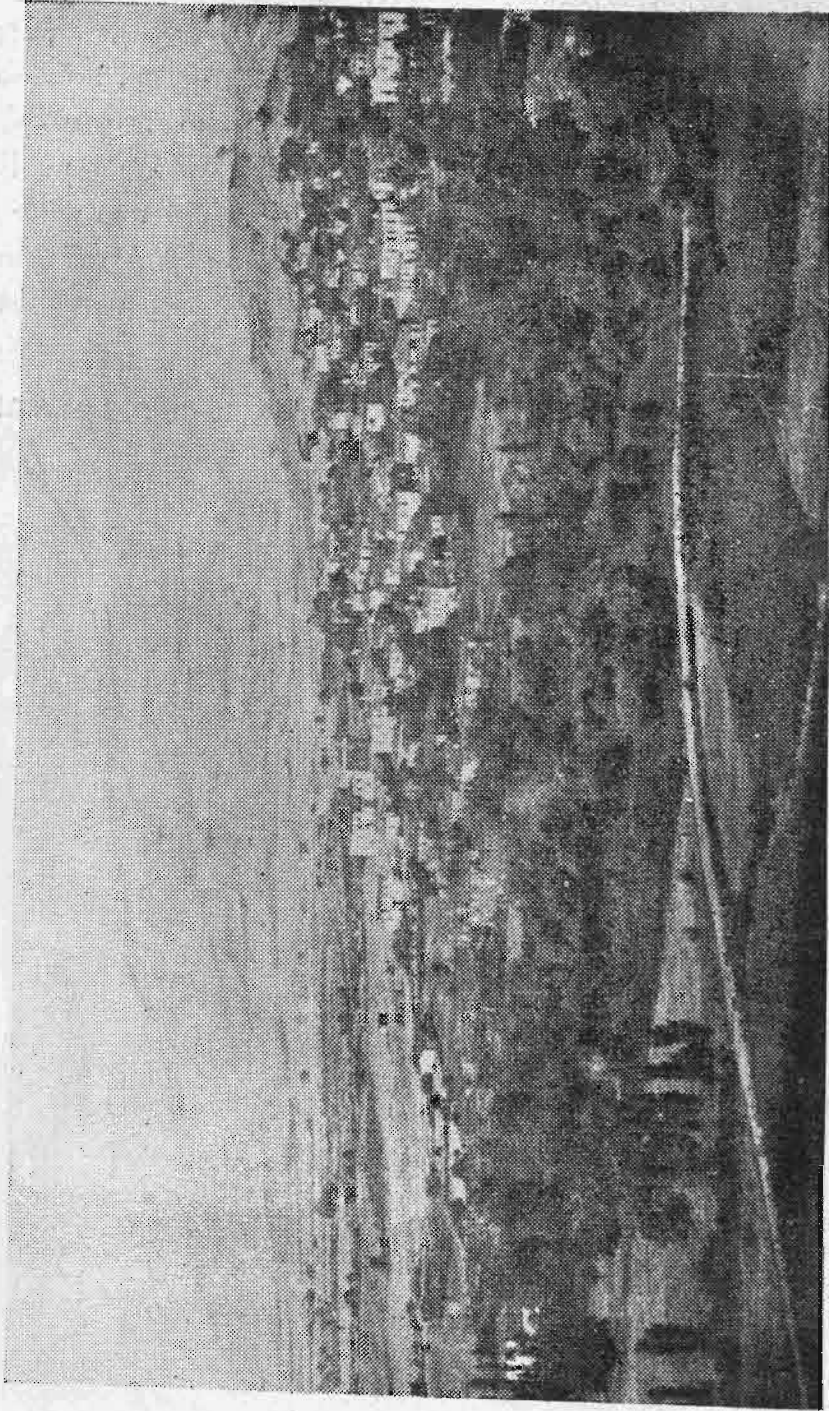
Ἦδη, ἐὰν θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν τὴν προτέραν ζωὴν τῶν κατοίκων πρὸς τὴν σημερινήν, θὰ ἴδωμεν, ὅτι τότε οἱ κάτοικοι ἔζων βίον ἀπλούστερον καὶ ἦσαν εὐτυχέστεροι. Ἀλλὰ δὲν πρέπει ἐνεκα τούτου νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ κατάστασις ἐκείνη ἦτο προτιμωτέρα τῆς σημερινῆς. Αἱ συνθηκαὶ τοῦ βίου ἠλλαξαν ἐπαισθητῶς καὶ αἱ ἀνάγκαι

τῶν ἀνθρώπων ἐπολλαπλασιάσθησαν. Ὁ δὲ ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς διὰ διδόμενος ὁλονὲν πολιτισμὸς καὶ εἰς τὰ μᾶλλον ἀπόκεντρα μέρη διὰ τῶν τελειότερων συγκοινωνιακῶν μέσων, ἀπαιτεῖ δαπάνας, πρὸς τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι τῶν μικρῶν μερῶν ὡς ἡ Ἴμβρος, ἀποζῶντες ἀπὸ μόνα τὰ προϊόντα τοῦ τόπου των ἀδυνατοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν. Ἀπαιτεῖται ρευστὸν χοῆμα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν του καὶ πρὸς ἀποτελεσματικώτεραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ φυσικοῦ πλούτου των. Καὶ τὸ ρευστὸν τοῦτο χοῆμα μόνον ἔξωθεν ἐρχόμενον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξαγάγη τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὰς οικονομικὰς των δυσχερείας. Διὰ ταῦτα πρέπει εὐφῆμως ν' ἀνακαλῶμεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τοὺς πρώτους ἐκείνους συντελεστὰς τῆς σημερινῆς καταστάσεως.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

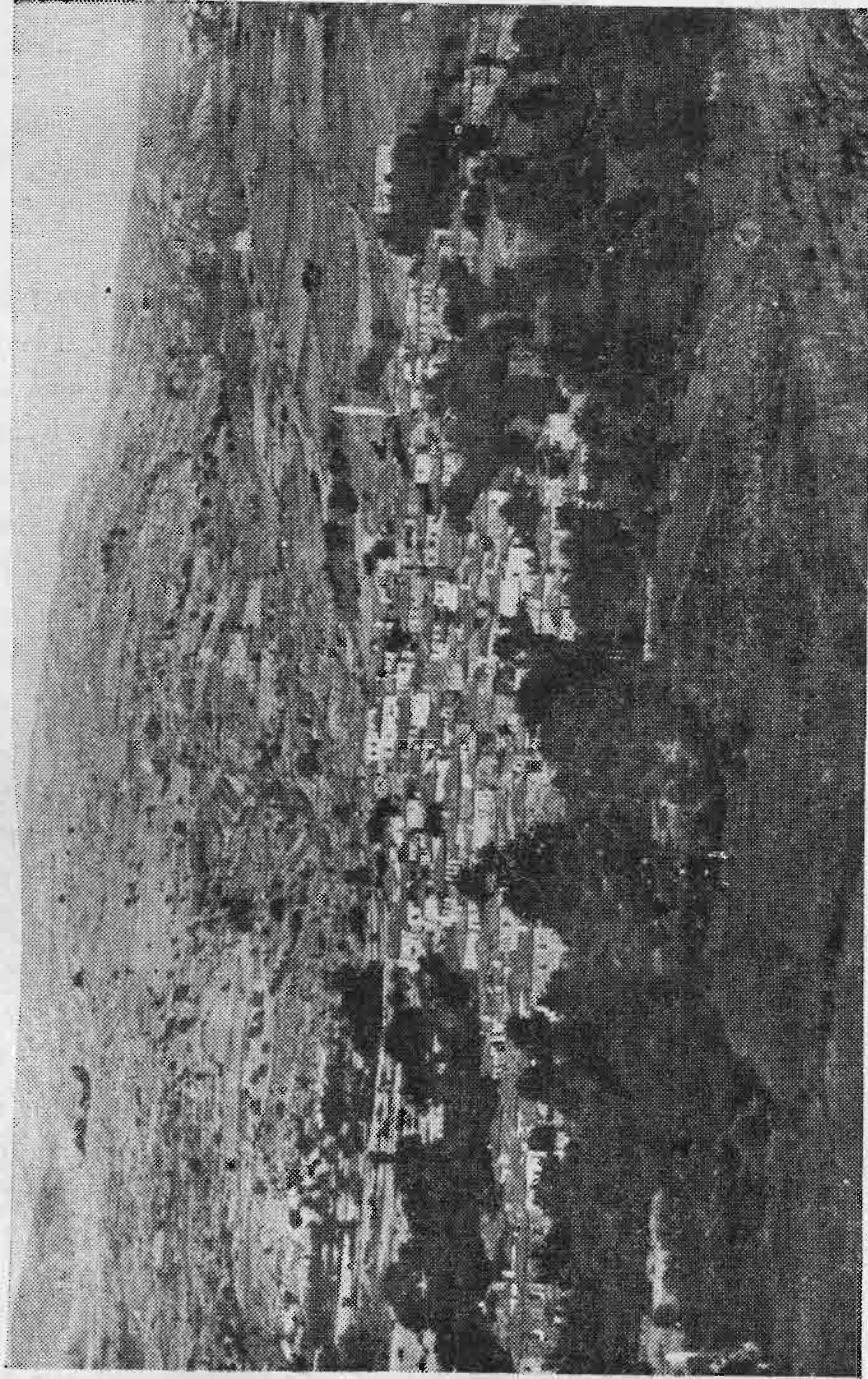

Ἴμβριοι φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μετὰ τὸν ἱερέα Παραγιώτην Κατάκαλον ἐν τῷ μέσῳ, πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἐν Παραγίᾳ.

‘Η βόρεια συνοικία τῆς Παργίας, πρωτεύουσας τῆς Ἰμβροῦ.

SISMANOGLIO
MEGARO

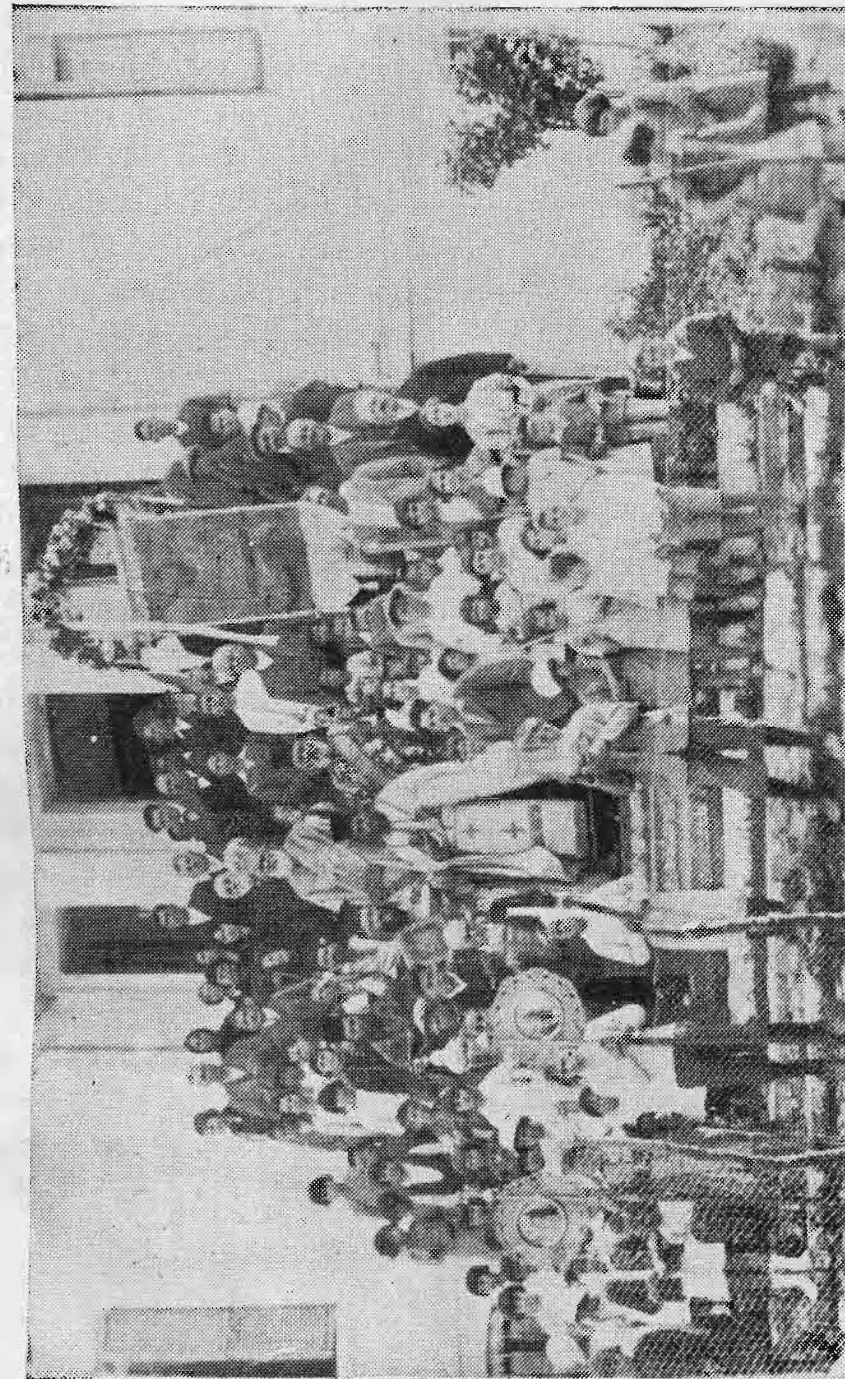
‘Η νότια συνοικία Φραντζῆ τῆς Παργίας.

ΕΞΩΚΚΛΗΣΙΑ

Σε κάθε επισκέπτη τῆς Ἰμβρου εἶναι κάτι πού τοῦ κάμνει ξεχωριστή ἐντύπωση. Τοῦ διεγείρει ἀπεριόριστο τὸν θαυμασμό. Τὸν συγκινεῖ βαθειὰ καὶ τὸν κάμνει μυστικιστὴ. Δὲν εἶναι ἡ ὁμορφιά τῆς ἢ φυσική. Οὔτε οἱ δροσερὲς καὶ καθαρὲς πηγές τῆς. Οὔτε ἡ φιλόφρονη ὡς τὴν ὑποχρέωση φιλοξενία τῶν κατοίκων τῆς. Εἶναι ἡ πληθώρα κάποιων πρωτόγονων καλυβιῶν πού ὑψώνονται σὲ κάθε μικρὴ ἀπόστασι: Εἶναι τὰ γραφικὰ ἐξωκκλήσια. Ταπεινὰ μνημεῖα μιᾶς ὑψηλῆς ἰδέας. Ἐκδήλωσι μιᾶς βαθειᾶς καὶ πλούσιας θρησκευτικότητος, θερμῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης πίστεως. Καρπὸς καρδιῶν εὐγενικῶν καὶ ἀκραιφνῶς χριστιανικῶν. Ἔργα πού τιμοῦν τοὺς πιστοὺς ἰδρυτάς των.

Σπαρμένα στὴν ἄγρια ἐξοχὴ δίνουν μιὰ ἐξαιρετικὴ χάρι καὶ ἡμερότητα στὴ φύσι, τὸ μεγάλο αὐτὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ. Κυριαρχοῦν σὲ κάθε ὑπερήφανη βουνοκορφή. Πλαγιάζουν σὲ κάθε ὄμορφη βουνοπλαγιά. Κοιμοῦνται ἤσυχά κάτω ἀπὸ τὴν παχειὰ σκιά τῆς πυκνοφυτευμένης ρομαντικῆς λαγκαδιᾶς. Μέσα στὴν ἐρημιὰ καὶ τὴν ἀγριὰδα τῶν βουνῶν δίνουν μιὰ γλυκεῖα παρηγοριά, μιὰ πρωτότυπη γοητεία, μιὰ ὀλύμπια ὁμορφιά. Στ' ἀντίκρουμά τους ὁ κουρασμένος ζευγολάτης ἀντλεῖ πίστι γιὰ τὸ ἔργο του, ξεχνῶντας ἔτσι τὴν ἡμεροσῖα κούραση. Ὁ ὀλομόναχος μέσα στὰ σκοτεινὰ δάση τσοπάνος χαρὰ καὶ ἀσφάλεια. Δὲν ἀνησχοῦν, γιὰτὶ ἔχουν ἀκράδαντη πίστι στοὺς ἅγιους, γιὰ τοὺς ὁποίους στήθηκαν τὰ ἐκφραστικὰ αὐτὰ μνημεῖα τῆς λαϊκῆς πίστεως καὶ εὐλαβείας.

Τὰ ἐξωκκλήσια! Ἡ μεγάλη αὐτὴ καὶ πλούσια κληρονομία τῶν προγόνων μας. Τὰ πολλὰ αὐτὰ δείγματα ἐνὸς ἀνώτερου θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ γενναία παρακαταθήκη τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς ἀγάπης. Τὰ ἐξωκκλήσια πού ἄκουσαν τὴν γεμάτη ἀπὸ παράπονο φλογέρα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἄδολου τσοπάνου. Τὴν ὀλόψυχη προσευχὴ τοῦ ταπεινοῦ. Τὴν ἐξομολόγησι ψυχῶν πονεμένων, πού ἢ μοναξιά καὶ ἢ μυστικόπαθη σιγαλιὰ τοῦ ἐξωκκλησιοῦ τὰ τρά-

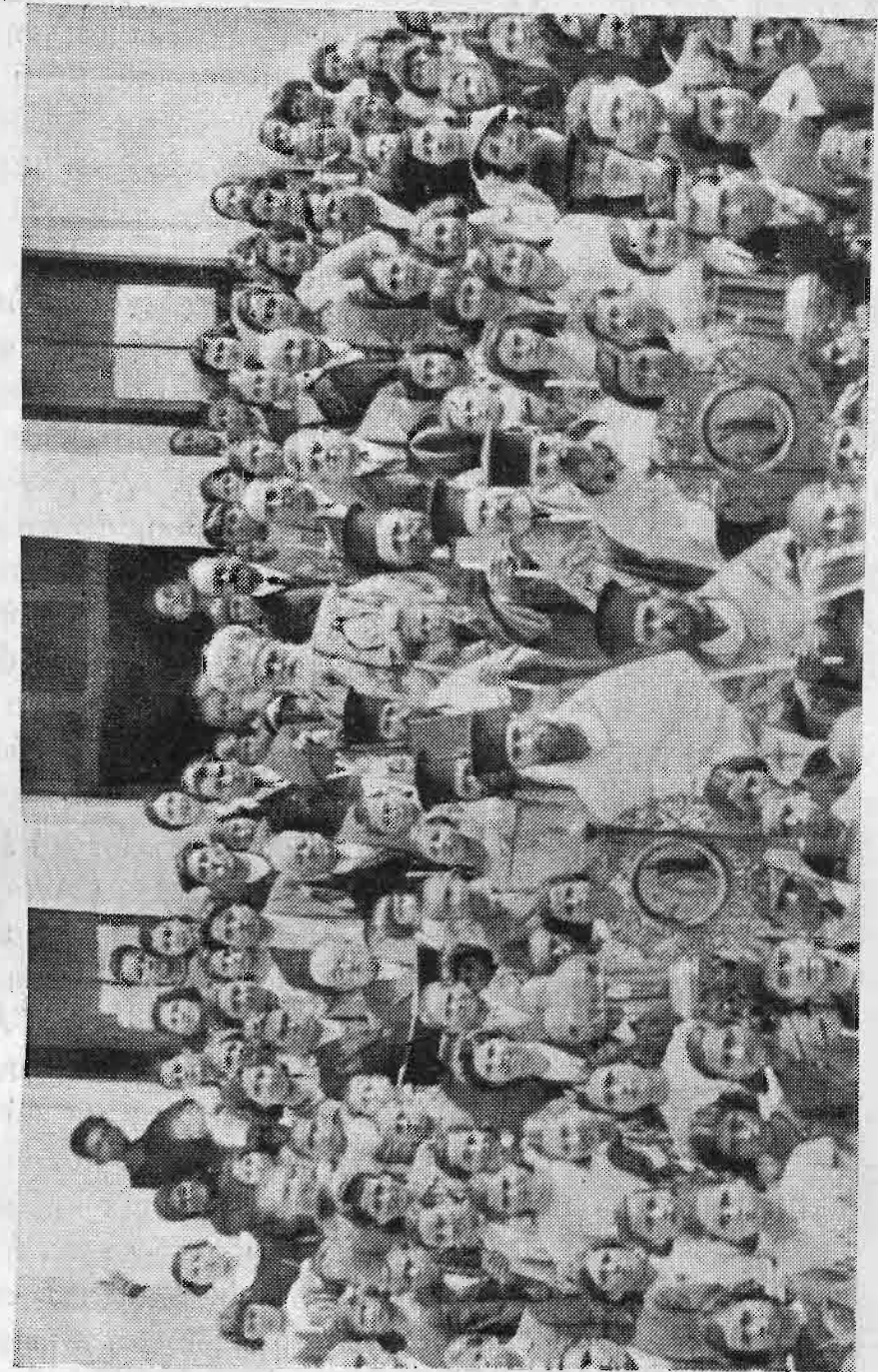
Παθηρομικὴ ἐξοδος τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ λοιποῦ κλήρου ἐκ τοῦ μεγάρου τῆς Ἰ. Μητροπόλεως κατὰ τὴν τελετὴν τῆς δευτέρας Ἀναστάσεως ἐν Παταγίῳ.

βηξε χωριστά στη θαμπή καντήλα νὰ τὶς ἀνακουφίσῃ, νὰ μερισθῇ τὸν σκληρὸ πόνο, πὺ σὰν ὕπουλο σαράκι κατατρῶγει τὰ σωθικά τους.

Πόσες χαρούμενες καὶ ζωηρὲς ἐντυπώσεις δὲν μοῦ φέρνει στὸ νοῦ ἢ ἱερὴ αὐτὴ λέξι! Πόσες ἀθῶες διασκεδάσεις! Πόσα γέλια! Μὰ καὶ πόση θεορμὴ καὶ ἄδολη ἀγάπη δὲν πλημμυρίζει τὴν ψυχὴ μου! Μὲ νοσταλγία τὶς θυμᾶμαι καὶ στὴ θύμησί τους μόνο σκιρτᾷ ἡ καρδιά μου ἀπὸ δυνατὴ χαρὰ. Μακρὰ τώρα στὴν ἄχαρη ξενητεία, σὰν μιὰ ὄπτασια ἀπέραντης εὐτυχίας περνοῦν ὅλες οἱ εὐχάριστες εἰκόνες μιᾶς ὑπέροχης ζωῆς, πὺ χρωστοῦν τὸν ζωηρὸ χρωματισμὸ τους στὰ πανηγύρια. Τὰ πρωινὰ εὐθυμα ξεκινήματα τῶν πανηγυριζόντων γιὰ τὰ μακρονὰ καὶ ξεσοικὰ ἐξωκκλήσια. Οἱ μακρὲς ἀομάδες πὺ σχηματίζουν τὰ σελλωμένα ἄλογά τους. Οἱ χαρωπὲς φωνοῦλες τῶν παιδιῶν. Ἡ μ' ὅλη τὴν μεγαλειώδη ἀπλότητα θεία λειτουργία πὺ ἔχει τὴν δύναμι νὰ παρακινῇ τὴν ψυχὴ σὲ μιὰ ἐνδόμυχη καὶ ὀλόψυχη προσευχή, σὲ μιὰ θεϊκὴ σωκρατικὴ ἔκστασι, σ' ἓνα πυθαγόρειο μυστικισμό. Τὰ πλούσια τραπέζια. Ἡ ποικιλία τῶν φαγητῶν. Ἡ μεγάλη ὄρεξι καὶ ἡ εὐδιάθετη καὶ σεμνὴ διασκέδασι. Ὡ! ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπλά μὰ ὄμορφα ἔθιμα πόσο δὲν μὲ κάνουν νοσταλό τους! Μὲ τὴ θύμησί τους μὲ τυραννοῦν ἀρκετὰ τώρα πὺ βρίσκομαι μακρὰ τους. Ὅλες αὐτὲς οἱ εὐφρόσυνες ἀναμνήσεις σὰν πυρωμένα φίδια τσιμποῦν τὴν ξενητεμένη μου καρδιά. Ἡ νοσταλγία τους ἀφίνει ἓνα παχὺ καὶ ὀλόπικρο κατακάθι στὰ βάθη τῆς νοσταλγικῆς ψυχῆς μου. Πόσο θᾶθελα νᾶμαι ἓνα πετραδάκι στὸ τοῖχο τοῦ ταπεινοῦ καὶ γοητευτικοῦ ἐξωκκλησιοῦ! Νὰ ἀπολαμβάνω τὴ πρωτόγονη χαρὰ τῶν πανηγυριῶν! Νομίζω πὺς θᾶλλαζε ριζικὰ ἡ ζωὴ μου πάνω στὴ θεόρατη βουνοκορφή, ἢ στὴν μυστικὴ μοναξιά τῆς λαγκαδιᾶς ἢ καὶ στὴν ἀμφιθεατρικὴ καὶ πανώρια πλαγιά, πὺ στὰ πόδια τῆς ἀπλώνεται τὸ πράσινο καὶ πολύτιμο χαλί τῆς φύσης. Θᾶθελα πολλά... πολλά... Μὰ μιὰ πὺ ἡ ξεγελάστρα θάλασσα μ' ἔφερε σὲ χῶρες μακρινές, ἀναίσθητες καὶ ἀσυγκίνητες στὶς τέτοιες ἄσογες χαρές, θᾶθελα μόνο τοῦτο: νὰ νοιώσουν οἱ ἀγαπητοί μου συμπατριῶτες τὸν ἀρχικὸ προορισμὸ τῶν ἐξωκκλησιῶν.

* *

Μιὰ πὺ προσεκτικὴ καὶ βαθύτερη ἐξέτασι τοῦ ἐθίμου τῆς κοινῆς τραπέζας πὺ στρώνεται στὰ πανηγύρια θὰ καταλήξῃ στὸ ἀναμφισβήτητο συμπέρασμα: Τὸ ἔθιμο αὐτὸ εἶναι «αἰ ἀγάπαι» τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἐποχῆς συνεχιζόμενες. Τὰ κοινὰ δηλαδὴ δεῖπνα πὺ ἔκαμαν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ μαζί μὲ τὴν θεία εὐχαριστία.

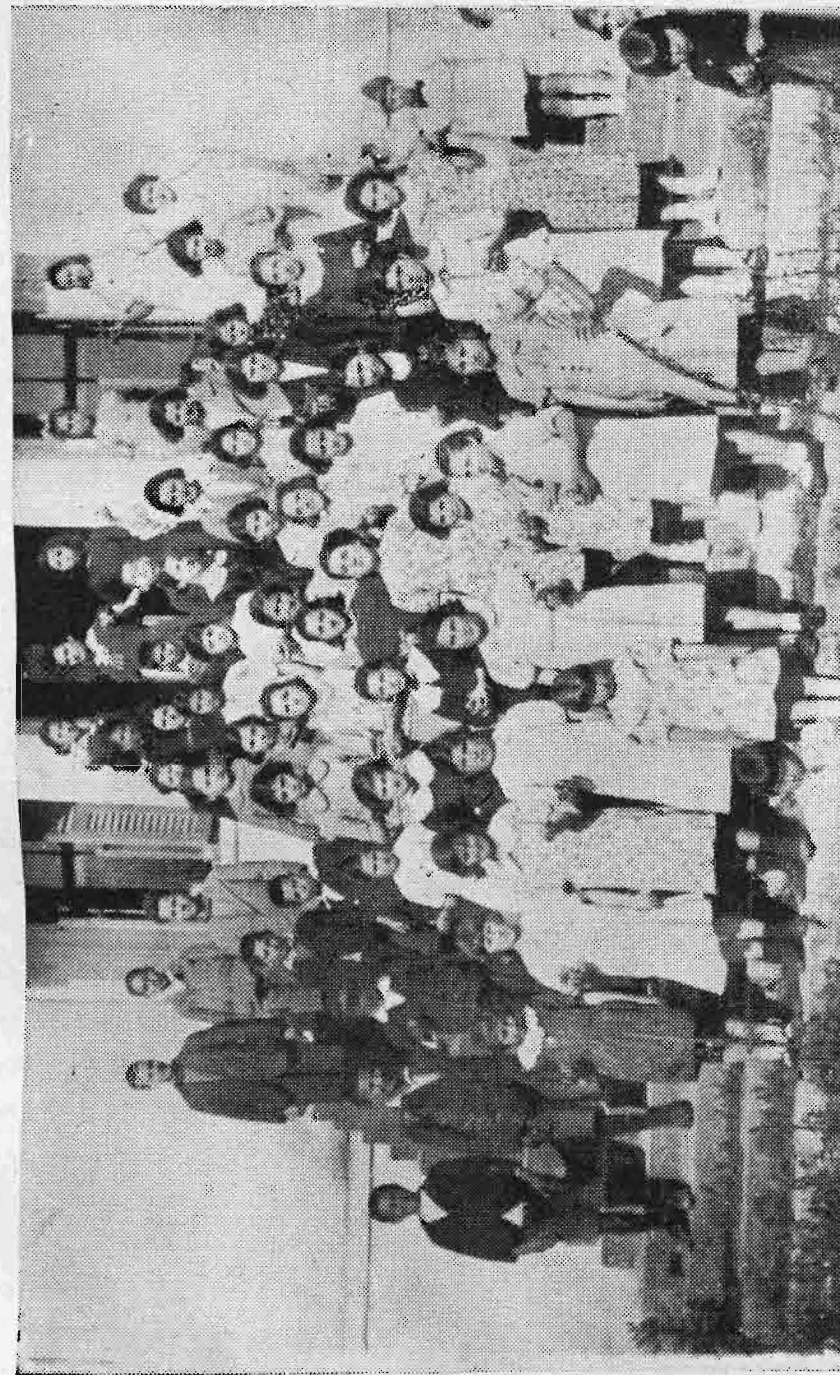

Ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἐκκλησιασματος πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐν Παναγίᾳ.

Τὸ ἴδιο σύστημα. Ὁ ἴδιος σκοπός: ἡ καλύτερη ἀλληλογνώρισις τῶν «ἀδελφῶν». Ἡ στενωτέρα ἐπαφή. Ἡ πλούσια σὲ φιλανθρωπικὰ ἔργα ἀγάπη. Σύστημα: τὸ ὁμαδικό. Τὸ κοινόβιο γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω ὄρο μοναχικό. Τὸ πιὸ ἀρμόδιο γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση ἐνὸς τέτοιου ἱεροῦ, ὑψηλοῦ καὶ ἀνθρωπιστικωτάτου σκοποῦ. Γιατὶ στὴν ὥρα τῆς μεγάλης χαρᾶς, τῆς συνεστιάσεως ὁ ἄνθρωπος γνωρίζεται καλύτερα. Κι' ἔτσι κρούονται οἱ ἀρμονικὲς χορδὲς τῆς καρδιᾶς μας, γιὰ νὰ συνθέσουν τὸν ἀθάνατο ὕμνο τῆς ἀγάπης, ἀλληλεγγύης καὶ βοηθείας.

Ὁ σκοπὸς ἅγιος, ἱερός, ἀλτρουϊστικός. Δυστυχῶς ὅμως τὸν παραβλέψαμε. Τὸν περιφρονήσαμε, γιὰ νὰ τὸν καταστήσουμε σκοπὸ ἄσκοπο, χωρὶς κανένα περιεχόμενο, κενό, ἀχρηστο. Γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ φιλοξενία στὸ τραπέζι τῶν πανηγυριῶν, κανένα ἄλλο ἀνώτερο σκοπὸ δὲν ἐξυπηρετοῦν τὰ ἐξωκκλήσια. Ἐνῶ μ' ὀλίγη καλὴ καὶ ἀνιδιοτελῆ θέλησι, μὲ συστηματικὴ δουλειά, μὲ ὁμαδικὴ φροντίδα θὰ ἤμποροῦσαν νὰ γίνουν ἡ ἀνακούφισι τῶν πτωχῶν, ἡ περιποίησι τῶν ὀρφανῶν. Τὰ φυτώρια τῶν χριστιανικῶν δένδρων μὲ καρποὺς τὴν φιλανθρωπία καὶ τὴν ἐλεημοσύνη. Θὰ ἤμποροῦσαν ἀκόμα νὰ δώσουν γιὰ δημιουργικὴ ὄθησι στὴ πνευματικὴ μας ζωή. Τὰ ἐξωκκλήσια εἶναι ἕνας ἀνεκμετάλλευτος θησαυρός. Ἴσως στοὺς πολλοὺς νὰ φανῆ ἀστεῖα. Ἀλλὰ ἄς μὴ βιάζωνται. Θὰ ἐξηγηθῶ.

Ἡ εὐσεβὴς διάθεσι τῶν χριστιανῶν ποὺ τὰ ἔκτισε τὰ ἐπροίκισε μὲ ἀρκετοὺς πόρους. Ἀλλὰ π. χ. ἔχουν ἐλαιόδενδρα (Ἅγιος Νικόλαος στὸ Μάρμαρο μὲ 200 ἐλαιόδενδρα, Ἅγία Τριάς στὸ Χαμάδο μὲ 25 ἐλαιόδενδρα, Ἅγιος Ἀθανάσιος στὸν Λουτρό μὲ 30 ἐλαιόδενδρα κ. ἄ.). Μερικὰ διαθέτουν στρέμματα ὁλόκληρα χωραφιῶν (Ἅγιος Δημήτριος στὰ Λινοβρόγια μὲ 10 στρέμματα χωράφια, ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου στὸ Μεσάδι μὲ 2 στρέμματα κ.τ.λ.). Καὶ τρίτη ὄχι καὶ τόσο εὐκαταφρόνητη ἐσοδεῖα εἶναι τὰ «κουλμπάνια» ποὺ σφάζονται κάθε χρόνο πάμπολλα καὶ ποὺ ἄδικα σκορπίζονται ὅλα στὰ τραπέζια. Ἡ ἐπιμελημένη καὶ προσεκτικὴ καλλιέργεια τῶν χωραφιῶν τους, ἡ περιποίησι τῶν ἐλαιοδένδρων καθὼς καὶ ἡ σχετικὴ οἰκονομία στὶς σπατάλες τῶν κουλμπανιῶν θὰ ἔφεραν ἕνα σεβαστὸ εἰσόδημα, χρήσιμο γιὰ τίς τόσες οἰκονομικὲς δυσχέρειες ποὺ πιέζουν τὸ νησί. Θὰ μπορούσαμε μ' αὐτὰ τὰ χρήματα νὰ ἐλαφρώσουμε τὸν φτωχὸ προϋπολογισμὸ τῶν σχολείων μας, ποὺ κινδυνεύουν μέρα μὲ τὴν ἡμέρα νὰ μᾶς στερῆσουν τὸ πνευματικὸ τους φῶς, θὰ μπορούσαν νὰ ἐπαρκέσουν σὲ τόσες καὶ τόσες ἀνάγκες κάθε λογῆς.

Αἱ μαθήτριά τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ 1938 ἐν Παναγίᾳ.

Δέν είναι όμως μόνο αυτοί οι πόροι που προέρχονται από την εκμετάλλευσι των τωρινών κτημάτων. Ἡ δραστηριότης μας ἔπρεπε νὰ τοὺς πολλαπλασιάσῃ, προσθέτοντας ἔτσι κάτι σ' ὅ,τι μᾶς παραδόθηκε.

Ἡ Α. Σεβασμιότης, ὁ ἀκούραστος καὶ δραστήριος ἐργάτης ὄχι μόνο τοῦ κυριακοῦ ἀμπελῶνος μὰ καὶ τῶν φυσικῶν, συνέστησε καὶ συνιστᾷ εἴτε μὲ ἐγκύκλια γράμματα εἴτε καὶ προφορικὰ τὴν ἐκμετάλλευσι τοῦ πλούτου που κρύβουν τὰ ἐξωκκλήσια. Πρὸς πιστοποίησι τῶν φλογερῶν του προοδευτικῶν καὶ ἀλτροῦστικῶν πόθων καὶ τῶν καθημερινῶν του συμβουλῶν γιὰ τὴν δέντροφύτευσι καὶ ἐκμετάλλευσι τῶν ἐξωκκλησιῶν παραθέτω ὁλόκληρη μιὰ ἐγκύκλιό του :

«Ἐντιμοὶ καὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐν Ἰμβρῶ κοινότητος τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ὡς γνωρίζετε ἤδη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις συστάσεων ἡμῶν, μετὰ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἱερᾶς συγκινήσεως παρακολουθοῦμεν τὰς ἐν ἐξωκκλησίαις συγκεντρώσεις καὶ τελετὰς ὄλων ὑμῶν, καθόσον εἰς ταύτας ὄχι μόνον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐκδηλοῦται ἀμείωτον καὶ ζωογονεῖται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μετεγενεστέρας γενεὰς καλλιεργεῖται καὶ μεγαλαμπαδεύεται τοῦτο ἐν ὅλη τῇ ἀπλότητι διὰ τῆς εὐεργετικῆς διὰ τὰς πτωχὰς τάξεις κυρίως συνηθείας τῶν ἀπὸ κοινοῦ ἐστιάσεων, διὰ τῶν «ἀγαπῶν» τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἄλλ' ἵνα αἱ πανηγύρεις αὗται ἀποβῶσιν ἔτι μᾶλλον εὐεργετικά, ἀνάγκη νὰ ἐκδηλώνωμεν τὰ κατακλύζοντα ἡμᾶς αἰσθήματα κοινωφελοῦς συναντιλήψεως ἔτι πρακτικώτερον καὶ συστηματικώτερον.

Γνωρίζετε τοὺς πόθους, τὰς σκέψεις καὶ τὰς κατευθύνσεις ἡμῶν.

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους συνιστῶμεν πατρικῶς καὶ ἀξιοῦμεν, ὅπως τὰ ἐξωκκλήσια προικισθῶσι καταλλήλως καὶ ἀποβῶσι κέντρα ἐκδηλώσεων ἱερῶν αἰσθημάτων, πλουσίων πρακτικῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν. Ὁ ἐπίτροπος κάθε ἐξωκκλησίου τοῦντεῦθεν ὀφείλει τὸ 1/4 τῶν κατὰ τὰς πανηγύρεις καὶ ἱερᾶς λειτουργίας προσφορῶν τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν κρατῶν ὡς δικαιώματα αὐτοῦ, τῶν ὑπολοίπων τὸ μὲν 1/4 νὰ διαθέσῃ διὰ τὸν ἱερέα, τὸ τρίτον 1/4 διὰ τὴν περιποίησιν καὶ διατροφήν τῶν προσκυνητῶν, καὶ τὸ τελευταῖον 1/4 πάντως ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καὶ κοινωφελῶν ἀναγκῶν τῆς κωμοπόλεως, εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ὁποίας εὐρίσκεται τὸ ἐξωκκλήσιον ἢ καὶ ὁλοκλήρου τῆς νήσου.

Ἐκ τοιούτων προσφορῶν καὶ ἱερῶν ἐκδηλώσεων βαθμιαίως πρέπει νὰ δημιουργηθῇ περιουσία ἐνὸς ἐκάστου ἐξωκκλησίου εἰς ἐλαιό-

Ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος καὶ αἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰμβρῖαι τρόφιμοι.

Ἰμβρῖοι πανηγυρισταί. Εἰς τὸ μέσον ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος καὶ ὁ κ. Θ. Νιάκος.

δενδρα καὶ αἰγοπρόβατα ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων ἀναγκῶν τῆς νήσου καθόλου.

Ἐξωκκλήσιον τὸ ὁποῖον ἐντὸς πενταετίας δὲν θὰ ἀποκτήσῃ τοῦλάχιστον δέκα ἐλαιόδενδρα καὶ ἀνάλογα ἄλλα δένδρα καρποφόρα καὶ δέκα αἰγοπρόβατα θὰ τεθῆ εἰς ἀχρησίαν καὶ δὲν θὰ ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς ἱερεῖς ἢ ἐν τούτῳ θεία καὶ ἱερὰ λειτουργία.

Ἐπίτροπος ἑνὸς ἐκάστου ἐξωκκλησίου θὰ ἐφοδιασθῆ διὰ τῆς μουχταροδημογεροντίας τῆς κωμοπόλεως του με βιβλίον εἰδικὸν ἐγκριμένον ὑπὸ τῆς ἱεράς Μητροπόλεως, ὅπου καὶ θὰ καταχωρῆ τὴν σχετικὴν ὑπηρεσίαν».

Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, με τὸ πρακτικὸ πνεῦμα ποὺ τὸν διακρίνει συνεβούλευσε πατρικά, ἠπέιλησε δὲ συνάμα τὸ κλείσιμο τῶν ἐξωκκλησιῶν, ἂν δὲν φυτεύσουν γύρω στὰ γυμνὰ ἐξωκκλήσια διάφορα δένδρα, ἐλαιόδενδρα, ἀμυγδαλιές καὶ ὅ,τι ἄλλο εὐδοκιμεῖ σὲ κάθε χῶμα. Τοῦ κάκου ὅμως. Ἡ φωνὴ του εἶναι φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐπιμένουμε νὰ μὴ συμμορφωθοῦμε με αὐτὴν τὴν τόσο εὐεργετικὴν στὸ τόπο μας συμβουλή. Ἡ ἀμέλειά μας, τὸ ὀπισθοδρομικὸν πνεῦμα καὶ μερικὲς ἀντιπροοδευτικὲς προλήψεις—οἱ ὀδυνηρὲς αὐτὲς πληγὲς—προῶσκρούουν στὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς πάρα πολὺ ὠφέλιμου καὶ ἀναμφισβήτητου προοδευτικοῦ σχεδίου. Καὶ γιὰ νὰ δείξω τὰ ὑπερογκα ὠφελήματα ποὺ θὰ προέκυπταν, ἐὰν ἐργαζόμεθα ὅπως ἀνωτέρω ἐξεθέσαμε, θὰ κατεβῶ σὲ οἰκονομολογικὲς λεπτομέρειες.

* * *

Ἐπιπλέον τῶν ἐξωκκλησιῶν μας φθάνει τὰ 250 περίπου. Ἄν σὲ 100 τοῦλάχιστο τὸ χῶμα ἐπέτρεπε τὴν εὐδοκίμησι ἐλαιοδένδρων, με τὴν ἐφαρμογὴ τῶν συμβουλῶν τοῦ σεβασμιωτάτου, θὰ εἶχαμε ἕνα ἀρκετὰ μεγάλο ἀριθμὸ ἐλαιοδένδρων : τὸ ὀλιγώτερο 500 ! Θὰ ἄφιναι τὸ ὑπόλοιπο τοῦ ὑπολογισμοῦ σὲ χρῆμα στὸν ἀναγνώστη. Ἡ ἐμπορικὴ ἐκτίμησί του θὰναι πειὸ ἀκριβὴς καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς πραγματικότητος. Μὰ δὲν θὰ σταματήσω. Τὰ δένδρα αὐτὰ φέρουν εἰσόδημα τὸ λιγώτερο 1000 ὀκάδες λάδι, δηλαδὴ σὲ χρῆμα 500 λίρες. Σ' ἄλλο πάλι μέρος εἶναι δυνατὴ ἡ καλλιέργεια 100 ἀμυγδαλιῶν με χρηματικὸ εἰσόδημα 200 λιρῶν τὸ χρόνο. Ἄλλοῦ πάλι τὸ ποιὸν τῆς γῆς εἶναι κατάλληλο γιὰ ἄλλα δένδρα. Δένδρα ὀπωροφόρα, ποὺ καὶ ἂν δὲν προσφέρουν κανένα χρηματικὸ κέρδος, χαρίζουν μιὰ ἄλλη ἀπόλαυσι : τὰ γλυκά τους φρούτα καὶ τὴν παχειὰ καὶ δροσιτικὴ σκιά τους. Πόσο πιὸ θελκτικὴ θάταν ἢ χάρι καὶ γραφικώτερη ἢ ὁμορφιὰ δενδροφυτευμένων ἐξωκ-

Παλληγοριστὰ ἐκ Παναγίας εἰς τὸ ἐν Κεφάλῳ ἐξωκκλήσιον τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς.

κλησιῶν! Θᾶχαν κᾶτι τὸ κοινὸ μὲ τὰ μαντεῖα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότη-
τας, πὸ ὑψώνοντο μέσα στὰ σκιερὰ καὶ κατάφυτα ἱερὰ ἄλση. Θᾶμοια-
ζαν τὶς καταπράσινες φερέλιδες δάσεις, ὅπου ἦσαν κατασπαρμένα τὰ
ἱερὰ τῆς γηραιᾶς Αἰγύπτου. Θὰ χάριζαν στοὺς ἠλιοκαμένους πανηγυ-
ριῶτες τὸν λυτρωμὸ ἀπὸ τὶς καυστικὲς ἀκτῖνες τοῦ καλοκαιριάτικου
ἡλίου, πὸ σᾶν σφῆνες διαπερνοῦν τὸ μυαλό τους πάνω στὴ διασκέδασι.

Ἄλλὰ ἄς γυρίσω στὸ οἰκονομικὸ μέρος πὸ εἶναι καὶ τὸ σπου-
δαιότερο. Τρίτος παράγων — ὁ πρῶτος εἶναι τωρινῶν κληροδοτημά-
των καὶ ὁ δεύτερος ἡ δένδροφυτεία γύρω στὰ ἔξωκκλήσια — ὄχι καὶ
ἀσήμαντος γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἀναγκῶν τοῦ νησιοῦ μας, εἶναι
καὶ κάποια οἰκονομία στὰ κουμπάνια. Δὲν εἶμαι ἀντίθετος στὶς θυσιές.
Κι' οὔτε θέλω τὴν κατάργησι ἑνὸς τέτοιου ἄγιου καὶ χαρακτηριστικοῦ
ἐθίμου. Θέλω μόνον νὰ προλάβω τὴν ἀλογόριαστη σπατάλη. Γιατὶ ἀντὶ
νὰ σπαταλῶνται ἄσκοπα 300 κουμπάνια πὸ σφάζονται πάνω-κάτω
τὸ χρόνο σ' ὅλο τὸ νησί, μποροῦσε νὰ γίνῃ κάποια λογικὴ οἰκονομία.
Δὲν εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτη νὰ σφάζονται ὅλα. Θᾶταν δυνατόν, ὕστερα
ἀπὸ τὶς μέτριες ἀπολαβὲς τοῦ παπᾶ καὶ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τὶς ἀνάγκες
τοῦ τραπεζιοῦ, νὰ μείνῃ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ αἰγοπρόβατα αὐτὰ γιὰ σκο-
ποὺς κοινωφελεῖς. Ἐκατὸ δὲ αἰγοπρόβατα τὸ χρόνο κάμουν οὔτε λίγο
οὔτε πολὺ 300 λίρες, γιὰ νὰ καταλήξουμε σὲ ἕνα γενικὸ ἄθροισμα 1000
λίρων, πὸ εἶναι τὸ ἐλάχιστο ἐτήσιο εἰσόδημα.

Τί ἀνεκτίμητος ἀλήθεια θησαυρός! Τί κρυμμένα πλούτη! Τί γεν-
ναίους πόρους πὸ δίνουν τὰ παραμελημένα φτωχικὰ αὐτὰ καλύβια!
Πηγὴ ἀνεξάντλητη γιὰ καλὰ καὶ χριστιανικὰ ἔργα. Ποταμὸς ἀένας
γιὰ τὴν τόνωσι καὶ ἐνίσχυσι τῶν σχολείων μας. Ἀκένωτη βρούση μὲ
νερὸ πὸ θὰ φέρῃ τὴν γιαιτρεία τοῦ ἀρρώστου καὶ τὴν ἀνακούφισι τοῦ
πονεμένου. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ δικός μου μακρινὸς πόθος: ἡ ἐκμετάλ-
λευσι τῶν κτημάτων τῶν ἔξωκκλησιῶν. Κι' αὐτοῦ τὴν πραγμάτωσι
περιμένω.

Χάλκη 20.12.36

Γ. ΒΑΣΙΛΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΞΩΚΚΛΗΣΙΩΝ ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ

Ἡ Ἀρασιά

Τὸν βορεινὸ μεγάλο κάμπο τῆς Ἰμβρου, πὸ σήμερα τὸν κατέ-
χουν τέσσαρα χωριά, τὸν κλείνει ἀπὸ τὴ Νοτιὰ ἕνα μονοκόμματο ψηλὸ
βουνό, ἡ Ἀρασιά. Ἡ κορυφὴ του εἶναι ὀλόγυμνη, ὅλο ἠφαιστειο-
γενεῖς πέτρες καὶ βράχοι, φυσικὸ κάστρο. Πενῆντα μέτρα κάτω ἀπὸ
τὴν κορυφὴ, ἀρχίζει νὰ δασώνεται ὅλο τὸ μέρος, ἀπὸ πλῆθος ἄγρια
δένδρα καὶ χαμόκλαδα, τὰ χαμηλώματα ὅμως καὶ τὶς ποδιές του, τὶς
μορφαίνουν περιποιημένα χωράφια καὶ ἐλαιοστάσια. Τὶς ἀνατολικὲς
καὶ βορεινὲς βουνοπλαγιές, τὰ ἐργατικὰ χέρια τῶν νησιωτῶν τὶς ἔχουν
κάμει πλούσια κτήματα καὶ ἂν βαστάξῃ ἡ σημερινὴ κίνηση γιὰ τὴν
ἐλαιοφυτεία, ὅλο τὸ μέρος σὲ λίγα χρόνια θὰ εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ἐλαιό-
δενδρα. Οἱ χιλιάδες βαλανιδιές (ρουπάκια) πὸ σκεπάζουν τὶς πλαγιές
τῆς Ἀρασιάς, μέρα μὲ τὴ μέρα λιγοστεύουν, οἱ καρβουνιάριδες γυμνώ-
νουν τὶς νοτινὲς βουνοπλαγιές καὶ τρία χωριά ξυλεύονται ἀπὸ τὰ ἄγρια
δένδρα τῆς Ἀρασιάς. Ἀπ' τὴ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὅπου ὑπάρχουν καὶ
γκρεμίσματα ἐνετικοῦ φρουρίου, φαίνεται ὅλη ἡ γύρω στὸ νησί θά-
λασσα καὶ τὰ γύρω νησιά, οἱ πεδιάδες καὶ οἱ βουνοκορυφές τοῦ νη-
σιοῦ, τὰ χωριά του, καὶ μιὰ λωρίδα στὸ βάθος τοῦ βοριᾶ, μᾶς δεί-
χνει τὶς ἀκρογιαλιές τῆς Θράκης. Σωστὸ πανόραμα! Τὸ βουνὸ τῆς
Ἀρασιάς εἶναι τὸ ἔμορφότερο βουνὸ τοῦ νησιοῦ, καὶ τὴν ἀνοιξὴ πρὸ
πάντων τὸ μάτι τοῦ ἀνθρώπου δὲν τὸ χορταίνει μὲ τὴν ὀλοπράσινη
φορεσιά του. Ὅσοι ταξιδεύουν γύρω στὸ νησί καὶ βλέπουν τὶς γυ-
μνὲς ἀκρογιαλιές του καὶ πρὸ πάντων τὰ βορεινὰ καὶ βραχώδη βουνά,
ὅταν βγοῦν στὴ στεριά, θαυμάζουν τὸ μέσα ἀπὸ τὰ βουνὰ μέρος, μὲ
τὶς χιλιάδες τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ τὶς καταπράσινες βουνοπλαγιές του.

Στὸ βορεινὸ μέρος τοῦ βουνοῦ τῆς Ἀρασιάς, κάτω ἀπὸ τοὺς
βράχους τῆς κορυφῆς του, ὑπάρχει ἕνα ἐπίπεδο κάπως μέρος καὶ πρὸς
τὴν ἀνατολικὴν του ἄκρη μιὰ βρούση, ἡ βροσάρα, ὅπως τὴ λένε οἱ
χωρικοί, ἀπὸ τὰ χρόνια τῶν βυζαντινῶν καμωμένη. Ἐκατοντάδες χρὸ-

για ἔχουν περάσει πὺν χύνει τὸ νερό της ἀστείρευτο ἢ βρύση, καὶ τόσο ὠραῖο εἶναι τὸ μέρος αὐτό, πὺν ὅλοι ὅσοι ἔλθουν στὴν Ἰμβρο κάμνουν μιὰ ἐκδρομὴ στὴ ρωμαντικὴ αὐτὴ τοποθεσία. Στὸ ἐπίπεδο αὐτὸ μέρος, πὺν σήμερα εἶναι γεμάτο ἀπὸ ἀγριόδενδρα καὶ βράχους πὺν ἔχουν κυλίσει ἀπ' τὴ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ἦταν στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ ἓνα χωριό, γιὰ τὸ ὁποῖο σώζονται μερικὲς παραδόσεις. Τὸ μέρος πὺν ἦταν τὸ χωριὸ λέγεται ἔως σήμερα **Παλιοχωρι** καὶ θὰ διηγηθοῦμε τὲς παραδόσεις πὺν σώζονται, χωρὶς νὰ ἐπιμένουμε γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Ἡ Καταβιορνή

Στὰ χρόνια τῶν βυζαντινῶν, οἱ ἄρχοντες πὺν εἶχαν στὴ κατοχὴ τους τὸ νησί ἦταν λίγοι καὶ οἱ χωριάτες πὺν δούλευαν στὰ κτήματά τους πολὺ κακοπερνοῦσαν. Γιὰ τοῦτο γίνονταν πολλὲς κλεψιὲς ἀπὸ αὐτοὺς πὺν ἀναγκάζονταν νὰ κλέψουν ἀπὸ τοὺς ἀφέντες τους τυριά, μέλι καὶ αἰγοπρόβατα, δηλ. τοὺς ἔκρουβαν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων πὺν δούλευαν. Ἐπειδὴ τὸ κακὸ παράγινε καὶ κατάντησε οἱ κύριοι τῶν κτημάτων νὰ μὴ βρίσκουν τίποτε νὰ πάρουν, ὁ βυζαντινὸς διοικητὴς μαζί μὲ τοὺς μεγάλους κτηματίες τοῦ νησιοῦ ἔκαμαν ἀπόφαση, ὅσοι πιάνονται σὲ κλεψιὰ νὰ μὴ γίνονται δεκτοὶ σὲ κανένα κτήμα, ἀλλὰ νὰ στέλνονται στὸ βουνὸ τῆς Ἀρασιᾶς σὰν ἐξόριστοι. Γιὰ νὰ γίνουν ὅμως καλοὶ καὶ ἐργατικοί, τοὺς ἔδιναν καὶ μερικὰ αἰγοπρόβατα, σιδηροκέφαλα, ὅπως λέγουν, δηλαδή νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι σὲ ὠρισμένα χρόνια νὰ ἐπιστρέψουν τὰ αἰγοπρόβατα πὺν πῆραν στὸν κύριό τους, ἀφοῦ καρπωθοῦν τὸ εἰσόδημα καὶ προσπαθήσουν νὰ τὰ πληθύνουν γιὰ νὰ τοὺς μείνουν τὰ ὑπόλοιπα. Τοὺς ὠρισαν ὅμως καὶ μέρος πὺν θὰ ἔκαμαν τὲς καλύβες τους, αὐτοῦ πὺν εἶναι τὸ σημερινὸ **Παλιοχωρι**, ἀπέναντι ἀκριβῶς στὸ βοριᾶ. Δὲν τοὺς ἐπιτρέπονταν νὰ κατέβουν στὰ χαμηλώματα, μὰ εἶχαν στὴ δικαιοδοσίαν τους ὅλες τὲς βουνοκορυφὲς τὲς νοτινὲς, ὡς τὸ **Καστράκι**. Μὰ φαίνεται πὺν οἱ κλεψιὲς δὲν ἔπαυσαν, γιὰ τὸ χωριὸ γρήγορα πλήθυνε, ἔκτος δὲ ἀπ' αὐτοὺς ὁ διοικητὴς ἔστειλε καὶ ὅσους ἐξοριστοὺς τοῦ ἔφερναν ἀπ' τὴν Πόλη. Τὸ τσοπανοχωρι ὠνομάστηκε **Καταβιορνή** (=Καταβορεινὴ) ἐπειδὴ τὸ ἔδερνε ὁ βοριάς. Ἐκαμαν καὶ ἐκκλησιὰ πὺν τὴν ἔλεγαν Παναγία. Ἡ τοποθεσία τῆς Καταβιορνῆς εἶναι τὸ Παλιοχωρι.

Μὲ τὰ χρόνια ἡ Καταβιορνή ἔγινε πλούσιο τσοπανοχωρι, ἀνεξάρ-

Ἰμβριοι φοιτηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης μετὰ τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Ἰακώβου καὶ καθηγητῶν τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Ἀρασιᾶς.

Ὁ φάρος τοῦ ἀκρωτηρίου Κεφάλου τῆς Ἰμβρου.

τητο ἀπὸ ἀφεντικά. Μὰ μιὰ χρονιά ἔγινε ἕνας μεγάλος σεισμός καὶ ὀλόκληροι βράχοι ἔπεσαν ἀπ' τὴ κορυφή τοῦ βουνοῦ, κατάστρεψαν ἐντελῶς τὸ χωριὸ καὶ σκοτώθηκαν καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι. Τότε σκόρπισαν οἱ τσοπάνηδες καὶ ἔκαμαν δυὸ καινούργια χωριά, ὅπως μᾶς λέγει ἡ παράδοση καὶ ἀπὸ τότε τὸ μέρος τὸ λένε Παλιοχώρι.

Παναγία ἡ Ἀρασιανή

Πρὶν γίνει ὁ σεισμός καὶ καταστραφῆ ἡ Καταβιῶνῆ, εἶχαν παρατηρήσει πὼς σ' αὐτὸ τὸ χωριουδάκι γίνονταν οἱ περισσότεροι γάμοι. Καμμιά κοπέλλα δὲν ἔμενε ἀνύπαντρη καὶ ὅλες οἱ οἰκογένειες ἦταν πολύτεκνες. Ἡ μεγάλη γονιμότητα τῶν χωρικῶν τῆς Καταβιῶνῆς πιθανὸ νὰ εἶχε τὴν αἰτία στὸ ὑγιεινὸ κλίμα καὶ τὸ νερό, μὰ οἱ νησιῶτες τὸ ἀπέδιναν στὴ προστασία τῆς Παναγιᾶς. Γιατὶ τὸ χωριὸ καθὼς εἶπαμε εἶχε ἐκκλησιάκι τῆς Παναγίας καὶ στὶς 15 Αὐγούστου ποὺ γίνονταν πανηγύρι, ὅλες οἱ κοπέλλες ἀπ' ὅλα τὰ χωριουδάκια πήγαιναν στὴ χάρη της, γιὰ νὰ τὶς καλοπαντρέψῃ. Πρὸ πάντων ὅμως οἱ στείρες πήγαιναν πεζῆς μὲ τὶς λαμπάδες καὶ τὰ τάμματα στὸ χέρι γιὰ νὰ παρακαλέσουν τὴ Παναγιὰ νὰ τεκνοποιήσουν!...

Ὅταν καταστράφηκε τὸ χωριό, οἱ χωριάτες δὲν συμφωνοῦσαν νὰ χτίσουν νέο χωριὸ σ' ἕνα μέρος. Οἱ περισσότεροι ἤθελαν ἀπ' τὸ ἀνατολικό, ἐνῶ οἱ λίγοι μὰ πιὸ καλλίτεροι, στὸ δυτικὸ μέρος ἐπέμεναν νὰ κάμουν τὸ νέο χωριὸ τους. Καὶ ἐπειδὴ καμμιά μερίδα δὲν ὑποχωροῦσε, ἔγινε ἡ ἀπόφαση νὰ χωρίσουν. Καὶ ἔμεινε τὸ ζήτημα πιά μερίδα θὰ ἔπαιρνε τὰ εἰκονίσματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρὸ πάντων τὴν θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς. Μὰ ὁ παπᾶς βροῆκε μιὰ σοφὴ λύση: Τοὺς εἶπε πὼς ἡ Παναγιὰ δὲν πρέπει νὰ φύγῃ ἀπ' τὴν Ἀρασιά. Καὶ ὅλοι συμφώνησαν, γιὰ καὶ τὸ ὄνομα τῆς Παναγιᾶς ἦταν *Παναγιὰ Ἀρασιανή*: πρὶν χωρίσουν ὅμως οἱ τσοπάνηδες ὅλοι μαζί δούλεψαν καὶ ἔχτισαν στὴ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ μιὰ μικρὴ καινούργια ἐκκλησίτσα καὶ ἐκεῖ ἔβαλαν ὅλες τὶς εἰκόνες τῆς Παναγιᾶς. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐκκλησιάκι, ποὺ κάθε λίγα χρόνια ἐπιδιορθώνεται, γιὰ τὸ καταστρέφουν οἱ παγωνιῆς στὴ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ οἱ ἄνεμοι, ἔχει ὡς σήμερα τὸ ὄνομα *Παναγιὰ Ἀρασιανή*.

Μὰ ἂν καὶ πέρασαν γενεές, τὸ ἐκκλησιάκι παραμένει στὴ κορυφὴ τῆς Ἀρασιᾶς, ὅχι μόνο μὲ τὸ παλιὸ ὄνομά του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ παλιὰ φήμη. Καὶ ἔως τώρα οἱ κοπέλλες τοῦ νησιοῦ ἀνεβαίνουν τὸ καλοκαῖρι μὲ τὰ πόδια στὴ κορυφή, γιὰ ν' ἀνάψουν τὸ καντήλι τῆς Ἀρασιανῆς

Παναγιᾶς καὶ νὰ τὴν παρακαλέσουν νὰ τὶς καλοπαντρέψῃ. Καὶ ἀφοῦ παρακαλέσουν μὲς τὸ ἐκκλησιάκι, στέκουν μὲ ἀναμμένο κεράκι στὸ χέρι καὶ λένε καὶ τὸ τραγουδάκι:

*Παναγιὰ Ἀρασιανή,
φέτο ἦρτα μοναχή,
μὰ τοῦ χρόνου μὲ τὸ ταῖρι
καὶ μὲ τὸ παιδί στὸ χέρι...*

Ἐπειτα βγαίνουν ἔξω καὶ ἀφοῦ κάμουν τὸν σταυρὸ τους κατὰ τὴν ἀνατολή, θὰ σκύψουν καὶ θὰ σηκώσουν ἕνα πετράδι· ἐὰν κάτω ἀπὸ τὸ πετράδι δὲν βρεθῆ ἔντομο, ἡ κοπέλλα δὲν θὰ παντρευτῆ μὲς τὸν χρόνο. Ἐὰν βρεθῆ, τότε θὰ παντρευτῆ, μὰ καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἐντόμου φανερώνει ἡ Παναγιὰ τὸν ἄνδρα ποὺ θὰ πάρῃ. Ἐὰν βρεθῆ μικρὸ-μηρομήγκι θὰ πάρῃ μικροτσοπάνη, ἐὰν μεγάλο, πλούσιο τσοπάνη, ἂν βρεθῆ σάλιακας θὰ πάρῃ ἄντρα γραμματισμένο, ἂν ρόγος (ἀράχνη), κακὸς θὰ εἶναι ὁ ἄντρας της κλπ... Οἱ στείρες λένε ἄλλο τραγουδάκι:

*Παναγιὰ Ἀρασιανή,
δῶσέ μου ἕνα παιδί,
νὰ τὸ ἔχω γὼ καμάρι,
νὰ λατρεύω, Σοῦ τὴ χάρη...*

Οἱ περισσότεροι τσοπάνηδες τῆς Καταβιῶνῆς, τράβηξαν κατὰ τὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς νοτινῆς βουνοκορυφῆς καὶ στὸ χαμήλωμά της ἔχτισαν τὶς καλύβες τους, ἔχοντας ἀπέναντι τὸ πέλαγος κατὰ τὴν Τένεδο. Ἐδωκαν στὸ νέο συνοικισμό τους τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ χωριοῦ τους. Μὲ τὸ ὄνομα Καταβιῶνῆ λέγεται καὶ τώρα αὐτὴ ἡ περιφέρεια, ἂν καὶ δὲν τὴν προσβάλλει καθόλου ὁ βοριάς· τὸ νέο χωριουδάκι βᾶσταξε πολλὰ χρόνια καὶ μόνο στὶς ἀρχὲς τοῦ 16ου αἰῶνα, ὅσοι ἀπόμειναν ἀπὸ τὶς διάφορες κουρσάρικες ἐπιδρομὲς ποὺ ἔπαθε τὸ νησί, μαζεύτηκαν στὸ συνοικισμό τοῦ Φραντζῆ, ὅπως θὰ δοῦμε σὲ ἄλλη παράδοση.

Παναγιὰ ἡ Μνημουρίτσα

Οἱ λίγες οἰκογένειες ποὺ δὲν πῆγαν μὲ τοὺς ἄλλους καὶ ποὺ ἦταν οἱ πιὸ εὐκατάστατες τῆς Καταβιῶνῆς, ἔχτισαν τὶς καλύβες τους στὸ δυτικὸ μέρος τῆς Ἀρασιᾶς, στὸ χαμήλωμα, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ

ποταμοῦ πὸν κατεβαίνει ἀπ' τὶς νοτινὲς βουνοσειρές. Λίγο βορειότερα περνᾷ ὁ Μέγας ποταμὸς ὁ Ἰλισσὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων κληρούχων, πὸν μαζεύοντας τὰ νερὰ τῶν μικροποταμιῶν ξεχύνεται στὴ βορεινὴ πεδιάδα. Ὁ νέος συνοικισμὸς ὠνομάστηκε Παναγία, γιὰτὶ καὶ τὸ ἐκκλησάκι πὸν ἔχτισαν οἱ τσοπάνηδες ἦταν Παναγία. Μὰ τὸ μικροχῶρι δὲν βάσταξε πολλὰ χρόνια, γιὰτὶ ἀπὸ τὴν πρώτη χρονιὰ ἄρχισαν νὰ πεθαίνουν τὰ μικρὰ παιδιά. Σὲ λίγα χρόνια δὲν ἔμεινε παιδάκι κάτω τῶν πέντε χρόνων καὶ ὅσα γίνονταν πέθαιναν. Ὁ κόσμος δὲν ἤξευρε ποῦ νὰ ἀποδώσῃ τὸ κακό. Ἀναγκάστηκε νὰ περάσῃ τὸν ποταμό, ἀφίνοντας τὸ χωριουδάκι, καὶ νὰ χτίσῃ καλύβες στὴ πλαγιά τοῦ βορεινοῦ βουνοῦ. Μὰ ἡ ἐκκλησία του, ἡ Παναγία, μένει ἕως σήμερα καὶ τὴ λένε Παναγία ἢ Μνημοσύριτσα. Τὴν ὠνόμασαν δὲ ἔτσι στὰ νεώτερα χρόνια, γιὰτὶ γύρω στὴν ἐκκλησία καὶ στὸ νοτινὸ πλάγι βρεθῆκαν πολλὰ μικρὰ μνήματα, μνημοσύρια, οἱ τάφοι τῶν μικρῶν παιδιῶν πὸν πέθαιναν στὰ λίγα χρόνια πὸν κατοικήθηκε τὸ χωριό. Καὶ βέβαια ἡ ἀσθένεια πὸν προσέβαλε τοὺς κατοίκους τῆς λαγκαδιᾶς αὐτῆς θὰ ἦταν ἐλονοσία, πὸν καὶ σήμερα ἀκόμη προσβάλλει τοὺς κατοίκους. Ἀπὸ τὴ Μνημοσύριτσα περνᾷ σήμερα ὁ δρόμος γιὰ τὸ Σχοινοῦδι καὶ τ' Ἀγρίδια, καὶ ὁ διαβάτης βλέπει δίπλα του ἐπάνω στὸ ὕψωμα, τὴ κατάσπρη αὐτὴ ἐκκλησοῦλα.

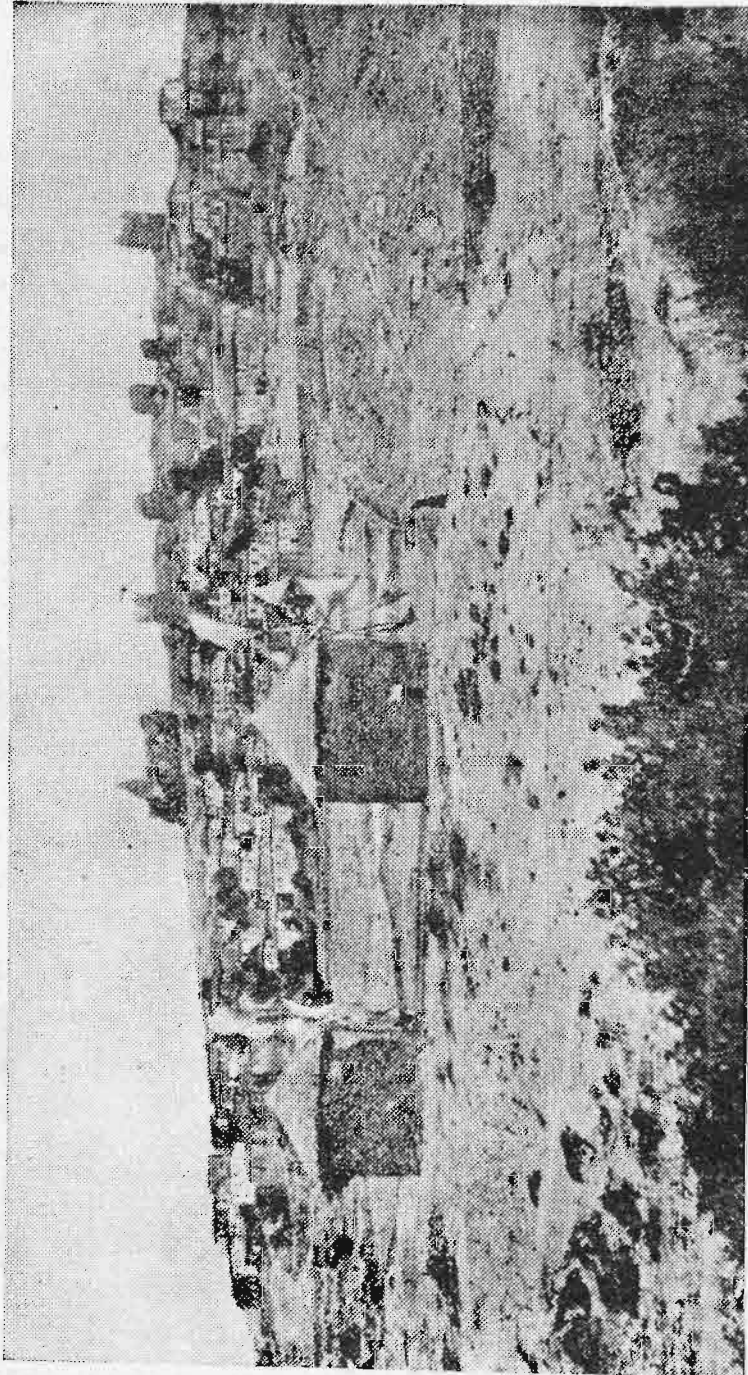
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Κ. ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΗΣ

ΒΡΥΣΟΥΛΕΣ

Ἔστερα ἀπὸ τὰ γραφικὰ ἐξωκλήσια πὸν στολίζουν κάθε κορφὴ τῆς Ἰμβρου—ἀνάγλυφο τὸ θρησκευτικὸ καὶ καλαισθητικὸ μαζὺ συναίσθημα τῶν κατοίκων—τὴν προσοχὴ τοῦ ξένου θὰ τραβήξουν οἱ ἀπειρες βρυσούλες, πὸν χέρι φιλόπονο καὶ στοργικὸ ἔχει σκορπίσει σὲ κάθε πλαγιά τοῦ νησιοῦ. Ὅποιον δρόμο κι' ἂν πάρῃς, καὶ τὸ μικρότερο ἀκόμη μονοπάτι, δὲν θ' ἀργήσῃς νὰ βρεθῆς μπροστὰ σὲ μιὰ δροσερὴ χωριατοπούλα, πρόθυμη νὰ σοῦ προσφέρῃ ἕνα ποτήρι νερό: μιὰ ὁμορφὴ βρυσούλα μὲ τὰ κρυστάλλινα νερὰ τῆς.

Στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, δυὸ μέτρα καλοχτισμένος τοῖχος μὲ μιὰ πλάκα ψηλὰ—ἕνα ὄνομα καὶ μιὰ παλιὰ χρονολογία—καὶ κάτω μιὰ πέτρινη αὐλακωτὴ προεξοχή, τὴ σωληνάρα. Καὶ τὸ νερὸ ἀπ' τὰ σκοτεινὰ σπλάγγνα τοῦ βουνοῦ, γοργό, τραγουδιστό, βιάζεται νὰ τὴ φιλήσῃ, νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἥλιο, τὴ ζωὴ. Εἶναι ἡ μονότονη μὰ ὑπέροχη μουσικὴ, τὸ χαρωπὸ τραγοῦδι, πὸν λέει πέφτοντας μὲ δύναμι στὴ γούρνα—λεκάνη, πέτρινη κι' αὐτὴ, γεμάτη γιὰ τὰ ζωντανά.

Ἐδῶ θὰ σταματήσῃ ὁ κουρασμένος διαβάτης, μαγεμένος ἀπ' τὸ ξωτικὸ τοῦ νεροῦ τραγοῦδι, πὸν τόσα ἔχει νὰ τοῦ πῆ. Πολυγυρισμένο, τοῦ μιλεῖ γιὰ τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς, τ' ἀπόκρυφα γῆς καὶ θάλασσας προδοτικὰ τοῦ ψιθυρίζει. Τραγουδεῖ τὶς χάρες καὶ τὶς ἀρετὲς του, τὴ δύναμί του νὰ ζωντανεύῃ ὄχι μονάχα τὸν διψασμένο κυνηγό, μὰ καὶ στὸ ξηρὸ καὶ ἄψυχο χῶμα νὰ δίνῃ χρῶμα, παλμό, ζωὴ. Μὲ χάρι μουρμουρίζει τὸ μεγάλο παραμῦθι τῆς ζωῆς του, τὸ ταξεῖδι μὲ τὶς πιὸ τολμηρὲς περιπέτειες: πατρίδα του ἡ θάλασσα· μὰ τὴν ἀρνιέται πλανεμένο ἀπ' τὸ λαμπρὸ στέμμα τοῦ μάγου βασιληᾶ, πὸν τὸ καλεῖ κοντὰ του· ἀλλάσσει μορφὴ καὶ τρέχει ἀνάλαφρο πρὸς τὸ πλάνο ἄστρο· ἀλλὰ δὲν ἀργεῖ, κουρασμένο στὸν ἀνήφορο, μετανοιωμένο γιὰ τὴ χίμαιρα πὸν κυνηγᾷ, νὰ στρέψῃ κάτω πάλι τὴν ἐρωτικὴ ματιὰ του γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ τὴν πιὸ ὁμορφὴ γωνιά τῆς γῆς: ἕνα πυκνὸ καὶ καταπράσινο δάσος. Τὰ περήφανα δένδρα του εἶναι σὰν τόσα χέρια πὸν φιλόφρονα τὸ πρόσκαλοῦν. Κι' αὐτὸ κολακεμένο σωριάζεται σὲ σύννεφο, χαμηλώνει καὶ πέφτει—γλυκειὰ βροχὴ—στὴν ἐρωτικὴ τους ἀγκαλιά. Καὶ τὸ ταξεῖδι ἐξακολουθεῖ... Ἀπ' ἐδῶ στὰ τρισβάθα τῆς γῆς κατεβασμένο δὲν

Τὸ χωρίον Κάστρον κάτωθεν τοῦ ἐρειπωμένου φρουρίου, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἱμβρου.

βρίσκει τρόπο νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπ' τὸν στενὸ σωλῆνα, πὺ θὰ τὸ φέρῃ παρθένο, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ χέρι βρώμικο, καθάριο δροσερό, στὴ μικρὴ βρυσούλα τῆς βουνοπλαγιᾶς. Κι' ἀκόμα χουρχουρίζει τὸν πόθο του γιὰ τὴ μάννα-θάλασσα· πικρὰ μετανοιωμένο πὺ τὴν ἄφησε, κοντά της ὄνειρεύεται νὰ κοιμηθῆ. Θὰ διασχίσῃ λαγκαδία φειδωτά, πλούσιες ροδοδάφνες καὶ μυρωδάτες λυγαριές· στὸ δρόμο του ἀηδόνια γλυκό-λαλα θὰ ξυπνήσῃ τὸ κελάρυσμά του. Φτάνει σὲ ποταμούς κι' ἀνάμεσα ἀπὸ βουνὰ καὶ κάμπους τρέχει πρὸς τὴν ἀρμυρὴ μητέρα του, τρέχει στολίζοντας τὸ διάβα του μὲ πρασινάδες καὶ λουλούδια, σκορπῶντας ἄφθονα τὰ δῶρα του, τῆς χάρες του.

Ἐδῶ τὸ παραμῦθι τέλειωσε, μὰ τῆς βρυσούλας τὸ νερὸ ἀκούραστο συνεχίζει τὸ ρυθμικὸ τραγοῦδι του, πὺ γλυκὰ συνοδεύει τὸ κονσέρτο πὺ τονίζουν χίλιων λογιῶν πουλιά· κυνηγημένα ἀπ' τῆς καυτερὲς ἀκτῖνες τοῦ θερινιάτικου ἡλίου, ἔχουν καταφύγει στὸ πυκνὸ φύλλωμα τῶν δένδρων, πὺ πιστὰ συνοδεύουν κάθε βρύση ζωντανή· ἀπ' ἐκεῖ τὴν ὁμορφὴ φύσι ψάλλουν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη τους κελαηδοῦν. Κι' ὁ περαστικὸς διαβάτης, σὲ ἡδονικὴ παράλυσι χυμένος ἀπ' τὴν ἀφθαστη μουσικὴ, ξεχνιέται καθισμένος στὸ πεζοῦλι πλαΐ στὴν ἐρημικὴ βρυσούλα, στὸν ἴσκιο πὺ τῆς χαρίζουν πολύπτυχες ὀμπρέλες. Θὰ ἤθελε τὴ ζωὴ του ὅλη νὰ περάσῃ μέσα σ' αὐτὸν τὸ μικρὸ παράδεισο, πὺ—τί κρῖμα!—δὲν εἶναι παρὰ μικρὸς σταθμὸς.

Στὸ δρόμο του θὰ συναντήσῃ πολλὲς τέτοιες βρυσούλες· μὰ κάπου κάπου θὰ σταματήσῃ τὸ βῆμα του λυπημένος, μελαγχολικὸς καὶ μπρὸς σὲ βρύσες, πὺ, ἂν δὲν εἶναι κατάξερες, μόλις θὰ βρέχῃ τὸ νερὸ τὴ γοῦρνα, βουβὸ καὶ λυπημένο κι' αὐτό. Ἐδῶ ποτὲ δὲν θὰ καθίσῃ. Εἶναι τόσο πένθιμο νὰ βλέπῃ κανεὶς τὴ νύχτα σβυσμένους φανούς!... Θὰ ρίψῃ μόνο περίλυπος τὸ βλέμμα του, πέρα στὴν ἄξενη πλαγιὰ, στὴ βρύσι γύρω προσπαθῶντας νὰ ἀνακαλύψῃ κάπου χρῶμα πράσινο, μὰ πουθενά... Τότε θυμᾶται τὸ παραμῦθι τοῦ νεροῦ καὶ κάτι πὺ δὲν εἶχε προσέξει τότε, γιὰ τὸ σκέπαζε τὸ φλύαρο μουρμουρητὸ τῆς βρύσης καὶ τὰ παθητικὰ τραγοῦδια τῶν πουλιῶν, τὸ βαθὺ παράπονο πὺ ψιθύριζαν τὰ φύλλα τοῦ δένδρου: ποτὲ δὲν ἄκουσε, τώρα καὶ τόσα χρόνια, τὸν παρήγορο ἦχο τῆς εὐεργετικῆς τσάπας γύρω του· μόνο τὸ μπαλτᾶ τους ἄσπλαχνα ἔχουν δοκιμάσει πολλοὶ στὸ γέρικο κορμὸ του. Ἄν δὲν βρίσκῃ νερὸ στὴ στεριεμένη βρύση νὰ δροσίσῃ τὰ χεῖλι του, πίνει ὅμως ἄφθονο τὸν πόνο γιὰ τὴν κατάντια τοῦ χωριοῦ του... Μὲ τὴν ἀποδασωτικὴ τους τάσι δὲν ἔχουν μόνο τὴν πηγὴ θανατώσει, ἔχουν ὅλη τους τὴν πατρίδα καταστρέψει, τὴν ὁμορφιά της καὶ τὴν εὐφορία,

τὴν ὑγεία της, τὴ ζωὴ της. Καὶ σκέπτεται πὼς εἶναι μέγας πατριώτης αὐτὸς ποὺ θὰ πλούτιση τὸ χωριό του μὲ πέντε δένδρα καὶ μέλαγχολεῖ μὲ τὴ σκέψι πὼς δὲν ὑπάρχουν πιά πατριῶτες ἀληθινοὶ στὴν Ἰμβρο... Θὰ ξεκουραστῇ πολλὰς φορὰς στὸν ἴσκιό καμμιᾶς συκαμινιάς τοῦ Σοφοκλῆ ἢ πλάτανου τοῦ Βρούτζου· ποῦ θὰ μπορέσει νὰ βρῇ καὶ δείγματα σημερινῆς ἀγάπης στὸ χωριό καὶ τὴν πρόοδο; Καὶ στὰ μάτια του φαντάζονται σὰν δάκρυα πονεμένα ἢ μεγάλες σταλαματιῆς τῆς περιφρονημένης βρύσης· δάκρυα βουβὰ ὀλόκληρης τῆς Ἰμβροῦ γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη καὶ τὴν ὀρφάνια. Χωρὶς νὰ τὰ γευθῇ νοιώθει βαθεῖα τὴν πίκρα τους. Καὶ μὲ τὸν τρουβᾶ στὸν ὦμο καὶ τὸ ραβδί στὸ χέρι του, μὲ βῆμα γοργὸ ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸν θρῆνο καὶ τὸν σπαραγμό.

Ἄν δὲν ἀπελπιστῇ καὶ προχωρήσῃ πιὸ κάτω, ἴσως πολὺ πιὸ κάτω θὰ συναντήσῃ βρουσοῦλες φλύαρες, βρουσοῦλες σὲ πευκόφυτες πλαγιές, ποὺ μὲ τὰ πλούσια νερά τους θὰ ποτίζουν φυτεῖες ζωηρές, ἀναδασωμένες ὀλόκληρες ἐκτάσεις ἀπὸ κάθε λογῆς δένδρα, ἀπὸ τὴν γκρίτσα ἔλην ὡς τὴν καταπράσινη ἀμυγδαλιά. Τότε πιά θ' ἄχουν λείψει τὰ παράπονα μὲ τῆς μεγάλης σταγόνες τῆς ἔρημης βρουσοῦλας, τὰ πικρὰ δάκρυα τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας. Τὸ τραγοῦδι τοῦ νεροῦ εὐθυμο καὶ ζωηρό, ἀκούραστα θὰ ψάλλῃ μὲ τρελλοὺς λαρυγγισμοὺς τὸν αἰώνιο ὕμνο στὸν ἥλιο, τὸ φῶς, τὴ ζωή.

Χάλη 14—1—37.

Γ. ΒΑΣΙΛΑΣ

ΙΜΒΡΙΑΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Καθὼς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μωϋσέως ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐξεδήλωνε τὴν πρὸς τὸν Δημιουργόν του εὐσέβειαν διὰ τῆς προσφορᾶς τῶν καλλιτέρων του προϊόντων, οὕτω καὶ ἡ βαθεῖα εὐσέβεια τῶν κατοίκων τῆς ὠραίας νύμφης τοῦ Αἰγαίου Ἰμβροῦ, εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσε τὸν πλεόν ἐκλεκτὸν τόπον τῆς νήσου. Καὶ οὕτω ἐπὶ λαμπροῦ καὶ ἐπιβλητικοῦ τοπείου, ὀλίγον μακρὰν τοῦ Σχοινοῦδιου, ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθωνιτῶν πατέρων ὁ μικρὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μὲ τὰ πέριξ του χαμηλὰ κελιά τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μονῆς καὶ τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ τοῦ μετοχίου.

Ἡ εἰς αὐτὸ τριετῆς διαμονή μου, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ οἰκονόμου, μοὶ ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναναστραφῶ καὶ συνεργασθῶ μετὰ τῶν ἐγχωρίων, ὥστε νὰ ἐμβαθύνω εἰς τὴν ψυχολογίαν αὐτῶν. Προσέτι δὲ νὰ γνωρίσω πολλὰ ὠραῖα ἔθιμα τῶν χωρικῶν, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ ἀφέλειάν των συγκινοῦν καὶ τέρπουν ταῦτοχρόνως τὸν ἐπισκέπτην. Τώρα δέ, δοθείσης μοι εὐκαιρίας, χαράσσω ἐνταῦθα τὰς ὀλίγας αὐτὰς σειράς, μὲ τὴν ιδέαν ὅτι προσφέρω ἐλάχιστον ἀντιστάθμισμα τῶν ὅσων ἀπήλαυσα ἀπὸ τὴν ὠραίαν καὶ φιλόξενον ταύτην νῆσον.

*
**

Ὁ Ἰμβριος γεννᾶται μακρὰν τῆς θορυβώδους καὶ πολυταράχου ζωῆς τῶν πόλεων. Τὸ μικρὸν του χωριόν, μὲ τοὺς βραχεῖς στενωπούς του δρόμους, τὴν εὐμορφὴν του ἐκκλησίαν, τὸ περιποιημένον ἀγαπητόν του σχολεῖον, τὰς χαμηλὰς καὶ ταπεινὰς οἰκίας του καὶ τὰ μικροκαφενεῖα του, ἢ ὡς ἀετοφωλεὰ εἶναι κτισμένον ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν πλαγιῶν τῶν ὀρέων, ἢ κεῖται ἐν μέσῳ χλοερῶν καὶ μυροβόλων λειβαδίων τῆς νήσου. Πέριξ του ἀπλώνονται καταπράσινα ἐκτάσεις, ἀπὸ ἐλαίας, ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ποικιλίαν ἄλλων ἀρωματικῶν θάμνων καὶ φυσικῶν ἀνθέων. Μικροὶ ποταμοὶ κυλοῦν ἤρεμα καὶ γονιμοποιοῦν τοὺς ἐσπαρμένους ἀγρούς, ἀπὸ διάφορα δημητριακά.

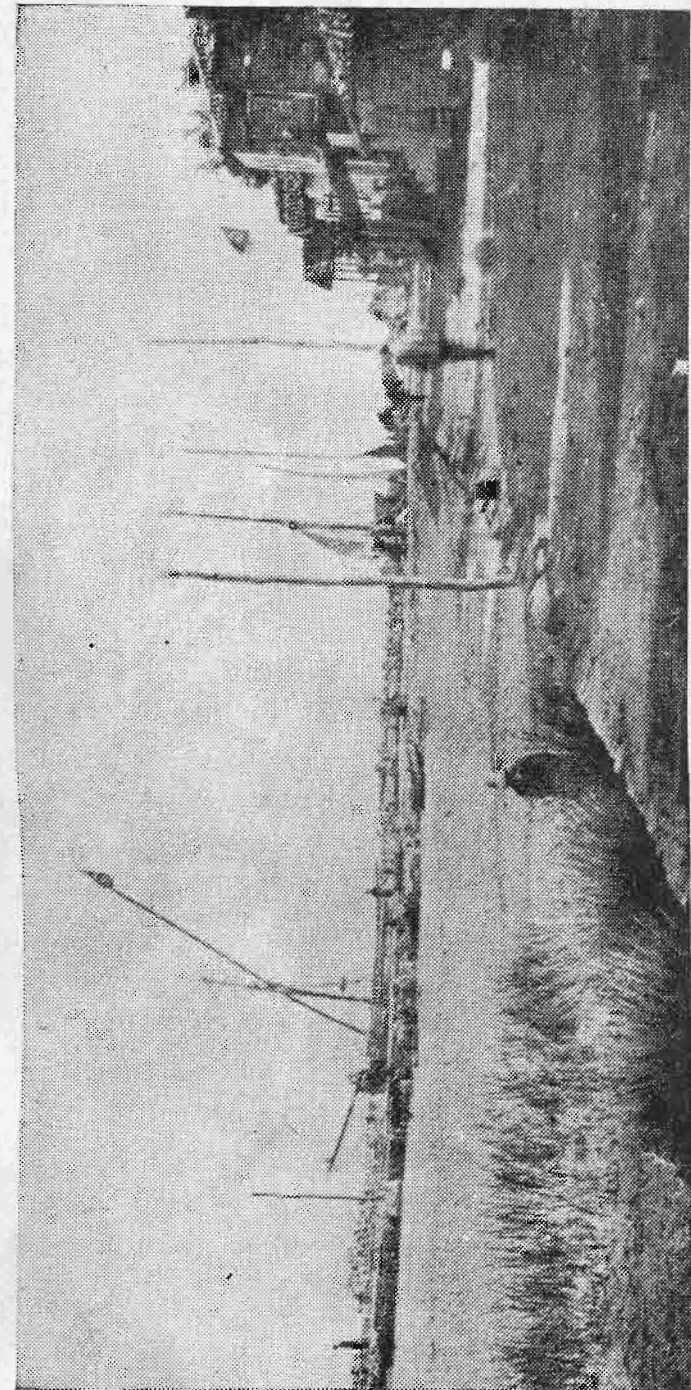
Ἐντὸς τοιοῦτου ἀπλοῦ καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τοιαύτης θαυμασίας φύσεως ἡ Ἰμβριακὴ νεολαία, ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῶν

πρώτων της σπουδῶν, ἐπιδίδεται εἰς διαφόρους ἀγροτικὰς ἐργασίας.

Ἡ τοιαύτη ἀπλῆ καὶ φυσικὴ ζωὴ καὶ ἡ θαυμασία φύσις τῆς νήσου, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ Ἰμβριακοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τῆς καταλλήλου οἰκογενειακῆς διαπαιδαγωγήσεως ν' ἀναδείξῃ αὐτὸν κύριον πολλῶν μεγάλων ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι σπανίως συναντῶνται εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν μεγαλοπόλεων. Ἡ εὐσέβεια, ἡ φιλοξενία, ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἀπλότης τῶν ἠθῶν εἶναι ἀρεταί, αἱ ὁποῖαι κατ' ἐξοχὴν διακρίνουν τὸν Ἰμβριον. Μαρτύρια τῆς βαθείας εὐσεβείας τοῦ Ἰμβριακοῦ λαοῦ εἶναι τὰ καθ' ὅλην τὴν νῆσον διεσπαρμένα ἐξωκκλήσια, τὰ ὁποῖα μετὰ ζήλου καὶ ἐνδιαφέροντος περιποιῶνται, ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τοὺς κληρικούς καὶ πλεῖσται ἄλλαι χριστιανικαὶ ἀρεταί.

Ἡ φιλοξενία αὐτοῦ εἶναι Ἀβραμιαία. Προέρχεται αὐθόρμητος ἀπὸ βάθος ψυχικῆς εὐχαριστήσεως. Ταύτην δὲ συμπληρῶνει ἡ ἄφθαστος εἰς τὸ εὐγενὲς μειδίαμα προσωπικῆ αὐτῶν προσπάθεια, ὅπως καταστήσουν αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν εὐχαριστοτέραν καὶ ἀνετιωτέραν εἰς τὸν ξένον των. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐνῶ μίαν φορὰν κατηρόμην καβάλλα ἐκ τοῦ Σχοινοῦδίου εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον, συνήντησα καθ' ὁδὸν ἓνα ἀνδρόγυνον, τὸ ὁποῖον πλησίον μιᾶς βρυσούλας, ἐπὶ μιᾶς πρασινάδας, ἐλάμβανε τὸ λιτόν του ἐξοχικὸν γεῦμα. Μόλις μὲ εἶδον ἠγέρθησαν ἀμφοτέρω καὶ παρ' ὅ,τι δὲν μὲ ἐγνώριζον μὲ προσεκάλουν μετ' ἐγκαρδιότητος νὰ τιμήσω τὸ πτωχικόν των τραπέζι. Ἡ τοιαύτη ἀπροσδόκητος πρόσκλησις μοὶ προὔξενησε κατάπληξιν. Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ συμμετέσχον εἰς τὸ ἀλησμόνητον τοῦτο γεῦμα, δεῖγμα τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοξενίας.

Ἡ ἀφέλεια αὕτη τῶν τρόπων καὶ τῶν κινήσεων τοῦ Ἰμβρίου καὶ ἡ ἀπλότης εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων του εἶναι ζωγραφισμένα εἰς τὸ ἠλιοκαμμένον πρόσωπόν του καὶ τὴν ἀγροτικὴν του ἐνδυμασίαν. Ἡ ἀπλότης ὁμως αὕτη ἀπατᾷ τὸν ξένον, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἀντικρῦξῃ τὸν Ἰμβριον χωρικόν· νομίζει ὅτι ἔχει πρὸ αὐτοῦ τὸν συνήθη χωρικὸν τύπον. Ἄμα ὁμως ἔλθῃ εἰς συζήτησιν μετ' αὐτοῦ δὲν ἀργεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ, ὅτι ὁ συζητητὴς του εἶναι ἐκ φύσεως προικισμένος μὲ κάποιαν ἐξαιρετικὴν εὐφυΐαν· διεξάγει τὴν συζήτησιν καὶ ὁ ἀπλούστερος ἀκόμη χωρικὸς μετὰ τόσης ἐτοιμότητος πνεύματος καὶ εὐχερείας λόγου, ὥστε προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν. Πλεῖστοι ἐπιδοθέντες εἰς τὰ γράμματα ἀνεδείχθησαν σπουδαῖοι παράγοντες ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ γεωργία ὁμως ἀποσπᾷ τὴν πλειονότητα καὶ εἰς αὐτὴν κυρίως στηρίζεται ὅλη ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς νήσου.

Ὁ λιμὴν τοῦ Κάστρου

Κλίμα θαυμάσιον. Ἡ ζωογόνος αὔρα τοῦ Αἰγαίου πελάγους σκορπίζει εἰς ὀλόκληρον τὴν νῆσον τὴν δροσερότητα καὶ τὴν εὐτυχίαν. Γῆ γόνιμος. Ἄριστος συνδυασμός. Θὰ ἔπρεπεν εἰς τὴν προνομιούχον αὐτὴν γωνίαν ἢ πτωχεία νὰ εἶναι ἄγνωστος, ἢ δὲ ἀσθένεια σπανιωτάτη. Μεγάλως λυπεῖ τὸν φίλον τῆς νήσου ἢ διαπίστωσις ὅλως τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦτο, διότι λείπει ἢ ἐπιστημονικὴ καθοδήγησις εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ φυσικοῦ πλούτου αὐτῆς. Πλὴν καὶ ἡ ἔλλειψις αὕτη ὀλονὲν ἀναπληροῦται. Ἦδη διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀκαμάτου καὶ δραστηρίου τῆς νήσου μητροπολίτου κ. Ἰακώβου, ἐπετεύχθη ἡ εἰς διαφόρους γεωπονικὰς καὶ γεωργικὰς σχολὰς ἐκπαίδευσις νέων τινῶν, οἱ ὅποιοι ἀναμφιβόλως θὰ χρησιμεύσουν ὡς πρωτοπόροι μεθοδικωτέρων γεωργικῶν συστημάτων.

Ἦχι ὀλίγον, κατὰ τὴν γνώμην μου, κωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ δέοντος σεβασμοῦ πρὸς αὐτὴν ἀπὸ μέρους ποιμένων τινῶν. Π.χ. συμβαίνει πολλάκις μερικοὶ ποιμένες χάριν καλλιτέρας διαθρέψεως τῶν ποιμνίων των, ἐλαφροῦ τῇ συνειδήσει, νὰ καταστρέψουν τὸν ἐσπαρμένον ἀγρὸν τοῦ γείτονός των. Κάποτε εἶδον ἓνα τοιοῦτον ποιμένα νὰ βόσκη τὰ πρόβατά του εἰς τὸν ἐσπαρμένον μοναδικὸν ἀγρὸν ἐνὸς πολὺ πτωχοῦ γείτονός μου. Ὅταν τοῦ ἔκαμα τὴν παρατήρησιν, μοὶ ἀπήντησεν στωϊκώτατα : «Καὶ τί πειράζει, καλέ, σὰν καὶ θὰ φᾶν τὸ χρυσό». Ἐλυπήθην πολὺ. Δὲν ἐγνώρισεν ὁ δυστυχῆς τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον κοινωνικὸν ὄρον τοῦ Κυρίου ἡμῶν «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς». Οὔτε ἐσκέφθη ποτὲ φαίνεται ὅτι ἡ εὐτυχία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐξαρτᾶται ἐν μέρει ἀπὸ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ γείτονός του. Ἐάν, εὐλογημένε μου, εὐτυχῆ τὸ ὄλον, ἐπόμενον εἶναι νὰ μὴ δυστυχῆ καὶ τὸ μέρος.

Πόσον λυπεῖ τὸν ξένον καὶ μία ἄλλη ἀπροσεξία, ἡ ὁποία κυρίως παρατηρεῖται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σχοινουδίου, ὡς τάσις καταστροφῆς τῶν ἐπὶ τῶν πέριξ τοῦ χωρίου λόφων πεύκων! Ἐνῶ αὐτὰ εἶναι τόσον χρήσιμα διὰ τὴν υἰγείαν καὶ τὸν καλλωπισμὸν τοῦ χωρίου, δυστυχῶς πολλάκις μερικοὶ ρίπτουν τὸν καταστρεπτικὸν των πέλεκυν ἀσπλάγχχνως κατ' αὐτῶν, ἄνευ τοῦλάχιστον μεγάλης ἀνάγκης. Ἴσως βέβαια οἱ τοιοῦτοι προβάλλουν ὡς λόγον τὴν ἀνάγκην τῆς καυσίμου ὕλης. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, διὰ τοῦ τμηματικοῦ καθαρίσματος τόσον τῶν καρποφόρων δένδρων, ὅσον καὶ αὐτῶν τῶν πεύκων, ν' ἀναπληρωθῆ ἡ ἀνάγκη αὕτη; Ὑπάρχουν εὐτυχῶς τόσα ἐλαιόδενδρα εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν, ὥστε ἐὰν κλαδεύωνται καταλλήλως, ὄχι μόνον θὰ

Ἡ λιμὴν τοῦ Κάστρου δρῶμενος ἀπὸ τοῦ ἀγκυροβολοῦντος ἀτμοπλοίου.

Ἡ κόλπος τοῦ Καρδάμου δρῶμενος ἀπὸ τοῦ παραπλέοντος ἀτμοπλοίου. Εἰς τὸ βάθος ὑψηλὰ τὸ χωρίον Γλυκὺ.

ἀποδώσουν σημαντικὴν ποσότητα καυσίμου ὕλης, ἀλλὰ θὰ ἐπιφέρουν καὶ ἀνάλογον εἰσόδημα.

*
**

Ἀπὸ τὰ τοπικὰ ἔθιμα τῆς νήσου δὲν θὰ ἀναφέρω, εἰμὴ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοὶ ἄφησε πλέον ζωηρὰν ἀνάμνησιν : εἶναι αἱ πανηγύρεις τῶν διαφόρων ἑξωκκλησίων, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν κάτι τὸ πρωτότυπον καὶ διαφορετικόν. Ἐορτάζονται αὗται μὲ εὐλάβειαν καὶ κατάνυξιν, ἀλλὰ καὶ μὲ πρωτοτυπίαν τινά, ἢ ὁποῖα ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ παλαιὰ ἔθιμα καὶ μακρὰς παραδόσεις. Πρωτὶ-πρωτὶ ὀλόκληρος ἡ νῆσος, ἀπὸ τὴν μίαν ἀκρὰν ἕως τὴν ἄλλην, εἶναι ἀνάστατος. Τὰ πλήθη τῶν προσκυνητῶν μὲ τὰ τάμματά των ξεκινοῦν διὰ τὸ προσκύνημα. Οἱ ἑξοχικοὶ ναῖσκοι, ὁποῖοι πανηγυρίζουν ἑορτάζοντες τὴν μνήμην τῶν ἁγίων πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἔχουν ἀνεγερθῆ, εἶναι πλήρεις ἀπὸ προσκυνητῶν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας, τὴν ὁποίαν παρακολουθοῦν μὲ εὐλάβειαν, λαμβάνουν χώραν γεγονότα, τὰ ὁποῖα δεικνύουν ὅλην τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν χάριν τῆς συγκεντρώσεως τῶν χωρικῶν. Οἱ πανηγυριστὰὶ στρώνονται καθ' ὁμάδας ἐπάνω εἰς τὰ μαλακὰ καὶ δροσερὰ χόρτα καὶ ἀρχίζουν τὸ «γλέντι». Τὸ ἔθιμον αὐτὸ ἐνθυμίζει τὰς ἀγάπας τῶν πρώτων χριστιανῶν, ὅπου λαμβάνουν μέρος πλούσιοι καὶ πτωχοί, κύριοι καὶ ὑπηρέται, διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, γεωργοὶ καὶ ποιμένες καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅλοι μαζί λαμβάνουν μέρος εἰς τὸ πλούσιον καὶ εὐφρόσυνον τοῦτο τραπέζι. Ἀφθόνως ρέει τὸ μυρωδάτον κρασὶ τῆς Ἰμβρου καὶ σκορπίζει μὲ τὴν μεθυστικὴν του εὐωδίαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐθυμίαν. Νὰ μὴ γελασθῆ δὲ κανεὶς νὰ προσποιηθῆ τὸν ὄσιον, διότι τότε ἀναπόφευκτα, ἀντὶ εἰς τὸ στόμα του θὰ δεχθῆ τὸ κένωμα τοῦ ποτηρίου εἰς τὰ στήθη του. Ἐπακολουθοῦν ὠραῖα ἰδιόμελα τραγούδια καὶ διάφοροι σεμνοὶ καὶ ρυθμικοὶ χοροί. Ὅταν πλέον ὁ ἥλιος ἀποσύρεται διὰ νὰ ἀναπαυθῆ ἀπὸ τὸ ἡμερινόν του τρέξιμον, τότε καὶ οἱ πανηγυριστὰὶ καβάλλα εἰς τὰ στολισμένα ζῶα των, μὲ στεφάνους ἀπὸ ἄγνὰ καὶ εὐμορφα ἀγριολούλουδα καὶ ποικιλοκεντημένους «σελιτέδες», ἐπιστρέφουν εἰς τὸ χωρίον ἵνα συνεχίσουν τὴν διασκέδασιν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου.

Αἱ τοιαῦται πανηγύρεις ἀποβαίνουν ὠφέλιμοι διὰ τὸν λαόν, διότι ἐκτὸς τῆς ἐκδηλώσεως τῆς εὐσεβείας του, προάγουν μεγάλως τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφωσύνης μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Ἄλλ' ἔτι μεγαλυτέρα θὰ ἀπέβαινεν ἡ ὠφέλεια, ἐὰν μέρος τῶν προσφερομένων σφαγίων καὶ τῶν ἄλλων προσόδων τῶν ἑξωκκλησιῶν διετίθεντο ὑπὲρ κοινοφελῶν σκοπῶν.

Κατόπιν λοιπὸν τῶν τόσων φυσικῶν καλλονῶν τῆς νήσου, τῆς βαθείας εὐσεβείας καὶ τῶν λαμπρῶν ἐθίμων τῶν κατοίκων αὐτῆς, εἶναι φυσικὸν ἀπερχόμενός τις ἐκ ταύτης νὰ ἀποκομίσῃ τὰς καλλιτέρας τῶν ἐντυπώσεων.

Πάντοτε μετ' εὐχαριστήσεως ἀναμιμνήσκομαι τὰς ἡμέρας τῆς τριετοῦς ἐν τῇ ὠραίᾳ νήσῳ παραμονῆς μου, παρακολουθῶ μετὰ χαρᾶς τὰς βαθμιαίας προόδους τῶν προσφιλῶν κατοίκων τῆς καὶ εὐχομαι ὀλοψύχως, ὅπως καὶ αἱ παρατηρούμεναι ἐλάχισται ἐλλείψεις αὐτῆς ἀναπληρωθοῦν ταχέως, ἂν καὶ περὶ τούτου οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπάρχει. Διότι ἐκτὸς τοῦ στοργικοῦ τῆς νήσου μητροπολίτου καὶ τῶν τόσων ἄλλων εὐτυχῶς ὑγιῶν στελεχῶν αὐτῆς, ἐγκαθίστανται ἐν αὐτῇ ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἀρκετοὶ σφριγηλοὶ καὶ ἐνθουσιώδεις νέοι, ἀπόφοιτοι τῆς Ἱεροῦς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης καὶ διαφόρων ἄλλων σχολῶν.

Ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἱεροῦ Θεολογικῆς Σχολῆς τῇ 1 Μαΐου 1937.

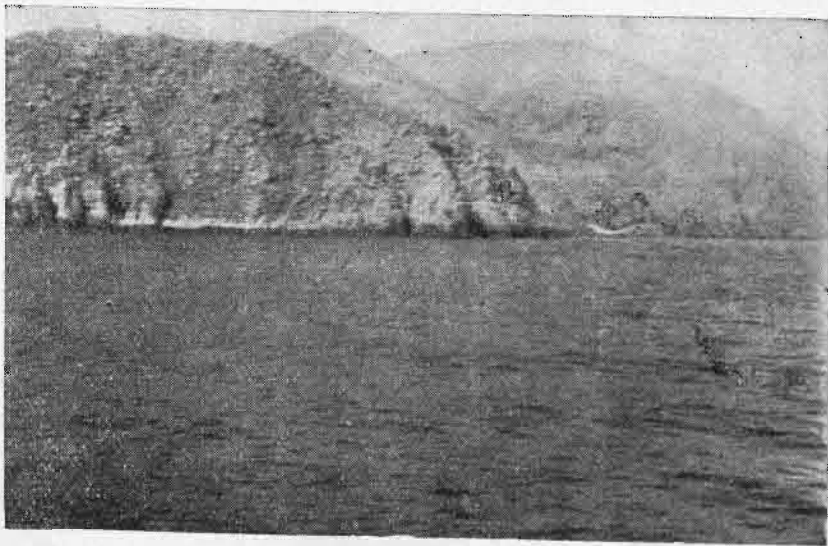
Πρεσβύτερος ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Χορὸς τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου τῆς Μ. Ἐβδομάδος 1937 ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Παναγίας.

ΤΗΣ ΓΡΙΑΣ ΤΑ ΤΥΡΙΑ Ἡ ΚΑΣΚΑΒΑΛΙΑ

Εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Ἰμβρου ὑπάρχει μία βραχώδης προέκτασις κειμένη μεταξὺ δύο κολπίσκων, τοῦ Ἁγίου Κηρύκου πρὸς ἀνατολὰς καὶ τοῦ Καλαμιτσίου πρὸς δυσμὰς. Ἡ ἐδαφικὴ αὕτη προέκτασις ἀποτελοῦσα συνέχειαν κατερχομένην ἐκ τοῦ ὑπερθεν αὐτῆς ὕψους βουνοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, εἶναι γνωστὴ ἐπιτοπίως ὑπὸ τὸ ὄνομα Κρωτηριῆτοι ἀκρωτήριον. Ὄταν τὸ παρατηρῆ τις μακρόθεν, βλέπει ἀτάκτως συσσωρευμένους βράχους διαφόρου μεγέθους, παρουσιάζοντας μίαν ἀπόκρημνον καὶ ἐντελῶς ἀπρόσιτον πρὸς τὸ μέρος

Τὸ ἀκρωτήριον Κασκαβάλια.

τῆς θαλάσσης ἀκτὴν, ἐφ' ἧς ἀγρίως θραύονται ἐν καιρῷ τρικυμίας τὰ κύματα μετὰ σφοδροῦ πατάγου καὶ ἀφρῶν ὕψουμένων, καθιστῶντα τὴν θέσιν ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ναυτιλομένους, θὰ νομίση τις ἐν πρώτοις, ὅτι πρόκειται περὶ κατηρειπωμένης ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἢ περὶ κυκλωπέου τείχους, οὔτινος οἱ ὀγκόλιθοι ἀποσπασθέντες ἀπὸ τῆς θέσεώς των ὑπὸ ὑπερφυσικῆς τινος δυνάμεως διεσπάρησαν τῆδε κακεῖσε. Κάτωθεν αὐτοῦ ὁ πυθμὴν φθάνει εἰς ἰκανὸν βάθος καὶ ὅταν

ὁ ἄνεμος πνέη ἤρεμος ἐπιτρέπων εἰς τοὺς παραπλέοντας νὰ προσεγγίσουν μέχρις ἐλαχίστης ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ἀποστάσεως, διακρίνει τις παρὰ τὰ κράσπεδα τῆς κρημνώδους ταύτης ἀκτῆς παράδοξα πετρώματα εἰς κανονικὰ σχήματα, ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τὸ μέρος τοῦτο φιλοτεχνηθέντα, τὰ περίφημα Κασκαβάλια ὅπως καλοῦνται ὑπὸ τῶν ναυτικῶν, ἢ Τῆς γριᾶς τὰ τυριά, ὅπως καλοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους. Καὶ εἶναι ἀληθῶς παράδοξα. Στιβάδες ὀγκολίθων κατὰ δύο τρεῖς σειρὰς παρακείμεναι ἀνυψοῦνται εἰς ἰκανὸν ὕψος ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Οἱ ὀγκόλιθοι οὗτοι φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἀποτελοῦνται ἀπὸ παραλλήλους σπονδύλους τοποθετημένους ἐπ' ἀλλήλους ἡμικυκλικῶς κατὰ κανονικὰ ὀριζόντια ἐπίπεδα ἐν εἴδει γαλβανικῆς ἠλεκτρικῆς στήλης εἰς τρόπον ὥστε νὰ νομίζη τις, ὅτι πράγματι κασκαβάλια τοποθετημένα ἐπάλληλα μετεβλήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ δι' ἀλλοιώσεως τῶν συστατικῶν αὐτῶν εἰς ἀπολιθώματα προκατακλυσμαίας ἐποχῆς.

Ἡ λαϊκὴ παράδοσις φερομένη ἐπὶ τῶν περὺγων τῆς φαντασίας πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου παραδόξου πετρώματος ἔπλασε τὸν μύθον, τὸν κοινῶς ἀναφερόμενον καὶ εἰς ἄλλους ἑλληνικοὺς τόπους, ὅτι δηλ. τὸν παλαιὸν καιρὸν ἔζη ἐνταῦθα γραῖα τις ἔχουσα ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς τὰ παροιμιώδη πολυάριθμα ποίμνια, «χίλια γίδια, χίλια μύδια, χίλια μὲ τὰ κέρατα». Ἐκ τούτων ἐτυροκόμει διαρκῶς καὶ ὡς φιλάργυρος, ὅπως χαρακτηρίζονται γενικῶς αἱ ὑπερήλικες γραῖαι, συνεσώρευσε τὰ κεφαλοτύρια τὸ ἐν ἐπὶ τῶν ἄλλων κατὰ κυκλικὰ παράλληλα ἐπιθέματα διὰ νὰ φθάσῃ δῆθεν εἰς τὰ ἀπροσπέλαστα ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ κορέσῃ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας τῆς. Αἴφνης ὅμως τὴν πρώτην Μαρτίου ἐνῶ τὴν προτεραίαν ὁ καιρὸς ἦτο ἔαρινός, ἢ δὲ σελήνη πλησιφαῆς διεσκόρπιζε κατὰ τὴν νύκτα ἄπλετον φῶς, οὐδαμόθεν δὲ ἐφαίνετο σημεῖόν τι προμηνῦον καιρικὴν μεταβολήν, ἐνσκήπτει ἀγρία θύελλα. Ἄνεμος σφοδρὸς συνοδευόμενος μετὰ βροχῆς καὶ χιόνος ἀναστατώνει τὸ πᾶν, ὁ δὲ ἐπακολουθήσας παγετὸς συμπληρώνει τὴν καταστροφὴν. Ἡ γραῖα καὶ τὰ ποίμνιά τῆς παγώνουν ἐκ τοῦ ψύχους, τὰ δὲ τυροστάσια ἀπολιθώνονται. Τὴν ἰδίαν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ δυστυχὲς ὑποζύγιον, ὁ ἀπαραίτητος σύντροφος παντὸς ποιμένος πρὸς μεταφορὰν τοῦ γάλακτος ὄνος. Δείκνυται δὲ πραγματι ὀλίγον περαιτέρω εἰς πετρώδης ὄγκος παρεμφερῆς πρὸς τράχηλον καὶ κεφαλὴν ὄνου, ἐξ οὗ καὶ τὸ μέρος τοῦτο καλεῖται μέχρι σήμερον Γάδαρος ὑπὸ τῶν ἐντοπίων.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν. Ἄλλὰ πῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα φυσιολογικῶς; Τὰ ἐν λόγῳ πετρώματα ἀνήκουν εἰς κοιτάσματα τῆς τριτογενοῦς γεωλογικῆς περιόδου. Εἶναι πετρώματα πυριγενῆ γρανιτώδη προελθόντα ἐξ ἠφαιστειογενοῦς ἐκρήξεως. Καὶ φαίνονται μὲν ἐξωτερικῶς ὡς κυκλοτερεῖς σπόνδυλοι ἐπικείμενοι ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ κυρίως ἐκάστη στιβάς ἀποτελεῖται ἀπὸ μονότονον ἀπορροῶγα βράχον, ὅστις σὺν τῷ χρόνῳ τῇ ἐπενεργείᾳ τῶν ἐξωτερικῶν στοιχείων, τῶν διαβρωτικῶν ὑδάτων ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἀφ' ἑνός, τῆς βροχῆς καὶ τοῦ πάγου ἀφ' ἑτέρου, ἀπεχωρίσθη τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν μαλακωτέρων γηίνων ἐπιθεμάτων (ἀργιλλωδῶν οὐσιῶν καὶ ἀββεστολίθων) καὶ τρόπον τινὰ ἀπεσκελετώθη, ὅπως ἀποσκελετοῦται καὶ πᾶς ζωϊκὸς ὄργανισμὸς ἀποστερούμενος τῶν μαλακωτέρων συστατικῶν του, καὶ οὕτως ἔλαβον τὴν σημερινὴν των μορφήν.

Τὸ ὅλον σήμερον μετὰ τῶν πέριξ βράχων ἐμφανίζει ἀγρίαν ὄψιν. Εἶναι ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω μία ἀπροσπέλαστος κρημνώδης ἀκτὴ, πέριξ τῆς ὁποίας βασιλεύει ἡ ἐρημία. Μόνον ὁ γλάρος, τὸ ὠραῖον τοῦτο θαλασσοπούλι, ἔχει τὴν κατοικίαν του ἀνάμεσα εἰς τοὺς βράχους, ὅπου ὠτοκεῖ, ἐφωάζει καὶ τρέφει τοὺς νεοσσούς του, ἢ ὁ μονήρης ἀετὸς ὡς κυρίαρχος μονάρχης τῶν ὀρέων ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῶν κορυφαίων βράχων καρδοκῶν τὴν λείαν του. Ἐν εἶδος φυτοῦ φυόμενον εἰς τὰς ρωγμὰς τῶν βράχων, καλούμενον κρίταμα, καθὼς καὶ μερικαὶ ἀγριοσυκαὶ αὐτόφυτοι κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, κρεμάμεναι οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τῶν βράχων, ἀποτελοῦν τὴν μόνην βλάστησιν τοῦ μέρους τούτου. Καὶ ὅμως χάριν τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος πυριγενῶν πετρωμάτων, φερόντων τὰ παράδοξα ταῦτα σχήματα καὶ ἀποτελούντων μοναδικὸν ἐν τῇ φύσει φαινόμενον τοῦ εἴδους τούτου διὰ τὴν κανονικότητα τῶν σχημάτων, ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἐπισκεφθῇ τις τὸν ἀπρόσιτον τοῦτον κρημνὸν ἔστω καὶ ἀπὸ θαλάσσης.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Ἐξ ἐκδρομῆς εἰς τὴν Ἀρασιὰ πρὸς τὴν παρεπιδημιούντων καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χαλκίδος. Εἰς τὸ μέσον ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης Ἰάκωβος. Δεξιὰ εἰς τὸ ἄκρον ὁ Πρόεδρος Ἀργιδίων κ. Α. Γιανναροῦδης καὶ ὁ Πρόεδρος Ἀγ. Θεοδώρων κ. Γ. Παπαθεοδώρου.

Η ΑΝΑΘΕΜΑΤΙΣΤΡΑ

Οὐδείς ἴσως τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἀγνοεῖ τὴν τοποθεσίαν ταύτην. Τὸ ἔκτακτον γεγονός, ὅπερ κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν διεδραματίσθη εἰς τὸ μέρος τοῦτο καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ συσχετιζόμενα ποικίλα ἀνέκδοτα, κατέστησαν ἀνὰ τὴν νῆσον τὴν τοποθεσίαν ταύτην περιλάλητον. Εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τοῦ χωρίου Σχοινουδίου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπέχει μόλις περὶ τὰ τρία χιλιόμετρα. Εἶναι θέσις σεσημασμένη, οὐ μόνον διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἀρχίζουσιν νὰ φαίνωνται τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ χωρίου εἰς τὸν ἕξωθεν ἐρχόμενον. Διότι τὸ Σχοινοῦδι κείμενον ἐντὸς χαράδρας μεταξὺ βουνοσειρῶν κρύπτεται πανταχόθεν καὶ μόνον ὅταν φθάσῃ τις τὸ μέρος τοῦτο βλέπει τὰς ὑπερθεν τῆς χαράδρας ἐκτισμένας πρώτας οἰκοδομάς. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἐκτείνεται δάσος πευκῶν ἀναδιδουσῶν θεσπεσίαν ὁσμὴν.

Εἰς τὸ μέρος τοῦτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνυψοῦτο ὀλόκληρος λόφος λίθων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀναθεματίστρα, ἕκαστος δὲ διαβάτης διερχόμενος τὸ πρῶτον ἐκεῖθεν ὑπεχρεοῦτο νὰ ρίψῃ ἕνα λίθον ἐπὶ τοῦ σωροῦ τούτου προφέρων ἐν ταύτῳ καὶ τὴν φράσιν «ἀνάθεμά τον» τρεῖς φορές. Τοῦτο ὑπεχρεώθη νὰ πράξῃ καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, ὅτε παῖς ἔτι ὢν ἐπεσκεπτόμην τὸ πρῶτον τὸ χωρίον. Εἶναι ἀπερίγραφτος ἡ φρίκη τὴν ὁποίαν τότε ἠσθάνθη, ὅτε ἀντίκρουσα τὸν σωρὸν τῶν λίθων. Τὸ σκότος τῆς νυκτός, ὅπερ κατὰ σύμπτωσιν τὴν ὥραν ἐκείνην ἐφηπλοῦτο, ἠΰξανε ἐτι μᾶλλον τὴν ψυχικὴν μου ταραχὴν. Ἐθεώρουν τὰς πέριξ σκιὰς ὡς κινούμενα φαντάσματα, τὸ ἀνάθεμα καὶ τὸν λιθοβολισμὸν ὡς πρᾶξιν οἴονεϊ ἐξελισσομένην ὑπὸ τὰ ὄμματά μου. Ἐφантаζόμην τὴν εἰδεχθῆ ἐκείνην φυσιογνωμίαν τοῦ λιθοβοληθέντος κακούργου καὶ τὸ διαπραχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἔγκλημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκρίθη ἄξιος τοιαύτης παραδειγματικῆς καταδίκης. Πρὸς στιγμὴν ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ μαινόμενον πλῆθος, τὴν βροχὴν τῶν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ φερομένων λίθων, καὶ ἤκουον τὰς κραυγὰς, τὰ ὕβρεις καὶ τὰς ἀρὰς τοῦ διψῶντος ἐκδίκησιν ὄχλου. Ἡ καρδία μου ἔπαλλε σφοδρῶς, ἡ ἀναπνοή μου ἔσταμάτησε, τὰ χεῖλη μου ἔτρεμον ὅτε ὑπεχρεώθη νὰ

ἐκπληρώσω τὸν ὀφειλόμενον φόρον, καὶ μόνον ὅτε ἀπεμακρύνθη τῆς θέσεως ταύτης ἠσθάνθη ποιᾶν τινα ἀνακούφισιν. Ἐν τοσοῦτῳ περιστατικῶν ἐκεῖνο δὲν ἔπαυσεν ἐπὶ πολὺν μετὰ ταῦτα χρόνον νὰ μὲ συγκινῇ ὁσάκις τὸ ἀνεπόλουν εἰς τὴν μνήμην μου.

Ἄλλὰ τίς ὁ κακούργος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου κατεφέρθη τόσον ἀγρίως καὶ ἀνηλεῶς τὸ μῖσος καὶ ἡ ὀργὴ τῶν κατοίκων; Πότε ἔλαβε χώραν τὸ γεγονός τοῦτο; Οὐδείς τῶν ἐπιζώντων εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἴπῃ τι θετικὸν οὔτε ὡς πρὸς τὸν χρόνον, οὔτε ὡς πρὸς τρόπον τῆς ἐκτελέσεως, πολὺ δὲ περισσότερον ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τὸ ὑποστὰν τὴν καταδίκην ταύτην. Ἄλλ' οὐδὲ ἱστορικὸν τι γραπτὸν σχετικὸν μετὰ τὸ ἐκτυλιχθὲν τοῦτο δράμα ἀναφέρεται εἰς τὰ χρονικὰ τῆς νήσου, δυνάμενον νὰ διαχύσῃ φῶς εἰς τοῦτο. Τὰ περὶ βρυκολάκων καὶ φαντασμάτων ἀναφερόμενα, ὡς καὶ ὅσα φέρονται εἰς τὰ στόματα τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ ὡς λαβόντα χώραν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, εἶναι ἀνάξια πάσης προσοχῆς καὶ ὡς τοιαῦτα ἀπαξιούμενα νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα. Μένει ὅθεν μυστήριον! Πρέπει ἐν τούτοις νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι, ἐὰν ὄντως ἐγένετο λιθοβολισμὸς μετὰ ἀναθέματος, ὅπως πιστεύεται ὑπὸ τῶν ἐντοπίων, ὁ ὑποστὰς τὴν καταδίκην ταύτην κακούργος θὰ ἦτο ληστής ἐπικεκηρυγμένος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐξηγέρθη σύσσωμος ἡ κοινωνία. Διότι ἄλλως οὐδείς θὰ ἐτόλμα νὰ χειροδικήσῃ ἔστω καὶ ἂν ἡ καταδίκη αὕτη ἐξετελεῖτο ὑπὸ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὀλοκλήρου τῆς κοινωνίας, ὁ νόμος θὰ ἐζήτει τὸν πρωταίτιον καὶ θὰ τὸν κατεδίκαζεν ἐπὶ αὐτοδικίᾳ καὶ ἐξ ἄλλου δὲν θὰ συνεχίζετο ἡ ὑπὸ τῶν διαβατῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν μετὰ τοσαύτης μανίας ἐξασκουμένη λιθοβολία.

Ὁ διὰ λιθοβολισμοῦ παραδειγματισμὸς εἶναι γνωστὸς εἶναι γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου ἐπιβαλλόμενος κατὰ τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας ἢ κατὰ παρανόμου συζήσεως. Ἐφηρομόζετο δὲ καὶ εἰς θανατώσεις μαρτυρησάντων ἀγίων κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους. Τὸ ἀνάθεμα εἶχε μᾶλλον θρησκευτικὴν προέλευσιν. Ἦτο ταυτόσημον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου, τοῦ κοινῶς λεγομένου ἀφορισμοῦ, ἐφαρμοζόμενον κατὰ προσώπου αἰρετικοῦ ἢ οἴουδήποτε χριστιανοῦ πολιτευομένου ἐναντίον τῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς τοῦτο νὰ συνοδεύηται ὑπὸ λιθοβολισμοῦ καὶ θανατικῆς ἐκτελέσεως. Παρὰ ταῦτα ἐμφανίζεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ διὰ λιθοβολίας ἀνάθεμα μὴ συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ θανατικῆς ἐκτελέσεως ὡς καταδίκη ἐπιβαλλομένη κατὰ προδοτῶν, ἀδίκων προεστώτων, εἴτε διότι αἱ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμεναι ποιναὶ θεωροῦνται ἀνεπαρκεῖς ὡς πρὸς τὸ διαπραχθὲν ὑπ' αὐτῶν ἔγκλημα, εἴτε διότι ἠδυνάτουν ἄλλως νὰ τοὺς ἐκδι-

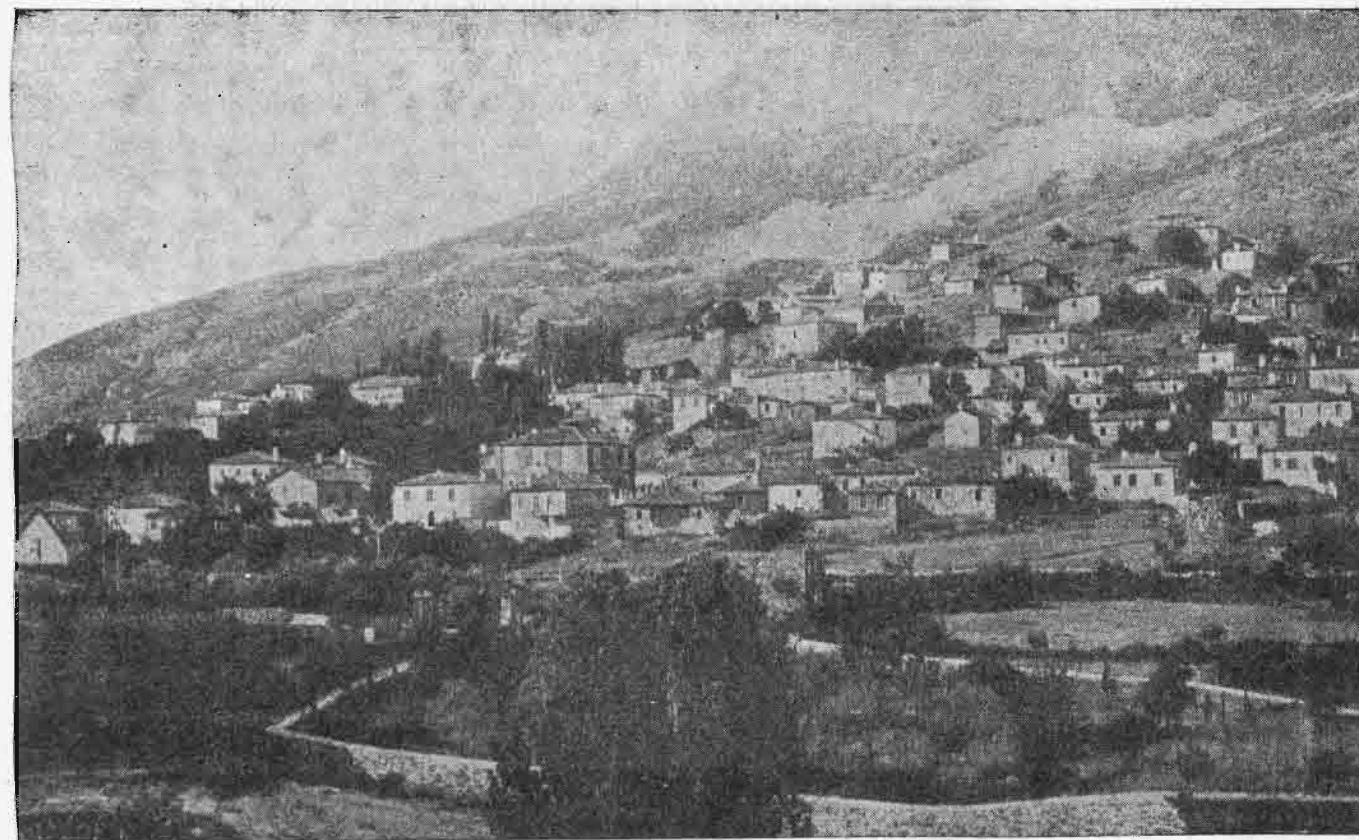
κηθῶν καὶ ἐπροτίμων τὸ μέσον ταῦτο τῆς τιμωρίας, ἵνα διαιωνίζωσι τὸ μῖσός των καὶ τὴν μῆνιν πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἐξετελεῖτο δὲ τοῦτο διὰ συσσωρεύσεως λίθων εἰς περιφανές τι μέρος, ὅπου ὑπεχρεοῦτο ἕκαστος νὰ ρίψη λίθον ἀναθέματος, ἄλλως ἐθεωρεῖτο καὶ ὁ ἴδιος ἐπικατάρατος. Ἐπομένως καὶ εἰς τὸ προκείμενον ζήτημά μας τὸ μᾶλλον πιθανὸν θὰ ἦτο νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ εἰς τὸ μέρος τοῦτο λαβὸν χώραν ἀνάθεμα ἦτο μᾶλλον ἀναμνηστικὴ προᾶξις ἐπιβληθεῖσα ὁμοφώνως ὡς ἐκκλησιαστικὴ ποινὴ παραδειγματικὴ κατὰ προσώπου πολλὰ κακὰ ἀπειργασμένου κατὰ τῆς κοινωνίας, ἵνα τοῦτο χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Ὅτι τὸ προᾶγμα οὕτως ἔχει, φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς: Ὅτε μετὰ πάροδον ἐτῶν διηρόχνην ἐκεῖθεν, παρετήρησα ὅτι οὔτε σωρὸς λίθων ὑπῆρχεν, οὔτε ἔθιμον νὰ ρίπτωσι λίθον ἐπὶ τοῦ ἀναθέματος διετηρεῖτο πλέον. Ὡς δὲ ἐπληροφορήθην, οἱ ἀπὸ ἐτῶν ριπτόμενοι λίθοι, ἀποτελέσαντες ὡς εἶπομεν ὀλόκληρον λόφον, ἐχρησιμοποιήθησαν βραδύτερον διὰ τὴν ὁδοποιίαν. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν δὲ πάντων δὲν εὐρέθησαν εἰς τὸ μέρος τοῦτο οὔτε ὀστᾶ, οὔτε ἄλλο τι ἵχνος ἐπιμαρτυροῦν τὴν ὑπαρξιν τοῦ ὑποτιθεμένου κακούργου. Τὸ ὄνομα ἐν τούτοις Ἀναθεματίτρα ὡς τόπος ἐγκλήματος, παραμένει μεταδιδόμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ θὰ παραμένῃ αἰωνίως. Διότι ὁ ἀναθεματιζόμενος, οἰοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι οὗτος, εἶναι ὁ μᾶλλον ἐστιγματισμένος κατάδικος. Ἡ μνήμη οἰουδήποτε ἄλλου κακούργου λησμονεῖται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἄλλ' ἢ μνήμη τοῦ ἀναθεματιζομένου διαιωνίζεται. Καὶ ἂν ἀκόμη ἀφανισθῇ πᾶν ἵχνος λίθου ἢ ἐτέρου συμβόλου τῆς ἀναθεματικῆς σκηνῆς, ἢ τοποθεσία καὶ ἢ ὀνομασία θὰ διασαλπίζουν τὴν προᾶξιν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας. Ὁ κόσμος ἐν τούτοις τόσον ἔχει ἐξοικειωθῆ μετὰ τὰς λέξεις «ἀνάθεμά σε» καὶ «ἀναθεματισμένε», ὥστε συχνότατα κάμνει χρῆσιν αὐτῶν χωρὶς νὰ συναισθάνεται, ὅτι ἐκφέρει τὰς χειροτέρας ὑβρεῖς καὶ ἄρας.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Ἡ συνοικία Χάλακας τοῦ Σχοινοῦδιου.

Ἐτέρα ἀποψὶς τῆς συνοικίας Χάλακας τοῦ Σχοινοῦδιου.

ΤΟ ΣΧΟΙΝΟΥΔΙ ΚΑΙ Η ΕΝ ΑΥΤΩ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Τὸ Σχοινοῦδι κατὰ πληθυσμὸν καὶ ἔκτασιν εἶναι τὸ μεγαλύτερον τῆς νήσου χωρίον. Κεῖται πρὸς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου καὶ εἰς μακρυνὴν ἀπὸ τὰ ἄλλα χωρία ἀπόστασιν, καθ' ὅσον ἀπὸ τὸ πλησιέστερον πρὸς αὐτό, τὰ Ἀγοῖδια, ἀπέχει περὶ τὰς δύο ὥρας, ἀπὸ δὲ τὸ Γλυκὺ περὶ τὰς τέσσαρας. Κατέχει τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ὅλης ἐκτάσεως τῆς νήσου καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 2 $\frac{1}{2}$ χιλ. πληθυσμὸν. Ἐνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως ἀπὸ τὰ ἄλλα χωρία τῆς νήσου ζῆ οὕτως εἶπειν ἐν ἀπομονώσει. Ὑπὸ ἔποψιν τοποθεσίας δὲν παρουσιάζει κανὲν θέλητρον. Εἶναι στρυμωγμένον ἐντὸς χαράδρας καὶ δὲν φαίνεται εἰς τὸν ἕξωθεν ἐρχόμενον παρὰ μόνον ὅταν εἰσέλθῃ τις ἐντὸς αὐτοῦ. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ὑπηγόρευσαν τὴν προτίμησιν ταύτην, οὗτοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλοι ἢ ἡ ἀσφάλεια τῶν κατοίκων ἀπὸ τὰς συχνὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς. Ὅχι δὲ μόνον τὸ Σχοινοῦδι κρύπτεται ἐντελῶς ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς νήσου χωρία, καὶ μόνον τὸ Γλυκὺ φαίνεται ὅτι κάμνει ἐξαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτὸ μόνον προσεβλήθη ὑπὸ πειρατῶν.

Τὸ Σχοινοῦδι λοιπὸν εὐρισκόμενον ἐντὸς χαράδρας χωρίζεται ὑπ' αὐτῆς εἰς τέσσαρας συνοικίας, τὸν Χάλακα, τὸν Γλυνιαῖν, τὴν Ἀγίαν Ἐλένην καὶ τὸ Περαιχωριό. Ἐκ τούτων ὁ Χάλακας εἶναι ἡ πολυπληθεστέρα συνοικία, περιλαμβάνουσα τὴν ἀστικὴν τάξιν, ἃν καὶ ἀστικὴ τάξις εἰς τὸ Σχοινοῦδι καθὼς καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία τῆς νήσου δὲν ὑπάρχει σχεδόν, διότι ὅλοι εἶναι γεωργοποιμένες καὶ γαιοκτήμονες. Εἰς τὸν Χάλακα εὐρίσκονται τὰ Ἀρχεῖα, τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, τὰ καφενεῖα, τὰ τεχνουργεῖα καὶ αἱ εὐπρεπέστεραι οἰκοδομαί. Ἐνεκα τούτου ἡ κίνησις ἐνταῦθα ἰδίως κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας εἶναι ζωηροτέρα. Τὸ κλίμα ὅμως τῆς συνοικίας ταύτης εἶναι ὑγρὸν καὶ ἥτον ὑγιεινόν, διότι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της ὁ ἥλιος κατὰ τὸν χειμῶνα μόλις πέντε ὥρας εὐρίσκεται ἄνωθεν τοῦ ὀρίζοντος, τὰς δὲ ἄλλας ὥρας (δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύο πρὸ τῆς δύσεως) κρύπτεται ὀπι-

σθεν τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὰ καταρρέοντα ἀπὸ τὰς πέριξ κλιτύς ὡς καὶ τὰ ἀναβλύζοντα ἐντὸς τοῦ χωρίου κατὰ τὴν βροχερὰν ἐποχὴν πηγαῖα ὕδατα οὐκ ὀλίγον συντελοῦσιν εἰς τοῦτο. Στερεῖται δὲ καὶ ὀρίζοντος, διότι ὁ παρατηρητὴς μόνον βουνὰ ἀντικρύζει. Σχετικῶς τὰ ἄλλα τμήματα τοῦ χωρίου κατοικούμενα ἀποκλειστικῶς ἀπὸ γεωργοποιμένες ἔχουν ὀρίζοντα ἐλευθερώτερον καὶ κλίμα ὑγιεινότερον. Τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένα αἱ οἰκίαι καὶ τῶν τεσσάρων τμημάτων τοῦ χωρίου, εἶναι ἀνώμαλον, ἐπικλινές καὶ πετρῶδες. Ὁ τὸ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος αὐτὸ πλήττει κυριολεκτικῶς καὶ νομίζει ὅτι θὰ πέσουν τὰ βουνὰ τὸν πλακώσουν. Εἶναι ὅμως εὐχάριστος ἢ ἐν αὐτῷ παραμονή, διότι εὐρίσκει τις εἰς τὸ χωρίον τοῦτο περὶσσοτέραν φιλοξενίαν καὶ καλλιτέραν συναστροφὴν παρὰ εἰς τὰ λοιπὰ χωρία. Ἐντὸς τῆς χαράδρας καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν συνοικισμῶν, εἰς ἀρκετὴν ἔκτασιν εὐρίσκονται κῆποι μὲ λαχανικὰ καὶ καρποφόρα δένδρα, καθιστῶντα τὴν θέσιν λίαν ρωμαντικὴν. Ταῦτα ἀρδεύονται ἀπὸ τὰ ρέοντα ἐκατέρωθεν τῶν κλιτύων ὕδατα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄφθονα καὶ δροσερά.

Εἰς τινα ἐπίπεδον ἔκτασιν τῆς χαράδρας κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου εὐρίσκειται ἡ ἐκκλησία, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Μεγαλομάρτυρος Μαρίνης, τὸ Νεκροταφεῖον καὶ τὸ Ἀρρεναγωγεῖον, ἅπαντα ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ. Ἡ ἐκκλησία εἶναι ὀλίγον παλαιά, ἀλλ' ἱκανῶς εὐρύχωρος. Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος ἀπλοῦς, αἱ δὲ εἰκόνες παλαιαὶ καὶ ἄνευ καλλιτεχνικῆς ἀξίας. Τὸ νεκροταφεῖον εἶναι ἀρκετὰ καλῶς περιποιημένον, κοσμούμενον μὲ λαμπρὰ κυπαρισσάκια. Τὸ Ἀρρεναγωγεῖον ἀνεγερθὲν δαπάναις τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐγκατεστημένου κ. Ἀθ. Λαγοπούλου, μεγάλου τῆς Κοινότητος εὐεργέτου, εἶναι κτίριον μεγαλοπρεπές, ἔχει ἕξ αἰθούσας παραδόσεων, ἰδιαίτερον γραφεῖον καὶ εὐρύχωρον διάδρομον, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ὑψοῦται κατ' ἴσας διαστάσεις μέγας φεγγίτης ὑπερκείμενος τῆς ἄλλης στέγης. Φωτίζεται καὶ θερμαίνεται ἐπαρκῶς. Εἶναι τὸ λαμπρότερον καὶ τελειότερον καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα. Ἐπίσης καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον, ὅπερ ἐστεγάζεται εἰς ἰδιαιτέρας αἰθούσας τῆς ἰδιοκτῆτου οἰκίας τοῦ ἰδίου, ἦτο εὐπρεπές, εὐρύχωρον καὶ εὐάερον.

Τὸ Σχολεῖον τοῦτο ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω δύο τμήματα, τὸ Ἀρρεναγωγεῖον καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον, δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο Ἑλληνικὸν σχολεῖον τὸ συσταθὲν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Εὐστρατίου Νικολαΐδου. Τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο, ὅπερ ἦτο Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, διελύθη μετὰ τὴν εἰς Λῆμνον ἐγκατάστασιν τοῦ ἰδρυτοῦ του καὶ τὸ παραμεῖναν κατώτερον τμήμα ἀπετέλεσεν ἀπλοῦν δημοτικὸν

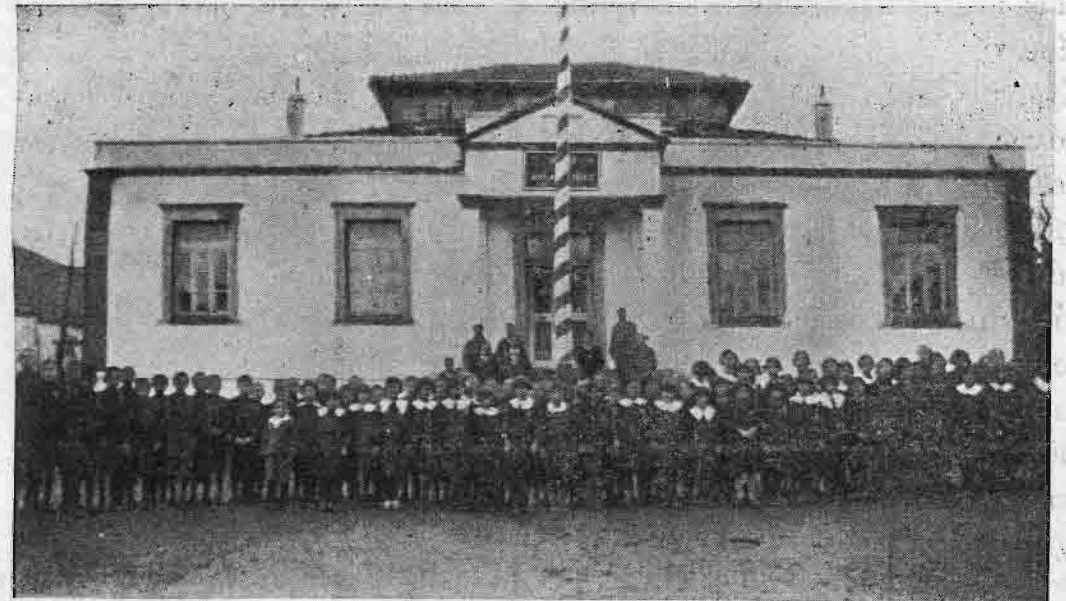
σχολεῖον μὲ ἓνα διδάσκαλον. Ὡς διδάσκαλοι τούτου διορίζοντο οἱ τελειόφοιτοι τοῦ διαλυθέντος ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ τοιοῦτοι μνημονεύονται οἱ ἀοίδιμοι **Ι. Καμπουρόπουλος**, **Γ. Ἀθανασιάδης**, **Δ. Παπαγραμματικίδης**, **Δ. Παπαθεοδοσιάδης** καὶ ἄλλοι ἐργασθέντες μετὰ πολλοῦ ζήλου κατὰ τὴν πλήρη παχυλῆς ἀμαθείας σκοτεινὴν ἐκείνην περίοδον. Οἱ ἐπιθυμοῦντες δὲ ν' ἀκούσουν ἀνώτερα μαθήματα ἐφοίτων εἰς τὴν ἐν Παναγίᾳ ἰδρυθεῖσαν **Κεντρικὴν Ἑλληνικὴν Σχολήν**, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδασκον ἀνώτεροι ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί, οἳ οἱ ἦσαν οἱ ἀοίδιμοι διδάσκαλοι **Παπᾶ-Κύριλλος Στέκας**, **Κυριακὸς Παναγῆς** καὶ ὁ τούτων διάδοχος, ὁ ἐπὶ πολυμαθείᾳ καὶ ἀκαμάτῳ φερεπονία διακρινόμενος σεβαστὸς ἡμῶν διδάσκαλος **κ. Θεμιστοκλῆς Ντάκος**, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου (ἐποχῆς περικλειούσης ὀλόκληρον πενηκονταετῆ ἀξιόλογον δρασίαν) ἡ σχολὴ αὕτη ἔφθασεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν τῆς ἀκμῆν. Εἰς ταύτην λοιπὸν ἐφοίτησαν καὶ πολλοὶ φιλομάθεῖς Σχοινουδιῶται. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν φοίτησιν τῆς σχολῆς ταύτης ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως παρουσιάζοντο μεγάλαι δυσκολίαι καὶ διὰ τοὺς γονεῖς καὶ διὰ τοὺς μαθητάς, ἐγένετο ἀνάγκη νὰ προστεθῇ εἰς τὸ ἤδη ἐν Σχοινουδίῳ λειτουργοῦν δημοτικὸν σχολεῖον καὶ μία ἀνωτέρα τάξις, βραδύτερον δὲ καὶ δύο καὶ τοιουτοτρόπως ἐτέθησαν αἱ πρῶται βάσεις Ἀστικῆς Σχολῆς. Κυρίως ὅμως ἡ λειτουργία μὲ σύστημα Ἀστικῆς Σχολῆς ἐν Σχοινουδίῳ ἤρχισεν ἀπὸ τὸ ἔτος 1892, διὰ τοῦ διορισμοῦ ὡς διευθυντοῦ αὐτῆς τοῦ ἀειμνήστου **Λαζάρου Ἀθανασιάδου**, ἀποφοίτου τῆς ἐν Σμύρῃν Ἐυαγγελικῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, συστηθέντος καὶ ἰδιαιτέρου τμήματος θηλέων, ἄρχεται νέα περίοδος διὰ τὸ Σχολεῖον Σχοινουδίου, τὸ ὁποῖον ὁλοὲν συστηματοποιούμενον συμπληροῦται εἰς πλήρη ἑπτατάξιον Ἀστικὴν Σχολήν, διὰ τοῦ διορισμοῦ ἐμπειροτέρων καὶ μᾶλλον μορφωμένων διευθυντῶν, οἳ οἱ ἦσαν οἱ ἀοίδιμοι **Στυλιανὸς Εὐστρατιάδης** καὶ **Χαράλ. Τηγάνης**, ὁ **κ. Νικόλ. Τηγάνης**, ὁ **κ. Κυρ. Πανάρετος** καὶ ὁ **κ. Ἀλέξ. Ζαφειριάδης**.

Ὅτε τὸ 1914 ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σχολείου, εὔρον τοῦτο διηρημένον εἰς δύο τμήματα, εἰς τὸ Ἀρρεναγωγεῖον περιλαμβάνον ἐκτὸς τῆς νηπιακῆς τάξεως ἑπτὰ ἐν ὅλῳ τάξεις, ἧτοι τέσσαρας τοῦ δημοτικοῦ καὶ τρεῖς ἄλλας ἀνωτέρας, εἰς ἃς ἐφοίτων καὶ τὰ θήλεα τῶν ἀνωτέρων τάξεων, καὶ εἰς τμήμα θηλέων ἰδιαιτέρον περιλαμβάνον τὰς τέσσαρας κατωτέρας τάξεις. Τὸ προσωπικὸν τοῦ πρώτου ἀπετελεῖτο ἀπὸ πέντε διδασκάλους, τοῦ δὲ ἑτέρου ἀπὸ δύο διδασκαλίσσας. Ἀμφότερα δὲ τὰ τμήματα ἐλειτούργουν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν καὶ ἦσαν κοινοτικά, συντηρούμενα ἀπὸ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ δωρεᾶς

τῶν ἐν Αἰγύπτῳ πατριωτῶν καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ δωρεᾶν τοῦ **κ. Ἀθ. Λαγοπούλου**. Μετὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῶν σχολείων, καταργηθέντος τοῦ ἀνωτέρου τμήματος (1918) ἔγιναν καὶ τὰ ἐν Σχοινουδίῳ σχολεῖα δημόσια, συμπτυχθέντα εἰς ἓν πολυτάξιον Δημοτικὸν Σχολεῖον. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1923 ἐπανῆλθον εἰς τὸ πρὸ τῆς ἀφομοιώσεως καθεστῶς.

Θεσσαλονίκη

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον Σχοινουδίου μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν του.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΣ
 ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΛΙΘΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΣΧΟΙΝΟΥΔΙΩ
 ΥΠΟ ΑΘΑΝ. ΛΑΓΟΠΟΥΛΟΥ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

(Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Στυλιανοῦ Εὐστρατιάδου)

« — 24 Ἀπριλίου, ἡμέρα Κυριακὴ ἐν ἔτει 1911.

Μετὰ πανηγυρικωτάτην καὶ σεμνοπρεπεστάτην ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν ἐν τῷ πανσέπτῳ ἱερῷ Ναῶ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τῆς μεγαλομάρτυρος Ἁγίας Μαρίνης τιμωμένῳ, ἐγένετο παρὰ τὸν εὐρὺν τῆς ἐκκλησίας ταύτης περίβολον ἢ κατάθεσις τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ νέου κτιρίου τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς τῆς φιλοτίμου καὶ φιλοπροόδου κοινότητος Σχοινουδίου, τῆς πολυπληθεστέρας καὶ σημαντικωτέρας ταύτης κωμολέως τῆς Ἰμβρου, χορηγοῦντος ὡς γνωστὸν πάνυ φιλοτίμως τοῦ μεγάλου τῆς κοινότητος ταύτης καὶ ἀπάσης τῆς νήσου εὐεργέτου, τοῦ ἐριτίμου κυρίου Ἀθανασίου Π. Λαγοπούλου. Μετὰ τὴν κατὰ τὰ εἰωθότα ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἱεροτελεστίαν τοῦ ἁγιασμοῦ, λαβὼν τὸν λόγον ὁ τότε διευθυντὴς τῶν σχολῶν Στυλ. Εὐστρατιάδης ἐν πάνυ ὀλίγοις, ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ γενναίου χορηγοῦ καὶ μεγάλου εὐεργέτου καὶ ἐξέφρασεν, ἔνθεν μὲν τὴν κατακλύζουσαν τὰ στήθη ἀπάντων καὶ ἰδίᾳ τῆς μαθητιώσης νεολαίας χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει ἐκπαιδευτηρίου ὠραίου καὶ πληροῦντος πάντας τοὺς ὑπὸ τῆς σχολικῆς ὑγιεινῆς καὶ τοὺς παιδαγωγικῶς διαγραφομένους ὄρους, ἔνθεν δὲ τὴν υἱικὴν στοργήν, τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν ἀπειρον θαυμασμὸν αὐτῆς πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τοῦ μεγάλου αὐτῆς προστάτου καὶ εὐεργέτου καὶ τὸ τῆς σεπτῆς καὶ ἐν πᾶσιν ἐφαμίλλου καὶ ὁμοτρόπου αὐτῷ συζύγου κυρίας Μαριάνθης, οἵτινες υἰοθετήσαντες ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἔτων τὴν μαθητευομένην νεολαίαν τῆς ὑπερηφάνου δι' αὐτοὺς γενετείρας πλέον ἢ ὡς ἄλλοι γεννήτορες ὑπὲρ αὐτῆς ἀεὶ ἐργάζονται, φροντίζουσι καὶ μεριμνῶσι. Τὸ σύντομον τοῦτο τοῦ διευθυντοῦ λογίδριον ἐπέστεψαν οὐρανομήκεις τοῦ ἐνθουσιῶντος πλήθους ζητοκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ φιλολάου ἀνακτος Σουλτὰν Μεχμέτ Ρεσσάτ Χὰν τοῦ Ε', τοῦ εὐδοκήσαντος ἐν τῇ ὑπὲρ πάντων τῶν πιστῶν Αὐτοῦ ὑπη-

Ἐπὶ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς Λαύρας « Ἅγιος Γεώργιος » Σχοινουδίου. Ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος προσφέρει ἐπιτέτα προίοντα τῆς μονῆς πρὸς τὴν Α. Σ. τὸν μητροπολίτην Ἰάκωβον καὶ τοὺς καθηγητὰς καὶ μαθητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης.

Χὸς Στοιχεῖς τῆς ἐπισημίας
 τῆς γέννησός.

SISMANOGLIO

κόων εὐνοία καὶ πατρικῆ μερίμνη τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς νέας Σχολῆς, ὑπὲρ τοῦ συντάγματος καὶ τῆς σεβαστῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου τῆς κοινότητος Σχοινοῦδιου εὐεργέτου καὶ πολίτου. Εἶτα ἡ Α. Σεβασμιότης, ὁ δημοφιλὴς μητροπολίτης ἡμῶν κ. Χρυσόστομος, ὄν διακρίνει μεγάλη εὐφράδεια καὶ πολλὴ εὐροια λόγου, συμπληρῶν ὅσα ἐν σχέσει πρὸς τὰς εὐαγγελικὰς ἀρετὰς περὶ φιλοπατρίας καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν τοῦ μεγάλου εὐεργέτου εἶπε κατὰ τὴν λειτουργίαν ἐν τῇ ἔρμηνείᾳ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἐξῆρε τὰ εὐγενῆ τοῦ ἐριτίμου ἀνδρὸς ὑπὲρ τε τῆς πατρίδος καὶ τῆς παιδείας αἰσθήματα, διετράνωσε τὴν χρησιμότητα τοῦ ἀνεγειρομένου τῆς παιδείας φάρου, ἐξ οὗ ὡς ἀπὸ πηγῆς φωτὸς μέλλουσιν αἱ μέλλουσαι γενεαὶ ἴν' ἀντλῶσι καὶ φωτίζονται τῷ ἀνεσπέρῳ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας φωτί, ἐν ᾧ ἐκπαιδευτηρίῳ μέλλει ἵνα σφυρηλατηθῇ ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία τῆς πατρίδος, κατέταξεν ἐπαξίως πάνυ τὸν ἐρίτιμον κύριον Ἰωάννην Π. Λαγόπουλον ἐν τῇ σεπτῇ χορείᾳ τῶν μεγάλων τοῦ ἡμετέρου Γένους εὐεργετῶν, δι' οὓς τιμᾶται ἀληθῶς καὶ μακαρίζεται ὑπὸ τῶν ξένων τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα καί, ἐκφράζων τὴν βαθεῖαν λύπην πάντων ἐπὶ τῇ εἰς Αἴγυπτον ἀπουσία τοῦ γενναίου χορηγοῦ, μέχρι δακρύων συνεκίνησε τὸ ἀπειροπληθὲς ἀκροατήριον. Καὶ τοὺς ὠραίους τούτους λόγους τῆς Α. Σεβασμιότητος παρατεταμέναι ζητωκραυγαὶ καὶ χειροκροτήσεις τοῦ συγκινημένου πλήθους ἐπεσφράγησαν ὑπὲρ τοῦ μεγάλου εὐεργέτου, ὑπὲρ τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν λυσιτελῶς ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν κοινῶν ἐργαζομένων. Τελευταῖος ἔλαβε τὸν λόγον ἡ Α. ἑξοχότης ὁ ὑποδιοικητὴς Ἰμβρου Τεβφῆκ βέης, ὅστις ἐν πρώτοις ἐξέφρασε τὰ θεομὰ αὐτοῦ συγχαρητήρια πρὸς τε τὴν κοινότητα καὶ τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας τὸν ἀπόντα ἐρίτιμον εὐεργετὴν ἀδελφοὺς αὐτοῦ κ. κ. Μένανδρον καὶ Νικόλαον Λαγόπουλον ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει τοιούτου εὐεργέτου καὶ ἀδελφοῦ, εἶτα δὲ ἐκ μέρους τῆς σεβαστῆς Συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, ἣν τόσῳ ἐπαξίως ἐκπροσωπεῖ ἐνταῦθα ἡ Α. ἑξοχότης, διεβεβαίωσε τὴν πρὸς τὸν ἐρίτιμον ἄνδρα εὐαρέσκειαν αὐτῆς λίαν προσφυῶς καὶ ὀρθῶς προσειπὼν ὅτι ἡ σεβαστὴ συνταγματικὴ Κυβέρνησις εἰς τοιούτους ἄνδρας, οἷος ὁ ἐρίτιμος κ. Ἰωάννης Π. Λαγόπουλος, μεγάλας ὀφείλει χάριτας καὶ πολλὴν τὴν ἐκτίμησιν παρέχει, ἐπειδὴ οἱ ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς πατρίδος αὐτῶν δαπανῶντες συνεπίκουροι τῇ σεβαστῇ Κυβερνήσει ἐπέρχονται καὶ συντελεσταὶ αὐτῆς ἀποβαίνουσι μέλημα κύριον ἐχούσης τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας ἐν τῷ κράτει, δι' ἧς ἀσφαλῶς μόνον πᾶσα πρόοδος τοῦ

τόπου καὶ προαγωγή ἐπιτυγχάνεται. Καὶ τοὺς σοφοὺς καὶ φρονίμους τούτους λόγους τῆς Α. ἑξοχότητος ζῶνται καὶ ἐνθουσιώδεις τοῦ πλήθους ζητωκραυγαὶ ἐκάλυψαν ὑπὲρ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Α. ἑξοχότητος, ἧτις λυσιτελῶς διοικεῖ καὶ συμφώνως τῷ πνεύματι τοῦ συντάγματος τοῦ πολιτεύματος πολιτεύεται.

Τὴν μεσημβριάν δὲ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς ἐφοροεπιτροπῆς παρετέθη γεῦμα, ἐν ᾧ πλὴν τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ τῶν προκρίτων τῆς κοινότητος παρεκάθησαν ἡ Α. ἑξοχότης ὁ ὑποδιοικητὴς Ἰμβρου, ὁ συνοδεύων αὐτὸν ὑπαστυνόμος, ὁ μουδίου Σχοινοῦδιου μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς μουδίας, οἱ ἀξιότιμοι τοῦ μεγάλου εὐεργέτου ἀδελφοὶ κ. κ. Μένανδρος καὶ Νικόλαος ὁ καὶ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ ἀνεγειρομένου κτιρίου ἔχων, τὸ διδάσκον προσωπικόν, ὁ ἰατρὸς τῆς κοινότητος ἐξ. κ. Σοφοκλῆς Καλλιπολίτης καὶ πλείστοι ἐκ τῶν ἄλλων χωρίων τῆς νήσου ἐλθόντες ἐπὶ τῇ καταθέσει τοῦ θεμελίου λίθου, ἐν οἷς διεκρίνοντο ὁ ἐξ. ἰατρὸς ἐν Παναγίᾳ, τῇ πρωτεύουσῃ τῆς νήσου, κ. Ἰωάννης Ἐμμανουηλίδης, ὁ πρόην ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὄλην διευθυντὴς τῆς ἐν Παναγίᾳ Κεντρικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς, νῦν δὲ μουδίου τοῦ μονοπωλείου τῶν κἀπνῶν κ. Θεμ. Ντάκος, ἐκ τῶν τὰ μάλιστα τιμωμένων ἐν τῇ νήσῳ καὶ ὁ ἑλλ. κ. Χαράλαμπος Τηγάνης, διευθυντὴς τῆς αὐτῆς σχολῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος πολλαὶ εὐχαὶ καὶ προπόσεις ὑπὸ πάντων ἐγένοντο, κατ' εὐστοχον δὲ καὶ ἐπικάϊρον πρότασιν τῆς Α. ἑξοχότητος τοῦ ὑποδιοικητοῦ ἐνηγέρθησαν μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων ἔρανοι ἀπενεγκόντες τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν πρὸς ἀναστήλωσιν τῆς πρότομῆς τοῦ μεγάλου εὐεργέτου ἐν τοῖς προπυλαίοις τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγειρομένου μεγάρου τῆς παιδείας.

Οὕτως ἐν σκιαγραφίᾳ ἔληξεν ἡ ἑορτὴ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου ἰδρύματος μεγάλου καὶ κοινωφελοῦς ἐν ἐπαίνοις καὶ εὐφημίαις τοῦ πλήθους ὑπὲρ τοῦ φιλοπάτριδος ἀνδρὸς καὶ μεγάλου τέκνου τῆς Ἰμβρου, ὅστις πρὸς τῇ ἀπὸ ἐτῶν γενομένη χιλιόλιθῳ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς σχολῆς δωρεᾷ καὶ τῇ γενναίᾳ χορηγίᾳ διὰ τὴν ἀνεγειρομένην σχολὴν οὐ παύεται καθ' ἐκάστην ἐπιφέρων καὶ ἑκατοντάδας λιρῶν ὑπὲρ παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ καὶ πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῶν σχολείων καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς νήσου. Ζήτησαν καὶ πληθυνθήτωσαν οἱ τοιοῦτοι μεγάλοι ἄνδρες ἐν τῷ δοκιμαζομένῳ ἡμῶν Γένει, ἔστω ἡ εὐχὴ ἡμῶν καὶ παντὸς ὁμογενοῦς».

Διὰ τὸ γνήσιον τῆς ἀντιγραφῆς ἐκ τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου,
Θεσσαλονίκη τῇ 24/12/36

ΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΙΝΟΥΔΙ

Οἱ Σχοινουδιῶται εἶναι διασκεδαστικοὶ καὶ φιλέοργοι. Ἰδίως ἔχουν ψύχωσιν μὲ τὰς πανηγύρεις. Εἰς κανὲν ἄλλο χωρίον τῆς νήσου δὲν ὑπάρχει τόση πληθώρα ἐξωκκλησίων ὅση εἰς τὸ Σχοινοῦδι. Ἀριθμοῦνται περὶ τὰ 80 ναΐδρια κατεσπαρμένα καθ' ὅλας τὰς ἐνορίας τῆς ἐξοχῆς, ἅπαντα φιλοκάλως ἠυπρεπισμένα. Τὰ ἐν εἶδει δὲ ἱεροῦ ἄλσουλίου εὐρισκόμενα κάποτε περίξ τοῦ ναΐδριου δένδρα καὶ τὰ κελαρίζοντα ὕδατα καθιστῶσι τὴν τοποθεσίαν μερικῶν ἐξ αὐτῶν ρωμαντικὴν. Ὅλα λειτούργοῦνται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, τινὰ δὲ καὶ δις καὶ τρίς, ἀλλὰ καὶ μερικὰ ὁσάκις συμπέση τὸ Πάσχα ἐνωρὶς μένουν καὶ ἀλειτούργητα, διότι δὲν προλαμβάνουν οἱ ἱερεῖς νὰ λειτουργήσουν. Καὶ τότε ἐγείρεται πολὺς θόρυβος εἰς βάρος τῶν ἱερέων, οἱ ὅποιοι φυσικῶ τῶ λόγῳ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προτιμοῦν νὰ λειτουργήσουν τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν.

Ὁ ἑορτασμὸς καὶ ὁ πανηγυρισμὸς εἰς μερικὰ ἐξωκκλήσια προσλαμβάνει πάνδημον χαρακτῆρα. Ἰδίως θιασῶται εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι οἱ Περαχωριανοί, οὓς οἱ Χαλακιανοὶ ἀποκαλοῦν «τσατσάνηδες» κατὰ παραφθορὰν ἴσως τῆς λέξεως «καρακατσάνηδες». Δι' αὐτοὺς ἡ πανήγυρις εἶναι ἡ μεγαλυτέρα των ἀπόλαυσις. Ἐνῶ περὶ τὰ ἄλλα εἶναι οἰκονόμοι, λιτοδίαιτοι καὶ φειδωλοί, διὰ τὴν πανήγυριν θυσιάζουν τὰ πάντα. Ὅταν πλησιάξῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ ἐνόριουχου των Ἁγίου, ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχίζουν τὰς προετοιμασίας. Ἀπὸ τὰ ἐτήσια εἰσοδήματα τὴν ἐκλεκτοτέραν μερίδα διαθέτουν διὰ τὸν πανήγυριν. Κατὰ τὰς παραμονὰς δὲ τῆς ἐπισήμου ἡμέρας τὰ πάντα εὐρίσκονται εἰς κίνησιν. Εἰς τοὺς φούρνους ψήνονται τὰ πρόσφορα τῶν ἀρτοκλασιῶν καὶ αἱ λειτουργίαι, κατ' οἶκον δὲ παρουσιάζονται τὰ κρύα φαγητὰ (γιαοῦρι, ριζόγαλο, μυζήθρα, μέλι, γλυκίσματα, αὐγά, ποτὰ διάφορα) καὶ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ τὴν μέλλουσαν πανδαισίαν. Δὲν τοὺς στοιχίζουν ἄλλωστε καὶ μεγάλα πράγματα, διότι ὅλα εἶναι ἐκ τῶν ἰδίων των προϊόντων.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἡμέραν πρὶν ἀκόμη ἐξημερώσῃ ὅλοι εὐρίσκονται ἐπὶ ποδός. Ἐντὸς ὀλίγου ἐνδεδυμένοι τὰς ἑορτασίμους στολὰς των

Φιλοξενία ἐν τῶ μετοχίῳ τῆς μονῆς Λαύρας « Ἁγίου Γεώργιος » Σχοινοῦδιου.

ἐκκινουῦν ἐκ διαφορῶν σημείων ἄλλοι πεζῆ καὶ ἄλλοι ἐπὶ ὑποζυγίων. Οἱ δρόμοι γεμίζουν καὶ ὅλοι περιχαρεῖς καὶ ἀγαλλόμενοι κατευθύνονται πρὸς τὸ ναῖδριον, ποοθυμοποιούμενοι τίς πρῶτος νὰ φθάσῃ ἐκεῖ διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν κατάλληλον θέσιν. Ἡ συγκέντρωσις ὅλον ἐν πυκνουῦται. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὄρεσιβιοι οἱ ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐκκλησιαζόμενοι ἀφήνοντες τὰς ὄρεινὰς κατασκηνώσεις των προσέρχονται ἵνα λάβωσι μέρος εἰς τὴν θείαν ταύτην μυσταγωγίαν. Τὸ ναῖδριον πληροῦται κόσμου. Ὁμοιάζει πρὸς κυψέλην, πέριξ τῆς ὁποίας βομβοῦσι τὰ σμήνη τῶν μελισσῶν. Τὸ λιβανωτὸν ἀφθόνως καιόμενον πληροῖ τὴν ἀτμόσφαιραν εὐωδίας, αἱ δὲ λαμπάδες καὶ αἱ κανδύλαι διαχέουν ἀπλετον φῶς. Τὸ ναῖδριον ἐορτάζει τὴν λαμπρότητά του! Ἡ λειτουργία ἀρχίζει, ἀλλ' οἱ συγκεντρωθέντες εἶναι τόσον πολλοί, ὥστε δὲν ἐξαρκεῖ νὰ τοὺς περιλάβῃ ὁλος. Οἱ περισσότεροι ἴστανται παρὰ τὴν θύραν καὶ ἀσκεπεῖς, εὐλαβικοί, ἐσκυμμένοι ἀκροῶνται μετὰ κατανύξεως τὴν λειτουργίαν. Ἡ λειτουργία ἔληξε. Διανέμεται τὸ ἀντίδωρον καὶ ὁ κόσμος ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ. Τώρα ἀρχίζει ἡ τοποθέτησις καὶ τακτοποίησις τῶν τραπέζων, αἱ ὁποῖαι ἐπαναφέρουν εἰς τὴν μνήμην μας τὰς κοινὰς τραπέζας τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, τὰς ἀγάπας. Ἀπλώνονται οἱ ἐγχώριοι τάπητες καὶ τὰ τραπέζομάνδουλα, ὅλα ἔργα τῶν χειρῶν των, ὅλα εἰς μίαν συνεχῆ σειρὰν καὶ ἐπ' αὐτῶν τοποθετοῦνται τὰ φαγητά. Ἐκαστος καταλαμβάνει τὴν θέσιν του καὶ ἀναμένεται ὁ ἱερεὺς διὰ νὰ τὰ εὐλογήσῃ. Τοῦτον ὑποδέχονται ὀρθοστατοῦντες. Ἀμέσως ἐκτίθεται εἰς ἐνέργειαν ἡ ρακοποσία μετὰ τὸ ἀπαραίτητον γλύκισμα «σαμσάδες» εἶδος μπακλαβᾶ. Πρῶτος λαμβάνει ὁ ἱερεὺς, ὅστις ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ εὐλογεῖ καὶ εὐχεται ὑπὲρ ὑγείας καὶ εὐημερίας πάντων. Τοῦτον ἀπομιμοῦνται πάντες οἱ συνδαιτημόνες κατὰ σειράν. Ἡ ρακοποσία διαρκεῖ ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν, διότι εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ ἐκάστην τάβλαν, ὅπως ὀνομάζουσι τὴν ἰδιαιτέραν τράπεζαν ἐκάστης οἰκογενείας, νὰ διέλθῃ τὸ ἕξ ἐκάστης οἰκογενείας προσφερόμενον ποτὸν καὶ νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς τελευταίας. Αἱ εὐχαὶ διασταυροῦνται κατὰ ποικίλους τόνους. Καὶ ἀρχεται τὸ εὐχολόγιον, ἢ τὸ κομβολόγιον τῶν εὐχῶν ὑπὲρ ὑγείας, μακροημερευσεως καὶ εὐτυχίας τῶν ζώντων πάσης ἡλικίας, ὑπὲρ εὐκрасίας ἀέρων καὶ καρπῶν τῆς γῆς, ὑπὲρ ποιμνίων αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ ὡς ἐπισφράγισμα ὅλων ἐπικαλοῦνται τὴν χάριν τοῦ ἐορταζομένου Ἀγίου, τοῦ εὐωχομένου προσφωνοῦντος «ἡ χάρις τοῦ Ἀγίου νὰ σᾶς βοηθᾶ» καὶ τοῦ ἀμφιτρούονος ἀντιφωνοῦντος «τὸν κόσμον ὅλον, ἀμήν». Ἐν τῷ μεταξὺ προσκομίζεται καὶ τὸ βραστὸν κρέας τῶν θυσιασθέντων ζώων, ὅπερ καὶ διανέμεται κατ' ἴσας μερίδας εἰς ὅλους.

Προσφέρεται δὲ ἀπὸ τὰ ποιμνία τοῦ Ἀγίου, διότι πολλὰ ἐξωκκλήσια ἔχουν ἰδιόκτητα ποιμνία προερχόμενα ἀπὸ ἀφιερῶματα τῶν ἐνοριτῶν τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Τέλος προσκομίζεται ἡ περιφημος κορκούτα παρασκευαζομένη ἀπὸ τὸν ζωμὸν καὶ τὸ λίπος τῶν σφαττομένων ζώων. Τώρα ἀρχεται ἡ κρασοκατάνυξις, ἣτις καὶ διεξάγεται κατ' ὅν τρόπον καὶ ἡ ρακοποσία. Ἡ εὐωχία ἐν πλήρει διαχύσει ἐξακολουθεῖ ἐπὶ μακρόν, ἕως ὅτου ἀνάψουν τὰ αἵματα καὶ ἀρχίσει ὁ χορός. Εἰς τὸν χορὸν λαμβάνουν μέρος ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἀκόμη καὶ ὅσοι ξένοι ἤθελον τυχὸν παρευρεθῆ. Ἡ διασκέδασις διαρκεῖ μέχρι τοῦ δειλινοῦ, ὅποτε, ἀφοῦ περισυλλέξουν τὰ ἐναπομείναντα φαγητὰ καὶ τὰς ἀποσκευὰς των, ἐκκινουῦν διὰ τὸ χωρίον. Ἡ εἰς τὸ χωρίον ἐπιστροφή ἔχει τι τὸ μεγαλειῶδες. Ἐνῶ τὴν πρωΐαν προσήρχοντο ἀπὸ διαφορῶν διευθύνσεις καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κεχωρισμένοι, τώρα ὅλοι εὐθυμοὶ καὶ ζωηροί, πνέοντες πῦρ καὶ καπνόν, παρατεταγμένοι εἰς μίαν μακρὰν σειρὰν προχωροῦν ὡς νικηταὶ οἰονεὶ καὶ τροπαιοῦχοι ἐπανακάμπτοντες ἀπὸ περιλαμπρον νίκη. Οἱ πυροβολισμοί, τὰ ἀστεῖα, οἱ γέλωτες, τὰ τραγούδια, αἱ κωμικαὶ στάσεις, τὰ σκώματα, αἱ ἵπποδρομίαι, ὅλα παρουσιάζουν μίαν εἰκόνα ἀρχαίας βακχικῆς παρελάσεως καὶ συνοδείας, Τέλος φθάνουν εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ἄλλοι μὴ λαβόντες μέρος εἰς τὴν πανηγυριν, καθήμενοι παρὰ τὰς διόδους ὅθεν μέλλει νὰ διέρθῃ ἡ πανηγυρικὴ συνοδεία, ὑποδέχονται αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς πολλῆς. Ὅλοι συγκεντρώνονται εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ὅπου συγκροτεῖται κύκλιος χορός. Καὶ ἡ διασκέδασις συνεχίζεται μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ τὸ σκότος, ὅτε οἱ πανηγυρισταὶ μετὰ μουσικῆς ἀποχωριζόμενοι τῶν ἄλλων περιέρχονται τὰς οἰκίας τῶν ἐορταζόντων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εὐωχίας. Πολλάκις συμβαίνει νὰ ἐξημερωθοῦν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πανηγυριστῶν, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τιμήσουν.

Ἡ πανηγυρις ἔληξεν. Ἀλλὰ δὲν θὰ βραδύνη νὰ τὴν διαδεχθῇ ἄλλη. Διότι, ὅπως εἶπομεν, τὰ ναῖδρια εἶναι πολλά. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλα δὲν ἐορτάζονται μετὰ τὴν αὐτὴν ἐπισημότητα. Τῶν περισσοτέρων ἡ λειτουργία γίνεται ἄνευ εὐωχίας ἢ ἐν στενωτάτῳ κύκλῳ, λαμβανόντων μέρος εἰς αὐτὴν ὀλίγων ἐνοριτῶν ἢ τῶν συγγενῶν αὐτῶν. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ θελήσῃ οὕτως ἢ ἄλλως νὰ θίξῃ τὰς πατροπαράδοτους ταύτας συνηθείας των, ἢ νὰ ζητήσῃ τὴν κατάργησιν αὐτῶν. Σύσσωμος ἢ κοινωνία ὡς εἶς ἄνθρωπος θὰ ἐξεγερθῇ ἐναντίον του.

Οἱ θιασῶται τῶν τοιούτων ἀθῶων συγκεντρώσεων θὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ μᾶς εἶπουν, ὅτι ἔχουν δίκαιον νὰ ἐμμένουν εἰς τὰς παραδόσεις των. Εἰς μικρὰ καὶ ἀπόκεντρα μέρη, λέγουν, ὅπου ἐλλείπουν τὰ

ποικίλα θεάματα καὶ τὰ πάσης φύσεως ψυχαγωγικὰ καὶ διασκεδαστικὰ κέντρα τῶν πόλεων, αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ συγκεντρώσεις, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τελέσεως ἱεροῦ καθήκοντος, εἶναι τὰ μόνα μέσα δι' ὧν ὁ βίος καθίσταται τερπνὸς καὶ εὐχάριστος. Ἐὰν μάλιστα θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν τὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ χωρικός ἐκ τῶν τοιούτων πανηγυρικῶν τελετῶν, πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ὁ κάτοικος τῶν πόλεων, δὲν θὰ δυσκολευθῶμεν νὰ δώσωμεν τὴν προτίμησιν εἰς τὸν πρῶτον. Διὰ τῶν τοιούτων ἐξωτερικῶν τύπων καὶ θρησκευτικῶν συγκεντρώσεων οἱ πρόγονοί μας, οἱ προπάτορές μας, συνδυάζοντες τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου, κατώρθωσαν ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων δοκιμασιῶν καὶ παντοίων περιορισμῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καταστήσουν τὸ βίον τερπνὸν καὶ εὐχάριστον, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ διατηρήσουν ἀμείωτον καὶ ἀκμαίαν τὴν προσήλωσιν εἰς τὰς παραδόσεις. Ταῦτα ὀφείλομεν, λέγουν, καὶ ἡμεῖς δι' ὅλων τῶν δυνατῶν ἡμῶν μέσων νὰ διαφυλάξωμεν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην καὶ νὰ μεταδώσωμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Οἱ τοιοῦτοι ὅμως λόγοι ὅσον καὶ ἂν φαίνονται εὐλογοφανεῖς θὰ εἶχον τὴν θέσιν τῶν εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχὴν. Ἄλλ' ἢ σημερινὴ ἐποχὴ ἀποβλέπουσα εἰς πρακτικώτερους σκοποὺς καὶ κοινῆς ὠφελείας ἔργα, θεωρεῖ τὰς τοιαύτας πανηγύρεις ὡς ἀναχρονιστικὰς καὶ πλὴν μιᾶς προσκαίρου ἀπολαύσεως οὐδένα ἄλλον ἐξυπηρετούσας σκοπὸν. Αἱ περιουσίαι τῶν ἐξωκκλησιῶν, εἴτε εἰς ἐλαιόδενδρα εἴτε εἰς γαίας εἴτε εἰς ποιμνία συνίστανται αὐταὶ, ὡς καὶ τὰ κατὰ τὰς πανηγύρεις καταβαλλόμενα ἔξοδα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἐορταζομένου ἁγίου πρὸς ἀπλὴν εὐωχίαν τῶν πανηγυριστῶν, θὰ ἠδύναντο καταλλήλως διατιθέμενα νὰ ἐξυπηρετήσουν εὐγενέστερον καὶ ἱερώτερον σκοπὸν ἢ πρὸς νοσηλείαν ἀσθενούντων, ἢ πρὸς περίθαλψιν ἐνδεῶν ἢ πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν σχολείων. Ἐκ παραλλήλου δὲ θὰ ἠδύναντο οἱ ἐνορῶνται ἄνευ ἐπιβαρύνσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος νὰ διατηρῶσι καθ' οἷονδήποτε ἤθελον τρόπον καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμά των.

Εἰς τοῦτο πρέπει νὰ καταβληθῇ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια, ἵνα ἡ πανήγυρις καταστῇ ἱερὰ καὶ ψυχωφελής.

Θεσσαλονίκη

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Μαθηταὶ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Σχοινοῦδίου μετὰ τῶν διδασκάλων των.

Μαθήτριάι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Σχοινοῦδίου μετὰ τῶν διδασκάλων των.

Η ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΧΟΙΝΟΥΔΙΩΤΩΝ Ο ΠΥΡΓΟΣ

Τὸ Σχοινοῦδι ὑπὸ ἔποψιν τοποθεσίας, ὡς εἴπομεν καὶ ἄλλαχοῦ, εἶναι ἠδικομένον. Ἀναπληροῦν ὅμως τὴν ἔλλειψιν ταύτην αἱ ἔξοχαὶ αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ρομαντικώταται. Ἐκ τῆς ὅλης ἑδαφικῆς ἐκτάσεώς του καταλαμβάνουσης τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς νήσου, τὰ περισσότερα μέρη καλύπτονται ἀπὸ θάμνους καὶ δάση πευκῶν καὶ πρίνων. Τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ χωρίου μάλιστα ἐκτεινόμενον δασύλιον πευκῶν ἀποτελεῖ ἀληθῶς ἀπόλαυσιν καὶ θέαμα μαγευτικώτατον, ἀποπνέον θεῖον ἄρωμα καὶ θεσπεσίαν βαλσαμώδη πνοήν. Τὰ ἔξοχικὰ οἰκήματα πάντα σχεδὸν μακρὰν τοῦ χωρίου εὐρισκόμενα εἶναι ἐστραμμένα πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἧς ἀπέχουν μόλις 15'—20' λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἐχουν ὀρίζοντα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τοῦ χωρίου οἰκοδομάς, ἀναπεπταμένον καὶ εἶναι συγκεντρωμένα κατὰ πυκνοὺς ἔξοχικοὺς συνοικισμοὺς. Ρέοντα ὕδατα καὶ πλατύσκια δένδρα ἀνάμεσα εἰς ἑκάστην περιοχὴν εὐρισκόμενα καθιστῶσι τὴν ἐν αὐτοῖς διαμονὴν τερπνὴν καὶ εὐάρεστον.

Οἱ Σχοινοιδιώται ἀγαποῦν καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἔξοχὴν καὶ τὴν ὑπαίθριον ζωήν. Τὰ ἔξοχικὰ οἰκήματά των εἶναι λίαν περιποιημένα. Οἱ ἄνδρες μετὰ τῶν ἀρρένων τέκνων των διαμένουν τὸ πλεῖστον εἰς αὐτὰ εἴτε πρὸς φύλαξιν τῶν ποιμνίων εἴτε πρὸς καλλιέργειαν τῶν κτημάτων των καὶ μόνον κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας ἀνέρχονται εἰς τὸ χωρίον. Ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας προτιμᾷ νὰ μένη εἰς τὸ ἔξοχικὸν οἶκημα καὶ πρὸς θερισμὸν καὶ συγκομιδὴν τῶν προϊόντων καὶ πρὸς παραθερισμὸν. Κατὰ τοὺς μῆνας τούτους τὸ χωρίον σχεδὸν ἐρημοῦται. Διότι καὶ ἡ ἀστική τάξις πράττει τὸ ἴδιον προτιμῶσα αὕτη ὡς θερινὴν διαμονὴν τὸν Πύργον, τὸν δεύτερον ὄρμον τῆς νήσου, ὅπου μένουν προσωρμισμένα καὶ μερικὰ πλοίαρχα.

Ὁ ὄρμος οὗτος, ἥτιον ἀσφαλῆς εἰς τοὺς ἀνέμους, χρησιμεύει ἀποκλειστικῶς εἰς ἐξυπηρέτησιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τοῦ Σχοινουδίου. Ἐκεῖ εὐρισκονται κατάλληλα πρὸς παραθερισμὸν οἰ-

κήματα, μικρὰ ἀποβάθρα, καφενεῖα, ἀποθήκαι κτλ. Τὸ μέρος τοῦτο στερεῖται δένδρων καὶ καταλλήλου ποσίου ὕδατος. Ἡ ὅλη δὲ ἔκτασις καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου συχνότατα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μετακινουμένης καὶ λίαν ἐνοχλητικῆς ἐν καιρῷ τρικυμίας καθισταμένης. Ἐχει ὅμως κλίμα παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ὑπερβολικὴν θερμότητα ὑγιεινότητον. Κατὰ τὴν νύκτα καὶ τὰς πρωῖνὰς ὥρας ἡ παραμονὴ εἰς τὸ ὑπαίθριον ὑπὸ τὴν ζωογόνον πνοὴν τῆς πελαγίας αὔρας εἶναι ἀφαντάστως ἀπολαυστική. Γίνεται κινήσις μεγάλη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ παραθερισμοῦ, ἡ ὁποία διαρκεῖ ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ψάρευμα, κολύμβησις, ἡλιοθεραπεία, λεμβοδρομία, τραγούδια, χοροὶ καὶ τὰ παρόμοια εὐρισκονται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Οἱ περισσότεροι τῶν παραθεριστῶν προτιμοῦν νὰ κοιμῶνται εἰς τὸ ὑπαίθριον. Δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ σὲ ἐνοχλήσῃ κανεὶς. Ἀπ' ἄκρον εἰς ἄκρον βασιλεύει ἡ ἀπλότης, ἡ εὐθυμία. Ἐχομεν ἀποκομίσει ἐκ τοῦ μέρους τούτου καὶ τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς τὰς καλύτερας τῶν ἀναμνήσεων.

Ἐν γένει ἡ ὅλη μετακίνησις κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, εἶναι καθ' ὅλα εὐχάριστος, συντελεῖ δὲ τὰ μέγιστα καὶ εἰς τὴν υγείαν τῶν κατοίκων. Εἶναι τρόπον τινὰ μία ἀλλαγὴ κλίματος. Ἴσως δι' αὐτὸν τὸν λόγον οἱ Σχοινοιδιώται ὀλιγώτερον προσβάλλονται ἀπὸ ἐνδημικὰς νόσους καὶ φαίνονται εὐρωστότεροι τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς νήσου.

Ὡς πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν τοῦτο εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Σχοινοιδιώτης γεωργὸς ποτὲ δὲν ρίπτει σπόρον εἰς τὴν γῆν πρὸ τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ ἔδαφός μας, λέγουν, δὲν σηκώνει τὴν πρώιμον σπόραν. Παρὰ ταῦτα τὰ γεννήματα ἀναπτύσσονται ταχύτερα καὶ ὁ θερισμὸς ἄρχεται κατὰ μίαν ἐβδομάδα ἐνωρίτερον τῶν ἄλλων χωρίων. Ἴσως τοῦτο νὰ συμβαίνει, διότι ἡ γῆ τοῦ Σχοινουδίου εἶναι λεπτοτέρα καὶ μᾶλλον ἀμμώδης καὶ ἐξ ἄλλου εὐρίσκεται εἰς νοτιώτερον μέρος.

Θεσσαλονίκη

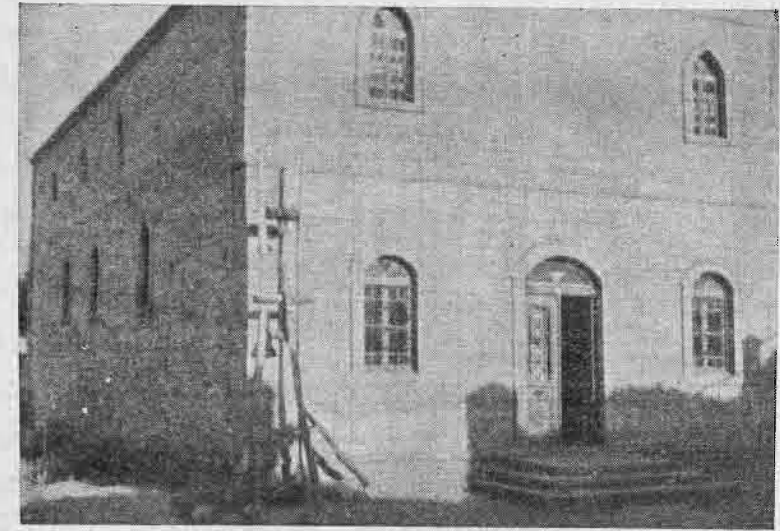
Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Ο ΓΡΙΖΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΥΜΦΟΠΑΖΑΡΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΙΝΟΥΔΙ

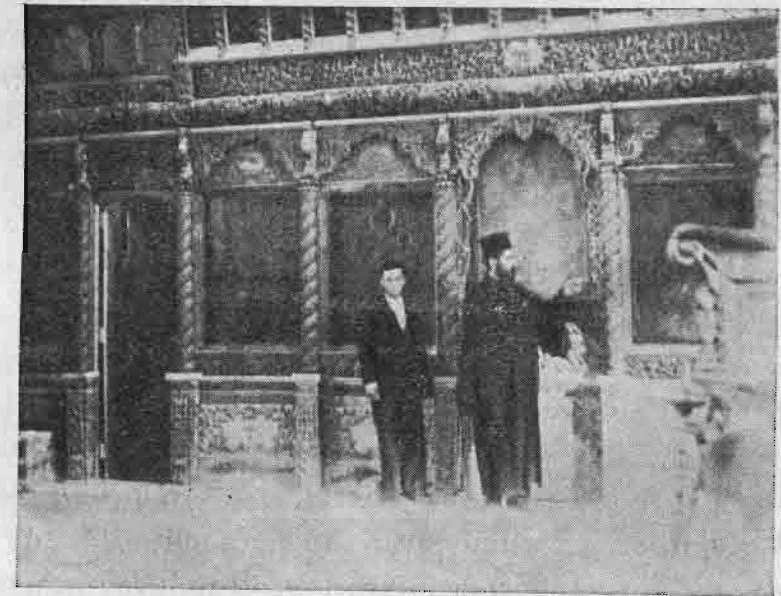
Τὸ εὐθυμον καὶ τὸ διασκεδαστικὸν τοῦ χαρακτηῆρος τῶν Σχοινο-
διωτῶν παρατηρεῖται εἰς πάσας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς καθημερινῆς των
ζωῆς. Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πρὸ παντὸς κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον πάντων,
ἐντοπίων καὶ ἀλλοδαπῶν, εἶναι ὁ γρίζος καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ συντελού-
μενα. Ἐνῶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς νήσου χωρία τὸ ἔθιμον τοῦ γρίζου, ἐὰν
ὑφίσταται εἰσέτι, ἐκτελεῖται ἐν στενῷ κύκλῳ καὶ ἄνευ οἰουδήτινος ἐν-
διαφέροντος, εἰς τὸ Σχοινοῦδι προσλαμβάνει χαρακτηῆρα πανηγυρικόν.
Τοῦτο διὰ μίαν χωρικὴν οἰκογένειαν ἀποτελεῖ τὴν ἐπισημοτέραν τοῦ
σπιτιοῦ ἑορτήν, τὴν ἀπολαυστικωτέραν οἰκογενειακὴν διασκέδασιν.

Τί εἶναι ὁ γρίζος; Ἐκάστη οἰκογένεια (καὶ πρόκειται περὶ τῶν
γεωργοποιμένων, οἵτινες ἀποτελοῦν τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῶν
κατοίκων τοῦ Σχοινουδίου) ἀπαραιτήτως θὰ ἐτοιμάσῃ κατ' ἔτος τὸ
μάλλινον ὕφασμα, δι' οὗ θὰ ἐνδυθοῦν ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας.
Διότι δι' ἓνα χωρικὸν τὸ μάλλινον ἔνδυμα εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὰ
προφυλάσσει ἀπὸ τὰς καιρικὰς προσβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὡς ἐκ τῆς
ἐργασίας του διαρκῶς εἶναι ἐκτεθειμένος. Κατασκευάζεται δὲ κατὰ τὸ
ἥμισυ ἀπὸ μαλλὶ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀπὸ νῆμα βάμβακος. Εἶναι χειρο-
ποίητον, ἔργον τῶν ἰδίων των χειρῶν. Ἡ οἰκοδέσποινα κατὰ τὰς μα-
κρὰς νύκτας μὲ τὰ κοράσια τῆς γνέθει τὸ μαλλί, τὸ λαναρίζει, τὸ κλώ-
θει μὲ τὴν ἱστορικὴν ρόκαν τῆς καὶ τὸ ὑφαίνει μὲ τὸν ἀργαλειό τῆς.
Τὸ ὕφασμα τοῦτο καλεῖται ἐπιτοπίως γρίζος.

Ταῦτα ὅμως ἀποτελοῦν τὴν προκαταρκτικὴν ἀπλῶς ἐργασίαν. Ἐὰν
ἡ κατασκευὴ τοῦ ὕφασματος περιορισθῇ εἰς τοῦτο καὶ μόνον, θὰ ἦτο
ὅλως ἀκατάλληλον, δι' ὃν προορίζεται σκοπὸν. Εἶναι ἀνάγκη πρὶν
τεθῆ εἰς χρῆσιν νὰ ὑποστῇ καὶ μίαν ἰδιαιτέραν κατεργασίαν, δι' ἧς
λευκαίνεται, ἀποκαθαίρεται ἀπὸ διαφόρους ἀκαθαρσίας, καθίσταται
μαλακώτερον, χονδρότερον καὶ ἀποκτᾷ ἐπιφάνειαν λείαν καὶ ἀντοχὴν
ἀρκετὴν. Ἡ κατεργασία δὲ αὕτη εἶναι τὸ λεγόμενον «μπάσιμον τοῦ
γρίζου» καὶ περὶ τούτου προτιθέμεθα νὰ κάμωμεν ἐνταῦθα λόγον.

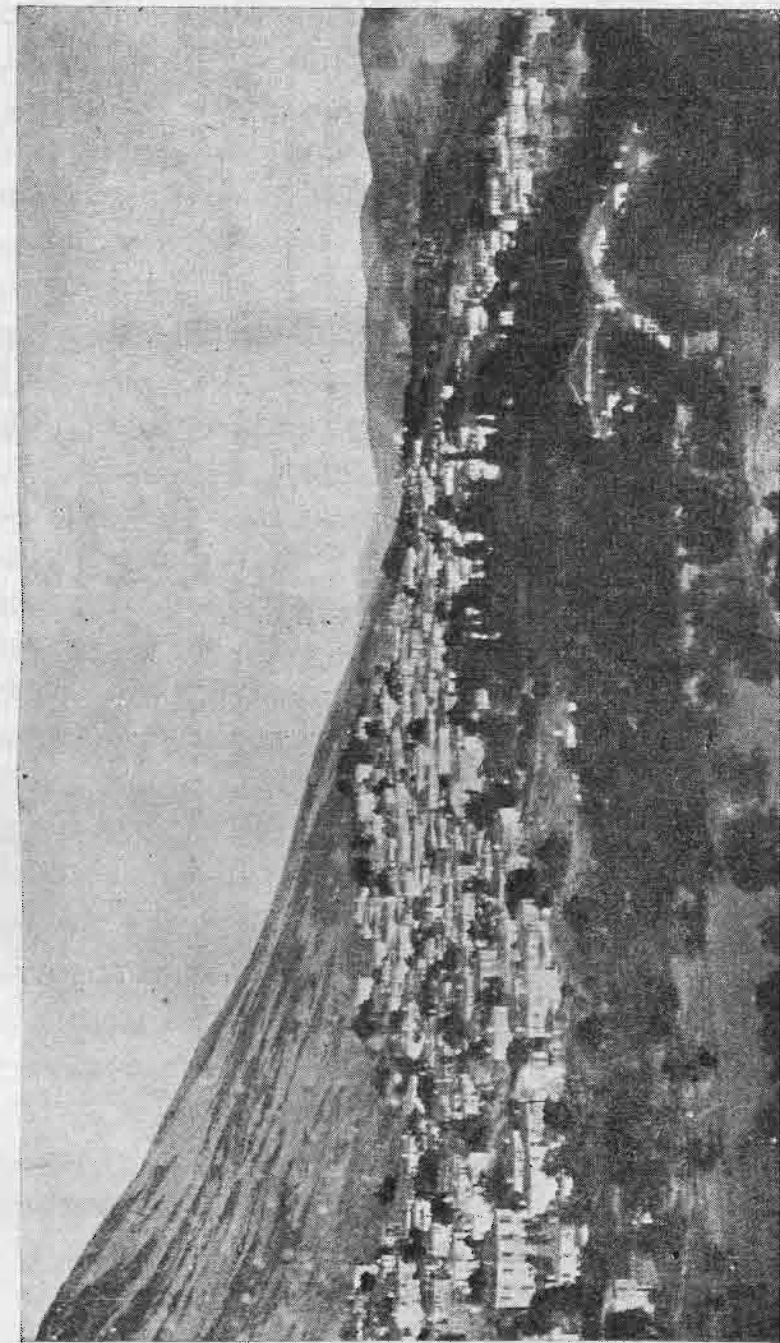
Ἡ νεόδμητος ἐκκλησία τοῦ Σχοινουδίου «ἡ Κοίμησις».

Τὸ τέμπλον τῆς νεοδμήτου ἐκκλησίας «ἡ Κοίμησις» μετα-
φερθὲν ἐκ παλαιᾶς ἐκκλησίας τῶν Δαρδανελλίων.

Ἡ κατεργασία ἢ τὸ μπάσιμον τοῦ γρίζου ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον τῆς ὅλης ἐργασίας μέρος. Εἰς αὐτὴν λαμβάνουν μέρος πλεῖστοι ὄσοι γείτονες, συγγενεῖς, φίλοι, πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, πρὸ παντὸς δὲ νέοι καὶ νέαι, οἵτινες παίζουν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην καὶ τὸ κυριώτερον πρόσωπον. Ἡ κατεργασία ἄρχεται ἀπὸ πρωΐας ἐὰν συμπέσῃ Κυριακὴν, ἢ τὸ ἀπόγευμα ἐὰν εἶναι Σάββατον, (προτιμῶνται αἱ δύο αὗται ἡμέραι διὰ νὰ μὴ διακόπτεται ἡ καθημερινὴν των ἐργασία ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐβδομάδος) καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Ἐφοῦ τὸ ὕφασμα πλυθῆ καλῶς τίθεται ἐντὸς σκάφης περιεχούσης ζεστὸ στακτόνερο καὶ σαπουνάδα. Ἐκεῖθεν περιτυλιγμένον τίθεται ἐπὶ πλακὸς λείας καὶ κοπανίζεται πολὺ. Νέοι καὶ νέαι ἀνὰ 3-6 κρατοῦντες ξυλίνους κοπάνους καταφέρουν μετὰ δυνάμεως ἰσόχρονα ρυθμικὰ κτυπήματα διὰ νὰ ἀποφεύγῃ αἱ συγκρούσεις. Τοὺς πρώτους διαδέχονται ἄλλοι κατὰ σειρὰν. Τὸ κοπάνισμα τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον, διότι δι' αὐτοῦ τὸ ὕφασμα γίνεται ἀπαλώτερον καὶ ἐν ταῦτῳ ἐκρέει τὸ ἄχρηστον καταστὰν περιεχόμενον ὑγρὸν. Ἀκολουθῶς οἱ ἐργάται κάθηνται ὀκλαδὸν καὶ κυκλικῶς ἐπὶ τοῦ δαπέδου εὐρείας αἰθούσης καὶ ἐκεῖ, ἀφοῦ καὶ πάλιν ἐμποτισθῆ ἀφθόνως μὲ νέον στακτότερον καὶ σαπουνάδα, ἀρχίζει δευτέρα ἐργασία. Εἰς μίαν συνεχῆ κατὰ μῆκος συσπειρωμένην μάζαν τὸ ὕφασμα συνθλίβεται διὰ τῶν χειρῶν, τρίβεται, τύπεται ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἐνῷ συγχρόνως στρέφεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Τοῦτο διαρκεῖ ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν. Μετὰ ταῦτα ἐπαναλαμβάνεται τὸ διὰ ξυλοκοπάνων κοπάνισμα, καὶ ὅλη ἡ ἀνωτέρω ἐργασία μὲ τὴν αὐτὴν σειρὰν ἐξακολουθεῖ μέχρι τελείας κατεργασίας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω διαρκεῖ πολλάκις μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, παρατίθεται τράπεζα πλήρης ἐδεσμάτων, ἀπάντων ἐκ τῶν ἰδίων των προϊόντων, εἰς ἣν παρακάθηνται ὅλοι ὄσοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν κατεργασίαν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων οἱ οἰκειότεροι. Τώρα ἀρχίζει τὸ φαγοπότι, μετ' αὐτὸ δὲ ἀπαραίτητος χορὸς. Ἡ διασκέδασις διαρκεῖ μέχρι πρωΐας. Καθ' ὅλην τὴν ὥραν ἐπικρατεῖ ἄκρος ἐνθουσιασμοὸς διάχυτος χαρᾶς, εὐθυμίας, τέρψεως, ἀπολαύσεως. Ἄντηχοῦν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον οἱ γέλωτες, τὰ ἄστεϊα, τὰ τραγούδια. Δίδουν καὶ παίρνουν τὰ πειράγματα, τὸ κουτσομπολιό, αἱ κωμικοὶ στάσεις. Μέσα εἰς ἓνα πλήθος ἀνάμικτον, περιλαμβάνον στοιχεῖα ὅλων τῶν τάξεων ποικίλης συναναστροφῆς, ὅλα ἐμφανίζουν μίαν εἰκόνα ἀφάνταστον. Εἰς μίαν τοιαύτην συγκέντρωσιν ὅπου σφύζει ἡ νεότης καὶ κυριαρχεῖ ἡ εὐθυμία, εἶναι ἐπόμενον νὰ συμβαίνουν καὶ κωμικοτραγικὰ ἐπεισόδια καὶ πρὸ παντὸς ἐρωτικὰ εἰδύλλια. Εἶναι φυσικώτα-

Ἐτέρα ἀποψὶς τοῦ Σχοινοῦδίου.

τον ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ποτοῦ ἐντὸς ἀτμοσφαιρας πλήρους ἠλεκτρι-
σμοῦ νὰ φλογίζονται αἱ καρδίαι, νὰ ὑπερχειλίζῃ τὸ αἴσθημα, νὰ ἐκτο-
ξεύωνται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τὰ σπινθηροβόλα βλέμματα, νὰ
βάλλωνται μὲ πλήρη εὐστοχίαν τὰ βέλη τοῦ ἔρωτος. Ἐκεῖ γίνονται αἱ
πρῶται ἐρωτικαὶ συναντήσεις καὶ πλέκονται τὰ πρῶτα ὄνειρα τῆς μελ-
λούσης εὐτυχίας. Ἐκεῖ ἕκαστος ἐρωτύλος εὐρίσκει κατάλληλον ἕδαφος
διὰ νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ κυριαρχικά του δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐκλεκτῆς τῆς
καρδίας του. Ἐκεῖ ὁ αἰλόλος συναντᾷ τὸ πρῶτον τὴν ποιμενίδα. Ὁ
χορὸς ἐξ ἄλλου μὲ τὰ ἐγχώρια ἀντίστιχα ἐρωτικὰ τραγούδια συμπληροῖ
τὰ κενὰ διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς ἕνα ἄλλον χορὸν, εἰς τὸν χορὸν τοῦ
Ἡσαΐα. Ὁ γρίζος εἶναι τὸ πρῶτον νυμφοπάζαρον εἰς τὸ Σχοινοῦδι.

Τὸ δρᾶμα ἔληξεν. ἡ αὐλαία κατέπεσεν! Ἄλλὰ δὲν θὰ βραδύνῃ,
τὸ πολὺ ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος, νὰ ἐπαναληφθῇ ὑπὸ τὴν αὐτὴν σκηνο-
θεσίαν. Ὅποια ἀπλότης ἡθῶν!

Καὶ ὅμως δὲν θὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς καὶ ἡ ἀθῶα αὐτὴ δια-
σκέδασις, ἡ τόσον ἀπλοϊκὴ ὅσον καὶ ἀπολαυστικὴ αὕτη σκηνή, θὰ
ἐκλείψῃ καὶ ἐνταῦθα διὰ νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ἄλλης ὑποκριτικῆς,
ψευδοῦς, ἀπατηλῆς, διὰ νὰ ἐκλείψῃ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ ἀγνή καὶ ἀνυπό-
κριτος χαρὰ καὶ εὐθυμία. Ὁ πολιτισμὸς, ὁ κακῶς ἐννοούμενος τοιοῦ-
τος, ὁ ξένην ἔλκων τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν προέλευσιν, ὁ νοθευτὴς τῶν
γνησίων τοπικῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, θὰ εἰδύση μέχρι τῆς γωνίας ταύ-
της διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ πᾶν ἔχνος ἀνοθεύτου ἡδονῆς καὶ εὐτυχίας! Τὸ
μάλλινον ἀδάπανον ὕφασμα θὰ ἀντικατασταθῇ μὲ τὸ τεχνιτὸν τοιοῦ-
τον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀπομυζήσῃ καὶ τὸν τελευταῖον ὀβολὸν τοῦ χωρικοῦ.

Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

ΜΑΝΝΑ

Θέλεις νὰ βρῆς τὴν ψυχὴν ποὺ γέννησε κι' ἐτροφοδότησε κάθε
ὄμορφο καὶ καλὸ στὴν πατρίδα μας; Τὴν ψυχὴν ποὺ ἔμεινεν ἀγνή, ἀνό-
θευτη ἀπ' τὰ μολεύματα τὰ ξένα, τὴν ψυχὴν ποὺ κλείνει μέσα της τῆς
πατρίδας μας τὴν ψυχὴν; Ξεπέρασε τοὺς διαβάτες ποὺ συναντᾷς. Κλείσε
τ' αὐτιά σου στὰ γέλια καὶ τὰ τραγούδια τῆς νειότης — οἰκτρὲς προσ-
πάθειες γιὰ νὰ διώξῃ τὲς σκοτεινὲς σκέψεις ποὺ τὴν τυραννοῦν. Στρέψε
ἀκόμα τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ τὴν μοιρολατρεία, ποὺ ὄχι μόνον γέρικα μὰ
καὶ ἀντρειωμένα κορμιὰ κρατεῖ καρφωμένα στὴν καθέκλα τοῦ καφε-
νείου. Προχώρησε· στὸ βάθος κάποιου σπιτιοῦ, ἐκεῖ ποὺ δὲν φτάνει
καλὰ-καλὰ ὁ ἥλιος τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἡμέρας θὰ τὴν ἀντικρύσῃς τὴν
«μάννα».

Χαροκαμένη, μαυρομαντηλοῦσα, καρτερικὴ, ἰέρεια ἐστιάδα κρατεῖ
ἄσβεστη ἱερὴ κάποια φλόγα: ἀναμνήσεις, πόθους, ἐλπίδες, καὶ μούσους.
Ἄσβεστη ἡ «μητέρα»· αὐτὴ στέκεται στὴν θέσιν ποὺ τῆς πρέπει· πολὺ λιγώ-
τερο ἢ τρυφερὴ «μαμά». Ἡ «μάννα» δὲν ἐγνώρισε δικαιώματα. Εἶχε
πάντα χρῆμα καὶ τὰ ξεπλήρωσε ὅλα ἀντλῶντας ἀπὸ τὸν ἀνεξάντλητο τῆς
καρδιάς της θησαυρό.

Ἄν ρωτήσετε θὰ ἀκούσετε πὼς ὅλες οἱ «μάννες» ἔχουν τὴν ἴδια
σχεδὸν ἱστορία. Παντρεύτηκαν νέες, προτοῦ νὰ γευτοῦν τῆς νειότης τὴς
χαρᾶς· προτοῦ νὰ νοιώσουν τὴν γλύκα τῆς λευτεριάς μπῆκαν στὰ βιά-
σανα. Ἐζήσαν ἀπόκοσμες. Γι' αὐτὲς κόσμος τὸ σπίτι καὶ τὸ χωράφι·
γλέντι τους, χαρὰ τους ἢ δουλειά. Κι' ἀπάνω ἀπ' ὅλα ὁ νοικοκύρης, ὁ
ἀφέντης τους· μὲ τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ τὴν ἀπαιτήσεις του, μὲ τὴν ἀσω-
τεῖαν του πολλὰ φορὲς καὶ τὰ παραστρατήματά του. Ἡ «μάννα» πέτρα
τῆς ὑπομονῆς. Κράτησε πάντα γιὰ τὸν ἑαυτὸ της ὅλα τὰ φαρμάκια κι'
ἔμαθε νὰ σκορπᾷ στοὺς ἄλλους ἀλύπητα τὴν ἀγάπη της — λάδι εἰρη-
νευτικὸ στὸ κῆμα τῆς διχόνοιας.

Ἄπ' τὴν ἡμέρα ποὺ γέννησε παιδιὰ ἔγιναν αὐτὰ σκοπὸς τῆς ζωῆς
της. Τ' ἀνάθρεψε μὲ πόνους καὶ μὲ στερήσεις ἀνιστόρητες. Στὴν πιὸ
σκοτεινὴν μέραν τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀρρώστειας ἦταν γι' αὐτὰ βάλ-
σαμο καὶ γιατρικό, ἥλιος ζωοδότης ἢ στοργὴ της, ἡ ἀγάπη της. Πό-

σες φορές ή αύγή τήν ηῦρε ἄγρυπνη στό προσκεφάλι τοῦ ἄρρωστου παιδιοῦ της! Τά βάσανά της καί τούς πόνους της ἄς μαρτυρήσῃ ή Παρθένα Παναγία πού τήν εἶδε φορές καί φορές γονατισμένη μπροστά στήν εἰκόνα της νά ζητᾷ ἔλεος. Μά τούς ἀλάλητους στεναγμούς της, τούς μυστικούς της σπαραγμούς μπροστά στό θάνατο ποιός θά μεταπῆ;

Αὐτήν πού ξέχασαν οἱ χαρές τῆς ζωῆς, τήν θυμήθηκε, πολλές φορές ἴσως ὁ χάρος. Κάποτε γιά νά τῆς ἀρπάσῃ ἄσπλαχνα τὸ σπλάχνο της. Μά ὄχι σπάνια γιά νά τήν ἀφίση χήρα ἀπροστάτευτη, μοναχή, μέ μόνη συντροφιά ἀνήλικα ὄρφανά.

—Εἶχαμε θάψει τὸν μακαρίτη διηγόταν κάποια μάννα. Τὸ βράδυ ἀργά σὰν στοχάστηκα τὰ πουλάκια μου τ' ἀνήλικα ἀραδιασμένα κατὰ γῆς στά στρωματάκια τους, πού γέμιζαν ὅλη τήν κάμαρα, βυθισμένα στὸν ἀμέριμνον ὕπνο, ἀνύποπτα γιά τήν συμφορὰ πού μᾶς πλάκωσε, μοῦ ἦρθε νά χάσω τὸ νοῦ μου. Τί θά γινόμουν ἀδύνατη γυναῖκα μέ τόσα παιδιά! Καί ὅμως... Δόξα νάχη... Δὲν ἀφήνει κανέναν... εἶπε κι' ἔβαλε τὸ μαντήλι στά μάτια της.

Πάλεψε, ἀγωνίστηκε ή μάννα γιά τὰ παιδιά της. Κάποτε σὰν εἶδε κι' ἀπόειδε πὼς ἦταν ἄκαρποι οἱ ἀγῶνές της, δὲν δίστασε νά βάλῃ στό λαιμό της δεύτερο ζυγὸ, μέ τήν παρήγορην ἐλπίδα πὼς μπορούσε νά δώσῃ στά παιδιά της δεύτερο πατέρα. Παντρεύτηκε ξανά. Ἄλλοίμονο ὅμως γιά νά φτάσῃ στό Γολγοθᾶ της, βλέποντας, πὼς ἕνας ξένος λίγο μπορούσε νά πονῆ τὸ σπλάχνο της. Δὲν εἶπε τίποτε. Σκέφτηκε πὼς ἀπὸ τὰ ἴδια της τὰ χέρια καί τὸ ξερὸ ψωμί θᾶταν γιά τὰ παιδιά της πιὸ γλυκὸ κι' ἔκλαψε... ἔκλαψε πολύ. Τὰ δάκρυά της μάρτυρες ἀφῶνοι τοῦ ἀνείπωτου πόνου της ἔβρεξαν τ' ἀδράχτι της καί τὴ σαῖτα τ' ἀργαλιοῦ, πότισαν τὸ νεοσκαλισμένο χῶμα καί ράντισαν τὰ χερσόβολα πού ἔδενε ὑπομονητικὰ στὴ ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ. Σὲ δρόμους ἐξοχικούς διαβάτες πόσες φορές ἀπάντησαν τὴ «μάννα» μέ τὸ καλάθι στό χέρι καί μέ τὰ μάτια ἀπ' τὸ κλάμα κόκκινα! Ἐκείνη βιάστηκε νά τὰ σφουγγίσῃ μέ τὴν ἄκρη τῆς «τλουπάνας» της μὰ πρόδιδαν ἀκόμα τὴν ἐσωτερικὴ της ταραχή.

Τὰ χρόνια πέρασαν. Μαζύ τους κι' οἱ πόνοι κι' οἱ φροντίδες τῆς ἀνατροφῆς. Ὅ,τι ἀφῆκαν εἶναι βαθειές ρυτίδες στό πρόσωπο κι' ἀκόμα πιὸ βαθειές μαχαιριές στήν καρδιά. Τώρα ἐκεῖ, πού ἄλλοτε ὁ τόπος ἦταν ἀνάστατος ἀπὸ παιδικὰ κλάματα καί γέλια, ἀπὸ τρεχάματα, παιχνίδια καί φωνές, βασιλεύει ἡσυχία, γαλήνη. Ἡ γαλήνη ὕστερα ἀπὸ

Παλαιά φωτογραφία ἐπιλέκτων Ἱερέων ἐκ Παναγίας καί Σχοινοδίου κατὰ τινα ἐν Σχοινοδίῳ παρήγορον. Διακρίνονται μετὰ ἐν ἄλλων οἱ ἐκ Παναγίας Νικ. Καλλιπολίτης, Περικλῆς Παπαμιχαήλ, Γεώργ. Ματσούκης, Νεοκλ. Βασιλειάδης καί οἱ ἐκ Σχοινοδίου Στ. Ψίλτης, Γεώργ. Καλλιπολίτης, ἱερεὺς Μιχαήλ, Διάπης, Παν. Καλλιπολίτης, Παν. Καμπουρόπουλος.

μιὰ πολύχρονη τρικυμία ἀπλώνεται καὶ στῆς μάννας τὸ πρόσωπο. Ὅχι ὅμως πάντα καὶ στὴν ψυχὴ. Συχνὰ μιὰ σκέψι τὴν ταράσσει. Ὅταν ξεκινᾷ μόνη γιὰ τὴν ἐκκλησία κάθε Κυριακὴ, θυμᾶται πὼς ἄλλοτε πήγαινε κρατῶντας τὰ παιδιά της. Σὰν κάθεται τὸ μεσημέρι νὰ φάγη τὸ ψωμί της καταμόναχη θυμᾶται πὼς ἄλλοτε τὸ τραπέζι γέμιζε ἕνα γύρω. Θυμᾶται... κι' ὁ νοῦς της τρέχει στὴ ξενητεία. Τὰ παιδιά της, ποὺ σπατάλησε τὴν ἀγάπη της γιὰ νὰ δώση τὴ χαρά, ποὺ ξώδεψε τὴ ζωὴ της γιὰ νὰ τὰ μεγαλώση, τώρα τὰ χαίρονται παλληκάρια τὰ ἄχαρα ξένα. Μόνη παρηγοριά γιὰ τὴ μάννα εἶναι τὸ γράμμα· κι' ἄς μὴν ξέρει νὰ τὸ διαβάση τίς περισσότερες φορές. Αὐτὸ τὸ διπλωμένο χαρτί, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸ ξενητεμένο παιδί, λέγει πολλὰ στὴ μητρικὴ καρδιά· χύνει λάδι στὴν τρεμάμενη καντήλα τῆς ζωῆς της καὶ τροφοδοτεῖ τὴν ἐλπίδα, πὼς ὅπου καὶ νᾶναι θᾶρηθῃ ἢ εὐλογημένη μέρα τοῦ γυρισμοῦ.

— Γράψε, παιδί μου· μοῦ ἔλεγε δακρυσμένη μιὰ μάννα, ποὺ ἦλθε νὰ τῆς γράψω γράμμα γιὰ τὸν ξενητεμένο της γιού. Γράψε πὼς γέρασα πειὰ καὶ δὲν ζῶ παρὰ μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀξιωθῶ νὰ τὸν ξαναδῶ καὶ νὰ τὸν καμαρώσω γαμπρὸ στὸ πλάϊ καμμιᾶς ὁμορφῆς ἱμβριωτοπούλας. Τότες πιά θὰ σφαλῆσω εὐχαριστημένη τὰ μάτια μου· γράψε, παιδί μου, ξέρεις ἐσύ.

Καημένη μάννα! Ὅ,τι καὶ νὰ γράψω θᾶναι λίγο γιὰ νὰ παραστήση τὴν θέρη τῆς καρδιάς σου. Ποιὰ λόγια, ποιὰ νοήματα θὰ χωρέσουνε τὴν ἄβυσσο τῆς ἀγάπης σου καὶ τῆς στοργῆς σου τὸν ὠκεανό; Ποιὸς θὰ ζωγραφίσῃ τὸ καυτερό σου δάκρυ—ἀγίασμα τῆς μαρτυρικῆς σου ψυχῆς—ἀπάνω στὸ ἄψυχο χαρτί;

Ἰμβρος 1937

Δ. ΦΡΑΓΚΟΣ

ΟΤΑΝ ΒΡΑΔΙΑΖΕΙ, ΜΑΝΝΑ ΜΟΥ...

Ὅταν βραδιάζει, μάννα μου, καὶ τὰ πουλιὰ γυρνᾶνε κοπαδιαστά, κι' ἀπ' τὶς φωνές ἢ πλάση ὄλη γεμίζει, καὶ στὶς φωλιές, χαρούμενα, νὰ ξενυχτήσουν πᾶνε, πουλι κι' ὁ νοῦς μου πλάϊ σου μ' ἀποθυμιά γυρίζει.

Στὸ φτωχικὸ κατώφλι μας σὲ βλέπω ἀκουμπισμένη, μ' ἀπαντοχὴ τὰ μάτια σου στὸ δρόμο νὰ καρφώνεις,

προσμένοντάς με κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἀπελπισμένη, στὸ στήθος τ' ἅγια χέρια σου μὲ πόνο νὰ σηκώνεις.

Ξεμπράτσωτα, κι' ἀπ' τὴ δουλειὰ τῆς μέρας ἰδρωμένα τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ γυρίζουν ἀπ' τὸν κάμπο, καὶ σὺ, φτωχή, πικραίνεσαι σὰν τὰ κοιτᾶς θλιμμένα κι' ὦρα τὴν ὦρα καρτερεῖς κι' ἐγὼ στὸ σπίτι νᾶμπω!

Νυχτώνει... κι' ὅμως ἄδικα μὲ καρτερεῖς ἀκόμα· πέφτ' ἢ νυχτιὰ κατάμαυρη, σὰν τὴν καρδιά σου, ἐμπρός σου, καὶ τότε γέρνεις, μάννα μου, στενάζοντας στὸ στρώμα, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μὲ δεῖς τὴ νύχτα στ' ὄνειρό σου...

ΧΑΡΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

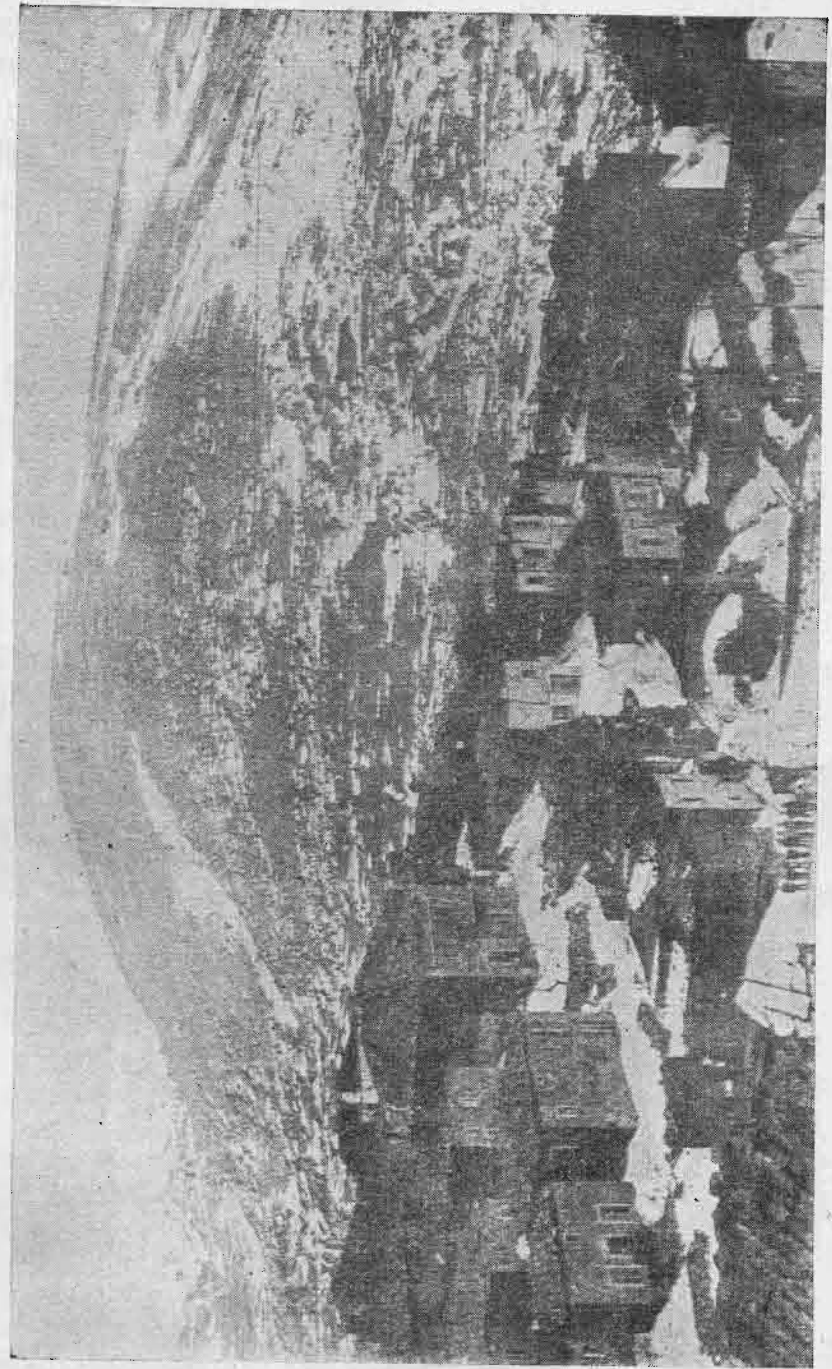

Ἀνεμόμυλος ἐν Σχοινοῦδιῳ.

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΑΥΤΗΣ

Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες μπορεί κανείς να διακρίνει ότι, όσο και αν προώδευσε ή επιστήμη, όσο και αν η ζωή έγινε μηχανική, ο άνθρωπος έχει ανάγκη της βοήθειας του άλλου. Υπάρχουν μάλιστα μερικά ζητήματα, στα οποία μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι χωρίς την βοήθεια άλλων, χωρίς την συνεργασία δηλαδή, δεν είναι δυνατόν να γίνει τίποτε το αξιοπαρατήρητο. Στην ίδρυση π. χ. ενός εμπορικού οίκου, στην ίδρυση μιας τραπεζής, τον κυριώτερο ρόλο παίζει η συνεργασία. Χωρίς τη συνεργασία (ύλική και πνευματική), δεν θα υπήρχαν ούτε τράπεζες, ούτε εμπορικοί οίκοι, ούτε σωματεΐα, ούτε τίποτε. Όλα στηρίζονται στη συνεργασία, η οποία μπορεί να αναχθῆ σὲ ἀρχαιοτάτους χρόνους. Καί πράγματι. "Αν ο σημερινός άνθρωπος μπορούσε να γυρίσει πίσω το βλέμμα του, να το διευθύνει στο παρελθόν και να εξετάσει όλες τις πράξεις των προγόνων του, ασφαλώς θα διέκρινε ότι κάθε πράξις σταθερή, κάθε ενέργεια ἀμετάτρεπτη, κάθε ἔργον τοῦ ὁποίου ἡ βᾶσις ἦταν στηριγμένη σὲ γερὸ ἔδαφος, εἶχεν ὡς πρώτη ἀρχή, τὴν συνεργασία. Ἡ συνεργασία ἀνεκάνει ἀπετέλει τὸ κυριώτερο ἔργον τῆς ἀνθρωπότητος. Χωρὶς τὴν συνεργασία αὐτὴ ἀκόμη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου θὰ βρισκόταν ἐκτεθειμένη σὲ διαρκεῖς κινδύνους· διότι ἂν ὁ ἀνθρώπος ἔζη μόνος του καὶ καθὼς μάλιστα εἶναι στερημένος ἀπὸ τὶς φυσικὰς ἐκεῖνες ἰκανότητες, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὰ λοιπὰ ζῷα, ἀσφαλὼς θὰ ὑπέκυπτε σὲ τὶς ἀνώτερες δυνάμεις. Ὅπου λοιπὸν ἡ συνεργασία, ἐκεῖ καὶ ἡ ἐπιτυχία. Ἀφορμὴ δὲ τῆς ἐπιτυχίας, εἶναι ἡ ἰσχὺς ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐνότητα τῶν δυνάμεων. Διότι μιὰ μοναχὴ δύναμις, δὲν μπορεί νὰ κάμῃ τίποτε τὸ σπουδαῖο. Τὸ ἔργον τῆς μιᾶς δυνάμεως μοιραίως θὰ καταστραφῆ, διότι δὲν στηρίζεται ἐπάνω στὰ γερὰ θεμέλια τῆς συνεργασίας.

Τὴν συνεργασία μπορούμε νὰ τὴν διαιρέσωμε σὲ δύο μεγάλα μέρη. Στὴν ὑλικὴν συνεργασία καὶ στὴν πνευματικὴν συνεργασία. Ὑλικὴν συνεργασία εἶναι ἡ ἔνωσις πολλῶν ὑλικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐπιδιώκουν τὴν αὐξήσιν καὶ πολλαπλασιασμὸν διαφόρων ὑλικῶν δυνάμεων. Πνευματικὴ δὲ συνεργασία εἶναι ἡ ἔνωσις πολλῶν πνευματικῶν

Ἀπομυκτιστὸν χωριὸν Ἀργεία ἐν καιρῷ χειμῶνος.

δυνάμεων, πρὸς ἐπιτυχίαν καὶ ἐξύψωσιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνευματικοῦ ἔργου. Γιὰ τὴ συνεργασία λοιπὸν καὶ τῶν δύο εἰδῶν, μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀντιπροσωπεύουν μιὰ μεγάλη καὶ σταθερὴ δύναμι, ὑλικὴ ἢ πνευματικὴ. Ἡ ὑλικὴ συνεργασία, μὲ τὴ δύναμι τῶν ὑλικῶν δυνάμεων, παράγει τοὺς ἐμπορικοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τὶς διάφορες ἐταιρεῖες, πὺ ἀποτελοῦν παντοῦ τὴν ἱκμάδα μιᾶς χώρας. Διότι σ' ὅποια χώρα ὑπάρχει περισσότερη ὑλικὴ συνεργασία, σ' αὐτὴν καὶ ὁ ὑλικὸς πλοῦτος εἶναι περισσότερος. Ὅπου δὲ ὑπάρχει ὁ ὑλικὸς πλοῦτος, ἐκεῖ ἐξάπαντος θὰ ὑπάρχη καὶ πνευματικὸς. Βλέπομε λοιπὸν, ὅτι ἀπὸ τὴν συνεργασία προκύπτουν ἀμέσως δύο καλὰ: Ὁ ὑλικὸς καὶ ὁ πνευματικὸς πλοῦτος. Χωρὶς τὴν συνεργασία οὔτε ὁ ἕνας πλοῦτος θὰ ὑπῆρχε, οὔτε ὁ ἄλλος. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα, κατώρθωσε νὰ προΐδη ὁ ἀνθρώπινος νοῦς κι' ἔτσι ἔδωσε πολὺ μεγάλη σημασία στὸ ζήτημα τῆς συνεργασίας. Ἰδρυσσε ἐμπορικοὺς συνεταιρισμοὺς, ἰδρυσσε τραπέζας, ἰδρυσσε ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα καὶ τόσους ἄλλους συλλόγους.

Σ' ὅλες τὶς πολιτισμένες χώρες, ἀτομικὴ ἐργασία δὲν ἔμεινε σχεδόν. Παντοῦ ἀντεκατεστάθη ἀπὸ τοὺς συνεταιρισμοὺς. Πάντοτε ἀκοῦμε νὰ γίνεται λόγος γιὰ ἀτμοπλοϊκῆς, γιὰ ἠλεκτρικῆς, γιὰ ἀσφαλιστικῆς ἐταιρεῖες καὶ γιὰ τόσα ἄλλα σωματεῖα καὶ συλλόγους. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ συνεργασία ἀπλώσε τὰ φτερά της σ' ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ μεγάλου ἐκείνου δένδρου πὺ λέγεται ἐπιστήμη. Τὴν μεμονωμένη ἐργασία τὴν ἔχουν ἐγκαταλείψει, ὅλα τὰ πεπολιτισμένα μέρη καὶ μόνο σὲ μερικὰ χωριά, πὺ δὲν ἔφθασαν ἀκόμη αἱ ρίζαι τοῦ πολιτισμοῦ, μπορεῖ κανεὶς νὰ δῆ τ' ἀπομεινάρια της. Ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, ἔχει καταλάβει ὅτι γιὰ νὰ προκόψη ὁ ἀνθρώπος, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν βοήθεια τοῦ πλησίον του. Ἀρχίζουν μιὰ δοιλεῖα καὶ ἡ πρώτη τῶν φροντίδα εἶναι νὰ ἐξασφαλίσουν μιὰ τίμια συνεργασία, πὺ θὰ μπορέση μιὰ μέρα νὰ τοὺς δώσῃ κάτι ἀντάξιο τῶν κόπων τῶν. Δὲν διστάζει καθόλου ὁ ἀνθρώπος πὺ ἔχει ἀποφασίσει νὰ ἀρχίσῃ μιὰ ἐπιχείρησι, νὰ πάρῃ ἕνα ἢ πολλοὺς τιμίους συνεργάτας, γιὰτὶ γνωρίζει ὅτι μιὰ τίμια συνεργασία, μιὰ συνεργασία τὴν ὅποια διέπει τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα, θὰ ἀποβῆ πρὸς ὄφελός του καθὼς καὶ πρὸς ὄφελος τῶν συνεργατῶν του.

Ἐπάρχουν βέβαια καὶ αἱ δυσκολίαι στὸ ζήτημα αὐτὸ τῆς συνεργασίας. Αἱ δυσκολίαι ὅμως αὐταί, ἢ θὰ εἶναι φαινομενικαί, ἢ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ παρακαμφθοῦν εὔκολα, μὲ μιὰ καλὴ θέλησι, μὲ λίγη ὑπομονή. Σὲ μιὰ μικρὴ ἐπὶ παραδείγματι χώρα, ὅπου ἡ συνεργασία δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστὴ, φαίνεται ἀδύνατος ἢ τοῦλάχιστον πάρα πολὺ δύ-

Πανήγυρις τῆς 15ης Ἀγούστου ἐν Ἀργιδίῳ.

σκολη. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο οἱ χωρικοὶ ὄχι μόνον δὲν συνεργάζονται ἀλλὰ καὶ ἀποκρούουν μάλιστα τὶς προτάσεις τῆς συνεργασίας. Ἐξ ἀφορμῆς λοιπὸν τῆς ἀποκρούσεως τῆς συνεργασίας χαρακτηρίζονται ἀπὸ τοὺς διανοουμένους, πολὺ ὀρθά, ὡς ὀπισθοδρομικοὶ καὶ μοιρολάτραι. Ἡ θέλησις ὅμως καὶ ἡ ἐπιμονὴ μπορεῖ νὰ φέρῃ ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς συνεργασίας τῶν χωρικῶν, ὥστε νὰ παύσουν νὰ ἐπισύρουν τὸν ψόγο τῶν διανοουμένων.

Ἄς ἔλθωμε τώρα καὶ στὸ ἄλλο εἶδος τῆς συνεργασίας: Στὴ πνευματικὴ συνεργασία. Ὅπως ἡ ὕλική, ἔτσι καὶ ἡ πνευματικὴ συνεργασία, ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερο μοχλὸ μιᾶς πνευματικῆς ἐξελίξεως καὶ πρέπει νὰ διαδοθῆ, ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο στὸν κόσμον, γιὰτὶ μόνον ἔτσι θὰ μπορέσῃ νὰ ἐξυψωθῆ τὸ πνευματικὸ μέρος τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πνευματικῆς συνεργασίας, μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ διακρίνῃ πολὺ εὐκόλα ὅταν ἐξετάσῃ μὲ ἀμεροληψία τὸ συνεργατικὸν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον κυρίως διενεργεῖται στὴ Γαλλία. Ἐκεῖ πού οἱ μαθηταὶ συνεργάζονται συστηματικὰ μεταξύ των, ἐκεῖ ἐξάπαντος καὶ τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι καλύτερα. Τὴν σπουδαιότητα τῆς πνευματικῆς συνεργασίας μεταξύ ἄλλων τὴν ἐξυψώνει πολὺ καὶ ὁ σοφὸς Γάλλος Jules Payau, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Αἰξ τῆς Μασσαλίας στὸ σύγγραμμά του «Ἡ διανοητικὴ ἐργασία καὶ ἡ βούλησις». Ἐκεῖ μεταξύ ἄλλων γράφει: «Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, ἀπὸ τοῦ κολλεγίου ἀκόμη, εἶναι τελείως ἐγωϊστικόν. Ὁ καθεὶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν κατορθώσαμεν νὰ διοργανώσωμεν τὴν προπαρασκευὴν τῆς συνεργασίας. Τὸ καθίδρυμα Pasteur, ὅπου ἡ συνεργασία ὑπῆρξε πάντοτε ἀδελφική, παρουσιάζει ἀκόμη ἐξαιρετὰ παραδείγματα τῆς κατὰ πόδους ἐργασίας πού ἐπιτελεῖται εἰς ἓνα κέντρον ἀλληλοβοηθείας».

Οἱ διάσημοι Γάλλοι καθηγηταὶ Duciaux, Rouy Calmette, ὄχι μόνον ὑπεστήριξαν τὴν ἰδέαν τῆς πνευματικῆς συνεργασίας, ἀλλὰ καὶ ἐδίδαξαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἑδρας, ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη εἰς τὸ ἀνωτέρω καθίδρυμα Pasteur, ὅπου ἔφθασαν σὲ θαυμάσια ἀποτελέσματα.

Τὸ εἶδος λοιπὸν αὐτὸ τῆς συνεργασίας, βρῆκε σπουδαίους ὑποστηρικτάς, οἱ ὁποῖοι καθημερινῶς καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπέκτασί του. Τὴν ἐπιτυχία δὲ τῶν ὑποστηρικτῶν, τὴ μαρτυροῦν οἱ τόσον πολλοὶ φιλολογικοὶ σύλλογοι πού ὑπάρχουν σὲ ὅλον τὸν κόσμον.

Πόσον λοιπὸν ἐπιτυχάνει μία συνεργασία (ὕλική καὶ πνευματική) μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβῃ πολὺ καλὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς συνεργα-

σίες, τοὺς πολλοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ τὶς πολλὰς ἐταιρεῖες, πού ὑπάρχουν καὶ πού ἰδρύονται ἀκόμη σ' ὅλον τὸν κόσμον.

Ἄν θέλῃ λοιπὸν κανεὶς νὰ ἐπιτύχῃ στὴν ἐργασία του, ὕλική καὶ πνευματικὴ, ἄς μὴ διστάσῃ νὰ πάρῃ ἓναν ἢ καὶ περισσοτέρους τιμίους συνεργάτας μαζί του. Μὲ τὴν τίμια συνεργασία ἡ ἐπιτυχία εἶναι πάντοτε ἐξησφαλισμένη. Ἡ φαινομενικὴ δέ, ἢ καὶ ἡ πραγματικὴ δυσκολία, πού ἐξάπαντος θὰ εἶναι μικρὴ, δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζῃ κανέναν ἀπὸ τοῦ νὰ συνεργασθῆ μὲ ἄλλους, ἀλλὰ νὰ ἐπιμένῃ στὴν ἰδέα τῆς συνεργασίας καὶ νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ἡ θέλησίς του, ἡ ἐπιμονὴ του καὶ ἡ ὑπομονὴ θὰ στεφθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία. Κι' ἂν ἡ χώρα στὴν ὁποία γίνεται ἡ συνεργασία εἶναι μικρὴ καὶ ἀσήμαντη, ἐξάπαντος θὰ γίνῃ μιὰ πλούσια καὶ σημαντικὴ.

Χάλκη 12-1-1936

Κ. ΔΑΜΔΑΣ

Ἡ παρασκευὴ τοῦ «κουκουτιοῦ» κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς 15ης Αὐγούστου ἐν Ἀγριδίαις.

ΑΔΥΝΑΤΟΝ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΕΤΟΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ

Τίποτε δὲν εἶναι δύσκολον νὰ κατορθωθῆ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, πὺ ἐπιχειρεῖ νὰ ἀγωνισθῆ μὲ ἀκλόνητον θάρρος. Οἱ ἀπαισιόδοξοι, οἱ γκρινιάρηδες πὺ τὰ βλέπουν ὅλα ἀνάποδα εἶναι οἱ χειρότεροι σύμβουλοι καὶ οἱ κάκιστοι ἐκτελεσταὶ μιᾶς ἀπλουσιότητος πράξεως, οἱ νεκροθάπται τῆς προόδου, τῆς εὐτυχίας, τῆς εὐημερίας. Δὲν δύνανται νὰ πράξουν καλὸν τι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους δὲν ἀφήνουν νὰ πράξουν ὅ,τι δύνανται καλὸν.

Τί κάμνουν οἱ νέοι μας; Διέρχονται τὰς ὥρας των, τὰς ἡμέρας των εἰς τὰ καφενεῖα φλυαροῦντες. Ὁ λαὸς μας τοὺς τοιοῦτους χαρακτηρίζει *θαμῶνας τοῦ κηφηραιοῦ*. Οἱ σεβόμενοι τὸν ἑαυτὸν τους λεπτὸν δὲν χάνουν εἰς τὸ καφενεῖον.

Ὅ,τι βλέπομεν γύρω μας εἶναι ἔργα τῶν γερόντων· ἔγιναν πρὸ 40-60 ἐτῶν οἱ τρόχαλοι, τὰ ντάμια, τὰ σπίτια, τὰ ἐλαιόδενδρα, ὅλα μὰ ὅλα οἱ γέροντες, οἱ γονεῖς ἠτοίμασαν διὰ τοὺς σημερινοὺς νέους. Τί δὲ κάμνουν οἱ νέοι; Τὰ πολλαπλασιάζουν;

Ἐὰν ἔβγαιναν ἀπὸ τοὺς τάφους των οἱ νεκροὶ καὶ ἔβλεπαν τὰ χάλια μας πῶς θὰ ἐδικαιολογούμεθα; Θὰ ἔβλεπαν πῶς περνοῦμεν τὸν καιρὸν μας εἰς τὰ καφενεῖα κακολογοῦντες τὸν κόσμον, φλυαροῦντες. Θὰ ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπά των ἀπὸ ἐντροπὴν, ἀπὸ αἰσχύνην, ἀπὸ σιχαμόν.

Θέλετε τὴν ὑγείαν σας καὶ τῶν παιδιῶν σας; Καταστρέφετε τὰ στεκάμενα νερά, πὺ φωλιάζουν τὰ κουνούπια καὶ κάμνουν τὴν ἐλονοσίαν, τὰς ἀκαθαρσίας τῶν δρόμων γύρω ἀπὸ τὰς κατοικίας σας, ἀπὸ τὰ ντάμια σας. Παίρνετε ὅλοι, μὰ ὅλοι ἀνεξαιρέτως καὶ καθημερινῶς κινίνην.

Θέλετε τὴν ἀνάπτυξίν σας, τὴν προόδόν σας, τὴν εὐημερίαν σας; Μελετᾶτε καθημερινῶς τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ ὅ,τι καλὸν βιβλίον εὗρίσκετε. Πλουτίσατε τὰ χωράφια σας μὲ δένδρα, ἀμυγδαλιᾶς καὶ ἐληᾶς, καθαρίσατε ἀπὸ τὸν δάκον τὰ ἐλαιόδενδρα.

Εὐχὴ τρισάγιος τοῦ σεβ. μητροπολίτου μετ' ἐπιταφίων προσφορῶν τῶν κατοίκων ὑπὲρ τῶν ἀειμνήστων ἱδρυτῶν, ἀνακαινιστῶν, εὐεργετῶν καὶ διδασκάλων ἐν τῇ νεκροταφείῳ Ἀγριδίων κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς 15ης Ἀγούστου.

Μὲ μία λέξιν φροντίσατε νὰ περνοῦν αἱ ἡμέραι σας μὲ ὅ,τι καλὸν μπορεῖτε νὰ κάμετε. Ἔργασία, ἔργασία καὶ μόνον ἔργασία συστηματικὴ θὰ βελτιώσῃ τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς.

Ἔργασία μὲ τὰ μέσα καὶ τὰς προόδους τῆς ἐποχῆς μας. Καφενεῖα χωρὶς περιοδικὰ καὶ βιβλία καλὰ εἶναι κηφηνარიό· πρέπει νὰ κλείσουν τὸ ταχύτερον.

Ἡ ἔλνοσσία, οἱ θέρμες ἐξαντλοῦν τὰ σώματα, καταστρέφουν τὴν ὑγείαν, σκορποῦν εἰς τὸ νησί μας τὸν θάνατον. Ἐμπρός! ἐξαλείψωμεν τὴν ἔλνοσσίαν.

Ὁ δάκος σκορπᾷ τὴν ἀσθένειαν εἰς τὰ ἐλαιόδενδρα, καταστρέφει τὰς προσόδους. Ἐμπρός! εἶναι καιρὸς νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν δάκον ἀπὸ τὰ ἐλαιόδενδρά μας.

* *

Ἡ ἐξοχὴ Μάρμαρο τῆς περιοχῆς Ἀγριδίων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Δὲν ὑπάρχει χειρότερο πράγμα γιὰ μιὰ κοινωνία ἀπὸ τὸ νᾶναι φτωχὴ μῶλο της τὸν φυσικὸ πλοῦτο ποὺ ἔχει ἀφθονο στὴ διάθεσί της. Νᾶχη καλλιεργήσιμο χῶμα καὶ νὰ ἀγοράζῃ σιτάρι. Νὰ σπέρνῃ πολὺ καὶ νὰ θερίζῃ λίγο. Τοῦτο εἶναι ἡ βαρύτερη φτώχεια. Γιατὶ εἶναι μαζὺ φτώχεια καὶ ἀποκαρδιωτικὴ ἀπογοήτευσις. Ἀνέχεια καὶ ἀποθαρρυντικὴ ἀπελπισία. Στὴν ἀπελπιστικὴ αὐτὴ περίπτωσι νομίζω πὼς βρισκόμαστε ἡμεῖς οἱ Ἴμβριοι, ποὺ ἡ ζωὴ μας μέρα μὲ τὴν ἡμέρα καταντᾷ δύσκολη καὶ κοπιαστικώτερη. Ἐργαζόμεστε ἀκατάπαυστα γιὰ νὰ ἀπολαύουμε σχεδὸν τίποτα. Πολλὲς καὶ ὑπεράριθμες προσπάθειες ἔχουν γιὰ ἀποτέλεσμα μιὰ πενιχρὴ ἀπόδοσι, ἀντίθετα πρὸς τὸν φυσικὸ νόμο, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ ἀνταμοιβὴ εἶνε ἀνάλογη μὲ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν τῆς δουλειᾶς. Μιὰ τέτοια παρωδία στὸν ἰσχύοντα αὐτὸ νόμο δὲν εἶναι παράδοξο νὰ προκαλῆ ποικίλες δικαιολογημένες ἀπορίες σὰν κ' αὐτές: Γιατὶ τόση φτώχεια; Ποιὸς ὁ λόγος τῆς πενιχρᾶς ἀποδόσεως τῆς γῆς; Πῶς θὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὸν βραχνᾶ τῆς οἰκονομικῆς δυσχέρειας, ποὺ ὅσο πάει μᾶς κάνει ἀβίωτη τὴ ζωὴ; Γιατὶ παρ' ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὰ ξενητεμένα-ὄρφανὰ παιδιὰ μας δὲν παρατηρεῖται καμμιά οἰκονομικὴ βελτίωσις; Αὐτὰ εἶναι τὰ μυριόλεκτα ἐρωτήματα, ποὺ ξεφεύγουν ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν Ἰμβρίων μὲ κάποιον πικρὸ παράπονο καὶ μὲ ὑπόκωφο στεναγμὸ γιὰ τὸ ζωτικώτερο αὐτὸ πρόβλημα.

Ἄν τὸ οἰκονομικὸ ζήτημα τοῦ νησιοῦ μας ὀρθώνεται ἀπειλητικὸ μπροστά μας, δὲν φταίει κατὰ τὴν δική μου ἀντίληψιν, οὔτε τὸ «κουρασμένο» ἀπ' τὴ πολύχρονη καλλιέργεια, χῶμα κατὰ τὴν ἔκφρασι πολλῶν, οὔτε ἡ τεμπελιά ποὺ μᾶς κατηγοροῦν μερικοὶ καλοθεληταί. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ γῆνιη μονιμότης καὶ ἀποδοτικότης μὲ τὴν ἀκατάπαυστη σπορὰ ὀλιγοστεύει. Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνε λόγος ἰσχυρὸς γιὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς μετρημένης συγκομιδῆς καὶ ἀνάλογης ἱκανοποιήσεως. Γιατὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐδάφους εὐκόλα μπορεῖ νὰ ἀνανεωθῇ ἐπιστημονικῶς μὲ τὰ κατάλληλα λιπάσματα. Οὔτε ὅμως καὶ ἡ δεύτερη συκοφαντία ποὺ δὲν ἔχει ὑπόστασι ἀλήθειας στέκεται. Γιατὶ ἡ ἐργατικότης τοῦ Ἰμβρίου

βιοπαλαιστοῦ εἶναι καταπληκτική. Ἀνώτερη ἀπὸ ἄλλοτε, ὡς τὴ σωματική ἐξάντλησι καὶ ὄργανική ἐξασθένησι. Τὰ αἷτια τῆς φτώχειας εἶναι βαθύτερα καὶ περισσότερα :

Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ ὀπισθοδρομικότης μας, πού μοιάζει τοῦ καρκίνου. Ἡ στερεότυπη ἀπάντησι στὴ σύστασι γιὰ τὴ χρησιμοποίησι νεώτερων ἐπιστημονικῶν μεθόδων στὴ γεωργικὴ ζωὴ εἶναι τούτη: «σὲ παλῆν χωριὸ δὲν ἐφαρμόζεται καινούργιο ἀντέτι». Μ' αὐτὴ τὴ στραβὴ ἰδέα καὶ τὴν ἄγονη πρόφασι μένουμε κολλημένοι τόσα χρόνια τώρα σὰν τὰ στρεῖδια στὸ βράχο τῶν προγονικῶν συστημάτων τῆς γεωργίας ἐφαρμόζοντας στὴν ἐργατικὴ ζωὴ μεθόδους προκατακλυσμιαῖες, ἐξάντλητικὲς καὶ ἐλάχιστα ἀποδοτικὲς. Πόσο σημαντικὴ εἶναι ἡ συμμόρφωσι καὶ ὁ προσανατολισμὸς τῆς χειρωνακτικῆς τάξεως πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καὶ ἐποχῆς θαρρῶ πὼς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ἰδιαίτερος. Γιατὶ μὲ τὶς σύγχρονες μεθόδους καὶ ἡ παραγωγὴ θὰ γίνῃ πλούσια καὶ τὸ ποιὸν οἰουδήποτε προϊόντος καλύτερο καὶ ἡ σωματικὴ κατανάλωσι ὀλιγώτερη. Ἄς πάρουμε τὸ σπουδαιότερο καὶ πλουτοφόρο σήμερα ζήτημα τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς, πού ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἀνακουφιστικὸ μέσο τῆς φτωχολογιᾶς.

Τὰ χρηματικὰ ποσὰ, πού χάνουμε ἄδικα ἀπὸ τὴν ἀσυστηματοποίητη ἐλαιοτριβεία εἶναι μεγάλα. Γιατὶ πρῶτα-πρῶτα τὸ πατροπαράδοτο σύστημα τῶν «μύλων» εἶναι πολὺ ἐπιζήμιον. Δὲν ἀποδίδει ὅλην τὴν ποσότητα τῆς ἐληᾶς σὲ λάδι. Δεύτερο—τὸ σπουδαιότερο μειονέκτημα—εἶναι τὸ ἐλαττωματικὸ ἀλάτισμα τῆς ἐληᾶς. «Πηγαίνουμε γιὰ μαλλὶ καὶ βγαίνουμε κουρεμένοι». Ἀπὸ κακῶς ἐννοούμενη οἰκονομία στὸ ἀλάτι ἀφίνουμε ἀνάλατες τὶς ἐληᾶς γιὰ νὰ κάνουμε τὸ λάδι τὸ φαγώσιμο καὶ ἀκριβὸ, φθινὸ καὶ κατάλληλον μόνον γιὰ σαποῦνι. Ἀσύγκριτα ἐπικερδέστερο στὴ περίπτωσι αὕτη εἶναι τὸ ἀγουρόλαδο, ἀφοῦ καὶ τὸ ἀλάτι γλυτώνει κανεὶς καὶ τὸ λάδι γίνεται ἐλαφρότερον καὶ ἄγνότερον κατάλληλον γιὰ φαγητό.

Ὁμολογῶ τὶς δυσκολίες καὶ τὴν ἀνεπάρκεια τῶν μέσων γιὰ τὸ ἀγουρόλαδο. Γιατὶ χρειάζεται πολυάριθμον προσωπικὸν γιὰ τὸ μάζημα τῶν ἐληῶν. Μὰ δὲν εἶναι ἀδύνατον. «Τὰ ἀγαθὰ κόποις κτῶνται». Κι' ἂν ὅμως ἡ ἐλαιοτριβεία σύγχρονα μὲ τὸ μάζημα εἶναι δύσκολη γιὰ ἀγουρόλαδο, ἡ προμήθεια μὲ τὶς σημερινὲς συνθῆκες ἐνὸς φίλτρου γιὰ τὴν μερικὴ ἀποξείδωσι καὶ καλλιτέρευσι τοῦ λαδιοῦ εἶναι ἀπαραίτητη. Ἡ ἴμβρος παράγει ἄνω τῶν 200 χιλ. ὀκ. λάδι ἢ βελτιωμένη παραγωγὴ θὰ προσθέσῃ στὴν ἀξία τοῦ λαδιοῦ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἔξοδα πού θὰ κοστίσῃ. Καὶ 5 γρόσια ἂν κερδίσουμαι στὴν ὀκᾶ μᾶς κά-

Ἀπὸ ἐκδρομῆν εἰς τὴν Σαηλιάν Ἀργολίδων.

μουν 10 χιλ. λίρες. Ένα τόσο μέγα ποσόν πετοῦμε κάθε χρόνο, σὰν νὰ μὴν ἔχουμε φτώχεια, ἀπὸ ἀμέλεια.

Ἡ ἴδια δυστυχῶς θρησκευτικὴ προσήλωσις μᾶς διακρίνει καὶ στὴν καλλιέργεια ὠρισμένου εἴδους δημητριακῶν. Κι' αὐτὴ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους συντελεστὰς τῆς οἰκονομικῆς ἀδιεξόδου. Ἐπρεπε κατ' ἐμὲ νὰ ἐκλέγουμε τὰ προϊόντα ποὺ εὐδοκιμοῦν καὶ ποὺ ἔχουν ζήτησι. Νὰ συμμορφοθοῦμε μὲ τὶς περιστάσεις τὶς ἐμπορικὰς καὶ ν' ἀφήσουμε τὰ παλιὰ. Ἀντὶ νὰ καλλιεργοῦμε π. χ. τὸ κριθάρι ποὺ ἀφθονεῖ στὴν Ἀνατολὴ ἢ καὶ δὲν προκόβει σ' ἕνα χωράφι θᾶταν προτιμότερη γιὰ τὴν τοπικὴ ὠφέλεια ἢ φυτεῖα ἐλαιοδένδρων καὶ ἀμυγδαλιῶν καὶ φυσιτικῶν καὶ ὅ,τιδήποτε ἄλλου, ποὺ σπανίζει στὶς εὐφορες ἀνατολίτικες ἐκτάσεις ἢ δημητριακῶν ποὺ εὐδοκιμοῦν. Γιατὶ πηγαίνουν ἄδικα οἱ κόποι μας καὶ δὲν φέρνουν κανένα χρηματικὸ κέρδος, ἂν ἀπὸ μεσαιωνικὸ πνεῦμα αὐταρκειᾶς σπέρναμε σ' ἕνα χωράφι κατάλληλο γιὰ ἐλαιόδενδρα, σιτάρι ἢ φασόλια. Στὴ περίπτωσι αὐτὴ εἶνε ἀναμφισβήτητα προτιμότερο νὰ βγάζουμε λάδι ἢ καὶ ἀμύγδαλα παρὰ νὰ εἴμαστε αὐτάρχεις. Γιατὶ τέτοια αὐτάρχεια εἶναι ἀνεπάρχεια· στασιμότης καὶ ὄχι πρόοδος· φτώχεια καὶ ὄχι πλοῦτος. Συμφέρον εἶναι νὰ ἐπιδιώξουμε τὴν καλλιέργεια προϊόντων ποὺ κόβουν παράδες ἢ τοῦλάχιστο ποὺ εὐδοκιμοῦν γιὰ νὰ μὴ ποτίζουμε ἀμισθοὶ καὶ ἀνικανοποίητοι τὴ γῆ μὲ τὸν ἰδρῶτα μας. Ὁ Ἰμβριος ἀγρότης πρέπει νὰ στραφῆ πρὸς νέους ὀρίζοντας πιὸ εὐοίωνους καὶ εὐρεῖς.

Σήμερα τὴ θέσι τῆς σιτηροπαραγωγῆς καὶ τῆς ζωοτροφίας—ποὺ εἶναι ἀσύγκριτα ἀνώτερες στὴν εὐφορῆ Ἀνατολὴ—καλὸν εἶναι νὰ τὴν πάρη ἢ δενδροκομία καὶ μελισσοκομία. Ἡ μεθοδικὴ ἀνάπτυξι καὶ ἐπιστημονικὴ περιποίησι τῶν δύο αὐτῶν κλάδων τῆς γεωργίας, θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ὑπὸ τὶς σημερινὲς συνθήκες στὴ περιπόθητη οἰκονομικὴ ἀνόρθωσι, ποὺ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια ἀργεῖ νᾶρθῆ. Ἄλλωστε οἱ πρόσοδοι τῆς δενδροκομίας καὶ μάλιστα τῆς ἐλαιοκομίας εἶναι γνωστές. Τὰ ἐλαιόδενδρα σήμερα εἶναι ὁ κυριώτερος χρηματικὸς πόρος ποὺ ἔρχεται βοηθὸς στὶς τόσες ἀνάγκες μας. Ὑπολείπεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀμυγδαλιάς, τῆς φυσικιᾶς, τῆς μηλιάς, τῆς δαμασκηνιαῶς ποὺ καὶ καρποφοροῦν καὶ ἡ καρποφορία τους συμφέρει. Δὲν ἔχουμε παρὰ μὲ τὴ χειραγώγησι τῶν ἐπιστημονικῶς καταρτισμένων νεαρῶν γεωπόνων μας νὰ κινηθοῦμε πρὸς νέες κατευθύνσεις καὶ θὰ δοῦμε τὰ εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα τῆς συγχρονισμένης καὶ ρηξικέλευθης γιὰ μᾶς προσπάθειάς μας.

Τρίτος παράγων ὑποβοηθητικὸς στὴν οἰκονομικὴν μας ἀναγέννησι εἶναι ἡ γαλανὴ καὶ πλουτοδότειρα θάλασσα. Εἴμαστε νησιῶτες καὶ

περιφρονοῦμε τὸ ἀτέλειωτο αὐτὸ χουσωρχεῖο, στὸ ὁποῖο ἡ Ἀγγλία χρεωστᾷ τὸ κοσμοκρατορικὸ της μεγαλεῖο. Ἐχουμε ἐκτενεῖς «ἀγιάλευτες» ἀκτὲς γιὰ ψάρεμα καὶ λαχταροῦμε τὰ ψάρια. Τὸ ψάρεμα, ποὺ ἀπασχολεῖ σήμερα μιὰ μεγάλη ἐμπορικὴ καὶ ἐπιχειρηματικὴ μερίδα ἀνθρώπων, τὸ παραβλέψαμε. Ἡ σύστασι ἀλιευτικῶν ἐταιρειῶν θᾶταν προσοδοφόρα καὶ εὐεργετικὴ γιὰ τὴν Ἰμβρο. Γιατὶ καὶ μέσα στὴν Ἰμβρο καὶ ἔξω τὸ ψάρι ἔχει μεγάλη ζήτησι. Κι' ἂν τὰ μέσα τῆς ἀραιῆς συγκοινωνίας δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐξαγωγή φρέσκου ψαριοῦ, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀποθαρρύνῃ καὶ νὰ μᾶς ἀποτρέπη ἀπὸ τὴν ἐπικερδῆ αὐτὴ ἐπιχείρησι. Σήμερα τὸ ἀλιευτικὸ προϊόν τῆς πατρίδας μας Τουρκίας μεταφέρεται στὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Δυστυχῶς μᾶς λείπει τὸ ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα. Εἶναι μιὰ ὠμὴ καὶ πικρὴ ἀλήθεια ποὺ πρέπει νὰ τὴν ἀναγνωρίσουμε καὶ νὰ τὴν διαψεύσουμε ὀργανώνοντας ἐταιρεῖες καὶ ἀφανίζοντας ἔτσι τὴν ἐγωϊστικὴ καὶ ἀτομικὴ ἐνέργεια ποὺ μᾶς διακρίνει. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος—εἶναι μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια—σκέπτεται λογικώτερα καὶ ἐνεργεῖ πιὸ ὀρθὰ ὡς σύνολο παρὰ ὡς ἄτομο. Ἡ συνεργασία μαζί μὲ τὴν συγκέντρωσι τοῦ ἀτομικοῦ κεφαλαίου καὶ κέρδη μεγαλύτερα θὰ προσπορίσῃ καὶ τὴν ἐμπορικὴ κίνησι θὰ προωθήσῃ. Τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον δὲν τὸ διεξάγουν ἄτομα. Ὅχι! Ἐταιρεῖες πολυπρόσωπες. Γιατὶ ἔτσι τὸ ἐμπορικὸ δίκτυο γίνεται πολυπλοκώτερον καὶ τὸ γενικὸ κεφάλαιον ἀντέχει στὶς ἐμπορικὰς ἀβαρίες, πρᾶγμα ποὺ καταστρέφει τὰ ἀτομικὰ κεφάλαια προκαλῶντας τὶς χρεωκοπίες. Ὁ αἰσώπειος μῦθος μὲ τὶς τελευταῖες συμβουλὲς τοῦ ἐτοιμοθάνατου γέροντος πατέρα στοὺς γιούς του γιὰ τὴν ἀκαταμάχητη δύναμι τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ὁμοιοῦς ἐπικυρώνει πληρέστατα τὰ προλεγόμενα.

Μὲ τέτοιες ἀρχές, μὲ μεθοδικὴ δουλειά, μὲ τὰ σύγχρονα μέσα θὰ ἀποτρέψουμε τὸ τρομερὸ φάσμα τῆς φτώχειας. Θὰ παρακάμψουμε τὸν κρίσιμο αὐτὸ σκόπελο. Θὰ ἀνορθωθοῦμε οἰκονομικὰ καὶ κατὰ συνέπεια καὶ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ. Ἀλλοιώτικα ἢ ὀπισθοδρομικὴ μας δουλειὰ καὶ τὸ μεσαιωνικὸ γεωργικὸ καὶ ἐμπορικὸ σύστημα ἂν δὲν μᾶς καταστρέψῃ θὰ μᾶς φέρῃ ὅμως σὲ δύσκολη θέσι.

Χάλλη 17/1/37

ΛΑΖ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΠΟΙΟΝ ΠΕΡΙΜΕΝΕΤΕ ΝΑ ΦΡΟΝΤΙΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟ ΣΑΣ ΟΤΑΝ ΣΕΙΣ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΕΙΣΘΕ ΑΔΙΑΦΟΡΟΙ;

Μιά φορά και έναν καιρό ζούσε ένας βασιλιάς πολύ καλός, πολύ εργατικός. Ἡ φροντίδα του ἦταν νὰ προοδεύουν καὶ νὰ εὐτυχοῦν οἱ ὑπῆκοοί του. Πολὺ συχνὰ φοροῦσε παληὰ ἐργατικά ροῦχα καὶ ἔτσι ἄγνωστος ἐπήγαινε σὲ διάφορες πόλεις καὶ χωρία τοῦ βασιλείου του καὶ παρατηροῦσε τοὺς ἀνθρώπους πῶς ἐργάζονται καὶ πόσο φροντίζουν οἱ ἴδιοι γιὰ τὴν πρόοδό τους, γιὰ τὸ καλὸ τους. Τὸ πρῶτο πράγμα πὸ ἐξήταζε ἦταν οἱ δρόμοι. Οἱ δρόμοι πρέπει νὰ εἶναι σὲ καλὴ κατάστασι γιὰ νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἡ συγκοινωνία, τὰ κάρορα καὶ τὰ ἀμάξια ὅταν μεταφέρουν ταξιδιωτὲς καὶ ἐμπορεύματα. Οἱ καλοὶ δρόμοι εἶναι τὸ πρῶτο πὸ χρειάζεται γιὰ τὴν πρόοδο ἐνὸς λαοῦ.

Μιὰν ἡμέρα ὁ βασιλιάς πηγαίνοντας σ' ἓνα χωριό, εἶδε ὅτι ὁ δρόμος ἦταν σὲ ἀθλία κατάστασι. Ἀπὸ τὶς βροχὲς εἶχαν γίνει λάκκοι μεγάλοι, ἐνῶ ἄλλοῦ ἔβλεπε κανεὶς σωροὺς ἀπὸ χῶμα καὶ πέτρες. Οἱ διαβάτες τσάκιζαν τὰ πόδια τους καὶ τὰ κάρορα καὶ τὰ ἀμάξια ἐκινδύνευαν νὰ ἀναποδογυριστοῦν καὶ τσακιστοῦν. Κανεὶς ὅμως ἀπ' αὐτοὺς πὸν περνοῦσαν κάθε ἡμέρα ἀπ' ἐκεῖ δὲν ἔλεγε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἐπιδιόρθωσι τοῦ δρόμου. Ὅταν περνοῦσαν κι' ἐκινδύνευαν νὰ σακατεῦτοῦν παραπονοῦνταν, ἐφώναζαν, ὕβριζαν· περίμεναν ὅμως ἄλλος νὰ βορθεῖ νὰ διορθώσῃ καὶ ὄχι αὐτοί. Ὁ βασιλιάς, πὸν εἶδε αὐτὴ τὴν κατάστασι σκέφτηκε νὰ εὔρη τρόπο νὰ τοὺς διδάξῃ πόσο κακὸ ἔκαμε ἡ ἀδιαφορία τους καὶ πόσο καλὸ μποροῦσε νὰ φέρῃ λίγη προθυμία ἀπὸ μέρους ὄλων.

Ὅταν νύχτωσε ἐπῆγε κρυφὰ μὲ ἓνα βοηθό του καὶ ἔβαλε μιὰ μεγάλη πέτρα στὴ μέση τοῦ δρόμου, ἐκεῖ ἀκριβῶς πὸν ἦταν ὁ πιὸ μεγάλος λάκκος. Ὅταν ξημέρωσε καὶ βγῆκαν οἱ χωριανοὶ γιὰ τὴ δουλειά, ἀμάξια καὶ κάρορα σταμάτησαν τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ ἐμπρὸς στὴ μεγάλη πέτρα, γιὰτὶ ὁ δρόμος εἶχε γίνῃ ἀδιάβατος. Οἱ ἀμαξάδες καὶ οἱ διαβάτες φώναξαν, ὕβρισαν, βλαστήμησαν καὶ ἄρχισαν σιγὰ-σιγὰ νὰ προσπαθοῦν νὰ περάσουν ἀπὸ μιὰ πλαγιὰ μὲ κίν-

Ἀπὸ ἐκδρομὴν εἰς τὴν ἐξοχὴν Μάρμαρο. Εἰς τὸ μέσον ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου Χικιμέτ βέη καὶ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς παιδείας.

δυνο νὰ τσακιστοῦν. Ὡστόσο κανεῖς δὲν ἤθελε νὰ κουρασθῆ νὰ παραμερίσῃ τὴν πέτρα. Ἐπὶ τέλος ἦλθε καὶ ἓνας ἐργατικὸς ἄνθρωπος εἶδε αὐτὴν τὴν κατάστασι, ἐπλησίασε τὴν μεγάλη πέτρα καὶ ἐδοκίμασε νὰ τὴν μετακινήσῃ. Ἀλλὰ ἦτο ἀδύνατον. Ὅσοι τὸν ἔβλεπαν ἐγελοῦσαν, ἐνῶ ἂν βοηθοῦσαν δύο-τρεῖς μαζὶ εὐκόλα θὰ μετακινούσαν τὴν πέτρα. Τότε ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἔφυγε τρέχοντας καὶ γύρισε σὲ λίγο μὲ ἓνα μεγάλο ξύλο στὸ χέρι. Ἔβαλε τὴν μὴν ἄκρη τοῦ ξύλου κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα καὶ ἔτσι σιγὰ σιγὰ μπόρεσε νὰ τὴν βγάλῃ ἔξω ἀπὸ τὸν δρόμο.

Ὅσοι παράστεκαν ἐκεῖ ξαφνίστηκαν ὅχι τόσο γιατί μόνος του ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς κατώρθωσε νὰ μετακινήσῃ τὴν πέτρα ἐκείνη, ὅσο γιατί ἀπὸ κάτω εὐρέθηκε ἓνα σακκουλάκι μὲ χρυσᾶ νομίσματα. Ἐτρεξαν κάμποσοι νὰ τὰ πάρουν ἀλλὰ στὸ σακκουλάκι ἔγραφε νὰ τὸ πάρῃ ἐκεῖνος, πὺ θὰ μετακινούσε τὴν πέτρα. Τὸ εἶχε βάλῃ τὴ νύχτα ὁ βασιλιᾶς καὶ παράστεκε καὶ αὐτὸς ντυμένος σὰν χωρικὸς περιμένοντας νὰ δῆ τί θὰπογίνη. Ὅταν ὁ ἐργατικὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἐπῆρε τὸ σακκουλάκι μὲ τὰ χρήματα ὁ βασιλιᾶς φανερώθηκε: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ βασιλιᾶς, εἶπε· λυποῦμαι πολὺ, πὺ βλέπω νὰ εἴσθε ἀδιάφοροι γιὰ τὸ καλὸ σας, γιὰ τὴν πρόοδό σας. Ὁ δρόμος τοῦ χωριοῦ σας εἶνε κατεστραμένος. Τὰ κάρρα σας, τὰ ἀμάξια σας, τὰ ἄλογά σας, σεῖς οἱ ἴδιοι κατατσακίζεσθε καὶ ὅμως δὲν φροντίζετε νὰ τὸν διορθώσετε. Ἐγὼ ἔβαλα τὴν πέτρα αὐτὴ στὸ λάκκο γιὰ νὰ σᾶς δοκιμάσω· ἔβαλα καὶ τὸ σακκουλάκι μὲ τὰ χρυσᾶ νομίσματα γιὰ νὰ ἀνταμείψω ἐκεῖνον, πὺ θὰ φαινόταν ἐργατικὸς καὶ προοδευτικὸς. Ἄν διορθώσετε τὸν δρόμον αὐτὸν θὰ εἶναι σὰν νὰ εὗρισκε καθένας ἀπὸ σᾶς ἓνα παρόμοιο σακκουλάκι γιὰτί ἡ ἐργασία σας θὰ γίνεται εὐκολώτερα καὶ γρηγορώτερα καὶ θᾶχετε ἀπὸ αὐτὸ μεγάλο κέρδος. Ποιὸν περιμένετε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ καλὸ σας ὅταν σεῖς οἱ ἴδιοι εἴσθε ἀδιάφοροι;»

Ἄλλοτε στὴν Ἰμβρο οἱ χωριανοὶ ἐφρόντιζαν νὰ διορθώνουν τοὺς δρόμους πὺ φέρουν στὶς ἔξοχές τους. Σώζονται ἀκόμα λείψανα τοῦ παλιοῦ καλοῦ καιροῦ τῆς ὁμόνοιας καὶ τῆς ἀγάπης. Πρὸς τὸν Κέφαλο καὶ πρὸς τὸν Πύργο συναντᾶ κανεῖς ἀκόμα μέρη, πὺ ὁ δρόμος εἶναι σκεπασμένος μὲ καλντιρίμι, ἴσως καὶ ἄλλοῦ. Τώρα ὅμως πὺ τὰ χρόνια τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας ἐπέρασαν καὶ καθ' ἓνας κλείστηκε στὸν ἑαυτὸ του, ὅλα τὰ κοινῆς ὠφελείας ἔργα καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ οἱ δρόμοι κάθε χωριοῦ πᾶνε νὰ ρημάξουν. Ἐνας κεντρικὸς δρόμος γίνεται· καὶ σ' αὐτὸν δουλεύουμε σὰν σὲ ἀγγορεία.

Καὶ ὅμως ἀπὸ τὸ χέρι μας ἔξαορτᾶται χωρὶς μεγάλες θυσίες—ὅπου φτύση λαὸς ποτάμι γίνεται—καὶ δρόμους καλοὺς ν' ἀποκτήσουμε καὶ ὅ,τι ἄλλο μᾶς χρειάζεται, καὶ εἶναι οἱ ἀνάγκες μας πολλές. Χρειάζεται καλὴ θέλησι, συναίσθησι ὅτι ἔχουμε ὑποχρέωσι ν' ἀφήσουμε στὰ παιδιὰ μας μὴν Ἰμβρο καλύτερη, πλουσιώτερη ἀπὸ ἐκείνην, πὺ ἡύραμε ἡμεῖς καὶ προθυμία. Ἄνθρώπους πὺ διαχειρίζονται τὰ κοινὰ χωρὶς τὴν παραμικρὴ φιλοδοξία νὰ προσθέσουν κάτι στὰ ὑπάρχοντα, νὰ σηκώσουν κάτι ἀπὸ τὰ πολλὰ πεσμένα δὲν τοὺς ἀξίζει ἡ ἐκτίμησι καὶ ἡ ἀγάπη μας. Τέτοιοι εἶναι ἀνάξιοι νὰ φέρουν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰμβρίου. Μὴν περιμένετε ἀπ' αὐτοῦς. Ἡ Ἰμβρος περιμένει ἀπ' ὅλους μας καὶ ἔχουμε χρέος ὅλοι μας νὰ πρωτοστατοῦμε σὲ κάθε ὠφέλιμο καὶ καλὸ. Ποιὸν περιμένουμε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ καλὸ μας ὅταν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι εἴμαστε ἀδιάφοροι;

Ἰμβρος

X.

Ἀπὸ τὰ γραφικὰ ἔξωκλήσια τῆς Ἰμβρου.

ΛΑΪΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Ἄπιστευτο ἀλλ' ἀληθινό!! Ὑποφέρουμε ἀπὸ στέρησι, βασανίζομεθα ἀπὸ ἀναπαραδιά, δὲν μποροῦμε νὰ πληρώσουμε τοὺς φόρους μας, δὲν ἔχουμε νὰ ἀγοράσουμε ἀλεύρι διὰ τὸ ψωμί τοῦ σπιτιοῦ μας, καὶ ὅμως 24.000 λίρες σκορπίζουμε κάθε χρόνο γιὰ μιὰ κακὴ καταστρεπτικὴ συνήθεια, γιὰ τὸ κάπνισμα. Πόσα καλὰ δὲν μπορούσαμε νὰ κάνουμε μὲ αὐτὲς τὶς 24.000 λίρες! Ἄς σκεφθοῦμε πόσο μεγάλες ἀνάγκες ἔχουμε. Τὸ κακὸ εἶναι πὸς ὄχι μόνον 24.000 λίρες καίουμε στὸν ἀέρα κάθε χρόνο γιὰ μιὰ συνήθεια κακὴ, ἀλλὰ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ τὶς ἐπωφεληθοῦμε, καὶ ἔτσι πάσχουμε ἀπὸ στέρησι καὶ δυστυχία.

Σκεφθήκαμε καμμιά φορὰ τί μποροῦμε νὰ κάνουμε μὲ αὐτὲς τὶς 24.000 λίρες, πῶς μποροῦμε νὰ τὶς μεταχειρισθοῦμε πιὸ πρακτικὰ διὰ νὰ ἐπιτύχουμε ἕνα ἱερὸ σκοπὸ; γιατί ὑποχρεώνουμε τὰ παιδιά μας νὰ φεύγουν στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, στὴν Ἀμερικὴ, στὴν Αὐστραλία, στὴν Ἀφρικὴ, νὰ σαπίζουν στὴν ξενητεία γιὰ νὰ κερδίζουν λίγα χρήματα νὰ μᾶς βοηθήσουν, γιατί τέλος ζοῦμε μὲ πόνους καὶ στερήσεις;

Ὅλοι μαζὺ μπορούσαμε ἀντὶ νὰ καίουμε τὸ χρῆμα μας στὸν ἀέρα νὰ χρησιμοποιοῦμε κάθε χρόνο τὶς 24.000 λίρες γιὰ νὰ δημιουργήσουμε ἐργοστάσια, νὰ ἐπωφεληθοῦμε καλύτερα τὰ προϊόντα μας, νὰ προμηθεύσουμε εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα δὲν τὰ ἐπωφελεῖται κανεὶς, νὰ δώσουμε ἐργασία εἰς τὰ παιδιά μας, τόσον στὰ ἀγόρια ὅσο καὶ στὰ κορίτσια καὶ μὲ μετοχὰς (ὅπως συνήθως γίνεται) νὰ ἀποκτήσουμε σιγὰ σιγὰ οἰκονομίες γιὰ τὰ γηρατειὰ ὄλων, γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν παιδιῶν μας.

Καὶ ὅμως δὲν θέλουμε νὰ ἀκούσουμε, καὶ γιὰ μιὰ συνήθεια καίουμε στὸν ἀέρα 24.000 λίρες καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε χρήματα ὑποφέρουμε, ὑποχρεώνουμε τὰ κορίτσια μας νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ γίνουν ὑπηρέτριες, νὰ βασανίζονται γιὰ νὰ στείλουν λίγα χρήματα νὰ πληρώσουμε τὰ δασίματά μας, νὰ ἀγοράζουμε τὸ ψωμί μας καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Γεῦμα πανηγυριστῶν μετὰ τὴν ἰεριστοργίαν εἰς Ἄγιον Νικόλαον τῆς ἐξοχῆς Μόρμα_ο, ὑπερυμνίζον τὰς «ἀγάπας» τῶν πρώτων χριστιανῶν.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε παράδες, ὅταν ἀρρωστήσουν τὰ παιδιά μας, ὅταν ἀρρωστήσουμε ἑμεῖς οἱ ἴδιοι, δὲν ἔχουμε ἓνα γιατρό γιὰ νὰ μᾶς περιποιηθῆ, ἓνα φαρμακοποιὸ γιὰ νὰ μᾶς ἐτοιμάσῃ φάρμακα.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε χρήματα γιὰ νὰ πληρώσουμε φόρους γιὰ νὰ κάνουμε τοὺς δρόμους τοῦ νησιοῦ, δηλ. ὀκτὼ λίρες τὸ χρόνο, ἀφίνουμε τὰς οἰκογενείας μας, τὶς δουλειές μας, πηγαίνουμε νὰ δουλέψουμε ἀπὸ τὸ πρωῖ ἕως τὸ βράδυ γιὰ νὰ μᾶς δείξουν νὰ κουβαλοῦμε χῶμα, πέτρες ἀντίκρου στὸν ἥλιο καὶ κάτω ἀπὸ τὴν βροχή.

Πόσα καὶ πόσα δὲν ὑποφέρουμε κάθε μέρα γιὰτὶ δὲν ἔχουμε λεπτά, καὶ ὅμως κάθε μέρα, κάθε ἐβδομάδα, κάθε χρόνο βρίσκουμε ὅτι χρειάζεται γιὰ νὰ ἀγοράσουμε τὸν καπνὸ καὶ ἔτσι σιγά-σιγά γιὰ κάθε χρόνο καίουμε 24.000 λίρες.

Ἐνα τσιγάρο καὶ ἓνα τσιγάρο τὴν φορὰ καὶ τὴν ἡμέρα κάμουν πακέτα τὴν ἐβδομάδα καὶ φεύγουν ἀπὸ μᾶς κάθε χρόνο 24.000 λίρες.

Μὲ τὶς οἰκονομίες μας ἀπὸ τὸν καπνὸ μόνο κάθε χρόνο θὰ μπορούσαμε νὰ διαθέσουμε αὐτὲς τὶς 24.000 λίρες γιὰ νὰ δημιουργήσουμε ὅτι χρειάζεται στὸ νησί μας.

Ἐλαιοτριβεῖα διὰ νὰ ἐκμεταλλευθοῦμε τὰ λάδια μας καλύτερα, σαπωνοποιεῖο καὶ ἄλλα τέτοια ἐργοστάσια γιὰ νὰ σιάξουμε τὰ προϊόντά μας καὶ νὰ περισσεύσουμε τοὺς πόρους μας καὶ νὰ ζήσουμε ἄνετα, νὰ διορθώσουμε τοὺς δρόμους, τὸ λιμάνι ναὶ ὅτι χρειάζεται.

Εἶνε τόσο δύσκολο νὰ παύσουμε νὰ καπνίζουμε; Κάθε βράδυ, κάθε ἐβδομάδα, κάθε μῆνα τὶς οἰκονομίες μας νὰ διαθέτουμε ὅλοι μαζὺ εἰς ἓνα ἔμπιστο μέρος, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ μία ἀνώνυμος Ἑταιρεία ἐκείνων οἱ ὅποιοι δὲν καπνίζουν καὶ μὲ τὸ χρῆμα τὸ ὅποιον θὰ μαζευθῆ νὰ δημιουργηθοῦν ἐλαιοτριβεῖα καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται νὰ εὐτυχῆσῃ τὸ νησί μας; Ὅλοι αἰσθανόμεθα τὰ ἀγαθὰ ἐλαιοτριβεῖων. Τὸ λάδι μας, θὰ πουλιέται εἰς διπλὴν τιμὴν, τὰ εἰσοδήματά μας θὰ πληθύνουν.

Εἶναι τόσο δύσκολον νὰ μὴ καίουμε τὸ χρῆμα μας εἰς τὸν ἀέρα γιὰ μιὰ κακὴ συνήθεια, νὰ μὴ καπνίζουμε καὶ καταστρέφουμε ἔτσι κάθε χρόνο 24.000 λίρες, ἀλλὰ κάθε βράδυ, κάθε ἐβδομάδα, κάθε μῆνα νὰ διαθέτουμε αὐτὲς εἰς μετόχας, 5, 10 λιρῶν καὶ ἔτσι σιγά-σιγά νὰ μαζευθοῦν κεφάλαια καὶ νὰ κτισθοῦν ἐργοστάσια, νὰ εὐρεθοῦν ἐργασίαι καὶ τὰ παιδιά μας τὰ κορίτσια μας νὰ ἐργάζονται κοντά μας σιὰ χωριά μας; Πόσα καὶ πόσα καλὰ δὲν γίνονται μὲ τὶς 24.000 λίρες. Χρειάζεται μία ἀπόφασις μία ἐνέργεια, μία ἐργασία.

Ἴδου τὸ Γλυκὸ ἀπεφάσισε, ἐργάσθηκε, ἔφερε θαυμάσια ἀποτελέσματα, δίδει τὸ καλὸν παράδειγμα. Μόνον ὀκτὼ μένουں εἰς τὸ Γλυκὸ οἱ ὅποιοι καπνίζουν καὶ αὐτοὶ θὰ παύσουν νὰ καπνίζουν καὶ θὰ διαθέσουν ὅ,τι ξοδεύουν στὸν καπνὸν διὰ νὰ δημιουργήσουμε ἕκτακτα εἰσοδήματα δι' ἐκτάκτους μας ἀνάγκας, ἀλλὰ μὲ αὐτοὺς τοὺς 8 τοῦ Γλυκέως καὶ ὅλοι ἑμεῖς ἄς φιλοτιμηθοῦμε νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴν αὐτὴν συνήθειαν. Ἐξαιρετικὴ τιμὴ θὰ εἶναι γιὰ μᾶς, διὰ τὸ νησί μας ὅτι ἀποφασίσουμε νὰ μὴ καπνίζουμε, νὰ μὴ θυσιάσουμε σὲ μιὰ τέτοια συνήθεια καὶ νὰ ζημιώσουμε 24.000 λίρες τὸν χρόνο, ἀλλὰ νὰ διαθέτουμε αὐτὲς διὰ τόσες ὑποχρεωτικὲς ἀνάγκας.

Ἡ Ἰμβρος θὰ παρουσιάσῃ εἰς ὅλον τὸν κόσμον κάτι τὸ ἐξαιρετικόν. Θὰ μάθουν ὅτι ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ κάτοικοι συνεφώνησαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ καπνίζουν, ἀλλὰ νὰ διαθέτουν τὰ χρήματα εἰς ὅλην τὴν ζωὴν γιὰ νὰ δημιουργηθῶσιν ἐργοστάσια καὶ ἔργα τὰ ὅποια θὰ ὠφελήσουν τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῆ ὅλη ἡ εὐτυχία τοῦ νησιοῦ.

Νὰ ὁ τίτλος ποὺ θὰ μᾶς τιμήσῃ, τίτλος τὸν ὅποιον κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ἔχει ἀποκτήσῃ ἕως σήμερα. Ἄς γίνουμαι παράδειγμα εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἄς δείξουμε τὴν καλὴν μας θέλησιν, ἄς παρουσιάσουμε ἔργα. Αὐτὸ δὲν εἶνε ἀδύνατον, χρειάζεται ἀπλούστατα ἐργασία καὶ θέλησις. Ἐμπρὸς λοιπόν.

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι κοντὰρι βαστάζοντες εἰς τὸ μέτωπόν τους, τὸ διατηροῦν τόσον ἀκίνητον ὅπως εἶναι τὸ δένδρον ριζομένο εἰς τὴν γῆν. Αὐτὸ μόνον δὲν εἶναι θαυμάσιον ἀλλ' ὑπάρχουν μικρὰ παιδιά τὰ ὅποια παλαίουν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ξύλου, ἄλλοι ἐπάνω σὲ στενὸ σχοινὶ περπατοῦν χωρὶς φόβο, τόσο γρήγορα ὅσο ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τρέχουν στὶς πεδιάδες. Ἐνῶ αὐτὰ καὶ νὰ συλλογισθῆ κανεῖς φαίνονται ἀδύνατα ὅμως διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ θελήσεως καὶ ἀσκήσεως πολλοὶ τὰ ἔχουν κατορθώσει. Καὶ ἡμεῖς καπνίζουμε καὶ παραπονούμεθα ὅτι δὲν μπορούμε νὰ ἀφήσουμε τὸν καπνὸν; γελοιοῦμαστε. Τὸ μωρὸ ὅταν πέφτῃ κλαίει καὶ περιμένει ἄλλος νὰ τὸ σηκώσῃ, καὶ ἡμεῖς ὑποφέρουμε καὶ στενοχωρούμεθα, περιμένουμε νὰ μᾶς σηκώσουν ἄλλοι; Πρέπει νὰ φροντίσουμε λιγάκι καὶ θὰ κανονισθοῦν ὅλα ὅπως πρέπει.

Τὸν υἱὸ σου, τὸν ἀδελφὸ σου, τὸν ὑπάλληλό σου φώναξε, φοβέρισέ τον ὅτι θὰ τὸν τιμωρήσῃς, ὅτι θὰ τὸν διώξῃς ἀπὸ τὴν ἐργασία καὶ θὰ δῆς ὅτι θὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὴ τὴν συνήθειαν. Δὲν εἶναι

ἄτοπον ὅτι οἱ μικρότεροί μας φοβούμενοι ἀπὸ μᾶς ἤθελον κατορθώσει τοῦτο καὶ ἔμεῖς νὰ μὴν τὸ κατορθώνουμε.

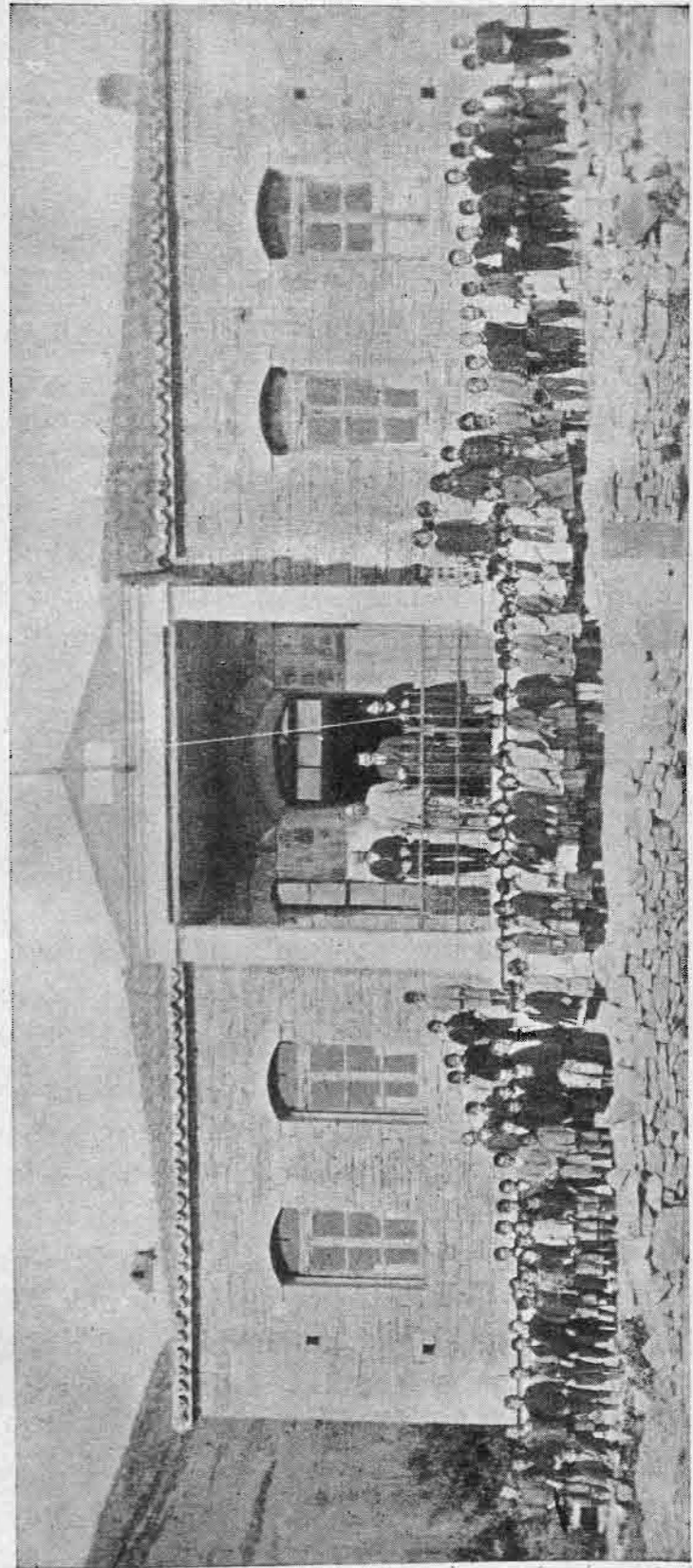
Ἐμπρὸς λοιπὸν θέλησις μόνον καὶ ὅλα θὰ γίνουν ὅταν ἀποφασίσουμε θὰ κατορθώσουμε καὶ ἡμεῖς καὶ ἄλλους θὰ φέρουμε στὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν. Θὰ εἶναι διπλοῦς ὁ μισθός μας, καὶ ἡμεῖς θὰ σωθοῦμε καὶ ἄλλους θὰ σώσωμεν. Θὰ μᾶς θαυμάζουν γιὰτὶ καὶ ἔμεῖς τὸ κατορθώσαμε καὶ τὸ διδάξαμε καὶ στοὺς ἄλλους. Ἐκ τῆς ἡμέρας λοιπὸν ἃς λέγουμε μεταξύ μας στὸ σπίτι καὶ στὰ καταστήματα καὶ στοὺς ἀγροὺς καὶ στὶς γυναῖκες μας καὶ στοὺς φίλους καὶ στοὺς γείτονας καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅτι δὲν θὰ καπνίζουμε, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέμε ὅτι συνηθίσαμε, ὅτι ἕως τώρα καπνίζαμε ὄχι ἀπὸ συνήθεια ἀλλὰ ἀπὸ ἀμέλεια καὶ τεμπελιά. Ἄς σκεφθοῦμε πόσο μεγάλο πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀκούη κανεὶς σ' ὅλο τὸν κόσμον ὅτι στὴν Ἰμβρο κανένα δὲν βλέπει κανεὶς νὰ καπνίζῃ. Ὅλοι θὰ μᾶς θαυμάζουν καὶ θὰ μᾶς ἐπαινοῦν καὶ ἡ φήμη μας θὰ φθάσῃ στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου ὅτι δὲν καπνίζουμε καὶ τὶς 24.000 λίρες κάθε χρόνο διαθέτομεν διὰ νὰ κτίσωμεν ἐλαιοτριβεῖα, σαπωνοποιεῖον, διὰ νὰ πλουτίσωμεν τὸ νησί μὲ βενζιναρότρα, μὲ ἀλωνιστικὰς μηχανὰς καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν ὅλοι μαζὺ τὴν εὐτυχία μας καὶ τὴν εὐτυχία τῶν παιδιῶν μας. Τότε βέβαια θὰ μᾶς ζηλεύουν καὶ θὰ μᾶς μιμηθοῦν. Τοῦτο δὲ θὰ εἶναι γιὰ μᾶς ὄχι μόνον στολισμὸς καὶ ἔπαινος, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσία στὰ παιδιά καὶ στὸ νησί μας.

Ἰμβριοι :

Ἐπὶ τῆς κατάθεσις εἰς Τράπεζαν 500 £. Θὰ τὴν εἰσπράξῃ μετὰ 10 ἔτη ὁ Ἰμβριος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ πιστοποιήσῃ α') ὅτι ἔπαυσε νὰ καπνίζῃ, β') ὅτι τὰς οἰκονομίας του ἐχρησιμοποίησε διὰ ἀπόθεμα ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας του καὶ γ') ὅτι συνετέλεσε καὶ ἄλλοι 10 Ἰμβριοι νὰ παύσωσι νὰ καπνίζωσι καὶ τὸ ἀνάλογον ποσὸν κατέθεσαν εἰς Τράπεζαν.

Ἰμβρος

X.

Ἡ νεόδητος δημοτικὴ σχολὴ Ἁγίων Θεοδώρων μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων τῆς.

ΚΑΛΑΔΕΡΦΟΣ

Κοντεύουν νὰ συμπληρωθοῦν δυὸ χρόνια, ἀφ' ὅτου εἶχα ἔλθῃ στὴν πατρίδα γιὰ νὰ περάσω τὸ Πάσχα κοντὰ στοὺς δικούς μου. Ἄν καὶ ἀνοιξίς, ὁ χειμῶνας δὲν ἔλεγε νὰ πάρῃ τὸ πόδι του. Τὸ κρύο ἦταν διαπεραστικό. Ὡς μόνον τρόπο γιὰ νὰ ἀνταπεξέλθω εἶχα βρῆ τὴν κίνηση, τοὺς μακρυνοὺς περιπάτους στὸν ἴσιο δρόμο, ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό μου. Στοὺς περιπάτους αὐτοὺς μὲ συντρόφευαν δυὸ φίλοι. Ἔτσι διδόταν ἢ εὐκαιρία νὰ μιλοῦμε γιὰ χίλια δυὸ πράγματα, μὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα γιὰ τὴν ἀγαπημένη μας πατρίδα. Γιὰ τὴ φτώχεια της καὶ τὴ δυστυχία της, μὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀνεκμετάλλετους θησαυρούς της. Δὲν θυμοῦμαι πῶς, κάποτε ὁ λόγος γύρισε στὸ φαγητό—χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνει πῶς ἤμασταν φαγάδες—καὶ σιγὰ σιγὰ στὰ ψάρια.

— Γεμάτα ψάρια εἶναι τὰ κατάγιαλα τοῦ νησιοῦ μας, εἶπεν ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους, καὶ ὅμως εἶναι ζήτημα ἂν βλέπουμε ψάρι τὸ χρόνο δυὸ φορές.

— Μὰ μήπως ὑπάρχει κανένας ψαράς, πὺ νᾶχη ἔργο του τὸ ψάρεμα, παρετήρησα. Μόνον σᾶν τοὺς γίνῃ τὸ κέφι μερικοὶ ἔρασιτέχνες πὺ ἔχουμε ἢ σᾶν δὲν βρίσκουν δεκάρα τσακιστὴ στὴν τσέπη πηγαίνουν στὰ ψάρια· καὶ μὲ τί σύνεργα;... ἓνας εἶναι ἀληθινὸς ψαράς: ὁ Καλαδερφός. Μὰ κι' αὐτὸς θὰ γέρασε πιά...

— Πέθανε δὲ λές; μὲ προπῆρε ὁ συνομιλητής.

— Τί λές, πέθανε ὁ Καλαδερφός;

— Πέθανε. Πάνε τώρα δυὸ-τρεῖς μῆνες, πὺ μᾶς ἄφησε χρόνια.

Στὸ ἄκουσμα τοῦ παλιοῦ αὐτοῦ νέου ξαφνίστικα. Ἔτσι ἀσυνείδητα δὲν μποροῦσα νὰ συμβιβάσω τὸν θάνατο μὲ τὸν Καλαδερφό. Μοῦ φαινόταν πῶς δὲν μποροῦσε νὰ πεθάνῃ ἓνας ἄνθρωπος, πὺ χρόνια τώρα τὸν ἤξευρα πάντα ἴδιον. Κ' ὕστερα, πὺ μποροῦσε ὁ θάνατος νὰ τὸν βρῆ; Μήπως καθόταν σ' ἓναν τόπο;

* *

Τὸν Καλαδερφὸ τὸν γνώριζα ἀπὸ μικρός, θυμᾶμαι, ὅταν τὰ καλοκαίρια κατεβαίναμε στὸ Λουτρὸ γιὰ τὸ θέρος, μόλις ἔπαιρνε βοριάς,

θὰ διακρίναμε στὴ Σκιὰ ἢ στ' Αὐλάκι ἀπὸ τὰ ντάμια μιὰ βαρκούλα. Ἦταν ὁ Καλαδερφός, πὺ μὲ τὸ ἄλλαγμα τοῦ καιροῦ ἐρχόταν νὰ ἐπισκεφθῆ κι' ἄλλα καλαδέρφια. Ἔδενε τὴ βάρκα στὸ μῶλο κι' ἔπαιρνε τὸν ἀνήφορο κατὰ τὰ ντάμια. Ἀνέβαινε πότε καβάλλα σὲ κανένα γαϊδουράκι, πὺ ἔπαιρνε ἀπ' αὐτοὺς πὺ θέριζαν στὸ κάμπο καὶ πότε περπατιστὸς σιγὰ-σιγὰ ἀκουμπῶντας στὰ δυὸ ραβδιά του—γιατὶ ἦταν κουτσός. Φοροῦσε μιὰ βράκα ξεθωριασμένη καὶ μιὰ «σταυρωτή», δῶρα κάποιος νοικοκυρᾶς ἀπὸ εὐσπλαχνία κι' ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὰ ψάρια. Τὸ κεφάλι του τὸ εἶχε πάντα τυλιγμένο μὲ ἓνα ζουνάρι μαῦρο, πὺ τοῦ ἔδινε ὄγκο τριπλάσιο ἀπὸ τὸν πραγματικό. Νόμιζες πῶς ἦταν ἀπ' αὐτὸ τὸ βάρος πὺ σήκωνε κι' ἔθετε μιὰ δυσκολία, τὸ πόδι του. Τὸ σταφιδιασμένο του πρόσωπο, τὸ ψημένο ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὴν ἄλλη τῆς θάλασσας, αὐλάκωναν ρυτίδες βαθειές σὰ μαχαιριές. Οἱ χεροῦκλες του καὶ τὰ γυμνά, τὰ κόκκινα καὶ πλατεῖα πόδια του ἦταν πάντα πασπαλισμένα μὲ ψιλὴ σκόνι ἄλατιοῦ, σᾶν ἐκείνη πὺ σκεπάζει τοὺς θαλασσοδαρμένους βράχους, ὅταν γιὰ μερικὲς μέρες λουφάξῃ ἢ κακοκαιριά.

Γιὰ τὸν Καλαδερφὸ ὅλες οἱ πόρτες ἦταν ἀνοιχτές· παντοῦ καλόδεχτος. Κι' ὄχι μονάχα στὶς σχοινοδιώτικες ἔσοχές, ἀλλὰ σ' ὄλο τὸ νησι γύρω-γύρω. Ὁ Καλαδερφός ἦταν πασίγνωστος, γιατί κάθε κόρφος καὶ λιμάνι γιὰ τὴ βάρκα του τὴ «Δασκάλα»· ἔτσι τὴν ἔλεγε. Ἀπὸ τὸν Ψαρόλακκο πιάσε, τράβα Πύργο, Σ'ναπίδα, Αὐλάκι, Σκιᾶ, Κόκκινα, Κέφαλος, Ἀϊκήρουκος, Κάστρο, Μουρτάρι, Μάρμαρο, ἦταν γιὰ τὸν Καλαδερφὸ περίφημα λιμάνια κατὰ τὸν καιρό. Ἦταν ἓνα εἶδος ἀνεμοδείκτου. Φάνηκε ὁ Καλαδερφός στ' Αὐλάκι ἔξω πῶς πῆρε βοριάς. Γύρισε νοτιᾶ; Ὁ Καλαδερφός χαμένος ἀπ' τὴ μέση. Καὶ δὲν ἦταν μονάχα τ' ἀκρογιαλία τῆς Ἰμβρου, πὺ εἶχε φάγη μὲ τὸ κουτάλι ὁ Καλαδερφός. Τὰ κοντινὰ νησιά ἢ Τένεδος, ἢ Σαμοθράκη, ἢ Λῆμος περιλαμβανόταν κι' αὐτὰ στὸ βασίλειό του. Δὲν εἶχε κτήματα, σπίτια καὶ ἀμπελοχώραφα, γιατί κι' ἂν εἶχε τὰ ξέκαμε. Μήπως δὲν τὸν ἀροκοῦσαν τ' ἀπέραντα ἀκρογιαλία; Ἄς ἦταν καλὰ ἢ καλαδερφὴ ἢ «Δασκάλα». Αὐτὴ καὶ σπίτι αὐτὴ καὶ κάθε τι. Μὰ σᾶν ἔπαιρνε κακοκαιριά; Μὰ τότε χαμὸ εἶχαν τὰ ἐξωκλήσια; Θαρρεῖς πῶς γιὰ τὸν Καλαδερφὸ ἦταν ἀραδιασμένα πάνω στὸ κῦμα. Ἡ Ἀγία Ἄννα, ὁ Ἀϊλιᾶς, οἱ Ἀϊγιώργιδες, ἢ Ἀγιακαλίπη καὶ τράβα κορδέλα. Ἀλλὰ κι' ἐκεῖνος φρόντιζε μὲ τὸ παραπάνω νὰ ἀποβγάξῃ τὴ φιλοξενία. Ὅταν γινόταν κανένα πανηγύρι, ὁ Καλαδερφός ἦταν ἀπαραίτητος. Ἦθελε νὰ βάλῃ ὅλα τὰ δυνατά του ἀποβραδὺς νὰ πιάσῃ τὰ καλλίτερα ψάρια τῆς ἐποχῆς γιὰ τοὺς χριστιανοὺς πὺ κατέβαιναν στὴ χάρι τοῦ Ἀγίου. Καὶ τὰ κατά-

φερονε πάντα. Θὰ θυμοῦνται χωρὶς ἄλλο ἀκόμα τὰ ψάρια τοῦ Καλαδεροῦ, ὅσοι πατριῶτες ἀπ' τὴν Αἴγυπτο ἢ ἀπ' ἄλλοῦ ἦλθαν νὰ περάσουν καλοκαίρια στὴν πατρίδα. Ἦταν ἀλήθεια καλὸς ψαράς, ὁ Καλαδερός. Ὁ μόνος ψαράς μέσα στὸ νησί, πού τοῦ ἄξιζε τὸνομα. Γι' αὐτὸ καὶ γιατί ἦταν βέβαια καλός, τὸν συμπαθοῦσαν ὅλοι, παρ' ὅλα τὰ ψέμματα, πού σὰν θαλασσινοὺς ἔλεγε συχνά. Στούς μυλωνάδες καὶ τοὺς θαλασσινοὺς συγχωροῦνται τὰ ψέμματα. Συγγενεῖς δὲν εἶχε κι' ὅμως ἦταν γιὰ ὅλους ὁ Καλαδερός. Αὐτὸ ἦταν τ' ὄνομά του, ὄχι ὅμως τὸ πραγματικό, ἀλλ' ἀδιάφορο. Ἀφοῦ ὅλους κι' ὅλες τοὺς ἔλεγε καλαδεροὺς καὶ καλαδεράδες, εἶχαν χρέος νὰ τὸν λέγουν Καλαδερόφῳ καὶ τὸν ἔλεγαν.

Κάποτε ἔτυχε νὰ μοῦ διηγηθῆ ὁ ἴδιος τὸ ἐξῆς περιστατικὸ γύρω στὸνομά του. Δὲν θυμοῦμαι πὼς ἔτυχε νὰ τὸν καλέσουν μάρτυρα σὲ μιὰ δικαστικὴ ὑπόθεσι. Τὸ δικαστήριον θὰ γινόταν στὴ Μυτιλήνη—σ' αὐτὴν ὑπαγόταν τότε ἡ Ἰμβρος. Ὅλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι τὴν ἡμέρα τῆς δίκης εἶχαν παρουσιασθῆ. Ὁ ἐνάγων εἶχε καταθέσει πὼς εἶχε μάρτυρες μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν Καλαδερόφῳ. Ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ἐξεταστοῦν οἱ μάρτυρες ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου διάβαζε ἀπὸ τὴν ἔγγραφη καταγγελία τὰ ὀνόματα καὶ τοὺς ἐξήταζεν ἕνα-ἕνα. Κάποτε φώναξε: Κωνσταντῖνος Χῶνος! Νᾶσου ὁ Καλαδερός καὶ παρουσιάζεται στὴ μέση. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πρόεδρος παρετήρησε πὼς τέτοιο ὄνομα δὲν ἀνέφερε στὴν κατάθεσί του μεταξὺ τῶν μαρτύρων ὁ ἐνάγων. Τοῦ ἔδωκαν ὅμως τὴν ἐξήγησι ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Χῶνος ἦταν ὁ Καλαδερός, πού ἀνέφερε.

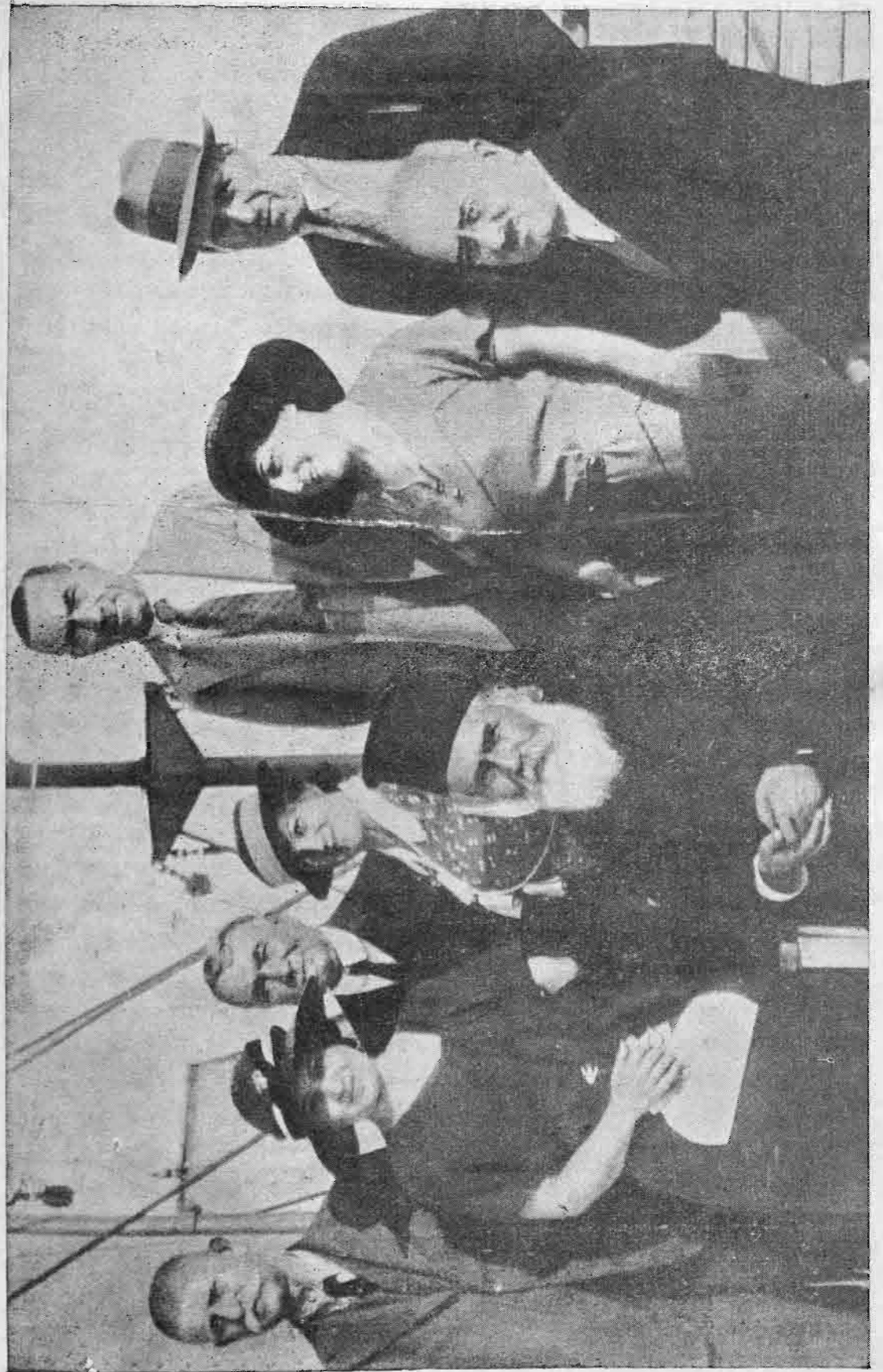
— Μά, πὼς γίνεται; ἄνθρωπος μὲ δυὸ ὀνόματα! Κάτι τρέχει σ' αὐτὴ τὴ δουλειά, πρόσθεσε ὁ πρόεδρος θυμωμένα.

Ὁ Καλαδερός πού στεκόταν ἀμίλητος ἐν τῷ μεταξὺ πειράχτηκε ἀπὸ τὴν ὑπόψια τοῦ προέδρου κι' ἀνέλαβε ν' ἀπολογηθῆ:

— Ἄμ καλαδερόφῳ, ἐξηγεῖ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν πρόεδρο, ὅποιον καλαδερόφῳ ἀπ' ἐδῶ κι' ἂν ρωτήσης θὰ σὲ πῆ μαθὲς πὼς ἐγὼ ἕνας εἶμαι ὁ Καλαδερός· μόν' στὸ χαρτί μὲ γράφουν Κωσταντῆ· εἶναι τὸ ἴδιο, καλαδερόφῳ. Ὁ πρόεδρος πίστεψε ἀμέσως καὶ ἡ προσβληθεῖσα τιμὴ τοῦ Καλαδεροῦ ἱκανοποιήθηκε.

* *

Ἄν καί, καθὼς εἶπαμε, κάθε κόρφος γύρω στὸ νησί ἦταν τοῦ Καλαδεροῦ ἐξαίρετο λιμάνι, ὅμως περισσότερους δεσμοὺς εἶχε μὲ τ' Αὐλάκι. Ἐκεῖ στὸν Ἀϊγιώρη περνοῦσε τὸν πῖο πολὺ καιρὸ του

Ἡ Α. Σ. ὁ μητροπολίτης ἐν τῷ μέσῳ Ἰμβροίων τῆς Αἴγυπτου.

καὶ νὰ γιατί: Κᾶμποσα μέτρα μακρὰ ἀπὸ τὸ κῦμα, ὅπου μποροῦσαν νὰ ζήσουν μερικὲς λιγαριές, ἦταν καθισμένη πάνω στὶς πέτρες χρόνια μιὰ παλιόβαρκα. Ἀπὸ τὸν ἥλιο τὰ ξύλα της, ὅσα δὲν ἦταν σπασμένα εἶχαν ἀραιώσει σὲ βαθμὸ, πὺ νόμιζε κανεὶς πὼς ἀντίκρουζε σκέλεθρο. Ἀπὸ τὰ νερὰ ἦταν ξεπλυμένα καὶ νουδιασμένα, ὥστε πολὺ δύσκολα μποροῦσε νὰ μαντέψη κανεὶς πὼς ἦταν κάποτε βαμμένα μαῦρα. Μιὰ μέρα μὲ δυὸ-τρεῖς ἄλλους κατέβηκα στ' Αὐλάκι. Πᾶνε μερικὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Ὁ Καλαδεροφὸς θέλησε νὰ μᾶς μαγειρέψη ἕνα φρέσκο συναγρίδι, κι' ἐμεῖς ἀνελάβασε νὰ μαζεύσουμε γιὰ τὴ φωτιὰ μερικὰ γιαλόξυλα.

— Καῦμένε Καλαδεροφέ, τοῦ εἶπα μιὰ στιγμή. Καὶ γιατί τὴ φυλάγεις ἐκείνη τὴν παλιόβαρκα καὶ δὲν τὴν κομματιάξεις; Δικὴ σου θάναί χωρὶς ἄλλο. Ὁ Καλαδεροφὸς πειράχτηκε.

— Τί λές, καλαδεροφέ, μὲ ἀπαντᾷ. Ἄμ ἐκείνη εἶναι ἡ καλαδεροφὴ ἢ «Σκύλλα». Αἶ μωρέ, βάρκα μιὰ φορὰ... εἶπε καὶ σόπασε γιὰ νὰ ἐπιδοθῆ στὴν ἐτοιμασία τοῦ φαγητοῦ. Κατάλαβα. Ἄν ἤθελε νὰ συνεχίσῃ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια, νὰ διηγηθῆ κατορθώματα τῆς «Σκύλλας», ὅπως λεγόταν ἡ παλιόβαρκα, νὰ πῆ γιὰ περίφημους ἀστακούς, γιὰ ὀκάρικα μπαρμπούνια καὶ λαχταριστὲς συναγρίδες, νὰ ἀναφέρῃ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ δείξῃ πόσο ἱερὸ κειμήλιο ἦταν γι' αὐτὸν ἐκείνη ἡ σπασμένη βάρκα. Δὲν εἶπε ὅμως τίποτε. Ἄν καὶ παιδί τότε ἀπὸ τὴ σιωπὴ τοῦ ψαρᾶ μάντεψα τὸν πόνο του, μὰ δὲν μποροῦσα νὰ τὸν νοιώσω. Γέλασα μέσα μου γιὰ τὴν ἀφέλειά του νὰ συγκινηθῆ μὲ μιὰ παλιόβαρκα, πὺ τῶνομά της μοῦ θύμισε τὴν ἀποτρόπαιη Σκύλλα τῶν περιπειτῶν τοῦ Ὀδυσσεῶς, πὺ διάβαζα τότε στὸ ἀναγνωσματάριό μου.

Ἔστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια, δὲν θυμοῦμαι μὲ ποιά εὐκαιρία εἶχα κατεβῆ στὸ Λουτρό. Καλοκαῖρι. Στὴ βρούσι μὲ τὸ κρουσταλλένιο νερὸ μιλοῦσα μ' ἕνα-δυὸ ζευγολάτες. Νάσου ἔξαφνα κι' ὁ Καλαδεροφὸς ξεπροβάλλει πίσω ἀπὸ τοὺς βάρους τοῦ δρόμου πὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν κάμπο. Ἰδρωμένος καὶ κόκκινος κᾶν ἀπ' τὴ ζέστη, κᾶν ἀπὸ στενοχώρια. Μᾶς πλησίασε καὶ προτοῦ στηριχθῆ στὰ ραβδιά του καὶ μᾶς χαιρετίσῃ:

— Μὴν εἶδατε, μωρὲ καλαδεροφοί, ποιὸς πῆγε κι' ἔσπασε τὴ βάρκα στ' Αὐλάκι καὶ τὴ σήκωσε; Ἄρχισε νὰ ρωτᾷ. Σήμερα κατέβηκα ἀπ' τὰ Κόκκινα καὶ στὸν τόπο της δὲν ἦδρα παρὰ κάτι ἀποτρίμματα.

— Τί λές, Καλαδεροφέ; Ὡστε τὴ βάρκα σου σήκωσαν... Χτὲς τὸ γιόμα εἶδαμε ἀπ' τὰ ντάμια δυὸ βάρκες, πὺ ἤρχονταν ἀπ' τὸ Πύργο. Σταθῆκαν στ' Αὐλάκι κι' ἔστερα γύρισαν. Πυργιανοὶ φαίνεται δὲν εἶχαν

ξύλα καὶ σοῦ λέει δὲν παίρνουμε τ' Καλαδεροφῶ ντ' παλιόβαρκα ἀντὶς νὰ λέμαστε στὸν Ἀσπρουβνο; ἔτσ' εἶν' ἡ δουλειά.

— Μωρὲ ποιὸς καλαδεροφὸς μοῦ τῶκαμε τοῦτο; κοίταξε... πρόσθεσε ὁ Καλαδεροφὸς καταστενοχωρημένος καὶ στράφηκε σ' ἐμένα:

— Δὲ ξέρω, καλαδεροφέ, ἂν ἔτυχε καμμιά βολὰ νὰ δῆς τὸ στολίδι κεῖνταν ἐκεῖ στ' Αὐλάκι ἢ καλαδεροφὴ ἢ Σκύλλα... Κοῖμα, μωρέ... ντ' ἔβλεπες καὶ χαιρόνταν τὸ μάτι σ' ἐκεῖ μέσ' ντ' ἔρημιά...

Αὐτὰ εἶπε μὲ πόνο βαθὺ καὶ ξετύλιξε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ σκουπίσῃ τὸν ἴδρω του καὶ νὰ δροσιστῆ στὸ κρουσταλλένιο νερὸ.

* *

Ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀλλάξῃ τὸ καθεστῶς στὴν Ἰμβρο καὶ καθέννας ἔτρεμε ἀπὸ φόβο μὴν ἐπαναληφθοῦν ὅσα ἔγιναν ἀλλοῦ, μὰ καὶ δὲν ἀποκοτοῦσε εὐκόλα ν' ἀφήσῃ τὸ βιό του καὶ νὰ ριχθῆ στὸ δρόμο, ὁ Καλαδεροφὸς πρῶτος πῆρε τὴ «Δασκάλα» του καὶ χάθηκε ἀπ' τὴ μέση. Τρία-τέσσερα χρόνια δὲν φάνηκε. Στὸ ἀναμεταξὺ ἀκούστηκε πὼς ἀρρώστησε βαρεῖα ἢ καὶ πὼς πέθανε στὴ Σαμοθράκη. Ἀδέσποτες διαδόσεις· κανέννας δὲν ἤξερε βέβαια, ἔως ὅτου ὁ Καλαδεροφὸς ξαναγύρισε στὴν πατρίδα. Ξαναγύρισε, ἀλλὰ χωρὶς τὴ «Δασκάλα». Τί ἔγινε ἢ βάρκα του; τοῦ τὴν ἔκλεψαν, τὴν ἔχασε δὲν ξέρω. Ἐνα καλοκαῖρι στὸν Πύργο, ὅπου πῆγα μὲ τοὺς δικούς μου νὰ περάσω λίγες μέρες κοντὰ στὴ θάλασσα, ἔτυχε νὰ συναντήσω τὸν Καλαδεροφὸ. Ἦταν παραπονεμένος σᾶν νὰ εἶχε πάθῃ ἀγιάτρευτο κακό. Κᾶποιος τὸν λυπήθηκε, μοῦ εἶπε, καὶ τοῦ ἔδωκε ἕξ χιλιάδες φράγκα ν' ἀγοράσῃ καινούργια βάρκα — γιὰ τὴν παλιὰ ἀπέφυγα νὰ τὸν ρωτήσω γιὰ νὰ μὴν τοῦ σκαλίσω τὴν πληγὴ—, τὴν εἶχε παραγγεῖλει κι' ὅλας στὴν Καλλιόπολι. Χρειαζόταν ὅμως ἄλλες τρεῖς χιλιάδες γιὰ νὰ τὴν πάρῃ. Ἐπρεπε νὰ τ' ἀποσώσῃ. Μὰ πὼς, ἀφοῦ δὲν εἶχε μιὰ σκάφη νὰ κουνηθῆ στὴ θάλασσα;

— Ἄχ! καλαδεροφέ, ἡμεῖς οἱ θαλασσινοὶ δὲ μποροῦμε στὴ στεριά. Πίστεψέ με μὲ τρώγει τὸ μαράζι. Ἦν γέρασα, μὰ σᾶν εἶχα μιὰ βάρκα δὲν μ' ἔμελλε...

Ἔστερα ἀπὸ κάμποσες μέρες τὸν εἶδα νᾶρχεται ἀργὰ-ἀργὰ κατὰ τὸ μαγαζὶ πὺ ἔμενα.

— Ἐλα, καλαδεροφέ, μὲ φωνάζει ἀπὸ μακρὰ· θέλω κάτι νὰ σοῦ πῶ. Ὅταν τὸν πλησίασα μοῦ ἐξήγησε:

— Ἐξέρ' τί σκέφτηκα, καλαδεροφέ; Ὁ καλαδεροφὸς ὁ Νικόλας ἔχει μιὰ φελούκα· δὲν τὴ χρειάζεται. Νὰ ντ' γυρέψω ἀπ' ἐκεῖνον μπορεῖ νὰ μὴ μ' ντὴ δώσῃ. Κάλιο νὰ ντ' γυρέψω ἀπ' ντ' καλαδεροφὴ ντὴν Ἐλένη. Ἐκείνη εἶναι πειὸ πονόψυχη. Ἐσύ, καλαδεροφέ, σὰ γραμματι-

σμένος, πού είσαι, γράψε ένα γράμμα ὁμορφο παρακαλεστικό. Πές μαθές πώς ἀφόντας ἔχασα ντ' καλαδεροφή ντ' «Δασκάλα» εἶμαι ἔρημος ὁ ταλαίπωρος. Κι' ἂν εἶναι βουλευτὸ νὰ παρακαλέση ντὸ καλαδεροφὸ ντὸ Νικόλα νὰ μὲ δώση τ' φελούκα. Καὶ ἴγὼ ἅμα νέρτη ἢ βάρκα μ' θὰ ντ' δώσω πίσω. Ξέρος ἐσύ, καλαδεροφέ, ὁ Θεὸς νὰ σὲ δίν' χρόνια...

Αὐτὰ εἶπε ὁ Καλαδεροφὸς κι' ἔβγαλε ἀπ' τὸ ζουνάρι του ἕνα χαρτί μ' ἕνα φάκελλο λεκιασμένο καὶ τσαλακωμένο.

— Ἄφησε, καλαδεροφέ, κι' ἐγὼ θὰ γράψω σ' ἕνα καθαρὸ χαρτί τοῦ εἶπα. Ἐγραψα ἕνα γράμμα γιὰ τὴν κυρία Δροσοῦλη ἀπὸ μέρους τοῦ Καλαδεροφοῦ. Τοῦ τὸ διάβασα—ἦταν ὅπως τὸ ἤθελε—καὶ τοῦ τῶ-δωσα. Σὲ δυὸ-τρεῖς μέρες τὸν ξαναεἶδα χαρούμενο. Τὸ γράμμα εἶχε θαυματουργήσει. Ἄλλωστε καὶ ἡ τόσο καλὴ κυρία Δροσοῦλη ἔκαμε ὅπως ἔπρεπε καὶ ὁ Καλαδεροφὸς ἦταν κάτοχος τῆς βαρκούλας. Ἐλα ὅμως, πού τοῦ ἔλειπαν τὰ κουπιά! Ὁ καλαδεροφὸς ὁ Νικόλας τὰ χρειαζόταν μαθές καὶ τὰ κράτησε, καθὼς μοῦ ἐξήγησε ὁ Καλαδεροφὸς ὁ ἴδιος. Ζήτησ' ἐδῶ ζήτησ' ἐκεῖ τοῦ κάκου. Στὸ τέλος πάλι ἀπ' τὸν καλαδεροφὸ τὸν Νικόλα μπαλώθηκε, χάρις ὅμως στὴ δική του ἐξυπνάδα.

Μιὰ μέρα ὁ κ. Δροσοῦλης κάλεσε τὸν Καλαδεροφὸ νὰ φᾶνε μαζύ. Ὁ Καλαδεροφὸς δέχτηκε πρόθυμα· ὅταν βεβαιώθηκε πὼς θ' ἄφεραν στὸ τραπέζι καὶ σούπα, ἔγνεψε μὲ τρόπο τὴν κ. Δροσοῦλη νὰ μὴ φέρη χουλιάρια. Εἶχε τὸ σκοπὸ του. Ἡ κ. Ἐλένη ὑπάκουσε. Ὅταν καθίσανε στὸ φαγητὸ ὁ κ. Δροσοῦλης μάταια ζήτησε τὸ χουλιάρι του.

— Χωρὶς χουλιάρια μᾶς βάλατε νὰ φᾶμε σήμερα; Σὲ καλό σας, τί πάθατε; παρετήρησε. Ὁ Καλαδεροφὸς πού καιροφυλακτοῦσε πῆρε ἀμέσως τὸ λόγο:

— Ἄμ καλαδεροφέ, κι' ἐγὼ αὐτὸ ἤθελα νὰ πῆς. Τσορβᾶς χωρὶς χουλιάρια δὲν τρώγεται. Ἄμ βάρκα χωρὶς κουπιά, σὲ τί ὠφελεῖ καλαδεροφέ; Μιὰ κι' ἔκανες τὸ καλὸ κάμε το σωστό.

Γέλασεν ὁ κ. Δροσοῦλης, πού κατάλαβε ἐν τῷ μεταξὺ πὼς ἦταν τοῦ Καλαδεροφοῦ ὀρμήνεια ἢ ἔλλειψι τῶν χουλιარიῶν ἀπ' τὸ τραπέζι καὶ φώναξε:

— Πάρτα, βρὲ Καλαδεροφέ, καὶ τὰ κουπιά. Ὁ Καλαδεροφὸς ἀπέκτησε καὶ κουπιά κι' ἔτσι πῆγε ἡ ψυχὴ του στὸν τόπο της. Καὶ μ' ἐκεῖνο τὸ βαρκάκι μποροῦσε νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀγαπημένη του θαλασσινὴ ζωὴ καὶ νὰ μὴν τὸν τρώγῃ ἢ σκέψι, πὼς ἦταν στὴ στερεῖα βάρος ἀνωφέλευτο.

* *

Ἄπὸ τότε ἐπέρασαν κάμποσα χρόνια· στὸ μεταξὺ μπόρεσε νομίζω νὰ ἀποκτήσῃ βάρκα κατὰ τὴν καρδιά του. Ἀλλὰ ὁ καυμένος δὲν εἶχε

χρόνια νὰ τὴν χαρῆ. Καθὼς μὲ πληροφόρησαν οἱ σύντροφοι τὴν ἡμέρα ἐκείνη, ἄρρωστος βαρεῖα φιλοξενήθηκε σ' ἕνα ντάμι στὸ Καστράκι. Οἱ καστρακιανοὶ τὸν περιποιήθηκαν ὅσο μποροῦσαν, καθὼς ἦταν καὶ χρέος τους, ἀφοῦ αὐτοὶ σ' ἂν πειὸ κοντὰ στὴ θάλασσα ἔτρωγαν συχνότερα ἀπὸ τὰ ψάρια τοῦ Καλαδεροφοῦ. Ἀλλὰ μάταιες οἱ περιποιήσεις κ' οἱ γιατριὲς σ' ἂν ἔρθη κανενὸς ἢ ὥρα. Ὁ Καλαδεροφὸς κατάλαβε πὼς ἔφτανε τὸ τέλος του, πὼς δὲν θὰ ἀξιωνόταν ἀκόμη μιὰ φορὰ νὰ λύσῃ τὴν καλαδεροφὴ τὴ βάρκα—δὲν ξέρω τί τὴν εἶχε βαφτίσῃ—ἀπ' τὸ μῶλο γιὰ νὰ πάγῃ μακρὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους στοὺς ἐρημικοὺς γιαλοὺς νὰ νανουριστῇ μὲ τοῦ κύματος τὸ βούσιμα. Πόνεσεν ἡ ψυχὴ του σ' ἂν εἶδε πὼς κομματιάστηκε τότε ἡ ἀγαπημένη του παλιόβαρκα. Τώρα ἡ ψυχὴ του πονεῖ ἀκόμα πιὸ πολύ. Γιατί δὲν πρόκειται πιά γιὰ μιὰ βάρκα, μὰ γιὰ ὅλον τὸν κόσμον πού ἔζησε κι' ἀγάπησε. Μὲ τὴ διαφορὰ πού στὴν περίπτωσι αὐτὴ δὲν τσακίζεται ὁ κόσμος, ἀλλὰ αὐτός, πού κάνει τὸ ἴδιο.

Νὰ ὁ σιωπηλὸς πόνος τοῦ Καλαδεροφοῦ γιὰ τὸν χωρισμὸ του, ἀπὸ ὅ,τι ἀγάπησε, ἐκφρασμένος στὴν τελευταία θέλησί του, στὴ διαθήκη του, πού τὴν ἐμπιστεύτηκε, ὅπως ἐμπιστεύτηκε καὶ τὸν ἑαυτὸ του σ' αὐτοὺς πού παράστεκαν: «Θὰ πεθάνω, καλαδεροφοί. Θέλω νὰ μὲ θάψτε στ' Αὐλάκι νὰ βλέπω ντ' καλαδεροφὴ τ' θάλασσα».

Εἶχα τὴν περιέργεια νὰ ρωτήσω ἂν ἡ τελευταία αὐτὴ θέλησι τοῦ Καλαδεροφοῦ πραγματοποιήθηκε. Μὲ λύπη ὅμως πῆρα ἀπάντησι ἀρνητική. Ἡῦραν μακρὸν τὸ δρόμο ἀπ' τὸ Καστράκι ὡς τὸ Αὐλάκι καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔθαψαν στὴν Παναγιὰ στὰ Μάρμαρα. Ἄν ἔνοιωθαν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Καλαδεροφοῦ δὲν θὰ τοῦ ἀρνοιῦνταν λίγη προθυμία.

Νοέμβριος 1936.

Δ. ΦΡΑΓΚΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΕΔΡΕΥΟΥΣΗΣ
"ΙΜΒΡΙΑΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ,,

Ἡ «Ἰμβριακὴ ἔνωσις Μακεδονίας - Θράκης» ιδρύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1927 καὶ λειτουργεῖ βάσει καταστατικοῦ, νομίμως ἐγκεκριμένου.

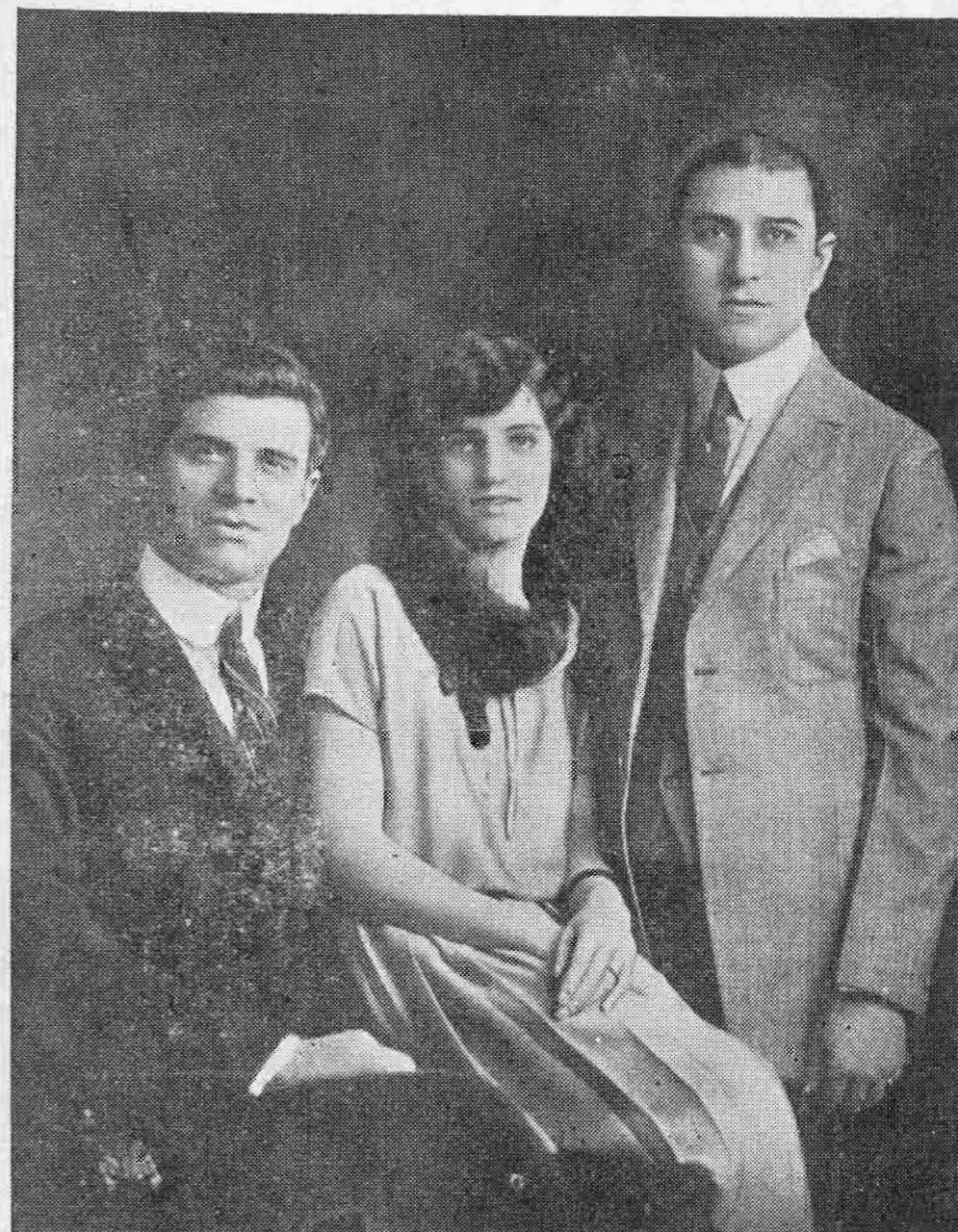
Σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις δεινοπαθούτων μελῶν τῆς, ἡ περίθαλψις ἀσθενῶν, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν εἰς νοσοκομεῖα, ἡ παροχὴ βοηθημάτων εἰς ἀπόρους συμπατριώτας, διερχομένους ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ μεταβαίνοντας εἴτε εἰς Ἰμβρον, εἴτε εἰς ἄλλα μέρη, καὶ γενικῶς ἡ ἐξυπηρέτησις παντὸς Ἰμβρίου ἀναξιοπαθοῦντος.

Εἰς τὸ παρελθὸν ἡ ἔνωσις ἠρίθμει περὶ τὰ διακόσια μέλη, σήμερον ὅμως, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας, περιορίσθησαν εἰς 74, τῶν λοιπῶν διασκορπισθέντων εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, πρὸς ἐξεύρεσιν καλυτέρας τύχης.

Καθ' ἕκαστον ἔτος δίδεται ὑπὸ τῆς ἐνώσεως ἐπίσημος χοροεσπερίς, τιμωμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, τὸ προῖόν τῆς ὁπίας διατίθεται διὰ τὴν ἀνακούφισιν δυστυχούντων μελῶν τῆς.

Κατ' ἔτος, τὴν Δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, τελεῖται πανήγυρις εἰς τὸν ὑπερθεὸν τῆς Θεσσαλονίκης εὐρισκόμενον ἱερὸν ναδὸν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος Ἰμβρου.

Τὴν ἔνωσιν διοικεῖ ἑπταμελὲς διοικητικὸν συμβούλιον ἐκλεγόμενον τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου.

Οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Παναγιώτης Σταυρόπουλοι μετὰ τῆς συζύγου τοῦ πρώτου Διλῆς, εὐεργεταὶ καὶ στυλοβάται τῆς Πανιμβριακῆς ἀδελφότητος Ἀμερικῆς.

ΠΕΡΙ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΝΕΑΙ ΥΟΡΚΗΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΙΜΒΡΙΩΝ

Ἡ «*Ἐλπίς*» ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν Σχοινοιδιωτῶν Νέας Ὑόρκης, ὑπῆρξε βραχύβιος· διελύθη κατὰ τὸ 1914.

Ἡ «*Κοίμησις τῆς Θεοτόκου*» ἀδελφότης Σχοινοιδιωτῶν Ἀμερικῆς, ἥς σκοπὸς ἦτο ἡ συμβολὴ εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἐν Σχοινοιδίῳ Ἰμβροῦ ἐκκλησίας ἢ «*Κοίμησις τῆς Θεοτόκου*». Μολονότι θεωρεῖται πρὸ πολλοῦ διαλυμένη, οἱ ὀλίγοι οἱ ἀναλαβόντες τὴν κατάλληλον διάθεσιν τῶν ἐν τῷ ταμείῳ αὐτῆς χρημάτων, ἐφρόντισαν ὅπως ἀποσταλοῦν ταῦτα εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον, πρὸς δὲ καὶ ἐράνους ἐνεργοῦν ἵνα καλύψουν μέρος τι τῶν διὰ τὴν τελείαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἱεροῦ ναοῦ, ἐκτάκτων ἐξόδων. Μεγαλύτεροι δωρηταὶ αὐτῆς ἦσαν οἱ κ. κ. ἀδελφοὶ Σταυρόπουλοι, ὁ Ἀθ. Μαλάτος καὶ ὁ μακαρίτης Γ. Κιλίτσιος.

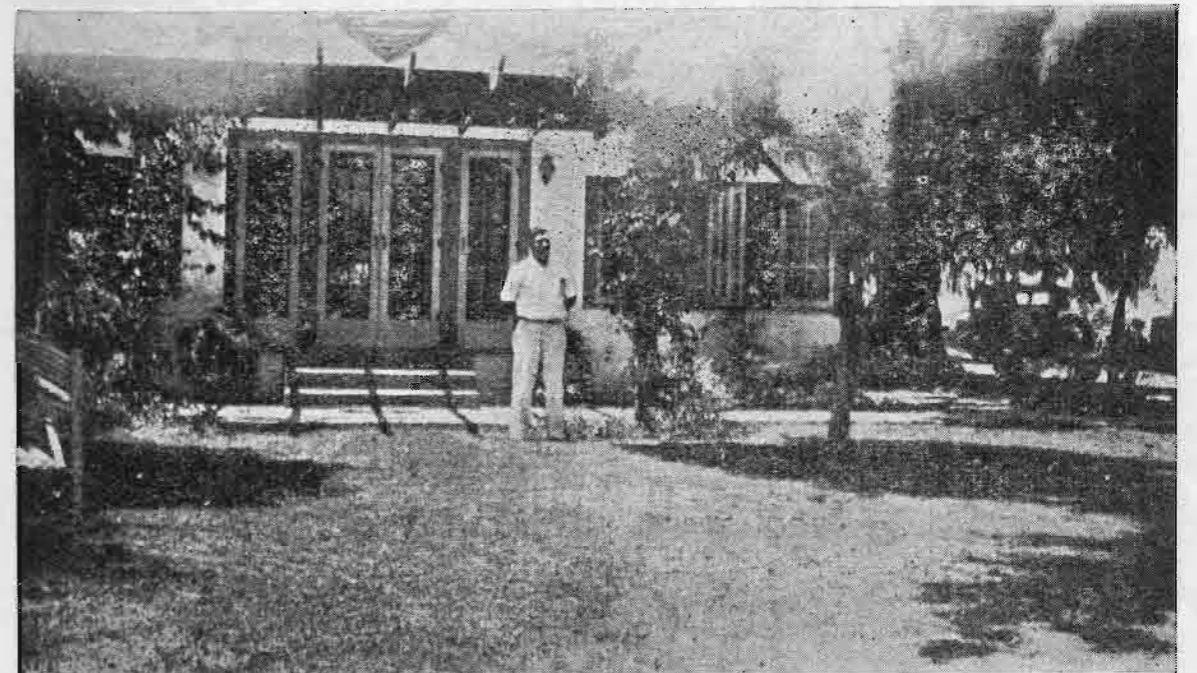
Ἡ Πανιμβριακὴ ἀγαθοεργὸς ἀδελφότης «*Ἰμβρος*» τῶν Ἰμβρίων Ἀμερικῆς, ἰδρυθεῖσα κατὰ Μάρτιον τοῦ 1927, μὲ κύριον σκοπὸν τὴν παροχὴν ὑλικῆς ἀρωγῆς εἰς τὰς κοινότητας Ἰμβροῦ πρὸς συντήρησιν κοινοτικῶν σχολείων, ἐν οἷς νὰ διδάσκονται ἡ μητρικὴ μας γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία τῶν πατέρων μας.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, τὰ ὀλίγα κατ' ἀρχὰς μέλη αὐτῆς ἐργασθέντα μὲ ἀξιέπαινον ζῆλον, διὰ παραινήσεων καὶ ἐκκλήσεων ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν καὶ ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τῶν λοιπῶν Ἰμβρίων τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδρύθησαν δὲ τότε καὶ τμήματα ἐν Ἀγίῳ Λουδοβίκῳ. Δυστυχῶς ἡ ζωὴ τῶν τμημάτων ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος. Οἱ ἐν Νέα Ὑόρκη ὅμως, ὅπου τὸ κέντρον, φροντίσαντες ν' ἀναγνωρισθῇ τὸ σωματεῖον πολιτικῶς ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐπωνυμίαν «*Panimbrian Benevolent Society Imbros, Inc.*» ἐξακολουθοῦν τὸν καλὸν ἀγῶνα, μολονότι δὲ κατ' ἔτος ἀποστέλλουν τὰ $\frac{3}{4}$ τῶν ἐσόδων τῆς ἀδελφότητος εἰς τὴν ἐν Ἰμβρῳ ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπὴν, εἰς τὸ ταμεῖον της εὐρίσκονται περὶ τὰς 2.500 \$. Τὸ ἀπόθεμα αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Πανιμβριακῆς. Σκεφθέντες ἐμβριθῶς οἱ ἐκπονήσαντες τοὺς

ὄρους τοῦ καταστατικοῦ τοῦ συλλόγου, ἀπεφάσισαν ὅπως τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν καθαρῶν ἐτησίων ἐσόδων κατατίθεται εἰς τὸ ταμεῖον. Διότι οὕτω μόνον θὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ βιώσῃ καὶ νὰ προοδέυσῃ, ἵνα δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπιτελοῦσα τὸ ἱερὸν πρὸς τὴν γενέτειραν καθῆκον της.

Οἱ Ἰμβριοὶ τῆς Ἀμερικῆς μεταναστεύσαντες, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τ' ἀμερικανικὰ ἔθιμα, μηδὲ τὴν γλῶσσαν, ἐδυσκολεύθησαν πολὺ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἐπικερδῶν ἐργασιῶν. Μὲ τὴν παρέλευσιν ὅμως τοῦ χρόνου, διὰ τῆς ὑπομονῆς, δραστηριότητος καὶ φιλεργίας των εἰς τὴν γλῶσσαν ἔμαθαν καὶ ὅλα τ' ἄλλα ἐμπόδια τῆς ξένης γῆς ὑπερεπήδησαν. Καὶ βλέπομεν σήμερον Ἰμβρίους ἐν Ἀμερικῇ εἰς πολλοὺς ἐμπορικοὺς κλάδους εὐδοκιμοῦντας σχετικῶς. Οἱ περισσότεροι ἔχουν ἀκολουθήσει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐστιάτορος καὶ ἐκεῖ ἔχουν προοδεύσει περισσότερον. Ὑπάρχουν καὶ οἱ εὐδοκίμησαντες εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν ὡς καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ παντοπώλου κ. ἄ.

ΧΡΥΣΟΣΤ. Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ὁ κ. Ι. Σινὸς πρὸ τῆς ἐπαύλεώς του.

ΑΠΟ ΤΑΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΙΜΒΡΙΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Ἡ ἐν Νέα Ὑόρκη ἀριστα δοῶσα Πανιμβριακὴ ἀγαθοεργὸς ἀδελφότης «Ἰμβρος», ἔδωκε καὶ ἐφέτος τὸ ἐτήσιον δεῖπνόν της τὴν ἐσπέραν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς, 6ης Μαρτίου, εἰς τὴν καταλλήλως ἐπὶ τοῦτο διακοσμηθεῖσαν καὶ ἐξωραϊσθεῖσαν μεγαλοπρεπῆ αἴθουσαν τοῦ ἐν Μπροῦκλιν Ν. Υ. «Κλάριτζ Ρέστωραντ» τῶν φιλοπροόδων ἀδελφῶν Σταυροπούλου, οἵτινες δὲν ἐφείσθησαν κόπων πρὸς διευθέτησιν τῆς τραπέζης καὶ περιποίησιν τῶν συνδαιτυμόνων.

Ἀνεξίτηλος θὰ μείνη εἰς τὴν μνήμην τῶν παρευρεθέντων ἡ βραδιά ἐκείνη. Ἀπὸ τῆς 8ης ἐσπερινῆς ἤρχισαν νὰ κατακλύζουν τὴν αἴθουσαν οἱ φιλοπάτριδες Ἰμβριοὶ μετὰ φίλων των Ἀμερικανῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως. Περὶ τὴν 9ην ἡ αἴθουσα, παρ' ὅλην τὴν ἐπικρατήσασαν κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην κακοκαιρίαν, εἶχεν ἤδη ὑπερπληρωθῆ. ὥστε πολλοὶ ἐδέησε νὰ ὀδηγηθοῦν εἰς τὴν κάτω αἴθουσαν τοῦ ἐστιατορίου. Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ δείπνου ὑπερέβη τὰς προσδοκίας τοῦ συμβουλίου.

Θὰ ἦτο ἀδίκημα νὰ παραλείψωμεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ ὥραϊον φῦλον μὲ τὰς ὥραιās ἐσπερινὰς ἀμφιέσεις ἀντεπροσωπεύετο ἐλαρκέστατα.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ δείπνου ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὰς ἀόκνους ἐνεργείας τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπαρτιζομένης ἀπὸ τοὺς κ. κ. Π. Σταυρόπουλον, Χ. Κ. Δημητριάδην, Γ. Μαδούσην, Χ. Βασιλειάδην, Β. Κωνσταντινίδην, Ν. Καρμίσην. Καν Λιλὴν Σταυροπούλου καὶ κ. Γ. Σταυρόπουλον, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν πρόθυμον ἀποδοχὴν τοῦ ἀγαπητοῦ μας ἱεράρχου, τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἀθηναγόρου ὅπως παρακαθίσῃ εἰς αὐτό. Τὸν σεβασμιώτατον παρέλαβεν ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀντιπροσωπεῖα τῆς διοργ. ἐπιτροπῆς ἐγκαίρως. Ἡ ἰδιαιτέρα αἴθουσα εἰς ἣν ὀδηγήθη κατὰ πρῶτον, ἐγένετο, οὕτως εἰπεῖν, τόπος προσκινήματος. Ἄξιον μνείας εἶναι ὅτι πρῶτοι οἱ ἐπίσημοι Ἀμερικανοί, οἱοὶ ὁ ἐντιμώτατος κ. *Commissioner Wm, F. Delaney* καὶ ὁ δικαστὴς *Frank Goetz*, μετὰ

© SISMANOGLIO
MILKARO

Παλληγορικὸν δείπνον τῶν μελῶν τῆς Πανιμβριακῆς ἀδελφότητος «Ἰμβρος» ἐν Μπροῦκλιν τῆς Νέας Ὑόρκης.

τῶν συζύγων των, ἡ κυρία *Nick Goetz*, ὁ κ. καὶ ἡ κ. *Neimeth*, ὁ κ. καὶ ἡ κ. *Frank Freesse*, ὁ κ. *Frank Obernier*, ὁ κ. *Geo. Braun* μετὰ τῆς κυρίας του κλπ., ἔσπευσαν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν δεξιὰν τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ λάβουν τὴν εὐλογίαν του.

Ἄφ' οὗ δὲ ἐν τῷ μεταξύ πάντες εἶχον καταλάβει τὰς θέσεις των ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ δείπνου, τότε ὠδηγήθη εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Σεβασμιώτατος, τῆς ὀρχήστρας παινιζούσης τὸν τουρκικὸν καὶ τὸν ἀμερικανικὸν ὕμνον. Ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ἠλόγησε τὸ δεῖπνον καὶ τότε ὅλοι ἤρχισαν νὰ τρώγουν μὲ ὄρεξιν καὶ κατάνυξιν πολλήν. Θεωρῶ περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ἡ τράπεζα ἦτο πλουσιωτάτη εἰς ποικιλίαν ἐδεσμάτων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου ἡ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Αὐλωνίτου ὀρχήστρα ἀνέκρουε γλυκύτατα ἑλληνικὰ καὶ ἀμερικανικὰ τεμάχια, οἱ δὲ τῇ φροντίδι τοῦ κ. Ν. Καρμίρη προσελθόντες *Four Musketeers* ἔψαλαν ἐκλεκτὰ ἀμερικανικὰ ἄσματα.

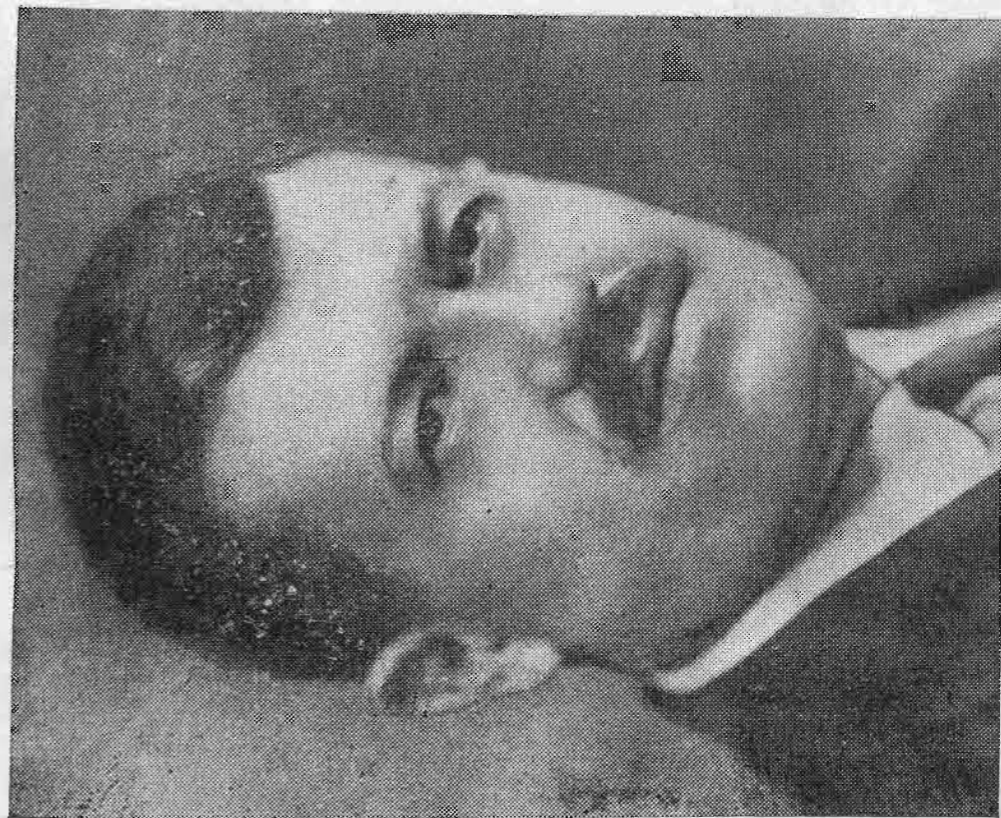
Πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δείπνου ὁ πρόεδρος τῆς ἀδελφότητος παρουσίασε τὸν γραμματέα αὐτῆς κ. Χρυσ. Κ. Δημητριάδην, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὴν κατωτέρω προσφώνησιν:

«Ἄγαπητοὶ πατριῶται καὶ λοιποὶ συνδαιτυμόνες: Τὴν ἐσπέραν ταύτην ξενίζομεν τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. κ. Ἀθηναγόραν, ὅστις κληθεὶς ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ σωματείου μας καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς ἡμᾶς κινούμενος, εὐηρεστήθη νὰ τιμήσῃ τὸ δεῖπνον μας. Ἡ παρουσία του μεταξύ ἡμῶν ὄχι μόνον μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπείρως καὶ μᾶς ἐνθουσιάζει, ἀλλὰ μᾶς κάμνει καὶ νὰ ὑπερηφανευόμεθα διότι μικροὶ ἡμεῖς καὶ ὀλίγοι ὄντες ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα σωματεῖα, ἠξιώθημεν τοιαύτης ἐκ μέρους του τιμῆς. Ἡ διακρίνουσα αὐτὸν καλοκαγαθία, τὰ πλήρη στοργῆς αἰσθήματά του, αἱ πολλαπλαῖ ἄρεται ἐν γένει ὑφ' ὧν περικουμῆται ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης, εἶναι ἤδη γνωσταὶ ἀνὰ τοὺς ὁμοδόξους ἐνταῦθα. Ἐγὼ δὲν θὰ τολμήσω νὰ ἐξάρω ταύτας, διότι καὶ ἂν θελήσω στεροῦμαι πνευματικῆς δυνάμεως νὰ τὰς περιγράψω καταλλήλως. Ἐν μόνον θὰ τονίσω ὅτι, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Σεβασμιώτατος, ἔλθων ἐνταῦθα, ὡς ἱκανὸς καὶ δεινὸς οἰακοστρόφος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ κλυδωνιζομένου ἐκκλησιαστικοῦ μας σκάφους, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, λέγω, τὸ μὲν χριστεπώνυμον πλήρωμα διεσώθη δι' αὐτοῦ, τὸ δὲ σκάφος ἤρχισε πλησίον νὰ οὐριοδρομῇ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς γαλήνης, τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου.

»Ἐπὶ τὴν ποδηγεσίαν λοιπὸν τοιοῦτου ἀρχιερέως καὶ ποιμενάρχου οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι καὶ αἱ κοινότητες καὶ τὰ σω-

ΧΡΥΣ. Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ
ἐπὶ πενταετίαν γραμματεὺς τῆς «Πανμβροσιακῆς» καὶ τῆς «Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου» ἐν Ἀμερικῇ.

ΑΘ. ΜΑΒΡΑΤΟΣ
ἐπὶ πολλὰ ἔτη ταμίης τῆς «Πανμβροσιακῆς» καὶ τῆς «Κοιμῆσεως τῆς Θεοτόκου» ἐν Ἀμερικῇ.

ματεῖα καὶ αἱ ὀργανώσεις θὰ προάγονται ὁλονέν, θὰ εὐημεροῦν καὶ θὰ δύνανται νὰ ἐκτελοῦν τὸν προορισμὸν των.

»Καὶ τώρα, σεβασμιώτατε καὶ ἀγαπητὲ ποιμενάρχα, πρὸς ὑμᾶς στρέφων τὴν προσφώνησίν μου, ἀναφωνῶ, ζῆθι ἐπ' ἀπειρον, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ὁμοδόξων Ἀμερικῆς».

Μετὰ τὴν προσφώνησιν ταύτην ὁ Σεβασμιώτατος ἐγερωθεὶς ἐξῆρε τὸ ἔργον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Πανιμβροιακῆς, ἐπιβραβεύσας δι' ἑνὸς εὔγε τὴν φιλοπατρίαν τῶν ἀπανταχοῦ Ἰμβροίων. «Μολονότι, εἶπε, δὲν μοὶ ἐδόθη ἢ εὐκαιρία νὰ πατήσω τὸν πόδα μου ἐπὶ τῆς Ἰμβροῦ, ἐν τούτοις ἔχω πρὸ πολλοῦ συνηθίσῃ νὰ ἀγαπῶ τὴν Ἰμβρον καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς, διότι καὶ μαθητῆς λαμπροῦ Ἰμβρίου ἱεράρχου, καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἐχρημάτισα, καὶ τῆς Κερκύρας, τὴν ὁποίαν ἱστορικῶς συνδέει μὲ τὴν Ἰμβρον τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ὑπῆρξα ἐπὶ ὀκταετίαν μητροπολίτης. Πρὸ δὲ ὑπηρετήσας πρὸ ἐτῶν τὸν ἄλλοτε μητροπολίτην Ἰμβροῦ κ. Χρυσόστομον Καβουρίδην, ὡς διάκονος, ηὐτύχησα νὰ μάθω παρ' αὐτοῦ τόσα καλὰ καὶ ὠραῖα περὶ τῆς νήσου σας. Παράγει, καθὼς γνωρίζω, εἶπε, τὸ ἡδύοσμον ἐκεῖνο μέλι, ἔλαιον, βάμβακα καὶ ἐξαίρετον τυρόν, παράγει ὅμως πρὸ παντὸς Ἰμβρίους.

Περαίνων τὸν λόγον του ὁ Σεβασμιώτατος παρώτρυνε τοὺς παρευρισκομένους ὅπως πάντοτε ὑποστηρίζουν τὴν χριστιανικώτατον σκοπὸν ἔχουσαν Πανιμβροιακὴν ἀδελφότητα.

Μετὰ τὸν Σεβασμιώτατον ὠμίλησαν Ἀγγλιστὶ ὁ *Commissioner Wm. F. Delaney*, ὁ κ. *Frank Obernier*, ὁ κ. *Neimenth* καὶ τέλος ὁ πρόεδρος ηὐχαρίστησε τοὺς παρακαθίσαντας, οἵτινες διαφοροτρόπως βοήθησαν ἐκάστοτε τὸ σωματεῖον.

Μετὰ ταῦτα ὁ σεβασμιώτατος, εἰπὼν εὐχαριστήριον εὐχὴν, ἀνεχώρησεν, ἀφήσας τοὺς πάντας κατενθουσιασμένους.

Πρὸς ὄφελος τοῦ σωματείου ἐγένετο πλειοδοσία διαφόρων ἀντικειμένων, τὸν δὲ πρῶτον ἀριθμὸν (*lamp*) ἔλαβεν ὁ κ. Ν. Παλιάρης, τὸν δεύτερον (\$ 10) εἰς ἰατρὸς ἐκ Μπροῦκλιν καὶ τὸν τρίτον (\$ 5) ὁ κ. Κάλλιος ἐκ Ροκαγουαίη.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἐληκολούθησε χορὸς μέχρι τῆς τρίτης πρωΐνης, ὅλοι δὲ ἐχόρευσαν καὶ διεσκέδασαν ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἀνεχώρησαν ἔπειτα μὲ τὰς ἀρίστιας τῶν ἐντυπώσεων.

ΧΡΥΣΟΣΤ. Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΟΙ ΙΜΒΡΙΟΙ ΕΝ ΤΖΕΡΜΙΣΤΟΝ ΤΟΥ ΤΡΑΝΣΒΑΑΛ

Πρῶτος ὁ ὁποῖος ἐγκατεστάθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ ἔτος 1908, ὑπῆρξεν ὁ ἀείμνηστος διὰ τὰ φιλανθρωπικά του αἰσθήματα Χ. Χριστέλλης. Κατόπιν, προσκλήσει τοῦ πρωτοπόρου τούτου, ἦλθον κατὰ σειρὰν οἱ ἀδελφοὶ Χριστέλλη (Νικόλαος, Γεώργιος, Παναγῆς), Π. Χριστοδουλίδης, ἀδελφοὶ Ἀναγνώστου, Γρηγ. Θωμᾶς καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ λοιποὶ Ἰμβριοι.

Ἐπάρχουν 55 Ἰμβριοι οἰκογενειάρχαι καὶ μὴ, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ἔχουν ἐγκατασταθῆ εἰς Τζέρμιστον. Ὑπολογιζομένων καὶ τῶν γυναικοπαίδων εἶναι περὶ τοὺς (100) περίπου, τὰ τρία τέταρτα τῶν ὁποίων διαμένουν εἰς Τζέρμιστον καὶ οἱ λοιποὶ εἰς τὰς πέριξ πόλεις καὶ χωρία.

Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἰμβριοι καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἐν Ἀφρική Ἑλληνες καταγίνονται εἰς τὰ λεγόμενα *Tea-Rooms aud Groceries*, δηλ. ἐστιατόρια καὶ παντοπωλεῖα. Αὐτὰ τὰ *Tea-Rooms* εἰς παλαιότερους χρόνους ἔφερον πολλὰ κέρδη, λόγῳ τῶν εὐνοϊκῶν περιστάσεων ὧν ἔτυχον οἱ τὰ πρῶτα ἔτη ἐγκατασταθέντες. Ἐνεκα τούτου πολλοὶ Ἰμβριοι ἐπλούτισαν, κατόπιν ἐπιπόνου ἐργασίας ἐννοεῖται, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν σώζονται μὲ περιουσίαν χιλιάδων λιρῶν. Γενικῶς ὅμως ὅλοι οἱ Ἰμβριοι ὅσοι ἔχουν καταστήματα εὐρίσκονται εἰς ἀρκετὰ καλὴν κατάστασιν οἰκονομικήν, ἐξασφαλίζοντες εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας των ζωὴν ἀνετον καὶ ἀφρόντιδα. Ἐπάρχουν ὅμως καὶ πολλοὶ νέοι οἱ ὁποῖοι ἦλθον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐργαζόμενοι καὶ ὑπάλληλοι, οἱ ὁποῖοι ὄντες φίλεργοι καὶ δραστήριοι θὰ δυνηθοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν ἐργασίας ἀτομικὰς των εἰς τὸν μέλλον.

Ἡμέρας ἀργίας ἔχουν δύο φορὰς τὸ ἔτος· τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ὅπου συγκεντρώνονται εἰς φιλικὰς οἰκογενείας καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἐορτάζουν τὰς ἱεράς αὐτὰς ἡμέρας. Ἄλλας ἡμέρας ἀργίας δὲν ἔχουν, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ *Tea-Rooms*, λογίγονται ὡς εἶδος καφενειῶν, ζαχαροπλαστείων, ὁπότε καὶ εἰς τὰς ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐορτὰς ἀκόμη δὲν ἀργοῦν. Ὡς ἐκ τούτου ἐργάζονται διαρκῶς, κανονίζοντες μετὰ τῶν ὑπαλλήλων των διαδοχικῶς ἡμέραν ἀργίας τὴν Κυριακὴν, τὴν ὁποίαν διαθέτουν ὅπως εὐαρεστοῦνται π. χ.

εἰς ἐκδρομὰς εἰς τὰ πέριξ, εἰς φιλικὰς συγκεντρώσεις, εἰς χοροὺς κ.τ.λ.

Ἔσρας ἐργασίας τὴν ἡμέραν δεκαοκτώ, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἀπίστευτον.

Μὲ ὅλα αὐτὰ ὅλοι οἱ Ἰμβριοὶ μένουσιν εὐχαριστημένοι, διότι πρῶτα ἀπ' ὅλα αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν βλέποντες ὅτι εὐημερεῖ ἡ οἰκογένειά των καὶ ὅτι διάγει ζωὴν ἄνετον, μὲ ἄλλους λόγους ἐξασφαλίζουν ἄνευ δυσκολίας καὶ στενοχωριῶν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἔπειτα ἀποστέλλοντες συχνάκις χρηματικὰ ποσὰ εἰς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι γονεῖς, συγγενεῖς καὶ βοηθοῦν αὐτοὺς τὰ μέγιστα, ἀκόμη δὲ καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα, δίδοντες τὴν συνδρομὴν των διὰ διαφόρους φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς καὶ ἰδρύματα.

Ζοῦν πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ ὄνειρα νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν γενέτειρά των, νοσταλογοῦντες ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ κυρίως πρόσωπα (γονεῖς, συγγενεῖς, φίλους).

Παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρουσιάζουσιν αἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς, προσπαθοῦν καὶ τηροῦν ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδος των. Ἐορτάζουν ὅλας τὰς ὀνομαστικὰς ἐορτάς, τὰς θρησκευτικὰς, πανηγυρίζουσιν ὅλας τὰς ἐορτάς ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς λοιποὺς ὀρθοδόξους τῆς Ἀφρικῆς.

Ἐκκλησίαν ἢ παροικία Ἰμβριῶν δὲν ἔχει. Ὑπάρχει ὁμοῦ ἐν Γιόχανεσμπουργ ἐκκλησία, ἀπέχουσα ὀκτὼ χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Τζέριμιστον, ὅπου καθ' ἑκάστην Κυριακὴν, λόγῳ τῆς συχνῆς συγκοινωνίας (τραίνων καὶ λεωφορείων) δύναται ἕκαστος νὰ ἐκκλησιάζεται. Ἐκεῖ τελοῦμεν ὅλας τὰς θρησκευτικὰς μας ἐορτάς, δηλ. γάμους, βαπτίσεις κτλ.

Ὑπάρχουσιν ὁμοῦ καὶ ἄλλοι ἐπίκουροι ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν περιοδεύουσιν τὰς διαφόρους πόλεις καὶ εἰς ἀγγλικανικὰς ἐκκλησίας λειτουργοῦν, ὅπου προσέρχονται ὅλοι οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκκλησιασθοῦν.

Τακτικώτατα ὁμοῦ τὴν ἐβδομάδα τῶν Χριστουγέννων καὶ τὴν Μεγάλην ἐβδομάδα, περιοδεύουσιν ἱερεῖς τὰς πόλεις καὶ λειτουργοῦν.

Ἐπίσης ὑπάρχει Ἑλληνικὸν σχολεῖον ὅπου δύναται κάθε ἑλληνόπουλον νὰ φοιτᾷ. Ἐκτὸς αὐτοῦ καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν εἰς τὸ Τζέριμιστον τὸ ἀπόγευμα ἔρχεται ὁ Ἑλλην διδάσκαλος τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ ἐπὶ δύο ὥρας διδάσκει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς αἰθουσαν σχολείου ἀγγλικοῦ, δι' ὅσους δὲν φοιτοῦν τακτικὰ εἰς τὸ σχολεῖον τὸ Ἑλληνικόν. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ διὰ τὰ ἑλληνόπουλα τῶν λοιπῶν πόλεων καὶ χωριῶν.

Τζέριμιστον 4-6-1937

ΛΙΓΕΡΗ ΤΖΑΝΟΥ

Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἰμβριῶν τοῦ Τράνσβααλ. Αἱ κυρίαι Π. Χριστέλλη καὶ Π. Γιάντζου.

Αἱ κυρίαι Ἑλένη Χ. Χριστέλλη, Παρασκευὴ Γιάντζου, Μερόπη Π. Χριστοδουλίδου, Λιγερὴ Τζάνου, δεσποινὶς Χριστέλλη, Αἰκατερίνη Θωμᾶ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΩΝ ΙΜΒΡΙΩΝ ΤΟΥ ΤΡΑΝΣΒΑΛ

Οί Ίμβριοι δύνανται νὰ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὸν πρῶτον χορὸν τῆς θερμορρογῶ ἀδελφότητός των, τὸν ὁποῖον διοργάνωσαν προχθὲς εἰς τὸ νεότευκτον καὶ μεγαλοπρεπὲς Δημορχιακὸν μέγαρον Τζέρομιστον. Μία λαμπροτάτη ἐπιτυχία ἔσπευε τὰς εὐγενεῖς προσπάθειάς των καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῆ ἄλλως, ἀπαξ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐν Τζέρομιστον Ίμβριακὴν ἀδελφότητα περιβάλλονται ἀνέκαθεν μὲ μίαν ἀμέριστον ἐκτίμησιν ὑπὸ τῆς ὁμογενείας, ὃ δὲ σκοπὸς ὃ ἐπιτελούμενος ὑπὸ τοῦ εὐαγοῦς σωματείου των εἶναι τόσον ἐξυπηρετικὸς διὰ τὰ ἰδανικὰ καὶ τὰς ἀθανάτους παραδόσεις τῆς φυλῆς μας.

Ἡ ἐνέργειά των ἢ πατριωτικὴ, ὅπως ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἀδελφότητος καταβάλλονται οἱ μισθοὶ τῶν ἐν τῇ γενετείρᾳ των Ίμβρω διδασκάλων, μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην τὰς τελείας προσπάθειάς τῶν προπατόρων μας, αἵτινες γέμουν ἀπὸ ὑπέροχα παραδείγματα πατριωτισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας πρὸς διατήρησιν καὶ διαιώνισιν τῶν εὐγενῶν ιδεωδῶν μας καὶ ἰδίως τῆς γλώσσης τῶν πατέρων μας, ἄνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ μεγαλοουργηθῇ ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ χορὸς των ὅθεν ἐδίδετο ὑπὲρ εὐγενεστάτου σκοποῦ καὶ εἰς τὴν πατριωτικὴν ἐκκλησίαν των ἔσπευσαν ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς μεγάλης μας παροικίας καὶ ἀπὸ τὴν Πραιτώριαν ὅλοι οἱ ὁμόδοξοι μὲ τὰ προεδρεῖα τῶν ὀργανώσεών μας ὅπως διὰ τῆς παρουσίας των λαμπρύνωσι τὴν χοροεσπερίδα των καὶ ἔλθωσιν ἐνεργῶς ἄρωγοὶ εἰς τὸν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν.

Αἱ ἀκάματοι ἐνέργειαι τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς ὡς καὶ ἡ προσέλευσις τόσο ὠραιοκόσμου ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ πάγκαλος Δημορχιακὴ αἴθουσα συνετέλεσαν ἐν ἀρμονικωτάτῳ συνδυασμῷ ὅπως ὁ χορὸς τῶν Ίμβριῶν καταλάβῃ μίαν ἀπὸ τὰς πρωτίστας θέσεις εἰς τὰ χρονικὰ τῶν μεγάλων συγκεντρώσεων τῆς παροικίας μας ἀπὸ ἀπόψεως μιᾶς ἐξόχου ἐπιτυχίας. Μία ἀπαράμιλλος λαμπρότης διέκρινε τὴν ὅλην χοροεσπερίδα καὶ μία ζηλευτὴ καὶ ἐξαιρετικὴ τάξις ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειάν της μέχρι τῆς ὁποίας παρετάθη ἐν μέσῳ μιᾶς ἀδιαπτώτου χαρᾶς καὶ εὐθυμίας.

Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν Ίμβριῶν τοῦ Τρανσβαλ. Ὁ γάμος τοῦ κ. Ν. Τζάνου.

Ἄνθη συμβολίζοντα τὴν χαρὰν καὶ τὴν πατριωτικὴν ἀγάπην προσεφέροντο εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ δημαρχιακοῦ μεγάρου εἰς τοὺς προσερχομένους καὶ τὴν πρωτοτυπίαν ταύτην ἐχαιρέτισαμεν ὡς προοιωνίζουσιν τὴν ἐπιτυχῆ ἐξέλιξιν τοῦ χοροῦ. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ὠραιότερον τοῦ νὰ βλέπη τις εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ περιβάλλον ὅλον τὸν κόσμον ἀνθοφοροῦντα καὶ ὁ λουλουδέσιος οὗτος διάκοσμος ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἔχει ἀνάλογον εὐχάριστον ἐπίδρασιν εἰς τὰς διαθέσεις παντὸς εἰσερχομένου εἰς τὴν χορευτικὴν αἴθουσαν.

Χαριτωμένα δέσποινα καὶ δεσποινίδες ἀπετέλουν τὴν βοηθητικὴν ἐπιτροπὴν, συντελέσασαι διὰ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὴν ὅλην διοργάνωσιν ὅπως ὁ χορὸς φθάσῃ εἰς τὸ κορύφωμα τῆς ἐπιτυχίας του, καὶ αὗται ἦσαν ἡ Κα Μ. Χριστοδουλίδου, ἡ Κα Ἑλ. Χριστέλλη, ἡ Κα Π. Χριστέλλη, ἡ Κα Λ. Ν. Τζάνου, ἡ Κα Α. Δ. Καβαλλέρου, ἡ Κα Π. Γιάντσου, ἡ Κα Μ. Ζωνομέση καὶ αἱ Δίδες Πανωραία Χ. Χριστέλλη, Κ. Χριστοδουλίδου, Κατίνα Παπαδοπούλου καὶ Σάϊμον.

Ἡ χορευτικὴ αἴθουσα, ἡ ὠραιότερα ὅλων τῶν χορευτικῶν αἰθουσῶν τοῦ *Rand*, παρουσίαζεν οὕτω μίαν ἐξαιρετικῶς γοητευτικὴν εἰκόνα μὲ τὸν ὠραιότερον κόσμον τῶν παρικοῶν μας καὶ τὸν σοβαρώτερον ἔτι τῆς διεθνοῦς κοινωνίας τοῦ Τζέριμστον. Ὡς δὲ μᾶς ἔλεγε σοβαρὸς Νοτιοαφρικανὸς τῆς γείτονος πόλεως ὁ πρῶτος οὗτος ἑλληνικὸς χορὸς ὁ διοργανωθεὶς ἐν Τζέριμστον εἶναι ὁ λαμπρότερος καὶ ἐπιτυχέστερος ὁ δοθεὶς ἀφ' οὗτου ἀνηγέρθη τὸ νέον δημαρχιακὸν μέγαρον, καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ ἀφήσῃ τὰς ὠραιότερας τῶν ἀναμνήσεων εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Τζέριμστον.

Ἐπὶ ἕξ ὀλοκλήρους ὥρας τὰ ζεύγη διαρκῶς γλυστροῦν ἐπὶ τοῦ στίλβοντος χορευτικοῦ δαπέδου ὑπὸ τοὺς ἤχους τελείας ἑννεαμελοῦς ὀρχήστρας καὶ ἀκούραστος ὁ χορεύων κόσμος ζητεῖ διαρκῶς ἐπανάληψιν τῶν χορῶν. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διοργανώσεως κ. Ν. Τζάνος δύναται νὰ εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὴν μεγίστην ἐπιτυχίαν ἣτις ἔσπευε τοὺς κόπους τόσον αὐτοῦ ὡς καὶ ὅλων τῶν μελῶν τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ πρόεδρος τῆς ἀδελφότητος κ. Π. Χριστοδουλίδης καὶ ἡ Κα Χριστοδουλίδου, οἱ ἀδελφοὶ Νικόλαος, Παναγιώτης καὶ Γεώργιος Χριστέλλη μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ πάντα τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου καταβάλλουν ὅλας τὰς προσπαθείας των ὅπως περιποιηθοῦν τοὺς παρόντας, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπιδαψιλεύσун πᾶσαν δυνατὴν περιποίησιν.

Τὸ διοικ. συμβούλιον τῆς Ἰμβριακῆς ἀδελφότητος τὸ διοργανῶσαν τὸν χορὸν καὶ συντέλεσαν εἰς τὴν τόσην ἐπιτυχίαν του ἀπαρτίζεται

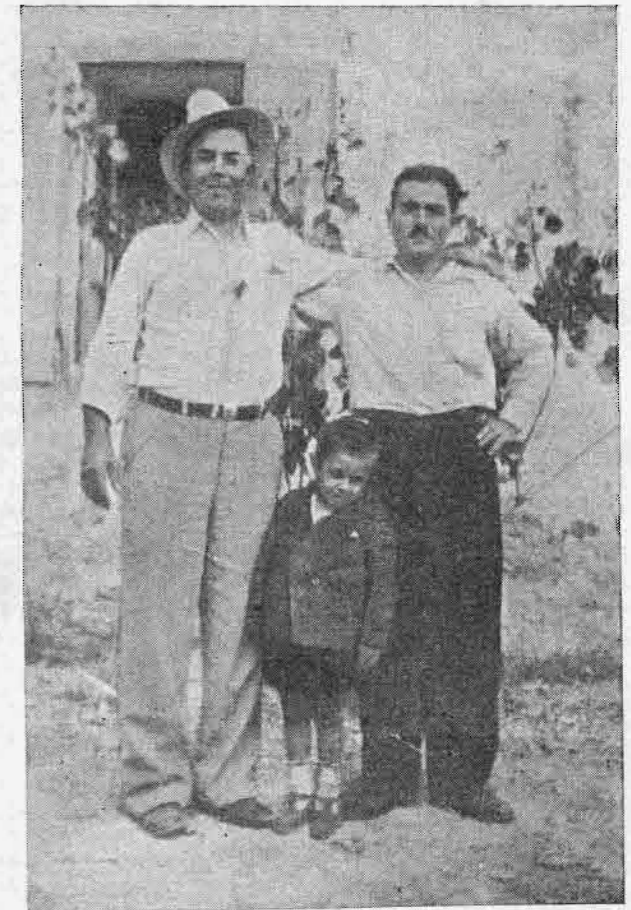
ὡς ἑξῆς: Π. Χριστοδουλίδης πρόεδρος, Α. Ἀναγνώστου ἀντιπρόεδρος, Α. Καλλιπολίτης γραμματεὺς, Ν. Χριστέλλης ταμίας καὶ Ν. Τζάνος, Π. Χριστέλλης, Κ. Κωνσταντινίδης σύμβουλοι.

Θαυμάσιον ὑπῆρξε καὶ τὸ σουπὲ καὶ οὕτω τὸ πᾶν συνεδυσάσθη ἁρμονικώτατα ὅπως ἡ πρώτη χοροεσπερὶς τῶν Ἰμβριῶν στεφθῆ ὑπὸ μιᾶς λαμπροτάτης ἐπιτυχίας. Δὲν ἔχομεν εἰμὴ θερμοτάτα συγχαρητήρια νὰ ἀπευθύνωμεν εἰς τοὺς διοργανωτὰς της.

(Ἀπὸ τὴν ἑφημερίδα «Ἀφρικανὶς»)

Ὁ κ. Χαρολαμπίδης μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐν Ἀυστραλίᾳ.

Οἱ ἀδελφοὶ Σινοῦ.

ΠΙΝΑΞ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ, ΘΑΝΑΤΩΝ, ΓΑΜΩΝ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΙΩΝ
ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1926 - 1936

Χρονολ.	Παναγίας		Εύλαμπίου		Αγ. Θεοδώρ.		Αγριδίων		Σχοινουδίου		Γλυκέως		Κάστρου			Αριθμοί Νοσηλευ- θέντες εν τῷ νοσοκομείῳ Βαλουκλή		
	Γεν.	Θάν.	Γάμ.	Γεν.	Θάν.	Γάμ.	Γεν.	Θάν.	Γάμ.	Γεν.	Θάν.	Γάμ.	Γεν.	Θάν.	Γάμ.			
1926	27	9	3	2	9	4	36	10	10	59	8	5	5	2	3	—	—	
1927	11	27	8	6	10	9	28	12	13	54	50	5	5	2	3	1	3	
1928	28	15	2	10	5	2	33	4	6	63	19	4	4	2	4	1	9	
1929	29	26	5	7	8	6	26	8	8	48	41	10	10	2	2	—	23	
1930	22	14	4	7	14	4	27	5	5	60	29	4	4	2	2	2	16	
1931	19	23	5	7	8	5	33	30	5	70	36	5	5	6	6	4	22	
1932	17	27	3	12	10	4	22	21	4	54	35	3	3	9	1	—	57	
1933	14	23	2	5	10	2	28	19	5	74	41	5	7	3	1	1	64	
1934	18	15	6	3	13	5	31	23	7	71	41	4	4	10	2	1	67	
1935	13	16	3	2	13	3	22	18	4	46	45	3	3	9	4	1	82	
1936	21	11	8	1	18	8	28	8	6	49	40	6	6	4	2	3	44	
	219	206	49	84	79	21	224	184	52	314	198	71	648	385	148	49	59	387

Αθροισμα γεννήσεων, γάμων, θανάτων και νοσηλειῶν πασῶν τῶν κομοπόλεων Ἰμβρου κατὰ μίαν δεκαετίαν:

Γεννήσεις	1654
Γάμοι	355
Νοσηλείαι ἐν τοῖς νοσοκομείοις Βαλουκλή	387
Θάνατοι	1135

ΠΙΝΑΞ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	Παναγίας	Εύλαμπίου	Αγ. Θεοδώρ.	Αγριδίων	Σχοιν/δίου	Κάστρου	Γλυκέως	Αθροισμα
Γεωργοί	95	40	40	175	200	6	36	592
Ποιμένες	75	30	30	30	130	—	13	308
Κτίσται	15	10	4	15	15	—	6	65
Μαραγκοί	7	5	2	3	14	—	5	36
Σπογγαλιεῖς	1	3	3	1	2	10	2	22
Άλιεῖς	—	3	1	—	10	3	—	17
Πλινθοποιοί	—	—	3	1	2	—	—	6
Υποδηματοποιοί	10	2	4	—	4	—	8	28
Παντοπῶλαι	13	2	7	7	13	10	3	55
Καφεπῶλαι	10	1	4	5	12	4	5	41
Σιδηρουργοί	4	1	2	2	2	—	1	12
Ράπται	9	—	—	1	—	—	—	10
Άρτοποιοί	3	—	—	—	—	—	—	3
Δημόσ. υπάλληλ.	—	—	—	—	—	—	—	—
Κρεοπῶλαι	4	—	—	—	—	—	—	4
Θερμαστροποιοί	2	—	—	—	—	—	—	2
Χρυσοχόοι	1	—	—	—	—	—	—	1

ΠΙΝΑΞ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΙΜΒΡΟΥ

ΕΙΔΟΣ	Παναγίας	Εύλαμπίου	* Αγ. Θεοδώρ.	* Αγριδίων	Σχοινουδίου	Κάστρου	Γλυκέως	* Αθροισμα
Πρόβατα	5.000	2.190	4.700	1.150	7.400	75	785	21.300
Αἴγες	2.450	464	1.168	1.200	2.150	48	375	7.855
Βόες	199	84	67	230	230	9	53	662
* Αγελάδες	88	37	28	25	150	3	18	349
* Γπλοι	210	30	143	75	80	2	74	614
* Ημίονοι	48	15	21	214	170	1	13	482
* Ονόι	135	50	64	55	260	19	90	674
Χοῖροι	200	30	20	190	380	5	7	832
* Ελαιόδενδρα	25.000	2.000	14.000	12.000	14.700	957	3.200	71.857
* Ορνιθες	2.500	500	2.000	9.000	4.500	209	550	19.259
Κυψέλαι	150	50	—	1.000	1.270	50	150	2.900
Οἶνος	—	5.000	—	—	—	—	—	5.000
Μέλι *	—	—	—	—	—	—	—	500
Τυρὸς **	72.000	5.000	16.500	35.000	56.000	600	5.500	200.000
Τρίχες	600	50	400	600	1.300	10	150	3.110
Μαλλιά	5.000	2.000	4.700	1.800	7.200	120	1.780	21.600
* Ελαιόλαδον	35.000	10.000	80.000	55.000	60.000	2.500	10.000	252.500
* Αμύγδαλα	3.000	2.000	5.000	4.000	10.000	800	15.000	39.800
Δημητριακά	200.000	129.000	180.000	129.000	500.000	52.800	100.000	1.290.800
Σπόγγοι ***	—	—	—	—	—	—	—	3.500
Αυγά	250.000	200.000	200.000	900.000	450.000	30.000	85.000	2.115.000

* Ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων μόνον ἕξαγωγή ἀσήμαντος.

** 150.000 δι' οἰκιακὰς χρήσεις καὶ 50.000 δι' ἕξαγωγήν.

*** Γενικῆς παραγωγῆς.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΚΑΣΤΡΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ 1937

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΙΟΥΝΙΟΣ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	7/ΒΡΙΟΣ	8/ΒΡΙΟΣ	9/ΒΡΙΟΣ	10/ΒΡΙΟΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡ/ΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΪΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	37.768	35.603	47.001	29.000	51.000	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751
18.753	37.768	35.603	47.001	29.000	51.000	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105
16.012	35.603	47.001	29.000	51.000	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105	267.284
15.950	47.001	29.000	51.000	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105	267.284	
13.000	29.000	51.000	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105			
21.000	51.000	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105				
25.599	17.130	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105					
1.475	34.615	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105						
11.500	21.980	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105							
13.550	23.700	81.422	60.135	35.751	475.105								
24.485	81.422	60.135	35.751	475.105									
63.398	60.135	35.751	475.105										
42.562	35.751	475.105											
267.284	475.105												

Ἡ εἰσαγωγή ἔγινε σίτου 52.350 κιλά, ξυλείας 52.225 κυβικά, βουβάλων 5, φορβάδων 23, ἀγελάδων 7, ἀλόγων 12. Ἡ εἰσαγωγή σιτηρῶν αἰσθητὴ διότι ἡ παραγωγή ἐμειώθη. Εἰς τὸ ποσὸν τῶν 475.106 συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ εἶδη μπακαλικῆς.

Ἡ δὲ ἕξαγωγή περιορίσθη εἰς πρόβατα 2.150, ἀρνιά 218, αἴγας 542, χοίρους 41, φοράδες 3, ἄλογα 18, κριοὺς 34 καὶ ἐλαιόλαδον κιλά 43.270.

Ἡ ἕξαγωγή ἐλαιολάδου παρουσιάζεται ἀσήμαντος, καθότι κατὰ τὸ 1936 καὶ ἡ ἐσοδεῖα ἦτο μηδαμινή. Ἡ ἐσοδεῖα ἐτησίως ἀνέρχεται ἀπὸ 300.000 ἕως 400.000 κιλά.

Ἡ σπογγαλιεῖα τελευταίως ἀνακουφίζει πολλὰς οἰκογενεῖας. Κατὰ τὸ ἔτος 1937 ἡ ἕξαγωγή ἀνῆλθεν εἰς 3.000 κιλά.

Ἀπίστευτον ἀλλ' ἀληθές, ἐν Ἰμβρῷ ἡ ἀλιεῖα ἰχθύων εἶναι τελείως παραμελημένη καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων, καίτοι ὁ Κέφαλος, ὁ Κάρδαμος, ὁ Πύργος καὶ ὁ Μάρμαρος ἔχουσιν ἀφθονίαν θαυμασίων ἰχθύων.

Διὰ τὴν ἐνθάρρουνσιν τῆς γεωργίας, ἡ ἐν Τράνσβααλ Ἀδελφότης προσέφερον πρὸς διανομὴν εἰς πτωχὰς οἰκογενεῖας διὰ σπορὰν σίτον μανιτόμπα, καθὼς καὶ ἄλλα εἶδη ὡς σόγιας καὶ βάμβακος ἀκάλα. Γεωπόνοι δὲ καταρτισθέντες εἰς τὴν Ἀναγνωστοπούλειον Γεωπονικὴν Σχολὴν καθοδηγοῦσι τοὺς κατοίκους πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, μελισσοκομίας, τυροκομίας, ἀμπελοφυῆς, κονικλοτροφίας καὶ οἰνοπαραγωγῆς. Ἐπαινετὴν δραστηριότητα καὶ ἀξιόζηλον προσπάθειαν καταβάλλει ἐκ τούτων ὁ γεωπόνος κ. Παρασκευᾶς Μοῦτσος.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΙ ΙΜΒΡΙΩΝ

Α'. ΠΑΝΑΓΙΑΣ

1. *Ἐν Ἀμερικῇ*

Ἀναγνωσταρᾶς Ἐμμ. Δημήτριος (οἶκογ.)
 Ἀναγνωσταρᾶς Ἐμμ. Ἄγγελος
 Ἀλεξανδρῆς Γεωργ. Νικόλαος
 Ἀλεξανδρῆς Γεωργ. Ἰωάννης (οἶκογ.)
 Ἀπίστολας Μιχαὴλ Σοφιανός
 Βογιατζῆς Ἀποστ. Ἰωάννης
 Βουτέλης Παρασκευᾶ Παναγιώτης
 Γενηγιώργης Ἀθαν. Δημήτριος
 Δεμιρτζῆς Ἀθανασ. Βασίλειος
 Δημητριάδου Γερασίμ. Καλλιόπη
 Θεοφανέλης Εὐστρ. Κωνσταντῖνος
 Θεοφανέλης Εὐστρ. Ἀναστάσιος (οἶκογ.)
 Καλλιπολίτου Εὐστρατίου Ἀριάδνη
 Καδέμης Κωνστ. Δημήτριος (οἶκογ.)
 Καλογερῆς Διαμαντῆ Κωνσταντῖνος
 Καρνέζος Νικολάου Ἰωάννης
 Καρνέζος » Παναγιώτης
 Καρβέλη Ζαχαρίου Ζωίτσα
 Κρατούνης Κωνστ. Ἀθανάσιος
 Κρατούνης Κωνστ. Μιχαὴλ
 Καγιᾶς Γεωργίου Νικόλαος
 Κόπρου Χρυσοστόμου Αἰκατερίνη
 Κόπρου Χρυσοστ. Τασούλα
 Καψάρης Χρήστου Μενέλαος
 Καψάρης Χρήστου Δανιὴλ
 Κουτρᾶς Γεωρ. Θεόδωρος
 Λάσκαρη Παναγιώτου Ἀμίρσα
 Μουτάφης Χαράλ. Γεώργιος
 Ευλάρας Κωνστ. Χρυσόστομος
 Πιπῆς Χρήστου Παντελῆς
 Πιπῆς Χρήστ. Ἰωάννης
 Πλατῆς Στυλιανοῦ Νικόλαος
 Σουπᾶς Νικολ. Παναγιώτης
 Σαμακλῆς Θεολόγου Ἀναστάσιος

Σιφνιώτης Δημητρ. Ἀθανάσιος
 Σισῆς Γεωργ. Πάτροκλος
 Σταματέλος Ἰωάν. Παναγιώτης
 Σταματέλος Ἰωάν. Χαράλαμπος
 Σταματέλος Ἰωάν. Σωτήριος
 Σταματέλος Ἰωάν. Δανιὴλ
 Τομάρης Παπαντωνίου Βασίλειος
 Τομάρης Παπαντωνίου Κλεάνθης
 Τσαλίκης Ἀθανασ. Ἀλέξανδρος
 Τσίρπα Ἀθανασ. Ἀναστάσιος
 Τσαλίκης Ἀθαν. Φίλιππος (οἶκογ.)
 Τσαρσῆς Κωνστ. Χαρίλαος
 Φράγκος Κωνστ. Γεώργιος
 Φράγκος Κωνστ. Σωκράτης
 Χατζηστράτης Περικλ. Ἀπόστολος
 Χαρίτου Ἰωάν. Εἰρήνη
 Χριστοδουλάρας Κωνστ. Θεόφιλος
 Χριστοδουλάρας Κωνστ. Γεώργιος
 Χριστοδούλας Παναγ. Γεώργιος (οἶκογ.)
 Χάγιας Ἰωάννου Βασίλειος
 Χαλβατζῆς Κωνστ. Γεώργιος
 Χαλβατζῆς Κωνστ. Δημήτριος
 Χαλβατζῆς Ἰωάν. Εὐστράτιος
 Χλέπος Νικολ. Γεώργιος
 Χλέπου Νικολ. Βαρθάρα
 Χρηστελλῆς Κωνστ. Γεώργιος (οἶκογ.)
 Χρηστελλῆς Κωνστ. Εὐστράτιος

2. *Ἐν Ἑλλάδι*

Ἀναστασίου Βασίλειος
 Ἀπίστολας Παρασκευᾶ Ἄγγελος
 Ἀπίστολας Θεοδώρου Ἀπόστολος
 Ἀναγνώστου Δημητρ. Μαρία
 Ἀρετικά Ἑλένη (οἶκογ.)
 Ἀγαρδιάκος Ἀγγέλ. Δημοσθένης (οἶκογ.)
 Ἀνδριώτης Νικολάου Παντελῆς (οἶκογ.)
 Βουρουγιάννης Κυριάκου Γεώργιος

Βουρουγιάννης Κυριάκου Ἐμμανουὴλ
 Βιρτσώνης Μιλχῆ Κωνσταντῖνος
 Βιρτσώνης Μιλχῆ Ἀθανάσιος
 Βασίλας Γεωρ. Εὐστράτιος
 Βασιλειάδης Γεωργ. Μιχαὴλ
 Βασιλειάδης Γεωργ. Ζαφειράκης
 Γιαρμάκος Βασιλ. Δημήτριος
 Δούραρης Θεοφάν. Κωνσταντῖνος
 Δράκος Στυλιανοῦ Ἀπόστολος
 Δεμιρτζῆς Ἀθαν. Ἄγγελος
 Δάκος Παναγ. Μενέλαος
 Δρακούλια Σουλτάνα
 Δινιάκου Παναγ. Εὐσέβεια
 Ἐρένκιουλους Ἀνδρέου Κωνσταντῖνος
 Εἰκοσιδουὸς Νικολ. Εὐστράτιος
 Εἰκοσιδουὸς Νικολ. Δημήτριος
 Εἰκοσιδουὸς Δημητρ. Παναγιώτης
 Ζαρμπουζάνη Ἀθαν. Εἰρήνη
 Ζοινομέσης Κυριάκου Ἰωάννης (οἶκογ.)
 Ἡλιάδης Ἰωάν. Βασίλειος
 Θεοφανέλης Θεοφ. Κωνσταντῖνος
 Θεοφανέλης Θεοφ. Δημήτριος
 Κολίντος Λαμπρινοῦ Γεώργιος
 Καλπάκης Κωνστ. Δημήτριος
 Καλπάκης Κωνστ. Ἀθανάσιος
 Καλόθету Εὐστρ. Αἰκατερίνη
 Καραβέλας Γεωργ. Νικόλαος (οἶκογ.)
 Καραζουρνᾶς Ἀγγέλου Ἐλευθέριος
 Καρακασάνης Ἰω. Βασίλειος
 Καρακασάνης Ἰω. Παναγιώτης
 Καρακασάνης Ἰω. Δημήτριος
 Καρνέζος Δημητρ. Θεόδωρος
 Κομπολίκος Παναγιώτης (οἶκογ.)
 Κομπολίκος Νικόλαος
 Κομπολίκος Εὐστράτιος
 Κουλουργιώτης Εὐστρ. Διαμαντῆς
 Κουλερῆς Γεωργ. Νικόλαος
 Κουλερῆς Γρηγ. Θεόφιλος
 Κουλερῆς Ἀναστ. Παναγιώτης
 Κούνικα Νικολάου Κυριακούλα
 Κουτρᾶς Μιχαὴλ Κωνσταντῖνος
 Λαδᾶς Σοφοκλέους Δημήτριος
 Μανδάλης Δημητρ. Γεώργιος
 Μανδάλης Δημητρ. Νικόλαος
 Μαμάτης Ἀγγέλου Ἰωάννης

Ματζουλάς Βασ. Παναγιώτης
 Μανώλαινας Παναγ. Δημήτριος
 Μουτάφης Παναγ. Γεώργιος
 Μουτάφης Παναγ. Κωνσταντῖνος
 Μαυραντώνης Ἰω. Γεώργιος
 Μαυραντώνης Ἰω. Ἰωάννης
 Μαυρογιάννη Κυριάκου Σμύρνα
 Μαυρογιάννη Κυριάκου Γραμματικῆ
 Μαῦρος Κωνστ. Ἐμμανουὴλ
 Μαῦρος Κ. Βασίλειος
 Μαῦρος Κ. Ζαφειράκης
 Μαύρου Κ. Αἰκατερίνη
 Μαῦρος Κ. Γεώργιος
 Μαύρου Κ. Παρασκευᾶς
 Μαύρου Κ. Εὐθυμία
 Ματσούκη Μαρία
 Μαντάλη Μιχαὴλ Μελπομένη (οἶκογ.)
 Μανιώτης Ἡλία Παρασκευᾶς
 Μαδούρη Ἰωάν. Μαρία
 Μαδούρη Ἰωάν. Χαρίκλεια
 Μουμόγκος Γεωρ. Ἄγγελος
 Ευλάρας Παναγ. Ἰωάννης
 Ευλάρας Χρήστου Ἀντώνιος
 Πλακῆς Βασιλ. Ἀλέξανδρος
 Πλακῆς Βασ. Ἀντώνιος
 Πορτοκάλλης Στυλ. Κωνσταντῖνος
 Πανάρετος Κυριάκος
 Πιπῆς Χρήστ. Ἀναστάσιος
 Πιπῆς Χρήστ. Βασίλειος
 Ριμπίδης Παναγ. Κυριάκος
 Ριμπίδης Παναγ. Δημήτριος
 Ρεβίθης Ἐμμ. Ἀντώνιος
 Σπανοῦ Παναγ. Μαρίκα
 Σταματέλου Εὐστρ. Ἐλισσάβητ
 Σταματέλου Εὐστρ. Κυριακούλα
 Σισῆ Γεωργ. Παρθενόπη
 Σαμακλῆς Παναγ. Γεώργιος
 Σαμακλῆς Ἀγγέλου Ἀθανάσιος
 Στυλιανίδης Ἡρακλ. Κωνσταντῖνος
 Στυλιανίδης Ἡρακλ. Θεαγένης
 Στυλιανίδου Ἡρακλ. Καλλιόπη
 Στυλιανίδου Ἡρακλ. Μαρία
 Στυλιανίδου Ἡρακλ. Σοφία
 Στυλιανίδου Ἡρακλ. Βερονίκη
 Σκουφός Κωνστ. Παπαρηγόριος

Τσίρκα Δημοσθένους Μαρία
 Τζάνος Κωνστ. Ἰωάννης
 Τηγάνη Χαραλ. Ὀλγα (οἶκογ.)
 Τερζῆς Θεμιστοκλῆς (οἶκογ.)
 Ταχτικός Στυλιανός (οἶκογ.)
 Τσαγαλιός Ἰωακείμ
 Τζάνου Σπύρου Γεωργία
 Τζάνος Γεωργ. Δημήτριος
 Τζάζος Γεωργ. Παναγιώτης
 Τζάνου Γεωργ. Εἰρήνη
 Τραγουδιστῆς Ἰωάν. Ἀπόστολος
 Φαναριώτης Ν. Ἀθανάσιος (οἶκογ.)
 Χατζηανδρέου Π. Τριανταφυλλιά
 Χλέπου Στυλιανῶ Παναγιωτῆ
 Χριστοδουλάς Θεοδ. Λαμπριανός
 Χριστοδουλά Θεοδ. Ρήγαινα
 Χατζηπάνη Χρήστου Εὐανθία
 Χατζηπάνη Χρήστ. Χρυσόστομος
 Χατζηπάνη Χρήστ. Εὐστράτιος
 Χλέπος Τριανταφ. Παναγιώτης (οἶκογ.)
 Χάγια Ἰω. Μαρία
 Χάγια Ἰω. Ἀντώνιος
 Χάγια Ἰω. Εὐάγγελος
 Χάγια Ἰω. Ἀπόστολος
 Χάγια Ἰω. Φωτεινὴ
 Χάγια Ἰω. Ἰωάννης
 Χούμης Γεωργ. Ἰωάννης

3. Ἐν Αἰγύπτῳ

Ἀπίστολας Ἀποστ. Δημήτριος
 Ἀπίστολας Ἀποστ. Βασίλειος
 Ἀρχαλόπουλος Γεώργιος (οἶκογ.)
 Βουλούδας Βασιλ. Νικόλαος
 Βόντζας Ι. Κωνσταντῖνος (οἶκογ.)
 Βαλίτα Ἀγγέλου Ἑλένη (οἶκογ.)
 Γενηγιώργης Παναγ. Κωνσταντῖνος
 Γενηγιώργης Ἀθαν. Λάζαρος (οἶκογ.)
 Γενηγιώργης Ἀθαν. Γεώργιος
 Γενηγιώργη Ἀθαν. Πανωραία
 Γενηγιώργη Ἀθαν. Δωροθέα
 Δημητριάδης Γερασ. Νικόλαος
 Δημητριάδης Γερασ. Μιχαὴλ
 Δάκος Θεμιστ. Ἀθανάσιος
 Κάτσος Γρηγορ. Νικόλαος
 Κουτρῶς Μιχαὴλ Ἀλκιβιάδης

Καραζουρνᾶς Ἀγγέμου Κωνσταντῖνος
 Καρνέζος Βασιλ. Εὐστράτιος
 Κούνικα Νικολ. Ἑλένη
 Κρατούνης Παναγ. Γρηγόριος
 Καγιᾶς Κωνστ. Ἰωάννης
 Λάσκαρης Παναγ. Γρηγόριος
 Λάσκαρη Παναγ. Βιργινία
 Λάσκαρη Παναγ. Μαρία
 Λάσκαρης Παναγ. Ἀθανάσιος
 Λαγόπουλος Μένανδρος
 Μαδούρη Στυλ. Ἀντιγόνη
 Μαδούρη Στυλ. Πανωραία
 Μαδούρης Στυλ. Γεώργιος
 Μουτάφη Γραμματικοῦ Βασιλικῆ
 Μαρσούκης Ἰωάν. Νικόλαος
 Μαντάλη Γεωρ. Ἑλένη (οἶκογ.)
 Μαντάλης Ἀγγέλου Παναγιώτης
 Μαντάλης Παναγ. Νικόλαος
 Μαντάλης Παναγ. Χαράλαμπος
 Μαντάλης Παναγ. Στυλιανός
 Μαμάτης Στυλιανός
 Νικολαΐδης Ἀγγέλου Χριστόδουλος
 Ευλάρας Κωνστ. Μεγακλῆς
 Ευλάρας Ἀθαν. Γεράσιμος
 Ευλάρας Ἀθαν. Μοδέστος
 Πλακῆ Βασιλ. Λασκαρίνα
 Πλακῆ Βασιλ. Γεωργία
 Πούλαδος Παναγ. Ἀθανάσιος
 Πουλάδου Παναγ. Τριανταφυλλιά
 Πούλαδος Παναγ. Στυλιανός
 Πούλαδος Παναγ. Ἀπόστολος
 Πόπας Γεωργ. Μιχαὴλ
 Ριμπίδης Παναγ. Γρηγόριος
 Ρεβίθης Ἐμμανουὴλ Ἀχιλλεὺς
 Σακούλια Εὐστρ. Στυλιανὴ
 Συναρέλλης Κων. Νικόλαος
 Στεργίου Ἀποστ. Ἑλένη
 Στεργίου Ἀποστ. Στυλιανὴ
 Στεργίου Ἀποστ. Κυριακίτσα
 Σταματέλλος Εὐστρ. Ἀγγελος
 Στρατήγα Βασιλείου Δημοσθένους
 Τσουβαλᾶ Ἰωάννου Μαρία
 Τσουβαλᾶς Ἰωάν. Ἀναστάσιος
 Τζάνος Χρυσόστομου Γεώργιος
 Τζάνος Γαβριὴλ Μιχαὴλ

Τερζῆς Δημητρ. Νικόλαος
 Τερζῆς Δημητρ. Βασίλειος
 Τροχάλης Δημοσθ. Ἰωάννης
 Τζούχτη Κωνστ. Ἑλένη
 Χαλβατζῆς Ἀποστ. Γρηγόριος
 Χαλβατζῆς Ἀποστ. Ἰωάννης
 Χαρίτος Ἰωάν. Χαρίλαος
 Χαρίτος Ἰω. Κωνσταντῖνος
 Χατζηανδρέα Παναγ. Σμαρῶ
 Χατζηανδρέας Ἀνδρέας (οἶκογ.)
 Ψευτέλης Σταύρου Γεώργιος
 Ψωμᾶ Κωνστ. Μαρία

4. Ἐν Τράνσβααλ

Ἀναγνώστου Δημητρ. Χαρίλαος
 Καβαλέρος Κοσμᾶ Δημήτριος
 Καβαλέρου Κοσμᾶ Πανωραία
 Κατσικαρλῆς Νικόλαος
 Κατσικαρλῆς Χρυσόστομος
 Κουλουργιώτη Εὐστρ. Βενετία
 Κοτζάπεγλης Ἀγγέλου Ἀλκιβιάδης
 Κοτζάπεγλης Ἀγγ. Κυριάκος
 Κοτζάπεγλης Ἀγγ. Γεώργιος
 Κοντός Παναγ. Κυριάκος
 Κουτρῶς Ἀποστ. Γεώργιος
 Κουτρῶς Ἀποστ. Κωνσταντῖνος
 Καβαλέρος Γεωργ. Κωνσταντῖνος
 Καβαλέρος Γεωργ. Ξενοφῶν
 Καβαλέρος Γεωργ. Ἀριστείδης
 Μασιάκος Δημοσθ. Δημήτριος
 Μουμόγκος Ἀγγ. Γεώργιος
 Μαυροδάρης Νικ. Κωνσταντῖνος
 Μαυροκδάρης Νικ. Ὀδυσσεὺς
 Σωτηρίου Μιχαὴλ Σωτήριος
 Τηγάνης Χαραλ. Δημήτριος
 Τηγάνης Χαρ. Νικόλαος
 Τηγάνης Χαραλ. Εὐάγγελος
 Τζάνος Ἀριστείδου Νικόλαος
 Τζάνος Γεωργ. Μενέλαος
 Τζάνος. Γεωργ. Παναγιώτης
 Τσουβαλᾶς Ἐμμ. Γρηγόριος
 Τσουβαλᾶς Ἐμμ. Ἀλέξανδρος
 Τραγουδιστῆς Ἰω. Γρηγόριος
 Χρηστέλλης Δημητρ. Παναγιώτης (οἶκογ.)
 Χρηστέλλης Δημητρ. Νικόλαος (οἶκογ.)

Χρηστέλλης Δημητρ. Γεώργιος (οἶκογ.)
 Χρηστίδης Πλάτων
 Χρηστίδης Ἰωάννης
 Χρηστέλλη Χριστοδ. Ἑλένη (οἶκογ.)
 Χριστοδουλίδης Παλαιολόγος
 Φωτεινιδέλλης Φυλάχτου Γεράσιμος
 Φωτεινιδέλλης Φυλάχτου Βασίλειος
 Φωτεινιδέλλης Φυλάχτου Γεώργιος

5. Ἐν Γαλλίᾳ

Καδέμης Κωνστ. Παναγιώτης
 Καδέμη Κωνστ. Εὐθυμία
 Καδέμης Κωνστ. Παντελῆς
 Κομπολίκος Νικ. Ἴπποκράτης
 Συναρέλλης Ἀθαν. Ἰωάννης
 Χλέπος Νικ. Παναγιώτης
 Χλέπος Νικ. Ἀλέξανδρος

6. Ἐν Βελγίῳ

Λάσκαρης Νικολάου Γεώργιος

7. Ἐν Κογκῶ

Ἀναγνωσταρᾶς Ἀριστ. Μαργαρίτης
 Βασιλειάδης Γεωρ. Δημήτριος
 Βογιατζῆς Ἀποστ. Παρασκευᾶς
 Βογιατζῆς Ἀποστ. Ἰωάννης
 Γκρασῆς Παναγ. Γεώργιος
 Γκρασῆς Παν. Εὐστράτιος
 Δημητριάδης Εὐστράτιος
 Ζωνομέσης Παναγ. Νικόλαος
 Καρανικόλας Σπύρου Χρήστος
 Μαντάλης Παν. Κωνσταντῖνος
 Πορτοκάλλης Κων. Γεώργιος
 Συναρέλλης Κων. Ἀθανάσιος
 Τσίρκας Δημοσθ. Τρύφων
 Φαναριώτης Νικ. Ἰωάννης
 Φιάκας Βασιλ. Στυλιανός

8. Ἐν Αὐστραλίᾳ

Καραβέλας Γεωργ. Λεωνίδας

Β'. ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ

1. Ἐν Ἑλλάδι

Ἀρχοντῶνης Κώστας
 Δαμδᾶς Κώστας

3. Ἐν Ρουμανίᾳ

Ἀρχοντῶνης Ἰωάννης
Γαζιάρης Στυλιανὸς
Κρητικὸς Ἀντώνιος
Κρητικὸς Εὐστράτιος
Κρητικὸς Κώστας
Ὁκομούσης Κώστας
Τσιβγᾶς Παρασκευᾶς
Ψωμᾶς Στυλιανὸς

4. Ἐν Ἀφρικῇ

Βουλγαρέλλης Εὐστράτιος
Καραμανώλης Νικόλαος
Κουτζέρης Ἀντώνιος
Ρεσβίτσος Ἐμμανουήλ
Ρεσβίτσος Ἰωάννης
Σουβαρῆς Κώστας
Χατζηκυριακὸς Εὐριβιάδης

5. Ἐν Αἰγύπτῳ

Κανάρης Ἀναστάσιος
Μαρῖνος Ἰωάννης
Ποσειδῶν Δημήτριος

6. Ἐν Γαλλίᾳ

Ἀρχοντῶνης Γεώργιος
Γραμματικᾶς Σωτήριος
Δαγλέρης Ἰωάννης
Δαγλέρης Νικόλαος
Κατάκαλος Θεόδωρος
Παπαλάμπου Βασίλειος
Παπαλάμπου Γεώργιος

7. Ἐν Γαλλικῷ Μαρόκῳ

Καραπαναγιώτης Γεώργιος
Λαδᾶς Μιχαήλ

8. Ἐν Ἀμερικῇ

Δεδερλῆς Ἀντώνιος
Δεδερλῆς Ἀναστάσιος
Καγιᾶς Κώστας
Καλαμάρης Στυλιανὸς
Κανταρᾶς Δημήτριος
Καραδημήτριος Κώστας

Δαμδᾶς Διάμαντῆς
Δαμδᾶς Εὐστράτιος
Δεδερλῆς Εὐριπίδης
Ζέλος Γεώργιος
Ἰωαννίδης Ἰωάννης
Κανταρᾶς Νικόλαος
Καραγιάννης Γεώργιος
Καραδημήτριος Γεώργιος
Καραπαναγιώτης Ἀριστείδης
Καραπαναγιώτης Ποσειδῶν
Κατάκαλος Ἰωάννης
Κατάκαλος Πέτρος
Κοτζινῆς Παναγιώτης
Κοτζινῆς Ἡλίας
Κρητικὸς Γεώργιος
Κρητικὸς Δημήτριος
Κρητικὸς Εὐστράτιος
Λισσαβῶνης Λέανδρος
Μακρῆς Ἰωάννης
Μαραγκὸς Κώστας
Μελετζῆς Εὐστράτιος
Μελετζῆς Κυριάκος
Μελετζῆς Σπύρος
Ὁκουμούσης Μιχαήλ
Ὁκταποδᾶς Δημήτριος
Ὁκταποδᾶς Εὐστράτιος
Παπακωνσταντίνου Δημήτριος
Ποσειδῶν Νεοκλῆς
Σαατζῆς Γεώργιος
Σαατῆς Κώστας
Σκαρλάτος Ἰωάννης
Τηγάνης Δημήτριος
Τσελεπῆς Δημήτριος
Τσελεπῆς Μιχαήλ
Φλιὸς Ἡλιόδωρος
Φωκαδέλλης Εὐστράτιος
Φωκᾶς Παναγιώτης
Φωκᾶς Νικόλαος
Χαβοῦτσος Βασίλειος
Χατζῆ Βασίλης Ἄγγελος
Χατζούδης Παναγιώτης
Χατζηβασίλης Χρῖστος
Χριστοδουλίδης Χριστόδουλος

2. Ἐν Παλαιστίνῃ

Γαζάρης Διαμάντης

2. Ἐν Αἰγύπτῳ

Θεοδωράρας Νικ. Γεώργιος
Θεοδωράρας Νικ. Κωνσταντῖνος
Κυριακάρης Δημ. Παναγιώτης
Κυριακίδης Δ. Κωνσταντῖνος
Μπάνου Παρασκ. Γεώργιος
Μπάνου Παρασκ. Καλλιόπη
Μπουχρῆς Ἰωάννης
Χριστοδούλου Δημητρ. Γεώργιος
Χριστοδούλου Δημητρ. Μανώλης
Χριστοδούλου Δημητρ. Θεόδωρος

3. Ἐν Ἀμερικῇ

Θεοδωράρας Νικολ. Ἰωάννης
Θεοδωράρας Νικ. Θεόδωρος
Θεοδωράρας Νικ. Παρασκευᾶς
Θεοδωράρας Σαράντου Θεόδωρος
Καρανικολαΐδης Κυριάκος
Ματσίνης Δημ. Ξενοφῶν
Παπακωνσταντίνου Γεώργιος
Παπακωνσταντίνου Ξενοφῶν

4. Ἐν Ἀφρικῇ

Κυριακάρης Δ. Θεόδωρος
Κυριακάρης Δ. Δανιήλ
Μητράρας Χαρ. Ἀπόστολος
Μητράρας Χαρ. Κυριάκος
Μητράρας Κωνστ. Ἀθανάσιος
Μητράρας Κωνστ. Θεόδωρος

5. Ἐν Ἀγγλίᾳ

Φλίκος Σωτηρ. Παναγιώτης

6. Ἐν Ρουμανίᾳ

Μητράρας Κωνστ. Ἀναστάσιος

Δ'. ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ**1. Ἐν Ἑλλάδι**

Αὐγενάκης Δημητρίου Ἀνδρέας
Αὐγενάκης Νικολ. Εὐγένιος
Βαμβακερὸς Στυλ. Κωνσταντῖνος
Βιρτσῶνης Γεώρ. Νικόλαος
Βαρσαμῆς Γεώργιος

Κατάκαλος Ἀντώνιος
Κατάκαλος Θεόδωρος
Κοτοῦφος Εὐστράτιος
Μπίλιος Σοφοκλῆς
Μπώτας Σταῦρος
Παπαθανασιάδης Ἀπόστολος
Σαββαρώνης Στυλιανὸς
Τραφγιαδέλλης Κώστας
Φυλλούρης Εὐστράτιος
Χαλάτσης Γεώργιος
Ψωμᾶς Σωτήριος

Γ'. ΚΑΣΤΡΟΥ**1. Ἐν Ἑλλάδι**

Ἀγαπίου Γεωργ. Στυλιανὸς
Ἀγαπίου Γεωργ. Ἰωάννης
Βασιλείου Ἰωακείμ Βασίλειος
Βασιλείου Ἰωακείμ Δημήτριος
Βασιλείου Ἰωακείμ Στυλιανὸς
Βασιλείου Ἰωακείμ Παναγιώτης
Γιατροῦ Ἀθαν. Ἀθανάσιος
Γιατροῦ Ἀθαν. Παρασκευᾶς
Γιαγτζῆς Ἀπόστολος (οἶκογ.)
Γαλάνης Παπαφώτιος (οἶκογ.)
Δεληγιωργάκης Γεώργιος Ρήγας
Δεληγιωργάκης Γεωργ. Παναγιώτης
Θεοδωράρας Σαράντου Ἀλέξανδρος
Καπνιστοῦ Ξενοφ. Κωνσταντῖνος
Καπνιστῆς Ξενοφ. Χρῖστος
Καπνιστῆς Ξενοφ. Δημήτριος
Καπνιστῆς Ξενοφ. Γεώργιος
Καπνιστῆς Ξενοφ. Ἀρετῆ
Λιαδέλλης Ἰωάν. Εὐστράτιος
Λιαδέλλης Ἰω. Γεώργιος
Λιαδέλλης Ἰω. Παναγιώτης
Μαντσακούδης Γεώργιος
Παπᾶ Ἰωαννίκιος
Παπαχαραλάμπους Ἰωάννης
Παπαχαραλάμπους Κωνσταντῖνος
Παπαχαραλάμπους Ἑλένη
Παπαχαραλάμπους Καλλιόπη
Παρασκευᾶ Εὐγενία
Ρήγας Τρύφ. Ἀπόστολος
Ρήγας Τρύφ. Κωνσταντῖνος (οἶκογ.)
Χρυσσαφίδης Παναγιώτης

Βράνας Σωτηρ. Κωνσταντίνος
 Γεωργιάδης Βασιλείου Σάββας
 Γιουρρούκης Εύστρ. Ίωάννης
 Διαμαντῆς Εύστράτιος
 Δημητριάδου Κωνστ. Κυριακούλα
 Θωμᾶς Θωμᾶ Ἀλέξανδρος
 Καμπουρόπουλος Ίωάννης
 Κανάρης Θεοδώρου Ἀναστάσιος
 Κεραμίδας Ἀθανάσιος
 Κυριακιδέλλης Γεωρ. Νικόλαος
 Κατσαλῆ Κων. Ἐλένη
 Κωνσταντινίδης Ἀθαν. Ἐμμανουήλ
 Κουντᾶρα Νικ. Εὐτέρπη
 Καβούκη Κυριάκου Σουλτάνα
 Λευτέρης Ίωάν. Παναγιώτης
 Μαλιαρίδης Νικ. Φωτεινός
 Μαντᾶς Κωνστ. Ἀθανάσιος
 Μανωλάκης Νικολ. Χρυσόστομος
 Μανωλάκης Παναγ. Δημήτριος
 Μανωλάκης Παν. Παναγιώτης
 Μανωλάκη Παν. Ἄννα
 Μανωλάκη Παν. Βαρβάρα
 Ματσούκας Ἀθαν. Παναγιώτης
 Μίγαρης Κυριάκου Μιχαήλ
 Μίγαρης Εύστρ. Γεώργιος
 Μπούμπουρας Γεωργ. Ίωάννης
 Νταμπάνης Νικ. Ἀνδρέας
 Νταμπάνης Νικ. Βασίλειος
 Σαριπαπᾶς Νικ. Ίωάννης
 Στερνάλης Ἀναστ. Δημήτριος
 Τσιτσέλης Δημητρ. Γεώργιος
 Χατζημανώλης Μανώλης (τέκνα)
 Χαδούλα Νικολ. Κυράτσα »
 Χατζηκωνσταντῆς Κωνστ. Ἀθανάσιος
 Ψιμῆ Γραμματικοῦ Μαρία

2. Ἐν Αἰγύπτῳ

Βολίκης Κωνστ. Γεώργιος
 Ζεβζέκης Ζαφειρ. Ἡλίας
 Θωμᾶς Δημητρ. Θωμᾶς
 Θωμᾶ Θωμᾶ Εὐφροσύνη
 Θωμᾶς Θωμᾶ Παναγιώτης
 Κωνσταντινίδης Ἀθαν. Ἡρακλῆς
 Κωνσταντινίδη Ἀθαν. Μαριάνθη
 Διάπης Παναγ. Ἐλπιδοφόρος

Ματζουλᾶς Ἀθαν. Ἀριστόδημος
 Μουτζάκα Δημητρ. Μαρία
 Τριγώνης Χρήστ. Δημήτριος
 Τσουβαλᾶς Παρασκ. Μιχαήλ
 Χατζηχρυσόστομος Χρυσ. Σοφοκλῆς
 Χατζηχρυσόστομος Χρυσ. Ὁρέστης
 Χατζηχρυσόστομος Χρυσ. Δημήτριος
 Χατζηχρυσόστομου Ἀθ. Παναγιώτα
 Ψιμῆ Σάββα Ἐλένη
 Ψωμᾶ Χρήστου Λαμπρινή

3. Ἐν Τρανσβααλ

Γιάντσος Παναγ. Ίωάννης
 Καραζουρνᾶς Γεώργ. (τέκνα)
 Παπακωνσταντίνου Μερόπη
 Κριστοδουλίδης Γεωρ. Χριστόδουλος

4. Ἐν Ἀμερικῇ

Ἀποστόλου Ίωάννης
 Ἀποστόλου Κωνσταντίνος
 Βιρτσώνης Γεωρ. Ἡρακλῆς (οἶκογ.)
 Κατσαλῆς Δημητρ. Παναγιώτης
 Κατσαλῆς Δημ. Ἀλέξανδρος
 Καντᾶρας Νικολ. Ἀθηνόδωρος
 Κοντᾶρας Νικολ. Μόδεστος
 Λευτέρης Ἀθαν. Εὐστράτιος
 Λευτέρης Ίωάν. Ἄγγελος
 Ματζουλᾶς Ίωάν. Θεόδωρος
 Μητράρας Γεωργ. Παναγιώτης
 Μανωλάκης Παναγ. Στυλιανός
 Νταμπανιτζίης Παναγ. Γρηγόριος
 Ποχτός Εύστ. Παναγιώτης
 Τριγώνης Ἀναστ. Μιχαήλ
 Τσουβαλᾶς Δημητρ. Δημοσθένης

5. Ἐν Κογκῶ

Ματζουλᾶς Ἀθανασ. Γρηγόριος
 Σιναρέλλης Βασιλ. Παῦλος
 Σιναρέλλης Βασιλ. Παναγῆς

6. Ἐν Ταγκανίκα

Ἀγγελέτος Γεωρ. Λαμπρινός
 Ἀγγελέτος Γεωρ. Ἀθανάσιος

7. Ἐν Αὐστραλία

Μάγειρας Ἀποστ. Μιχαήλ

8. Ἐν Ἰταλία

Ψωμᾶς Χρήστου Ίωάννης

9. Ἐν Ἀργεντινῇ

Νταμπαντοῆς Ἀντων. Γεώργιος

10. Ἐν Ἀβησσυνία

Κανάρης Θεοδώρου Κωνσταντίνος

Ε'. ΣΧΟΙΝΟΥΔΙΟΥ

1. Ἐν Ἑλλάδι

Ἀγγελίδης Ἰούλιος
 Ἀγγελίδης Δημήτριος
 Ἀγγελίδου Μαρία
 Ἀγγελίδου Σοφία
 Βασιλικᾶκη Ζαχαρῶ
 Γενισαροῦλης Μιχαήλ
 Γουγούδης Παναγῆς
 Λάλλης Α. Εὐστράτιος
 Ζορφόψη Σεβαστή
 Ἡλιάδης Μιχαήλ
 Καημένου Γ. Μαρία
 Καημένου Γ. Ἀσικίλη
 Καημένου Γ. Μαρίνα
 Καλαμπαλίκης Κ. Γεώργιος
 Κανλῆ Καναβούτσαινα
 Καννάβης Κωνσταντίνος
 Καννάβης Ίωάννης
 Καννάβης Ἀθανάσιος
 Καννάβη Εὐτέρπη
 Καννάβη Ἰφιγένεια
 Καλινδερίδης Κυριάκος
 Καρβέλλης Παναγιώτης
 Καρβέλλης Ἀθανάσιος
 Καρκαλέμης Ἐμμανουήλ
 Καρκαλέμης Δημήτριος
 Κομνηνῆς Μ. Νικόλαος
 Κομνηνοῦ Κωνσταντινιά
 Κομνηνοῦ Παναγιώτα
 Κουλουτπάνης Β. Κωνσταντίνος
 Κουλουτπάνης Π. Ίωάννης
 Κουλουτπάνης Π. Στυλιανός
 Κουλουτπάνη Π. Ἄννα
 Λαφιατῆς Στυλιανός

Λιάπη Πηνελόπη
 Μάγειρα Π. Κλεοπάτρα
 Μάγειρας Π. Δημήτριος
 Μπαναγούδης Ἀνανάσιος
 Μπατριώνης Ίωάννης
 Μπουνιόζου Φωτεινή
 Μωυσῆς Ίωάννης
 Νικολάου Δημήτριος
 Νταλαμᾶς Δ. Κωνσταντίνος
 Νταλαμᾶς Δ. Ίωάννης
 Νταλαμᾶς Δ. Γεώργιος
 Νταλαμᾶ Δ. Βασιλίνα
 Ντιγνῆς Γεώργιος
 Ντιγνῆ Ἀγλαΐα
 Ντιγνῆ Δεσποινούλα
 Ντιγνῆ Βασιλική
 Ντουρουντῆ Βενετία
 Παπαδόπουλος Παναγιώτης
 Παπαθεοδώρου Χαρίκλεια
 Παπουδᾶς Γ. Ἀλκιβιάδης
 Πατατζῆς Γρηγόριος
 Πινίρος Ι. Ἀριστείδης
 Πινίρου Ι. Κατίνα
 Πινίρου Ι. Εὐριδίκη
 Ρασπίτσιος Π. Ίωάννης
 Ρασπίτσιου Π. Μαρίκα
 Σουρβατζῆς Παναγῆς
 Σταυρόπουλος Στυλιανός
 Στέκας Ἀνδροκλῆς
 Στρογγυλός Ἀλέξανδρος
 Ταμπάκης Ίωάννης
 Τριανταφύλλου Β. Ἄννα
 Τσάκωνας Α. Κωνσταντίνος
 Τσάκωνας Δ. Γεώργιος
 Τσάκωνα Δ. Θεοδώρα
 Τζάρος Κωνσταντίνος
 Τσιβιτῆς Εὐάγγελος
 Τσιβιτῆς Σπύρος
 Τσίντας Θεόδωρος
 Τσίντας Χαράλαμπος
 Τσίντας Βασίλειος
 Τσίντας Στυλιανός
 Τσίντα Ἐλένη
 Φίλιος Σταμάτης
 Χαρανᾶς Κωνσταντίνος
 Χατζηανδρέου Βασιλική

Ψιλιάγκος Εύστράτιος
Ψιλιάγκος Ίωάννης

2. Έν Αιγύπτω

Ἀθανασιάδης Ἀθανάσιος
Ἀθανασιάδου Λαζ. Ἑλένη
Ἀθανασιάδου Λαζ. Βενετία
Ἀθανασιάδου Λαζ. Μαρία
Ἀθανασιάδης Μανώλης
Ἀθανασιάδης Νικόλας
Ἀθανασιάδης Γεώργιος
Ἀναγνωστέλης Κωνσταντῖνος
Ἀναγνωστέλης Παναγιώτης
Ἀνέστη Καλλιόπη
Βισβίκης Παναγιώτης
Βισβίκης Κώστας
Βισβίκη Δημητρούλα
Βισβίκη Ἀρετὴ
Βισβίκη Ἀμαλία
Βισβίκη Μερόπη
Βλάση Μαρία
Βλάση Γραμματικὴ
Βλάχου Ἀθανασία
Βλάχου Μαρία
Γεωργάκαρου Εἰρήνη
Γενήσαρη Κυριακούλα
Γιάνναρου Κυριακούλα
Γεωργούλης Εύστράτιος
Γρηγοριάδης Φώτιος
Δημητριάδης Θ. Εύστράτιος
Δημητριάδης Θ. Μαρία
Δημητρίου Παναγιώτης
Δημητρίου Μαίρη
Δημητρίου Κυριακούλα
Εύστρατιάδης Παναγῆς
Ζαβοῦ Κυριακούλα
Ζαβάκη Παρασκευοῦ
Ζαμβέλη Σμαράγδα
Ζαμβέλη Μαρία
Ζαφειρίου Ἀντώνιος
Ζαχαριάδου Γ. Κωνσταντῖνος
Ζιμχοῦ Κ. Μαρία
Ἡλιάδης Ἡλίας
Ἡλιάδου Χρυσούλα
Θεοδωρίδης Ἀθανάσιος

Θεοδωρίδης Μιχαὴλ
Θεοδωρίδης Στυλιανὸς
Καημένος Παναγιώτης
Καλαμπουρνὴ Δημητρούλα
Καλλιπολίτου Μαρία
Καλλιπολίτου Κυριακούλα
Καλλιπολίτου Ἀθηνᾶ
Κανλῆ Β. Μαρία
Καπὼνη Τριανταφυλλιά
Καπὼνη Βασιλικὴ
Καπὼνη Φωτεινὴ
Καπὼνη Ρήγαινα
Καρβέλλης Γεώργιος
Καρκαλέμης Κώστας
Καρκαλέμη Παναγιώτα
Καρκαλέμη Μαρίκα, Χρυσάνθη
Κατσάγγουρος Σ. Κωνσταντῖνος
Κατσάγγουρος Σ. Σπύρος
Κατσάγγουρου Σ. Ἀθηνᾶ
Κατσάγγουρου Ἀρετὴ
Κελαρούδη Εὐδοξία
Κελαρούδης Ἐμμανουὴλ
Κιλὸς Ἀθανάσιος
Κοκκινάμη Στυλιανὴ
Κομβολίκου Ἑλένη
Κομβολίκου Κωνσταντινιά
Κομβολίκου Μαριάνθη
Κουλουτπάνη Λασκαρίνα
Κουλουτπάνης Παναγιώτης
Κουλουτπάνης Βενετία
Κουλουτπάνης Θεοχάρης
Κουλουτπάνης Βασίλειος
Κουλουτπάνη Κωνσταντινιά
Κουλουτπάνης Γεώργιος
Κουλουτπάνη Λεμονιά
Κωσταντᾶ Καλλιόπη
Κώστας Γεώργιος
Λαζαράκης Ἀθανάσιος
Λαφιάτῃ Εὐθυμία
Λεονάρδου Γιάγκος
Λιάπης Ἀντώνιος
Λυτοῦ Μαρία
Μάγειρα Π. Γεωργία
Μαδούρη Εἰρήνη
Μαδούρη Εὐγενία
Ματσούκης Ίωάννης

Ματσούκης Ἀπόστολος
Ματσούκης Εύστράτιος
Μουτάφης Εὐρυσθένης
Μουτάφης Γεώργιος
Μουτάφης Πανογιώτης
Μουτάφη Παρασκευὴ
Μουτάφης Στυλιανὸς
Μπαναγούδης Χρῆστος
Μπαναγούδη Μαρία
Μπαναγούδη Γεωργία
Μπαναγούδη Δ. Βασιλικὴ
Μπακῆ Γ. Σοφία
Μπακῆ Τριανταφυλλιά
Μπακιτζῆ Ἑλένη
Μπακιτζῆς Φώτιος
Μπογιατζῆ Ἀμίρσα
Μπογιατζῆς Μιχαὴλ
Μπουνιόζου Παναγιώτα
Μπουνιόζου Δημήτριος
Μπουνιόζου Φωτεινὴ
Μυρμηκόλαδου Δεσποινούλα
Ντανταλῆ Ὀλγα
Νησιώτου Βασιλικὴ
Νιαμούρη Ν. Βασιλίνα
Νιάκου Δεσποινούλα
Νικολάου Χ. Μαρία
Νικολάου Χ. Σοφία
Νικολάου Χ. Κωνσταντινιά
Ντανταλῆ Δεσποινούλα
Ντανταλῆ Ὀλγα
Ντιντίνας Δημήτριος
Ξινὸς Ίωάννης
Ξινὸς Παναγιώτα
Ξινὸς Καγιάδαινα
Πανάνη Καλλιόπη
Παπαδόπουλος Θεοδόσιος
Παπαδόπουλος Γεώργιος
Παπαδόπουλος Σπύρος
Παπαδοπούλου Χαρίκλεια
Παπαδοπούλου Ὀλγα
Παπαδοπούλου Ἀντιγόνη
Παπαδοπούλου Εὐφημία
Παπακωνσταντῖνου Σ. Μαρία
Παπαοικονόμου Δημήτριος
Παπαφωτίου Νικόλαος
Παπακωνστανταντῖνου Δημήτριος

Πάλιος Κωνσταντῖνος
Παπαμιχαηλίδου Ίουλία
Παπουδᾶ Ἄννα
Παπουδᾶ Στυλιανὴ
Παρώνη Κωνσταντίνα
Παρώνη Ἄννα
Πετρίδη Γεωργία
Πετρίδη Ἀρετὴ
Πολοζώτης Γ. Νεοκλῆς
Πολυζώτης Γ. Ἀθανάσιος
Πολυζώτη Γ. Εὐσέβεια
Πολυζώτη Γ. Φωτεινὴ
Πασᾶ Ν. Μηλίτσα
Πινίρου Χ. Μαρία
Πινίρου Χ. Καλομοίρα
Πινίρος Χ. Γραμματικὸς
Πούπουλας Δ. Φώτιος
Πούπουλας Δ. Ἀπόστολος
Ρασπίτσιος Στρατῆς
Ρασπίτσιου Λασκαρίνα
Ρασπίτσιου Δέσποινα
Ρασπίτσιου Βασιλικὴ
Ρασπίτσιου Ἄννα
Ρασπίτσιου Μαρία
Ροδιάς Γ. Κωνσταντῖνος
Σάββα Μ. Κομνηνὴ
Σαρή Μαλαματένια
Σουρλῆ Βασιλίνα
Σουρβατζῆ Φωνεινὴ
Σουρβατζῆ Πευκούλα
Σοφιανάρης Παναγιώτης
Σοφιανάρη Ἑλένη
Σταματίδου Μαρία
Σταματίδης Γ. Δημήτριος
Στάμου Κωνσταντῖνος
Στάμου Καλλιόπη
Στάμου Βασιλικὴ
Σταυροπούλου Μαργαρίτα
Στέκα Βασιλικὴ
Στρατήγαρος Δημήτριος
Ταμπάκη Κωνσταντινιά
Τενεδιὸς Νικόλαος
Τερζῆς Κομβολίκος
Τερζῆ Βενετία
Τερζῆ Ἄννα
Τερζῆς Νικόλαος

Τερζή Ἀναστασία
 Τζαγκάιος Κωνσταντῖνος
 Τζάρου Ἑλένη
 Τζάρου Α. Φενδρονίκη
 Τρουπαηδόνη Παρασκευή
 Τσάκωνας Χρυσόστομος
 Τσάκωνα Παναγιώτα
 Τσάκωνα Νούλα
 Τσάκωνα Μαριάνθη
 Τσάκωνας Ἡλίας
 Τσιβιτῆς Παναγιώτης
 Φίλιου Παρασκευοῦ
 Φίλιου Ἀφροδίτη
 Φλιάκου Παρασκευοῦ
 Φλιάκου Μερσίνη
 Χαρανά Ἑλένη
 Χατζάκη Παρασκευή
 Χατζηξαφειρίου Εἰρήνη
 Χατζηξαφειρίου Τριανταφυλλιά
 Χατζηπαρασκευᾶς Γεώργιος
 Χατζηπαρασκευᾶ Ἀναστασία
 Χιονᾶς Α. Παναγιώτης
 Χριστοδούλου Μαρία
 Χριστοδούλου Ἑλένη
 Χρυσάκης Δημήτριος
 Ψάλτης Κωνσταντῖνος

3. Ἐν Ἀμερικῇ

Ἀναγνωστέλλης Χρυσόστομος
 Ἀναγνωστέλλης Τηλέμαχος
 Βιγλῆς Τρύφων
 Βουλγαρίδης Εὐστράτιος
 Δάλλης Α. Στυλιανός
 Δάλλης Α. Ἰωάννης
 Δημητράκης Βασίλειος
 Δημητράκης Γεώργιος
 Ζαβοῦ Στυλιανός
 Ζομπᾶς Νικόλαος
 Κανλῆς Ἀθανάσιος
 Καραβασίλης Γεώργιος
 Καραηλίας Ἀθανάσιος
 Καράμπελας Δημήτριος
 Καρβέλλης Ἀθήναιος
 Καρβέλλης Στέλιος
 Καρβέλλης Κωνσταντῖνος

Καρβέλλη Ἐριφύλη
 Καρκάνης Γεώργιος
 Καρλαγάνης Εὐστράτιος
 Καρμίρης Νικόλαος
 Καρμίρη Ἑλένη
 Καρμίρη Μαρία
 Κατρατζῆς Παναγῆς
 Κατσιάρης Γραμματικὸς
 Κατσιάρης Κομνηνός
 Κομβολίκος Ἐμμανουήλ
 Κόπανος Βασίλειος
 Κορδομπούκης Παναγιώτης
 Κοριόζος Γεώργιος
 Κουγκουλέττος Ἰωάννης
 Κουλουμπάνης Ἰωάννης
 Κουκουζῆς Ὀδυσσεύς
 Κουκουζῆς Γεώργιος
 Κουκουζῆς Δημήτρης
 Κρατούνης Ἀριστείδης
 Μαδούρης Γεώργιος
 Μαδούρης Δημήτριος
 Μανιάτης Περικλῆς
 Μαρνέζος Γεώργιος
 Μάτας Γεώργιος
 Μάτας Ἀρεταῖος
 Μπατριώνης Παναγιώτης
 Μπουτᾶκος Ζαφείρης
 Μπράτος Παναγιώτης
 Μπράτου Ἀθηνᾶ
 Μπράτου Μαρία
 Μπράτος Ἰωάννης
 Μπράτος Κωνσταντῖνος
 Μπράτος Στράτης
 Μπουτούτσης Δ. Γεώργιος
 Μπουμτῆς Παρασκευᾶς
 Μούτσου Γ. Ἀπόστολος
 Νικολάου Ἀθανάσιος
 Νικολάου Γεώργιος
 Ντουλγκέρης Α. Γεώργιος
 Ξένος Ἰωάννης
 Πάλιος Ι. Μιχαήλ
 Παναγιώτου Χαράλαμπος
 Πινίρος Δημήτριος
 Πολυζώτης Γ. Κωνσταντῖνος
 Σοφιανός Βασίλειος
 Σουρβατζῆς Στυλιανός

Παναγιωτίδη Ἑλένη
 Φράγκου Ἀλέξανδρος
 Χαρανάς Κώστας

ΣΤ'. ΑΓΡΙΔΙΩΝ

1. Ἐν Ἑλλάδι

Ἀλεξίου Ν. Ἰωάννης
 Ἀσανάκης Ε. Ἀθανάσιος
 Ἀσανάκης Ε. Γεώργιος
 Βασιλειάδης Ι. Δημήτριος
 Γιανναρούδης Κ. Δημήτριος
 Δικαῖος Δ. Νικόλαος
 Καλλιπολίτης Ἀθ. Δημήτριος
 Καμπούρης Δ. Παναγιώτης
 Καμπούρης Π. Γεώργιος
 Καστρινός Κ. Χρῖστος
 Κικίδης Κ. Γεώργιος
 Κικίδης Κ. Εὐέλπις
 Κικίδης Κ. Νικόλαος
 Λυγδᾶς Κ. Βασίλειος
 Λυγδᾶς Κ. Θεόδωρος
 Μειμάρογλους Κυριάκος
 Μειμάρογλου Μαρία
 Μπακάλης Γ. Κυριάκος
 Μπαλατλῆς Γραμματικὸς
 Μπαλατλῆς Δ. Νικόλαος
 Μπουνιόζος Στ. Δημήτριος
 Μπουνιόζος Γ. Στυλιανός
 Μπουνιόζου Κυριακούλα
 Μπουνιόζου Στ. Φωτεινή
 Μπουνιόζος Στ. Παναγιώτης
 Παζγιάννης Ἀπ. Βασίλειος
 Ρεκτσίνης Φιλ. Γραμματικὸς
 Ρεκτσίνης Δ. Ἐμμανουήλ
 Ρεκτσίνης Δ. Χρῖστος
 Ρεκτσίνης Δ. Παναγιώτης
 Ρεκτσίνη Δ. Κωνσταντινιά
 Σταμπουλῆς Ν. Δημήτριος
 Σῶζος Χρ. Στυλιανός
 Σῶζου Χρ. Χαρίκλεια
 Τριανταφύλλου Γεώργιος
 Τυρεβόλης Χρ. Παναγιώτης
 Φεργαδιώτης Π. Νικόλαος
 Χούλης Μιχ. Κωνσταντῖνος

Σουρβατζῆ Δημητροῦλα
 Σουρβατζῆ Ἑλένη
 Σουρβατζῆς Εὐστράτιος
 Σκοῦφος Γεώργιος
 Σκοῦφος Μικὸς
 Σταυρόπουλος Παναγῆς
 Σταυρόπουλος Γεώργιος
 Στεφανίδης Ἀθανάσιος
 Σύδαυλος Βασίλειος
 Τερζῆ Ἀναστασία
 Τζάρος Α. Μᾶρκος
 Τσιαμούρης Ἰωακείμ
 Τσιπλίκος Χρυσόστομος
 Φίλιος Ἀθανάσιος
 Φράγκου Εὐστράτιος
 Χατζηαλέξης Γεώργιος
 Χατζηαλέξη Ἑλένη
 Χατζηαλέξη Ἀθηνᾶ
 Χατζηαλέξη Εἰρήνη
 Χούλης Κώστας
 Ψιμάκης Ἰωάννης

4. Ἐν Ἀφρικῇ

Ἀναγνώστου Ἀντώνιος
 Καλλιπολίτης Ἰωάννης
 Καλλιπολίτης Κώστας
 Καλλιπολίτης Βασίλειος
 Καλλιπολίτης Θεόδωρος
 Καλλιπολίτης Ἀθανάσιος
 Κωνσταντινίδης Χαρίλαος
 Κωνσταντινίδης Στέλιος
 Κωνσταντινίδου Ἀθηνᾶ
 Κωνσταντινίδου Μαριάνθη
 Λασκαρίδης Εὐστράτιος
 Μιχαηλίδου Κατερίνα
 Μιχαηλίδου Λιγερή
 Πούπουλας Δ. Ἀπόστολος
 Τσαμούρη Ν. Εἰρήνη
 Τσάρος Α. Ἐλπιδοφόρος
 Χριστοφορίδης Ἀθανάσιος

5. Ἐν Ρουμανίᾳ

Πάλιος Ἀθανάσιος

6. Ἐν Γαλλίᾳ

Παναγιωτίδη Κωνσταντινιά

2. *Ἐν Αἰγύπτῳ*

Ἄδραχτᾶ Ι. Βασιλική
 Ἄδραχτᾶ Ι. Εὐστρατία
 Ἄδραχτᾶ Ι. Καλλιόπη
 Ἀλεξίου Ν. Γεώργιος
 Βακιρτζής Ι. Δημήτριος
 Βάντσου Γ. Ἀδριάνα
 Βολίκης Γρ. Ἀπόστολος
 Βολίκης Γρ. Ἰωάννης
 Βολίκη Γρ. Οὐρανία
 Βρούζου Κ. Γεωργία
 Βρούζου Κ. Ἐλένη
 Βρούζος Κ. Ἰωάννης
 Βρούζου Κ. Παρασκευή
 Βρούζος Κ. Χρυσόστομος
 Βρούζος Ἐμμ. Κωνσταντῖνος
 Γαζέλης Ἀν. Ἀπόστολος
 Γιαλιάς Εὐστρ. Αὐξέντιος
 Γιαλιάς Εὐστρ. Δημήτριος
 Γιαλιάς Εὐστρ. Εὐγένιος
 Γιαλιάς Εὐστρ. Ὁρέστης
 Γιαζίκος Β. Δημήτριος
 Γιαζίκου Β. Εὐστρατία
 Γιανναρούδης Κ. Θεόδωρος
 Γλιάμου Γ. Μαρία
 Γραμματικίδης Δ. Ἀθηνόδωρος
 Γραφιαδέλλη Π. Ἀθηνᾶ
 Δεμερτζή Κ. Λεμονιά
 Δικαῖος Δ. Κωνσταντῖνος
 Δικαίου Δ. Μαρία
 Δικαίου Δ. Αἰκατερίνη
 Ζέλου Κ. Εἰρήνη
 Θεοχάρης Σωτ. Κωνσταντῖνος
 Καλαμπαλίκης Γ. Παναγιώτης
 Καμπούρης Κ. Ἀπόστολος
 Καμπούρη Β. Αἰκατερίνη
 Καμπούρη Β. Εὐστρατία
 Καμπούρη Β. Γεωργία
 Καμπουρόπουλος Π. Ἀθανάσιος
 Καμπουρόπουλος Π. Λυκοῦργος
 Καρᾶς Διαμ. Δημήτριος
 Καρᾶ Διαμ. Μαρία
 Καστρινοῦ Ἀπ. Εὐανθία
 Καστρινοῦ Ἀπ. Σεβαστή
 Καστρινοῦ Κ. Χρῆστος

Κουτσουμάλλη Γ. Αἰκατερίνη
 Κουτσουμάλλης Γ. Κωνσταντῖνος
 Κυριακοπαῖδη Ἀγγ. Γραμματική
 Κυριακοπαῖδη Ἀγγ. Κωνσταντινιά
 Κυριακοπαῖδη Ἀγγ. Χρυσούλα
 Κωφός Γ. Ἰωάννης
 Μακρῆ Γ. Αἰκατερίνη
 Μαλαθούνης Κ. Βασίλειος
 Μανιάς Ἀθ. Βασίλειος
 Μαννάρης Διαμ. Δημήτριος
 Μπακάλης Κ. Παναγιώτης
 Μπακάλης Ι. Χαράλαμπος
 Μπεντέλη Μαυρ. Πορτοκαλλιά
 Παντέρης Π. Κωνσταντῖνος
 Παπαγραμματικίδης Γρ. Παναγιώτης
 Παπαγραμματικίδης Γρ. Σοφία
 Ρεκτσίνης Κ. Βασίλειος
 Ρεκτσίνης Κ. Δημήτριος
 Ρεκτσίνη Ἐμμ. Βασιλική
 Ρεκτσίνη Στ. Ἐλένη
 Ρεκτσίνης Χρ. Εὐστράτιος
 Ρεκτσίνης Χρ. Γεώργιος
 Ρεκτσίνη Ἀθ. Μαρία
 Ρεκτσίνης Στ. Π. Μαναγιώτης
 Σοφός Εὐστρ. Διονύσιος
 Σοφοῦ Εὐστρ. Εὐτέρπη
 Σοφιαδέλλη Π. Παναγιώτα
 Σπόρου Ἀθ. Ἐλένη
 Ταμβάκη Εὐαγγ. Μαρία
 Τενεδιός Δ. Ἰωάννης
 Τριανταφύλλου Τρ. Παρασκευή
 Τσαπάρη Χρ. Βασιλική
 Τσαπάρης Κ. Δημήτριος
 Τσιρογεώργης Ἀθ. Δημήτριος
 Τσιρογεώργης Ἀθ. Ἰωάννης
 Τσιρογεώργη Ἀθ. Μαρία
 Τσιρογεώργης Ἀθ. Παναγιώτης
 Τσιτσιωῆς Π. Ἀθηνόδωρος
 Τσουκάρης Δ. Γεώργιος
 Τσουκάρης Δ. Ἰωάννης
 Τσουκάρη Δ. Μαρία
 Χάδος Γ. Νικόλαος
 Χαϊμαντοῦ Π. Εἰρήνη
 Χαλάτσης Κ. Γεώργιος
 Χαλάτσης Κ. Γραμματικός
 Χαλάτσης Κ. Παναγιώτης

Χατζηναποστόλου Χρ. Γεώργιος
 Χατζηναποστόλου Χρ. Ἀριστοτέλης
 Χατζηναποστόλου Γ. Ζαφείριος
 Χιώτου Γ. Γραμματική
 Χιώτου Γ. Ἀριστονίκη
 Χούλη Μ. Καλλιόπη
 Χριστοφορίδης Π. Ἰωάννης

3. *Ἐν Ἀμερικῇ*

Ἀναστασέλης Π. Ἰωάννης
 Ἀναστασέλης Ι. Γεώργιος
 Ἀναστασέλης Ι. Μιχαήλ
 Ἀναστασέλης Ι. Παναγιώτης
 Ἀναστασέλη Ι. Μαρία
 Ἀναστασέλη Ι. Μάρθα
 Ἀσανάκης Κ. Γεώργιος
 Ἀσανάκης Κ. Σταῦρος
 Βαλμᾶς Εὐστ. Γεώργιος
 Βλαχίδης Κ. Αἰζαρος
 Βογιατζῆς Δ. Ἀθανάσιος
 Βογιατζῆ Δ. Βασιλική
 Καλοῦ Π. Βαρβάρα
 Καλοῦ Π. Καλλιόπη
 Καλοῦ Π. Κωνσταντίνα
 Καλός Ι. Παναγιώτης
 Καμπούρη Στ. Χαρίκλεια
 Καρβουνάρης Ν. Δημήτριος
 Κουτσουμάλλης Θ. Δανιήλ
 Κουτσουμάλλης Θ. Κωνσταντῖνος
 Κυριακοπαῖδη Ἀγγ. Παναγιώτα
 Κυριάκος Β. Γεώργιος
 Κυριάκος Β. Νικόλαος
 Κοφούδης Ε. Παναγιώτης
 Νικολαΐδης Ν. Κωνσταντῖνος
 Παπαβασιλείου Εὐστ. Δημήτριος
 Παπαβασιλείου Εὐστ. Κωνσταντῖνος
 Παπαβασιλείου Εὐστ. Παναγιώτης
 Παπαχριστοφορίδης Χρ. Σοφιανός
 Παπαχριστοφορίδης Χρ. Γεώργιος
 Παπαχριστοφορίδου Κυρ. Γραμματική
 Ρεκτσίνης Φιλ. Γραμματικός
 Σελέμης Φωτ. Γεώργιος
 Σελέμης Φωτ. Ἰωάννης
 Ταμβάκης Ι. Παναγιώτης
 Τυροβόλης Γ. Κυριάκος

Τυροβόλη Γ. Μαρία
 Τυροβόλης Γ. Ἀριστείδης
 Τυροβόλης Γ. Ἀγγελος
 Τούρναρη Κ. Γεωργία
 Χαϊμαντός Χρ. Δημήτριος
 Χαϊμαντός Ἴλ. Θεοδόσιος

4. *Ἐν Αὐστραλία*

Μαννάρης Γ. Παναγιώτης
 Μπακάλης Γ. Κυριακός
 Ταμβάκης Ι. Εὐάγγελος
 Χαραλαμπίδης Ἀριστοτέλης
 Χαραλαμπίδης Ἀντώνιος
 Χαραλαμπίδης Ἰωάννης
 Χαραλαμπίδης Παναγιώτης
 Χαραλαμπίδου Τριανταφυλλιά
 Χαραλαμπίδου Ἄννα

5. *Ἐν Παλαιστίνῃ*

Κουτσουμάλλης Π. Ἰωάννης
 Κουτσουμάλλης Κ. Κωνσταντῖνος

6. *Ἐν Ρουμανίᾳ*

Ἀργαλιώτης Δ. Νικόλαος
 Μαρουδῆς Κ. Στυλιανός

7. *Ἐν Ἀγγλίᾳ*

Κτενᾶς Χρ. Δημήτριος

8. *Ἐν Γαλλικῷ Κογκῶ*

Ἀργυρός Κ. Γεώργιος
 Ἀσανάκης Δ. Βασίλειος
 Ἀσανάκης Δ. Γραμματικός
 Κουτσουμάλλης Χαρ. Δημήτριος
 Κουτσουμάλλης Χαρ. Κωνσταντῖνος
 Ρεβίδης Σπ. Εὐστράτιος

Ζ'. ΓΑΥΚΕΟΣ

1. *Ἐν Ἑλλάδι*

Αὐγίδης Ζαχαρίας
 Βασιλειάδης Κλέαρχος
 Βασιλειάδου Τριανταφυλλιά
 Βρούζου Εὐανθία
 Βρούζου Γραμματική

Βρούζου Μαρία
 Γιαννάκης Λιονταρής
 Γιαννάκη Πελαγία
 Γιαννάκης Στυλιανός
 Γιαννάκης Ίωάννης
 Γιαννάκη Βασιλική
 Γιαραμάς Χριστόδουλος
 Γλυκάς Χρυσόστομος
 Γρηγορίου Κριτόβουλος
 Γυαλάς Δημήτριος
 Γυαλά Έλένη
 Γυαλά Δέσποινα
 Έμμανουήλ Κωνσταντίνος
 Καλαμάρης Κυριάκος
 Καλαμάρης Άθανάσιος
 Καλαμάρης Στυλιανός
 Καλαμάρης Δημήτριος
 Καλαμάρης Στυλιανός
 Καλόθετου Νυμφοδώρα
 Καρδάση Πανωραία
 Κελαρούδη Έλένη
 Κοντός Νικόλαος
 Κοντός Δημήτριος
 Κουτρούλης Άνδρέας
 Κουτρούλης Δημήτριος
 Λαζαρίδης Διαμαντής
 Λιονταρής Ίωάννης
 Λιονταρής Εύφροσύνη
 Λιονταρής Έμμανουήλ
 Λιονταρής Βασίλειος
 Μελέτης Νικόλαος
 Μελέτης Γεώργιος
 Μελέτη Άννα
 Μελέτης Γεώργιος
 Μιχαήλ Άννα
 Μοντάλης Γεώργιος
 Μπάνου Ευάγγελος
 Μπιμπής Στυλιανός
 Ποντέλλη Γραμματική
 Ροβās Βασίλειος
 Σουζντές Στυλιανός
 Σουζντές Ίωάννης
 Ταβανιώτης Παπα-Γεώργιος
 Φινιάνης Σταμάτιος
 Φύλαχτος Άριστειδης

Χαρατζάρης Λάμπρος
 Χοβαρδά Άνασσιασία
 Χριστοφόρου Άννα

2. Έν Αιγύπτω

Άγγελάρα Βαρβάρα
 Άγγελάρας Άγγελος
 Άγγελόπουλος Ίωάννης
 Άντωνίου Άθανάσιος
 Αύγιδης Νικόλαος
 Βογιατζής Γεώργιος
 Ζοῦμπος Γεώργιος
 Ζοῦμπος Δημήτριος
 Καλαφάτης Άθανάσιος
 Κοντός Γεώργιος
 Κοντός Νικόλαος
 Κοντού Ειρήνη
 Λιάπης Κωνσταντίνος
 Λιονταρής Χαρίλαος
 Μανδάλης Όδυσσεύς
 Μαῦρος Στυλιανός
 Μιχαήλ Άγγελική
 Μιχαήλ Ειρήνη
 Μπάνος Χριστόδουλος
 Μπάνου Μαρία
 Νικήτας Άπόστολος
 Νικήτα Φωτεινή
 Παναγιωτέλλης Νικόλαος
 Πατσατζή Κυράτσα
 Πατσανζής Βασίλειος
 Σάββα Μαρία
 Σαββαΐδου Μαρία
 Σγουρομάλλης Ίωάννης
 Σιφνιώτης Λάμπρος
 Σιφνιώτης Κωνσταντίνος
 Σιφνιώτου Πανδώρα
 Στέκας Ίωάννης
 Στέκας Εὔστράτιος
 Στέκας Όρέστης

3. Έν Αμερικῇ

Αύγιδης Γεώργιος
 Αύγιδης Ηρακλής
 Βογιατζής Χρυσόστομος

4. Έν Αφρικῇ

Δελημπότης Μαυρομάτης
 Καλόθετος Γεώργιος
 Μαῦρος Έμμανουήλ
 Μιχαήλ Σταῦρος
 Σαββαΐδης Άντώνιος

5. Έν Αὔστραλιᾷ

Καρδάσης Γεώργιος
 Καρδάση Παρασκευή
 Καρδάση Βασιλική
 Μαυροματάρας Άθανάσιος
 Μπάνος Μαυρομάτης
 Μπάνου Άριάδνη
 Σαββαΐδης Παναγιώτης

6. Έν Γαλλίᾳ

Ράφτης Κωνσταντίνος
 Ράφτης Βασίλειος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΡΙ ΙΜΒΡΟΥ

Έπιθυμῶν νὰ διευκολύνω τὸ ἔργον τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν Ἴμβρον καὶ ἀσχολουμένων μὲ τὸ ἱστορικόν της παρελθόν, ἔκρινα σκόπιμον νὰ παραθέσω ἐν τέλει τοῦ παρόντος Λευκώματος κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν πίνακα τῶν κυριωτέρων περὶ Ἴμβρου βιβλίων καὶ πραγματειῶν, ἐγκατεσπαρμένων εἰς διάφορα ἑλληνικὰ καὶ ξένα περιοδικά, ἢ ἔργων περιεχόντων πολλὰς καὶ χρησίμους περὶ Ἴμβρου εἰδήσεις, ἅτινα ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὁ μέλλων νὰ ἀσχοληθῇ μὲ θέματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν νῆσον ταύτην.

Ἰωάννου *Εὐγενικοῦ*, *Έγκωμιαστικὴ ἔκφρασις* (J. E. Boissonade *Anecdota nova* 1844, σελ. 329—331).

Christoph. Bondelmonti, Liber insularum Archipelagi ἔκδ. G. R. L. de Sinner (Λειψία - Βερολίνον 1824) κεφ. 67.

Κριτοβούλου τοῦ Ἰμβρείου, Ἱστορίαι. (K. Müller, *Fragmenta historicorum graecorum*, Παρίσιοι 1870), τόμ. 5, σελ. 40—161.

- Bened. Bordone, Isolario.* (Βενετία 1547), σελ. LIX.
- Th. Porcachi da Castiglione, L' isole più famose del mondo.* (Βενετία 1572), σελ. 34.
- Marco Boschini, L'Archipelago.* (Βενετία 1658), σελ. 82.
- George Wheler, Voyage de Dalmatie, de Grèce et du Levant.* Traduit de l'Anglais (Ἀμστερδαμ 1689), τόμ. 1, σελ. 112-113.
- Jacob. Spon, Voyage d'Italie, de Dalmatie, de la Grèce et du Levant, fait aux années 1675 et 1676 par Jacob Spon et George Wheler,* τόμ. 1, σελ. 120.
- Vinc. Coronelli, Isolario dell' Atlante Veneto.* (Βενετία 1696), σελ. 278.
- Ol. Dapper, Description exacte des isles de l'Archipel.* (Ἀμστερδαμ 1703), σελ. 250.
- Choiseul-Gouffier, Voyage pittoresque de la Grèce.* (Παρίσι 1782). *Ile d'Imbros,* τόμ. 2, σελ. 126.
- C. S. Sonnini, Voyage en Grèce et en Turquie fait par l'ordre de Louis XVI et avec l'autorisation de la cour ottomane.* (Παρίσι 1801), σελ. 355.
- J. Franz, Epigrafi Asiaticae. III ex insula Imbro.* (Annali dell' Instituto di corrispondenza archeologica, τόμ. 14 (1842), σελ. 141-142).
- Α. Μουστοξύδου και Βαρθολ. Κουτλουμουσιανού τοῦ Ἰμβρίου,** Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς νήσου Ἰμβροῦ. (Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1845), ἔκδ. Β', ὑπὸ Γ. Δ. Εἰκοσιδυοῦ (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1904).
- Blau και Schlottmann ἐν Monatsberichte der Berliner Akademie der Wissenschaften,* 1855, σελ. 626-636.
- Η. Kiepert** αὐτόθι, σελ. 660 κ. ε.
- Ἄρχ. Ν. Γ.** Ἀρχαιολογικὰ Ἰμβροῦ (ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς). (Νέα Πανδώρα 8 (1858), σελ. 372).
- A. Conze, Reise auf den Inseln des thrakischen Meeres.* (Ἀννόβερον 1860), σελ. 79-103.
- Σ. Μανασσείδου,** Διάλεκτος Αἴνου, Ἰμβροῦ και Τενέδου. (Περιοδικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. 8 (1873/4) σελ. 526-536).
- Σ. Μανασσείδου,** Τραγῶδια ἐθιζόμενα ἐν Ἰμβροῦ. (αὐτόθι, σελ. 536-547).

- Σ. Μανασσείδου,** Ποικίλη ὕλη συλλεχθεῖσα ἐξ Αἴνου, Ἰμβροῦ και τῶν περιχώρων. (αὐτόθι τόμ. 9 (1874/5), σελ. 335-372).
- Franz von Löher, Griechische Küstenfahrten.* (Δειψία 1876), σελ. 214-244.
- Νικηφόρου μητροπολίτου Ἰμβροῦ,** Περί τινων ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν τῆς νήσου Ἰμβροῦ. (αὐτόθι τόμ. 13 (1878/9). Παράστημα Ἀρχαιολογικόν, σελ. 3-6).
- Νικηφόρου Γλυκᾶ, μητροπολίτου,** Δεξιλόγιον Ἰμβροῦ. (Ζωγράφειος ἀγών, τόμ. 1, (1896), σελ. 15-16).
- Mediterranean Pilot.* (Λονδῖνον 1882), τόμ. 4, σελ. 241 κ. ε.
- V. Imhoof-Blumer, Münzen der kleruchen auf Imbros.* (Athenische Mittheilungen τόμ. 7 (1882), σελ. 146-149).
- Ulrich Köhler, Zu den Münzen von Imbros.* (αὐτόθι σ. 149-110).
- Paul Foucart, Inscriptions des clérouques athéniens d'Imbros.* (Bulletin de correspondance hellénique, τόμ. 7 (1883), σελ. 153-168).
- F. Durrbach, Inscriptions d'Imbros.* (αὐτόθι, τόμ. 13 (1889), σελ. 430-432).
- V. Cuinet, La Turquie d'Asie,* τόμ. 1 (1890) σελ. 485-487.
- A. de Ridder, Inscriptions d'Imbros.* (Bulletin de correspondance hellénique, τόμ. 18 (1894), σελ. 505-508).
- Eugen Oberhumer, Imbros. Eine historisch-geographische Studie.* (Festschrift für Heinrich Kiepert. Beiträge zur alten Geschichte und Geographie. Berlin 1898), σελ. 277-304.
- E. Ziebart, Eine Inschriftenhandschrift der Hamburger Staatsbibliothek. Program des Wilhelm-Gymnasiums in Hamburg.* (Ἀμβούργο 1903, σελ. 15).
- Paul Kretschmer, Der heutige lesbische Dialekt, verglichen mit den übrigen nordgriechischen Mundarten.* (Βιέννη 1905).
- C. Fredrich, Bericht über eine Bereisung der Inseln des thrakischen Meeres und der Nördlichen Sporaden.* (Sitzungsberichte der Berliner Akademie der Wissenschaften, 1905, σελ. 64-71).
- C. Fredrich, Imbros.* (Athenische Mittheilungen, τόμ. 33 (1908), σελ. 81-112).
- Inscriptiones Graecae,* τόμ. 12^s. *Inscriptiones insularum ma-*

- ris Aegei praeter Delum. De Lemno et Imbro, σελ. 2—6.*
 III Imbrus, σελ. 19—35, (Βερολίνον 1909).
- Ch. Picard - A. J. Reinach, Voyage dans la Chersonèse et aux îles de la mer de Thrace. (Bulletin de correspondance hellénique, τόμ. 36 (1912), σελ. 315—326).*
- Σ. Λάμπρου,** Ἐπιστολή Πίου Β' πρὸς Ἀλέξανδρον Ἀσάνην περὶ καταλήψεως τῆς Ἰμβρου. (Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 10 (1913), σελ. 113—126).
- Κωνστ. Ι. Κτενᾶ,** Ἀνεύρεσις ἠωκαίνου στρώματος καὶ ἐκρήξεως μικροοργανοῦ εἰς τὴν νῆσον Ἰμβρον. (Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς, τόμ. 10 (1913/4), σελ. 253—262).
- C. Friedrich,** Vor den Dardanellen, auf altgriechischen Inseln und auf dem Athos (Βερολίνον 1915), Imbros, σελ. 63—83.
- Γ. Κ. Γεωργαλά,** Γεωλογικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς νήσου Ἰμβρου. (Δημοσιεύματα τοῦ Γεωλογικοῦ γραφείου τοῦ Ἑπισημοῦ Γεωργίας—Ἐμπορίου—Βιομηχανίας. Ἀριθ. 14 Ἐν Ἀθήναις 1926).
- Π. Γ. Ζερλέντη,** Ἀθανάσιος ὁ Ἰμβρου. (Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher, τόμ. 5 (1927), σελ. 29—35).
- A. Α. Παπαδοπούλου,** Κρίσις τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1926. (Ἀθηνᾶ τόμ. 39 (1927), σελ. 215—217).
- Ν. Π. Ἀνδριώτου,** Κριτόβουλος ὁ Ἰμβριος καὶ τὸ ἱστορικό του ἔργο. (Ἑλληνικά 2 (1929), σελ. 167—200).
- Ν. Π. Ἀνδριώτου,** Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Ἰμβρου. (Ἀθηνᾶ, τόμ. 42 (1930), σελ. 146—187).
- Β. Φάβη,** Ἐκθεσις τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1930. (Ἀθηνᾶ τόμ. 43 (1931), σελ. 89—92).
- N. P. Andriotis,** Etymologische Erklärungen neugriechischer Dialektwörter aus den Inseln des ägäischen Meeres. (Glotta, τόμ. 25 (1936), σελ. 11—20).
- N. P. Andriotis,** Beiträge zur neugriechischen Wortforschung (Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung, τόμ. 65 (1938), σελ. 163—176).

Ἀθῆναι

Ν. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
Ἰάκωβος, μητροπολίτης Ἰμβρου καὶ Τενέδου, Ἐγκύκλιον γράμμα	15
Ν. Π. Ἀνδριώτης, Πῶς εἶδον τὴν Ἰμβρον οἱ ξένοι περιηγηταὶ	20
Α. Ζαφειριάδης, Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας Ἰμβρου	36
Θ. Ντάκος, Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἰμβρῳ ἀπὸ τοῦ 1800 καὶ ἐντεῦθεν	54
Ι. Χ. Ἀποστόλου, Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανὸς	64
Δ. Θ. Δ., Σοφοκλῆς Καλλιπολίτης	79
Ν. Ε., Χρῦσανθος Βατοπεδινὸς	84
Κ. Δαυδάς, Κωνσταντῖνος Ἡλιάδης	86
Ν. Ε., Στωλιανὸς Ε. Εὐστρατιάδης	93
Μ. Ἀνδρόνικος, Μελέτη δημοτικῶν τιμῶν ἀσμάτων τῆς Ἰμβρου	95
Α. Ζαφειριάδης, Ἐνας Φράγκος δεσπότης	118
Κ. Χριστοδουλίδης, Τὸ Γλυκὸν καὶ τὸ Σχοινοῦδι ὡς δύο πρωτοπόροι σταθμοὶ εἰς τὴν ἐν Ἰμβρῳ πνευματικὴν καὶ ἔξωτερικὴν κίνησιν	131
Γ. Βασίλας, Ἐξωκκλήσια	138
Α. Ζαφειριάδης, Ἀπὸ τὴν ἱστοριαντῶν ἐξωκκλησιῶν τῆς Ἰμβρου	149
Γ. Βασίλας, Βουσοῦλες	155
Δ. Χαραλάμπους, Ἰμβριακαὶ ἐντυπώσεις	159
Κ. Χριστοδουλίδης, Τῆς γοιᾶς τὰ τυριὰ ἢ Κασκαβάλια	156
Κ. Χριστοδουλίδης, Ἡ Ἀναθεματίστρα	170
Κ. Χριστοδουλίδης, Τὸ Σχοινοῦδι καὶ ἡ ἐν αὐτῷ σχολικὴ κίνησις	174
Ν. Εὐστρατιάδης, Ἡ τελετὴ τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου τῆς ἐν Σχοινοῦδι ὑπὸ Ἀθαν. Λαγοπούλου ἰδρυθείσης Ἀστικῆς Σχολῆς	178
Κ. Χριστοδουλίδης, Αἱ πανηγύρεις εἰς τὸ Σχοινοῦδι	182
Κ. Χριστοδουλίδης, Ἡ ὑπαίθριος ζωὴ τῶν Σχοινοῦδιωτῶν. Ὁ Πύργος	188
Κ. Χριστοδουλίδης, Ὁ γρίζος καὶ τὸ νυφοπάζαρον εἰς τὸ Σχοινοῦδι	190

	Σελίς
Δ. Φράγκος, Μάννα	195
Χ. Ἀλεξίου, Ὅταν βραδιάζει, μάννα μου	198
Κ. Δαμδᾶς, Ἡ συνεργασία καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῆς	200
** Ἀδύνατον δὲν ὑπάρχει διὰ τὸν συνετὸν καὶ δραστήριον ἄνθρωπον	206
Δ. Λαζαρίδης, Οἰκονομικὴ διέξοδος	209
Χ., Ποῖον περιμένετε νὰ φρονίσῃ γιὰ τὸ καλό σας, διὰν σεῖς οἱ ἴδιοι εἶσθε ἀδιάφοροι;	214
Χ., Λαϊκὸν μάθημα	218
Δ. Φράγκος, Καλαδεργὸς	224
— Σύντομος πραγματεία περὶ τῆς δράσεως τῆς ἐν Θεσ- σαλονίκη ἐδρευούσης «Ἰμβριακῆς Ἐνώσεως Μακεδονίας— Θράκης»	232
Χ. Κ. Δημητριάδης, Περὶ ἀδελφοτήτων τῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς Ἰμβρίων	234
Χ. Κ. Δημητριάδης, Ἀπὸ τὰς ὑπὲρ τῆς γενετικῆς προσπα- θείας τῶν Ἰμβρίων τῆς Νέας Ὑόρκης	236
Δ. Τζάνου, Οἱ Ἰμβριοὶ ἐν Τζέρομιστον τοῦ Τράνσβααλ	241
— Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἰμβρίων τοῦ Τράνσβααλ	244
— Πίναξ στατιστικῶς γεννήσεων, θανάτων, γάμων καὶ νοσηλειῶν τοῦ πληθυσμοῦ Ἰμβρου κατὰ τὰ ἔτη 1926—1936	248
— Πίναξ στατιστικῶς ἐπαγγελματιῶν Ἰμβρου κατὰ κοι- νότητος	249
— Πίναξ στατιστικῶς τῆς παραγωγῆς τῶν κοινοτήτων Ἰμβρου	250
— Κίνησις λιμένος Κάστρου κατὰ τὸ 1937	251
— Πίναξ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ἰμβρίων	253
Ν. Π. Ἀνδριώτης, Βιβλιογραφία περὶ Ἰμβρου	266

Τὸ παρὸν Δεύκωμα ἐτυπώθη κατ' ἐπίβλεψιν
τοῦ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π. ΑΝΔΡΙΩΤΟΥ
Συντάκτου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

 SISMANGITID
MERANO

